BASMELE ROMÂNILOR

I

O colecție nemuritoare

Petre Ispirescu (1830-1887) este un cunoscut folclorist şi prozator, numele său fiind cel mai adesea asociat cu basmele populare româneşti. Se naşte şi trăieşte în Bucureşti, tatăl său fiind frizer. Se pare că mama, de origine transilvăneană, i-ar fi insuflat încă din copilărie plăcerea de a asculta, de a reţine şi de a istorisi la rândul său basme.

La insistenţele mamei, începe şcoala pe lângă diferite biserici, dar din pricina lipsurilor materiale se vede nevoit să renunţe la studii de la o vârstă fragedă şi se angajează ca ucenic pe lângă o tipografie. Cu timpul, ajunge să conducă sau chiar să deţină tipografii (lucrând la Naţionalul, Tipografia Academiei Române etc.), meseria facilitându-i întâlnirea cu numeroşi cărturari şi oameni de cultură de prim rang, precum A.I. Odobescu, N. Filimon sau B.P. Hasdeu, care îi încurajează interesul şi preocuparea pentru studierea creaţiilor folclorice.

În 1862 publică în *Ţeranul român* primul său basm, *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte*. Zece ani mai târziu, vede lumina tiparului volumul *Legende şi basmele românilor. Ghicitori şi proverburi*. Colaborează frecvent la numeroase reviste şi publicaţii: *Convorbiri literare*, *Familia*, *Revista literară*, *România liberă*, *Tribuna*, *Columna literară*, *Dorobanţul*. În timpul vieţii, i-au mai fost publicate volumele: *Snoave sau poveşti populare* (1873-1874), *Isprăvile şi vieaţa lui Mihai Viteazu* (1876), *Din poveştile unchiaşului sfătos. Basme păgâneşti* (1879), *Pilde şi ghicitori* (1880), *Legende sau basmele românilor* (1882), *Basme, snoave şi glume* (1883), *Din poveştile unchiaşului sfătos. Despre pomul Crăciunului* (1886), *Poveşti morale* (1886). Se stinge din viaţă pe 27 noiembrie 1887, fiind înmormântat la Cimitirul Bellu din Bucureşti.

PETRE ISPIRESCU

BASMELE ROMÂNILOR

volumul I

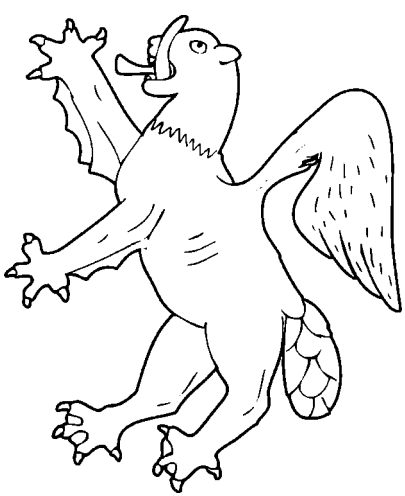

BUCUREŞTI, 2010

Textul volumului este reprodus după Petre Ispirescu,
Legende sau basmele românilor, vol. I,
Editura Cartea Românească, Bucureşti 1988
Copyright © 2010 Curtea Veche Publishing, pentru prezenta ediţie.

JURNALUL NAŢIONAL

Director general Marius Tucă
Director executiv Sorin Stoian
Director marketing Adriana Ioniţă

Piaţa Presei libere nr. 1, Corp D, etaj VIII, Bucureşti,
Sector 1, tel.: 021-318 20 37, fax: 021-318 20 35
E-mail: editura.jurnalul@jurnalul.ro

Curtea veche

CURTEA VECHE PUBLISHING
str. Aurel Vlaicu nr. 35, Bucureşti
tel.: (021)222.57.26, (021)222.47.65;
www.curteaveche.ro; redactie@curteaveche.ro

Editor: Grigore Arsene

Redactor: Răzvan Năstase
Ilustraţii: Adrian Barbu
Tehnoredactor: Crenguţa Rontea

Design copertă:
GRIFFON & SWANS
creative services
www.griffon.ro

Tipărit la G Canale Bucureşti

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

ISPIRESCU, PETRE
Basmele românilor / Petre Ispirescu - Bucureşti :
Curtea Veche Publishing, 2010
11 vol.
ISBN 978-606-588-004-7
Vol. 1 - ISBN 978-606-588-005-4

821.135.1-93-34

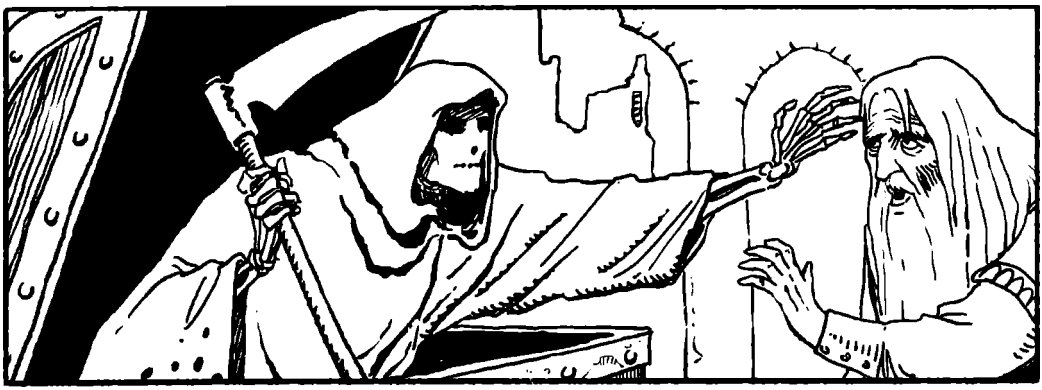

TINEREŢE FĂRĂ BĂTRÂNEŢE ŞI VIAŢĂ FĂRĂ DE MOARTE

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti. De când făcea plopşorul pere şi răchita micşunele, de când se băteau urşii în coade, de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau, înfrăţindu-se, de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci şi nouă de oca de fier şi s-arunca în slava cerului de ne aducea poveşti.

De când se scria musca pe părete,
mai mincinos cine nu crede.

A fost odată un împărat mare şi o împărătească, amândoi tineri şi frumoşi, şi voind să aibă copii, au făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta; au îmblat pe la vraci şi filosofi, ca să caute la stele şi să le ghicească dacă or să facă copii; dar în zadar. În sfârşit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaş dibaci, a trimis să-l cheme, dar el răspunse trimişilor că cine are trebuinţă, să vie la dânsul. S-au sculat deci împăratul şi împărăteasa şi, luând cu dânşii vro câţiva boieri mari, ostaşi şi slujitori, s-au dus la unchiaş acasă. Unchiaşul, cum i-a văzut de departe, a ieşit să-i întâmpine şi totodată le-a zis:

— Bine aţi venit sănătoşi. Dar ce îmbli, împărate, să afli? Dorinţa ce ai o să-ţi aducă întristare.

— Eu nu am venit să te întreb asta, zise împăratul, ci dacă ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

— Am, răspunse unchiaşul; dar numai un copil o să faceţi. El o să fie Făt-Frumos şi drăgăstos, şi parte n-o să aveţi de el. Luând împăratul şi împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat şi peste câteva zile împărăteasa s-a simţit însărcinată. Toată împărăţia şi toată curtea şi toţi slujitorii s-au veselit de această întâmplare.

Mai-nainte însă de a veni ceasul naşterii, copilul se puse pe un plâns, de n-a putut niciun vraci să-l împace. Atunci împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici aşa n-a fost cu putinţă să-l facă să tacă.

— Taci, dragul tatei, zice împăratul, că ţi-oi da împărăţia cutare sau cutare. Taci, fiule, că ţi-oi da soţie pe cutare sau cutare fată de împărat, şi alte multe d-alde astea. În sfârşit, dacă văzu şi văzu că nu tace, îi mai zise: Taci, fătul meu, că ţi-oi da *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte*.

Atunci, copilul tăcu şi se născu, iar slujitorii deteră în timpine şi în surle şi în toată împărăţia se ţinu veselie mare o săptămână întreagă.

De ce creştea copilul, d-aceea se făcea mai isteţ şi mai îndrăzneţ. Îl deteră pe la şcoli şi filosofi, şi toate învăţăturile pe care alţi copii le învăţau într-un an, el le învăţa într-o lună, astfel încât împăratul murea şi învia de bucurie. Toată împărăţia se fălea că o să aibă un împărat înţelept şi procopsit ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu ştiu ce avea, că era tot galeş, trist şi dus pe gânduri. Iar când fuse într-o zi, tocmai când copilul împlinea cincisprezece ani şi împăratul se afla la masă cu toţi boierii şi slujbaşii împărăţiei şi se chefuiau, se sculă Făt-Frumos şi zise:

— Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naştere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte şi i-a zis:

— Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ţi dau un astfel de lucru nemaiauzit? Şi dacă ţi-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

— Dacă tu, tată, nu poţi să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea până voi găsi făgăduinţa pentru care m-am născut.

Atunci toţi boierii şi împăratul deteră în genunchi, cu rugăciune, să nu părăsească împărăţia; fiindcă, ziceau boierii:

— Tatăl tău de aci înainte e bătrân, şi o să te ridicăm pe tine în scaun, şi avem să-ţi aducem cea mai frumoasă împărătească de sub soare de soţie.

Dar n-a fost putinţă să-l întoarcă din hotărârea sa, rămânând statornic ca o piatră în vorbele lui, iar tată-său, dacă văzu şi văzu, îi dete voie şi puse la cale să-i gătească de drum merinde şi tot ce-i trebuia.

Apoi, Făt-Frumos se duse în grajdurile împărăteşti unde erau cei mai frumoşi armăsari din toată împărăţia, ca să-şi aleagă unul. Dar, cum punea mâna şi apuca pe câte unul de coadă, îi trântea, şi astfel toţi caii căzură. În sfârşit, tocmai când era să iasă, îşi mai aruncă ochii o dată prin grajd şi, zărind într-un colţ un cal răpciugos şi bubos şi slab, se duse şi la dânsul, iar când puse mâna pe coada lui, el îşi întoarse capul şi zise:

— Ce porunceşti stăpâne? Mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a ajutat să ajung ca să mai puie mâna pe mine un voinic.

Şi înţepenindu-şi picioarele, rămase drept ca lumânarea. Atunci Făt-Frumos îi spuse ce avea de gând să facă şi calul îi zise:

— Ca să ajungi la dorinţa ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloşul, suliţa, arcul, tolba cu săgeţile şi hainele ce le purta el când era flăcău, iar pe mine să mă îngrijeşti cu însuţi mâna ta şase săptămâni, şi orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerând împăratului lucrurile ce-l povăţuise calul, el a chemat pe vătaful curţii şi i-a dat poruncă ca să-i deschiză toate tronurile cu haine spre a-şi alege fiul său pe acelea care îi vor plăcea. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile şi trei nopţi, găsi în sfârşit, în fundul unui tron vechi, armele şi hainele tătâne-său de când era flăcău, dar foarte ruginite. Se apucă însuşi cu mâna lui să le cureţe de rugină şi, după şase săptămâni, izbuti a face să lucească armele ca oglinda. Totodată, îngriji şi de cal, precum îi zisese el. Destulă muncă avu, dar fie că izbuti.

Când auzi calul de la Făt-Frumos că hainele şi armele sunt bine curăţate şi pregătite, odată se scutură şi el, şi toate bubele şi răpciuga căzură de pe dânsul şi rămase întocmai cum îl fătase mă-sa, un cal gras, trupeş şi cu patru aripi. Văzându-l Făt-Frumos astfel, îi zise:

— De azi în trei zile plecăm.

— Să trăieşti, stăpâne; sunt gata chiar azi, de porunceşti, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineaţă, toată curtea şi toată împărăţia erau pline de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloşul în mână, călare pe calul ce-şi alesese,

îşi luă ziua bună de la împăratul, de la împărăteasa, de la toţi boierii cei mari şi cei mici, de la ostaşi şi de la toţi slujitorii curţii, carii, cu lacrămile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dând pinteni calului, ieşi pe poartă ca vântul, şi după dânsul carăle cu merinde, cu bani şi vreo două sute de ostaşi, pe care-i orânduise împăratul ca să-l însoţească.

După ce trecu afară de împărăţia tatălui său şi ajunse în pustietate, Făt-Frumos îşi împărţi toată avuţia pe la ostaşi şi, luându-şi ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-şi pentru dânsul merinde numai cât a putut duce calul. Şi apucând calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile şi trei nopţi, până ce ajunse la o câmpie întinsă, unde era o mulţime de oase de oameni.

Stând să se odihnească, îi zise calul:

— Să ştii, stăpâne, că aici suntem pe moşia unei Gheonoaie, care e atât de rea, încât nimeni nu calcă pe moşia ei, fără să fie omorât. A fost şi ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinţilor pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie Gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mâine, în pădurea ce o vezi, o s-o întâlnim venind să te prăpădească; e grozavă de mare, dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloşul şi suliţa să le ţii la îndemână, ca să te slujeşti cu dânsele când va fi de trebuinţă.

Se deteră spre odihnă; dar pândea când unul, când altul.

A doua zi, când se revărsau zorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înşeuă şi înfrână calul, şi chinga o strânse mai mult decât altă dată, şi porni; când, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci calul îi zise:

— Ţine-te stăpâne, gata, că, iată, se apropie Gheonoaia. Şi când venea ea, nene, dobora copacii, aşa de iute mergea; iar calul se urcă ca vântul până cam deasupra ei şi Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata şi, când era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

— Stai, Făt-Frumos, că nu-ţi fac nimic!

Şi văzând că nu o crede, îi dete înscris cu sângele său.

— Să-ţi trăiască calul, Făt-Frumos, îi mai zise ea, ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, te mâncam fript; acum însă m-ai mâncat tu pe mine; să ştii că până azi niciun muritor n-a cutezat să calce hotarele mele până aicea; câţiva nebuni carii s-au încumes a o face d-abia au ajuns până în câmpia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dânsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-Frumos şi-l omeni ca pe un călător. Dar pe când se aflau la masă şi se chefuiau, iară Gheonoaia gemea de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc şi îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ţinu masă trei zile de-a rândul şi rugă pe Făt-Frumos să-şi aleagă de soţie pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca nişte zâne; el însă nu voi, ci îi spuse curat ce căuta; atunci ea îi zise:

— Cu calul care îl ai şi cu vitejia ta, crez că ai să izbuteşti.

După trei zile, se pregătiră de drum şi porniră. Merse Făt-Frumos, merse şi iar merse, cale lungă şi mai lungă; dară când fu de trecu peste hotarele Gheonoaiei, dete de o câmpie frumoasă, pe de o parte cu iarba înflorită, iar pe de altă parte pârlită. Atunci el întrebă pe cal:

— De ce este iarba pârlită?

Şi calul îi răspunse:

— Aici suntem pe moşia unei Scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sunt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinţilor le-a ajuns, şi d-aia s-au făcut lighioi, aşa precum le vezi; vrăjmăşia lor e groaznică, nevoie de cap, vor să-şi răpească una de la alta pământ; când Scorpia este necăjită rău, varsă foc şi smoală; se vede că a avut vro ceartă cu soră-sa şi, viind s-o gonească de pe tărâmul ei, a pârlit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decât soră-sa şi are trei capete. Să ne odihnim puţin, stăpâne, şi mâine, dis-de-dimineaţă, să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca şi când ajunseseră la Gheonoaie, şi porniră. Când, auziră un urlet şi o vâjietură, cum nu mai auziseră ei până atunci!

— Fii gata, stăpâne, că iată se apropie zgripsoroaica de Scorpie.

Scorpia, cu o falcă în cer şi cu alta în pământ şi vărsând flăcări, se apropia ca vântul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata până cam deasupra şi se lăsă asupra ei cam pe deoparte. Făt-Frumos o săgetă şi îi zbură un cap; când era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrămi ca să o ierte, că nu-i face nimic şi, ca să-l încredinţeze, îi dete înscris cu sângele ei. Scorpia ospătă pe Făt-Frumos şi mai şi decât Gheonoaia; iară el îi dete şi dânsei înapoi capul ce i-l luase cu săgeata, carele se lipi îndată cum îl puse la loc, şi după trei zile plecară mai departe.

Trecând şi peste hotarele Scorpiei, se duseră, se duseră şi iară se mai duseră, până ce ajunseră la un câmp numai de flori şi unde era numai primăvară; fiecare floare era

cu deosebire de mândră şi cu un miros dulce, de te îmbăta; trăgea un vântişor care abia adia. Aicea stătură ei să se odihnească, iară calul îi zise:

— Trecurăm cum trecurăm până aci, stăpâne; mai avem un hop: avem să dăm peste o primejdie mare şi, dacă ne-o ajuta Dumnezeu să scăpăm şi de dânsa, apoi suntem voinici. Mai-nainte de aci este palatul unde locuieşte *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte.* Această casă este încongiurată cu o pădure deasă şi înaltă, unde stau toate fiarele cele mai sălbatice din lume; ziua şi noaptea păzesc cu neadormire şi sunt multe foarte; cu dânsele nu este chip de a te bate; şi ca să trecem prin pădure e peste poate; noi însă să ne silim, dac-om putea, să sărim pe dasupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăşi; atunci calul, ţinându-şi răsuflarea, zise:

— Stăpâne, strânge chinga cât poţi de mult, şi, încălecând, să te ţii bine şi în scări, şi de coama mea; picioarele să le ţii lipite pe lângă supţioara mea, ca să nu mă zăticneşti* în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, şi într-un minut fu aproape de pădure.

— Stăpâne, mai zise calul, acum e timpul când se dă de mâncare fiarelor pădurii şi sunt adunate toate în curte; să trecem.

— Să trecem, răspunse Făt-Frumos, şi Dumnezeu să se îndure de noi.

Se urcară în sus şi văzură palatul strălucind astfel, de la soare te puteai uita, dar la dânsul ba. Trecură pe dasupra pădurii şi, tocmai când erau să se lase în jos la scara palatului, d-abia, d-abia atinse cu piciorul vârful unui copaci şi dodată toată pădurea se puse în mişcare; urlau dobitoacele, de ţi se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lăsară în jos; şi de nu era doamna palatului afară, dând de mâncare puilor ei (căci aşa numea ea lighionile din pădure), îi prăpădea negreşit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea, căci nu mai văzuse până atunci suflet de om pe la dânsa. Opri pe dobitoace, le îmblânzi şi le trimise la locul lor. Stăpâna era o zână naltă, supţirică şi drăgălaşă şi frumoasă, nevoie mare! Cum o văzu Făt-Frumos, rămase încremenit. Dară ea, uitându- se cu milă la dânsul, îi zise:

— Bine ai venit, Făt-Frumos! Ce cauţi pe aici?

— Căutăm, zise el, *Tinereţe fără bâtrâneţe şi viaţă fără de moarte*.

— De căutaţi ceea ce ziseşi, aci este.

---

* a zăticni – a stingheri, a incomoda

Atunci descălică şi intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de tinere; erau surorile cele mai mari. El începu să mulţumească zânei pentru că l-a scăpat de primejdie; iară ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută şi numai în vase de aur. Calului îi dete drumul să pască pe unde va voi dânsul; pe urmă îi făcură cunoscuţi tuturor lighioanelor, de puteau îmbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dânsele, căci ziceau că li se urâse, şezând tot singurele; iară el nu aşteptă să-i mai zică o dată, ci primi cu toată mulţumirea, ca unul ce aceea şi căuta.

Încet, încet, se deprinseră unii cu alţii, îşi spuse istoria şi ce păţi până să ajungă la dânsele, şi nu după multă vreme se şi însoţi cu fata cea mai mică. La însoţirea lor, stăpânele casei îi deteră voie să meargă prin toate locurile de primprejur, pe unde va voi; numai pe o vale, pe care i-o şi arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el; şi-i şi spuseră că acea vale se numea *Valea Plângerii.*

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot aşa de tânăr, ca şi când venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară măcar capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace şi în linişte cu soţia şi cumnatele sale, se bucura de frumuseţea florilor şi de dulceaţa şi curăţenia aerului, ca un fericit. Ieşea adesea la vânătoare; dar, într-o zi, se luă după un iepure, dete o săgeată, dete două şi nu-l nimeri; supărat, alergă după el şi dete şi cu a treia săgeată, cu care îl şi nemeri; dară nefericitul, în învălmăşeală, nu băgase de seamă că, alergând după iepure, trecuse în Valea Plângerii.

Luând iepurile, se întorcea acasă; când, ce să vezi d-ta? Deodată îl apucă un dor de tată-său şi de mumă-sa. Nu cuteză să spuie femeilor măiestre; dară ele îl cunoscură după întristarea şi neodihna ce vedeau într-însul.

— Ai trecut, nefericitule, în Valea Plângerii! îi ziseră ele, cu totul speriate.

— Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie; şi acum mă topesc d-a-n picioarele de dorul părinţilor mei, însă şi de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc. Sunt de mai multe zile cu voi şi n-am să mă plâng de nicio mâhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văz o dată părinţii şi apoi m-oi întoarce, ca să nu mă mai duc niciodată.

— Nu ne părăsi, iubitule; părinţii tăi nu mai trăiesc de sute de ani, şi chiar tu, ducându-te, ne temem că nu te vei mai întoarce; rămâi cu noi, căci ne zice gândul că vei pieri.

Toate rugăciunile celor trei femei, precum şi ale calului, n-au fost în stare să-i potolească dorul părinţilor, care-l usca pe d-a-ntregul. În cele mai de pe urmă, calul îi zise:

— Dacă nu vrei să mă asculţi, stăpâne, orice ţi se va întâmpla, să ştii că numai tu eşti de vină. Am să-ţi spui o vorbă, şi dacă vei primi tocmeala mea, te duc înapoi.

— Primesc, zise el cu toată mulţumirea, spune-o!

— Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos şi eu să mă întorc, de vei voi să rămâi măcar un ceas.

— Aşa să fie, zise el.

Se pregătiră de plecare, se îmbrăţişă cu femeiele şi, după ce-şi luară ziua bună unul de la altul, porni, lăsându-le suspinând şi cu lacrămile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moşia Scorpiei; acolo găsiră oraşe; pădurile se schimbaseră în câmpii; întrebă pre unii şi pre alţii despre Scorpie şi locuinţa ei; dar îi răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

— Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-Frumos, mai alaltăieri am trecut pe aici; şi spunea tot ce ştia.

Locuitorii râdeau de dânsul, ca de unul ce aiurează sau visează deştept, iară el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seamă că barba şi părul îi albiseră.

Ajungând la moşia Gheonoaiei, făcu întrebări ca şi la moşia Scorpiei, şi primi asemenea răspunsuri. Nu se putea domiri el: Cum de în câteva zile s-au schimbat astfel locurile? Şi iarăşi supărat, porni cu barba albă până la brâu, simţind că îi cam tremurau picioarele, şi ajunse la împărăţia tătâne-său. Aici alţi oameni, alte oraşe, şi cele vechi erau schimbate de nu le mai cunoştea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în cari se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mâna şi îi zise:

— Rămâi sănătos, stăpâne, că eu mă întorc de unde am plecat. Dacă pofteşti să mergi şi d-ta, încalecă îndată şi aidem!

— Du-te sănătos, că şi eu nădăjduiesc să mă întorc peste curând.

Calul plecă precum săgeata de iute.

Văzând palaturile dărâmate şi cu buruieni crescute pe dânsele, ofta şi, cu lacrămi în ochi, căta să-şi aducă aminte cât erau odată de luminate aste palaturi şi cum şi-a petrecut copilăria în ele; ocoli de vreo două-trei ori, cercetând fiecare cămară, fiecare colţuleţ ce-i aducea aminte cele trecute; grajdul în care găsise calul; se pogorî apoi în pivniţă, gârliciul căreia se astupase de dărâmăturile căzute.

Căutând într-o parte şi în alta, cu barba albă până la genunchi, ridicându-şi pleoapele ochilor cu mâinele şi abia umblând, nu găsi decât un tron odorogit; îl deschise, dară în el nimic nu găsi; ridică de capacul chichiţei*, şi un glas slăbănogit îi zise:

— Bine-ai venit, că de mai întârziai, şi eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase Moartea lui, care se uscase de se făcuse cârlig în chichiţă, şi căzu mort, şi îndată se şi făcu ţarină.

Iar eu încălecai p-o şea şi vă spusei dumneavoastră aşa.

Povestit de tata, şezător în Bucureşti, mahal. Udricani, între 1838–1844.

* chichiţă – despărţitură mică, în formă de cutie, în interiorul unei lăzi

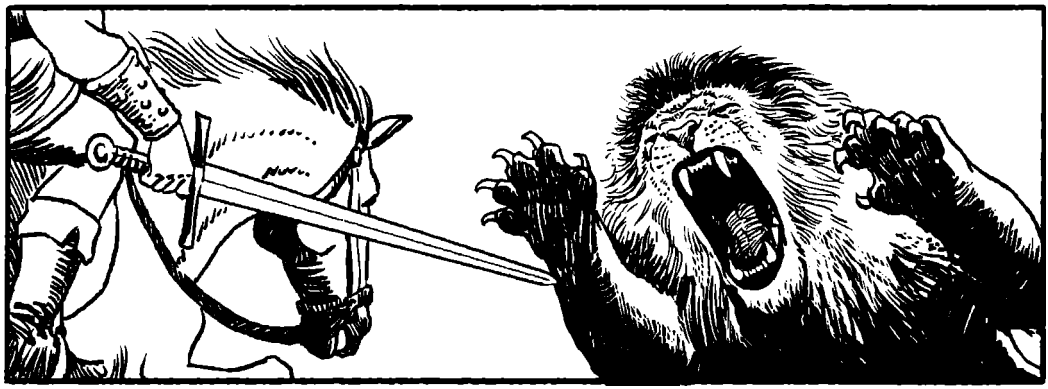

ILEANA SIMZIANA

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. Acel împărat mare şi puternic bătuse pe toţi împăraţii de primpregiurul lui şi-i supusese, încât îşi întinsese hotarele împărăţiei sale pe unde a înţărcat dracul copiii, şi toţi împăraţii cei bătuţi erau îndatoraţi a-i da câte un fiu d-ai săi ca să-i slujească câte zece ani.

La marginea împărăţiei lui mai era un alt împărat carele, cât a fost tânăr, nu se lăsase să-l bată; când cădea câte un pârjol asupra ţărei sale, el se făcea luntre şi punte şi-şi scăpa ţara de nevoie; iară după ce-ajunse la bătrâneţe, se supusese şi el împăratului celui mare şi tare, fiindcă n-avea încotro. El nu ştia cum să facă, cum să dreagă, ca să împlinească voia acelui împărat de a-i trimite pe unul din fiii săi, ca să-i slujească: fiindcă n-avea băieţi, ci numai trei fete. Dintr-aceasta el sta pe gânduri. Grija lui cea mare era ca să nu crează acel împărat că el este zăcaş* şi se îndărătniceşte a-i trimite vreun fiu, din care pricină să vină să-i ia împărăţia, iară el cu fetele lui să moară în ticăloşie, în sărăcie şi cu ruşine.

* zăcaş – duşmănos, ranchiunos, răzbunător

Văzând fetele pe tată-său tot supărat, se luaseră şi ele de gânduri şi nu ştiau ce voie să-i facă ca să-l mai înveselească. Dacă văzură şi văzură că nimic nu-i este pe plac, fata cea mai mare îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă într-o zi la masă, că de ce este supărat.

— Au purtarea noastră nu-ţi place? îi zise ea. Au supuşii măriei tale sunt răi şi arţăgoşi de-ţi pricinuiesc atâta mâhnire? Spune şi nouă, tată, cine este vipera aceea care nu-ţi dă pace şi-ţi otrăveşte bătrâneţele, şi ne făgăduim chiar a ne jertfi dacă aceasta va putea să-ţi aline oarecum mâhnirile; căci numai tu, tată, eşti mângâierea noastră, după cum prea bine ştii; iară noi niciodată n-am ieşit din cuvântul tău.

— De asta, aşa este; n-am a mă plânge de nimic. Nu mi-aţi călcat porunca niciodată. Dară voi, dragele mele, nu puteţi să-mi alinaţi durerea care-mi pătrunde sufletul. Voi sunteţi fete, şi numai un băiat m-ar scoate din nevoia în care mă aflu.

— Eu nu înţeleg, zise fata cea mare, de ce ascunzi de noi izvorul mâhnirilor tale, tată; spune, că eu, iată, sunt gata a-mi da viaţa pentru tine.

— Ce să ştiţi voi face, dragele mele! De când sunteţi pe lumea asta albă, voi aţi îmblat cu furca, cu acul, cu războiul: ştiţi toarce, coase, ţese. Numai un viteaz mă poate mântui, care să ştie să răsucească buzduganul, să mânuiască sabia cu virtute şi să călărească ca un zmeu-paraleu.

— Oricum, tată, spune-ne şi nouă, că doară nu s-o face gaură în cer dacă vom şti şi noi ce lucru te amăraşte.

Dacă văzu împăratul că-l înteţesc fetele cu rugăciunile, zise:

— Iată, copilele mele, de ce sunt tot trist. Voi ştiţi că nimeni nu s-a putut atinge de împărăţia mea, cât am fost tânăr, fără să-şi capete alageaua* şi fără să se ducă ruşinat de unde a venit. Acum pârdalnicele de bătrâneţe mi-au secat toată virtutea; braţul meu e slăbănogit, nu mai poate să învârtească paloşul de să se cutremure vrăjmaşul. Şoimuleanul meu, pentru care p-aci-p-aci era să-mi pierz viaţa până l-am dobândit, a îmbătrânit şi el; este un răpciugos, abia îşi târâie şi el viaţa de azi pe mâine. Altădată abia mă arătam înaintea vrăjmaşului şi, să te ţii, pârleo!, îi sfârâiau călcâiele dinaintea feţii mele; dară azi, ce să vă mai spui? Voi ştiţi că m-am supus celui mai mare şi mai tare împărat de pe faţa pământului. Însă la dânsul este obiceiul ca toţi supuşii împărăţiei să-i trămită câte un fiu, să-i slujească zece ani, şi eu vă am numai pe voi.

* a-şi căpăta alageaua – a se păcăli

— Mă duc eu, tată, zise fata cea mare, şi mă voi sili din toate puterile mele să te mulţumesc.

— Mă tem să nu te întorci fără nicio ispravă. Cine ştie ce încurcătură vei face p-acolo, de să nu-i mai dea nimeni de căpătâi, cât hău!

— Tot ce ştiu, tată, şi mă făgăduiesc, este că nu te-oi da de ruşine.

— Dacă este aşa, pregăteşte-te şi te du.

Când auzi fata că tată-său îi dă voie să meargă, nu mai putea de bucurie. Punea la cale tot pentru drum; şi se întorcea numai într-un călcâi, când poruncea şi aşeza lucrurile de călătorie. Îşi alese calul cel mai de frunte din grajdurile împărăteşti, hainele cele mai mândre şi mai bogate şi merinde ca să-i ajungă un an de zile.

După ce tată-său o văzu gata de plecare, îi dete poveţele părinteşti de cum să se poarte, cum să facă ca să nu se descopere că e fată. O învăţă tot ce trebuia să ştie un viteaz care merge la o aşa slujbă înaltă, şi cum să se ferească de bârfeli şi clevete, ca să nu fie urâtă şi nebăgată în seamă de ceilalţi fii de împărat. Apoi îi zise:

— Pasă cu Dumnezeu, fiica mea, şi adu-ţi aminte de învăţăturile mele.

Fata ieşi din curte ca fulgerul; n-o mai ţinea pământul de bucurie; într-o clipă nu se mai văzu. Şi dacă n-ar fi stat mai încolo să-şi aştepte boierii şi carăle cu merinde, acestea s-ar fi pierdut, fiindcă nu puteau să se ţină după dânsa.

Împăratul îi ieşi pe de altă parte înainte, mai la marginea împărăţiei, fără să ştie ea; aşeză îndată un pod de aramă, se făcu un lup şi se ascunse sub pod. Când era să treacă fiică-sa, deodată ieşi de subt acel pod, cu dinţii rânjiţi şi clănţănind de te lua groaza; se uita drept la dânsa cu nişte ochi cari străluceau ca două făclii, şi se repezi la ea ca să o sfâşie. Fata, care îngheţase sângele în ea de frică, îşi pierduse cumpătul şi, de calul nu făcea o săritură la o parte, lupul înfigea ghearele într-însa; ea o luă la sănătoasa înapoi. Tată-său, care se întorsese înaintea ei, ieşi să o întâmpine, şi-i zise:

— Nu-ţi spuneam eu, fata mea, că nu toate muştele fac miere?

— Aşa este, tată, dară eu n-am ştiut că, ducându-mă să slujesc unui împărat, am să mă lupt şi cu fiare sălbatice şi turbate.

— Dacă aşa este, zise împăratul, şezi acasă de-ţi vezi de fuse şi mosoare, şi Dumnezeu să aibă milă de mine, ca să nu mă lase a muri ruşinat.

Nu trecu mult şi se ceru şi fata cea mijlocie să se ducă şi dânsa; şi se legă că ea îşi va pune toate puterile cum să-şi sfârşească cu bine slujba ce lua asupră-şi.

După multe rugăciuni şi făgăduieli, se înduplecă tată-său şi o lăsă şi pe dânsa să se ducă; dară păţi şi ea ca soru-sa cea mare, şi întâmpinând-o tată-său, când se întorcea, îi zise:

— Ei, fata mea, nu ţi-am spus eu că nu se mănâncă tot ceea ce zboară?

— Adevărat este, tată, aşa mi-ai zis; dară prea era grozav acel lup. Unde deschisese o gură de se mă îmbuce dintr-o dată, şi unde se uita cu nişte ochi din cari parcă ieşeau nişte săgeţi de mă săgetau la inimă!

— Şezi acasă dar, îi răspunse împăratul, de vezi de coada maturei şi de zarzavaturile de la bucătărie.

Mai trecu ce mai trecu, şi iată că şi fata cea mică zise tatălui său, într-o zi, când şedeau la masă:

— Tată, lasă-mă şi pe mine să fac o cercare: lasă-mă, rogu-te, să mă duc şi eu să-mi încerc norocul.

— Deoarece surorile tale cele mai mari n-au putut-o scoate la căpătâi, mă mir cum îţi mai vine să vorbeşti de tine, care nu ştii nici cum se mănâncă mămăliga.

Şi se cerca în tot felul să-i taie pofta de plecare, dară în zadar.

— Pentru dragostea ta, tată, mai zise ea, voi face pe dracul în patru, numai să izbutesc; însă dacă Dumnezeu îmi va sta împotrivă, mă voi întoarce iarăşi la tine, şi fără să mă ruşinez.

Se mai împotrivi tată-său, se mai codi; dară fiie-sa îl birui cu rugăciunile. La urmă de tot, zise împăratul:

— Dacă este aşa, iată îţi dau şi ţie voie, să vedem ce procopseală ai să-mi faci. Ce-aş mai râde să te văz întorcându-te cu nasul în jos!

— Vei râde, tată, cum ai râs şi de surorile mele, fără cu toate astea să le scază cinstea.

Fata împăratului, dacă văzu că tată-său îi dete voie, se gândi mai întâi pe care din boierii cei bătrâni să ia de povăţuitor. Şi, până una-alta, ea îşi aduse aminte de vitejiile tatălui său din tinereţe şi de calul său. Se duse deci la grajd ca să-şi aleagă şi ea un cal. Se uită la unul, se uită la altul, se uită la toţi caii din grajduri, şi de niciunul nu i se prindeau ochii, deşi erau armăsarii şi caii cei mai buni din toată împărăţia. În cele mai de pe urmă dete şi peste calul tatălui său din tinereţe, răpciugos, bubos şi zăcând pe coaste. Cum îl văzu, se uita la el cu milă şi parcă nu se îndura să se depărteze de dânsul.

Calul, dacă văzu aşa, îi zise:

— Se vede că pentru iubirea ce ai către împăratul, stăpână, te uiţi aşa de galeş la mine. Ce pui de voinic era în tinereţele lui! Multe izbânzi am mai făcut noi amândoi!

Dară de când am îmbătrânit, nici pe mine n-a mai încălecat altul. Şi dacă mă vezi aşa de jigărit, este că n-are cine să mă hrănească ca el. Astăzi, uite, de m-ar îngriji cineva cum să-mi priiască mie, în zece zile m-aş face de nu m-aş da pe zece ca d-alde ăştia.

Atunci, fata zise:

— Şi cum trebuie să te îngrijească?

— Să mă spele în toate zilele cu apă neîncepută, să-mi dea orzul fiert în lapte dulce ca să-l pot roade, şi pe fiecare zi o baniţă de jăratec.

— Când aş şti că-mi vei fi de ajutor să sfârşesc ce am pus de gând, mai-mai că aş face aşa precum zici tu!

— Stăpână, zise calul, fă cercarea asta şi nu te vei căi. Calul era năzdrăvan.

Fata împăratului îngriji de cal tocmai precum îi zise el.

La a zecea zi, unde se scutură odată calul, şi se făcu frumos, gras ca un pepene şi sprinten ca o căprioară. Apoi, uitându-se vesel la fata împăratului, zise:

— Să-ţi dea Dumnezeu noroc şi izbândă, stăpâna mea, că m-ai îngrijit şi m-ai făcut să mai fiu odată pe lume cum doream. Spune-mi tu care este păsul tău, şi porunceşte-mi ce trebuie să fac.

— Eu voi să merg la împăratul cel mare şi tare, vecinul nostru, ca să-i slujesc, şi-mi trebuie pe cineva care să mă povăţuiască. Spune-mi pe care din boieri să aleg?

— Dacă vei merge cu mine, îi zise calul, habar să n-ai; nu-ţi trebuie pe nimeni. Te voi sluji, cum am slujit şi pe tată-tău. Numai să m-asculţi.

— Dacă este aşa, de azi în trei zile plecăm.

— Şi chiar acum, dacă porunceşti, îi răspunse calul. Fata împăratului, cum auzi aceasta, puse toate alea la cale pentru drum. Îşi luă nişte haine curate, dară fără podoabe, niţele merinde şi ceva bani de cheltuială, încălecă pe cal şi, venind înaintea tatălui său, îi zise:

— Rămâi cu Dumnezeu, tată, şi să te găsesc sănătos!

— Cale bună, fata mea, îi zise tată-său. Toate ca toate, numai poveţele ce ţi-am dat să nu le uiţi niciodată. Şi, la orice nevoie, mintea ta să fie pironită la Dumnezeu, de unde ne vine tot binele şi tot ajutorul.

După ce se făgădui că aşa va face, fata porni.

Ca şi la celelalte fete, tată-său dete pe de altă parte şi-i ieşi înainte, aşeză iarăşi podul de aramă şi o aştepta acolo.

Pe drum, calul spuse fetei cu ce tertipuri îmbla tată-său să-i încerce bărbăţia, şi o povăţui ce să facă ca să scape cu faţa curată. Ajungând la pod, unde se năpusti asupra ei un lup cu nişte ochi turburaţi şi zgâiţi de băga fiori în oase, cu o gură mare şi cu o limbă ca de dihanie turbată, cu colţii rânjiţi şi clănţănind de parcă nu mâncase de o lună de zile; şi când să înfigă ghiarele sale cele sfâşiitoare, fata dete călcâie calului, şi unde se răpezi asupra lupului cu paloşul în mână de să-l facă mici fărâmi şi, dacă nu se da în lături lupul, în două îl făcea cu paloşul; căci ea nu glumea, fiindcă-şi pusese credinţa în Dumnezeu, şi dorea ca vrând-nevrând să împlinească slujba ce şi-o luase asupra.

Ea trecu podul mândră ca un voinic. Tată-său se miră de vitejia ei şi, dând pe de altă parte, ieşi mult înaintea ei, aşeză un pod de argint, se făcu un leu şi acolo o aşteptă.

Calul spuse fetei peste ce o să dea şi o învăţă cum să facă să scape şi de astă ispită. Cum ajunse fata la podul de argint, unde îi ieşi leul înainte cu gura căscată, de să o îmbuce cu cal cu tot, cu nişte colţi ca acei de fildeş şi cu nişte ghiare ca secerile şi răcnea de se cutremurau codrii, şi câmpiele vuiau de-ţi lua auzul. Numai uitându-se cineva la capul lui cel cât baniţa şi la coama aia ce sta rădicată în sus şi zbârlită, ar fi îngheţat de frică. Dară fata împăratului, îmbărbătată de cal, se năpusti odată într-însul cu sabia goală în mână, încât dacă nu fugea leul sub pod, în patru îl făcea. Atunci trecu podul, mulţumind lui Dumnezeu şi neştiind ce o mai aştepta.

Fata împăratului, care nu ieşise din casă de când o făcuse mă-sa, se mira şi sta în loc uimită, văzând frumuseţile câmpului. Aci îi venea să descalece ca să adune câte un mănuchi de flori din mulţimea aia ce acoperea văile şi dealurile, flori de cari nu mai văzuse ea; aci îi venea să se dea la umbră sub câte un copaci nalt şi stufos, în care miile de paseri cântau fel de fel de cântece, aşa de duioase, de erau în stare să te adoarmă; şi aci în urmă să se ducă la câte un şipot de apă limpede ca lacrima ce izvora din câte un colţ de piatră din coastele dealurilor; susurul acestor izvoare o făcea să se uite galeş la ele şi-i plăcea să le vază curgerea lor cea şerpuită ce aluneca pe pământ, încungiurate de mulţime de floricele şi verdeaţă de primăvară. Dară la toate astea calul o îmbărbăta şi-i da ghes să meargă înainte şi să-i cate de drum. El îi spunea că voinicii nu se uită la d-alde astea, decât după ce duc trebile la capăt bun. Îi mai spuse că are să mai dea de o cursă pe care i-o întindea tată-său, şi o şi învăţă cum să facă să iasă şi de astă dată biruitoare.

Fata asculta cu toate urechile şi făcu precum o învăţă calul, fiindcă văzu ea că toate învăţăturile lui îi ies înde bine, şi din cuvântul lui nu se abătea.

Tată-său, ca şi de la rând, dete pe de altă parte şi-i ieşi înainte, aşează un pod de aur, se făcu un balaur mare cu douăsprezece capete şi se ascunse sub acel pod.

Când fu ca să treacă fata pe acolo, unde îi ieşi înainte balaurul plesnind din coadă şi încolăcindu-se; din gurile lui ieşea văpaie de foc, şi limbile îi jucau ca nişte săgeţi arzătoare; cum îl văzu fata că este aşa de grozav, nişte răcori o apucară şi i se făcu părul măciucă de frică. Calul, dacă simţi că fata se pierde cu firea, o îmbărbătă iarăşi şi-i aduse aminte ce o învăţase să facă; iară fata împăratului, după ce mai prinse niţică inimă, strânse frâul calului cu mâna stângă, îi dete călcâie şi, cu paloşul în dreapta, se repezi asupra acelui balaur.

Un ceas ţinu lupta. Calul o potrivea cum să vină tot cam la o parte ca să-i reteze vreun cap; dară vrăjmaşul se păzea şi el destul de bine. În cele mai de pe urmă, izbuti fata să rănească pe balaur. Atunci, dându-se el de trei ori peste cap, se făcu om.

Fetei nu-i venea să crează ochilor când văzu pe tată-său înaintea ei; iară el, luând-o în braţe şi sărutând-o pe frunte, îi zise:

— Văz că tu eşti voinică, fata mea, şi bine ai făcut de ţi-ai luat calul ăsta, căci fără dânsul te-ai fi întors şi tu ca şi surorile tale. Am bună nădejde să isprăveşti cu bine slujba cu care te-ai însărcinat de bunăvoie. Numai adu-ţi aminte de poveţele mele şi să nu ieşi din cuvântul calului ce ţi-ai ales. Să ne vedem sănătoşi!

— Să te audă Dumnezeu, tată, îi răspunse fata, şi să te găsesc sănătos.

Apoi, sărutând mâna tatălui său, se despărţiră.

După ce merse cale lungă, depărtată, ajunse la nişte munţi mari şi înalţi. Între munţi întâlni doi zmei ce se luptau de nouă ani şi nu puteau să se dovedească unul pe altul. Lupta era pe moarte ori pe viaţă. Cum o văzură ei, crezând că este un voinic, unul îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de taie pe ăst duşman al meu, că ţi-oi cădea şi eu vreodată bun la ceva.

Iar cellalt zise şi el:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de mă scapă pe mine de idolul ăsta de vrăjmaş, şi-ţi voi da un telegar fără splină, care se numeşte Galben-de-soare.

Fata întrebă pe cal, pe care din amândoi să scape; iară calul îi zise să scape pe cel ce-i făgăduise să-i dea pe Galben-de-soare, că este un cal mai harnic decât dânsul,

fiindu-i frate mai tânăr. Atunci unde se repezi fata la zmeul cellalt cu paloşul, şi dintr-o lovitură îl făcu în două bucăţi!

Zmeul, dacă se văzu scăpat, îmbrăţişă pe mântuitorul său şi-i mulţumi, apoi merseră acasă la dânsul ca să dea lui Făt-Frumos pe Galben-de-soare, după cum se făgăduise. Muma zmeului nu mai putea de bucurie când văzu pe fiu-său teafăr şi nu mai ştia ce să facă de să mulţumească lui Făt-Frumos că-i scăpase copilul de la moarte.

Fata împăratului arătă dorinţa ce are de a se odihni de osteneala drumului ce făcuse. Îi dară o cămară şi o lăsară singură. Ea, prefăcându-se că voieşte să îngrijească de cal, îl întrebă dacă are să i se întâmple ceva; şi calul îi spuse ce are să facă.

Muma zmeului precepu că aci la mijloc se joacă vreo drăcie. Ea spuse fiului său că voinicul ce-l scăpase de primejdie trebuie să fie fată şi că o asemenea fată vitează ar fi numai bună să o ia el de soţie. Fiul său zicea că o dată cu capul nu putea el crede una ca asta, fiindcă nu se putea ca o mână femeiască să răsucească paloşul aşa de bine cum făcea Făt-Frumos. Atunci muma zmeului zise că are să facă o cercare. Pentru aceasta puse seara la capul fiecăruia din ei câte un mănuchi de flori: la care se vor veşteji florile, acela este bărbat, şi la care vor rămânea verzi, este femeie.

Fata împăratului, după povaţa calului, s-a sculat peste noapte cam despre ziuă, când somnul este mai dulce, şi, pâş, pâş, în vârful degetelor, intră în cămara zmeului, îi puse mănuchiul său de flori, luă pe al lui şi, punându-l la capul patului său, se culcă şi dormi dusă.

Dimineaţa, cum se sculă zmeoaica, se duse într-un suflet la fiul său şi văzu florile vestede. După ce se sculă şi fata împăratului, merse şi la dânsa şi, văzând că şi ale ei se vestejiseră, tot nu crezu că este voinic. Ea zicea fiului său că nu se putea să fie bărbat, fiindcă vorba îi curgea din gură ca mierea, boiul îi era aşa de gingaş, încât îţi venea să o bei într-o bărdăcuţă de apă, perişorul supţire şi stufos îi cădea pe umeri, în unde, faţa-i are pe vino-ncoace; ochii ăia marii, frumoşi şi vioi de te bagă în boale, mânuşiţa aia micuţă şi picioruşul ca de zână, şi în sfârşit totul nu putea să fie decât de fată, măcar că se ascundea sub ţoalele cele voiniceşti. Apoi hotărâră să mai facă o încercare.

După ce-şi dară bună dimineaţa, după obicei, zmeul luă pe fată şi merseră în grădină. Aci, zmeul îi arătă toate felurile de flori ce avea, şi o îmbia şi pe dânsa să le miroasă. Fata împăratului îşi aduse aminte de poveţele calului şi, cunoscând viclenia, zise cam răstit că de ce l-a adus în grădină de dimineaţă ca pe o femeie să-i laude

florile cu nişte vorbe seci, pe când ar fi trebuit să meargă mai întâi la grajduri, să vază cum se îngrijeşte p-acolo de cai.

Auzind acestea, zmeul spuse mă-sei, dară ea nici acum nu putea să crează că este băiat. În cele mai de pe urmă, zmeoaica se vorbi cu fiul său să mai facă încă o-ncercare; zise fiului său să ducă pe Făt-Frumos în cămara cu armele, să-l îmbie să-şi aleagă ceva de acolo şi, de va alege vreo armă din cele împodobite cu nestimate, să ştie de bună-seamă că ea este fată.

După prânz, zmeul duse pe Făt-Frumos în cămara cu armele. Aci erau rânduite cu meşteşug tot felul de arme: unele împodobite cu nestimate, altele numai aşa, fără podoabe. Fata împăratului, după ce se uită şi cercetă mai toate armele, îşi alese o sabie cam ruginită, dară cu fierul ce se încovoia de se făcea covrig. Apoi spuse zmeului şi mumei sale că a doua zi vrea să plece.

Când auzi muma zmeului ce fel de armă îşi alese, se da de ceasul morţii că nu putea descoperi adevărul. Ea spuse fiului său că, deşi pare că este băiat după apucăturile lui, dară este fată, şi încă de cele mai prefăcute.

Dacă văzu că n-are încotro, merseră la grajd şi-i deteră pe Galben-de-soare. Şi, după ce-şi luă rămas-bun, fata împăratului îşi cătă de drum.

Încă pe cale fiind şi silind să ajungă, calul zise fetei:

— Stăpână, până acum m-ai ascultat la orice ţi-am zis, şi toate ţi-au mers bine. Ascultă-mă şi de astă dată şi nu vei greşi. Eu sunt bătrân de aci înainte; şi mi-e să nu mă poticnesc. Ia pe frate-meu Galben-de-soare şi fă călătoria mai departe cu el. Încrede-te lui cum te-ai încrezut în mine şi nu te vei căi. El este mult mai tânăr decât mine şi mai sprinten, şi te va învăţa ca şi mine ce să faci la vreme de nevoie.

— Este adevărat că am izbutit ori de câte ori te-am ascultat. Şi dacă n-aş şti cât ai fost de credincios tatălui meu, de astă dată nu te-aş asculta. Mă voi încrede însă fratelui tău ca şi ţie, după ce-mi va dovedi că-mi vrea binele.

— Încrede-te, stăpână, zise Galben-de-soare, căci voi fi mândru să încalece pe mine o vitează ca tine, şi apoi mă voi sili ca să nu simţi lipsa fratelui meu, fiindcă voi să-l scutesc şi pe dânsul, sărmanul, că e bătrân, de necazurile şi primejdiile călătoriei ce vrei să faci, pentru că, trebuie să ştii, peste multe nevoi ai să dai şi multe primejdii ai să întâlneşti. Dară cu vrerea lui Dumnezeu, şi de mă vei asculta, pe toate ai să le biruieşti şi să le scoţi la capăt bun.

Fata împăratului încălecă apoi pe Galben-de-soare şi se despărţi de calul ei, lăcrimând. Merseră, merseră, cale lungă, depărtată, când fata împăratului zări o cosiţă de aur. Opri calul şi-l întrebă dacă este bine să o ia, ori s-o lase locului. Calul îi răspunse:

— De o vei lua, te vei căi; de nu o vei lua, iarăşi te vei căi; dară mai bine este să o iei.

Fata o luă, o băgă în sân şi plecă înainte.

Trecură dealuri, trecură munţi şi văi, lăsară în urmă păduri dese şi verzi, câmpii cu flori de cari nu mai văzuse fata, izvoare cu ape limpezi şi reci, şi ajunseră la curtea împăratului celui mare şi tare.

Ceilalţi fii de împăraţi cari slujeau acolo îi ieşiră înainte şi o întâmpinară. Ei nu se puteau dezlipi de dânsa, căci şi vorba-i şi faţa îi erau cu lipici.

A doua zi se înfăţişă la împăratul şi spuse pentru ce a venit. Împăratul nu mai putea de bucurie că-i sosise aşa voinic chipeş şi drăgălaş. Îi plăceau prea mult răspunsurile ce primea la întrebările lui, se vedea cât de colo că vorbea cu înţelepciune şi supunere. Văzând împăratul un tânăr aşa de cu minte, prinse dragoste de el şi-l luă pe lângă dânsul.

Fata de împărat nu se putu împrieteni cu toţi ceilalţi fii de împăraţi, fiindcă cei mai mulţi erau năzuroşi, tembeli şi deşucheaţi; iară ei prinseseră pizmă pe dânsa pentru aceasta; şi, pentru că văzuse că împăratul o lua în nume de bine, îi purtau sâmbetele.

Într-una din zile ea îşi găti bucate singură şi şedea la masă, când doi din ceilalţi fii de împăraţi veniră să o vază. Şezură deci cu toţii şi mâncară. Atât de mult plăcură acestor fii de împăraţi bucatele, încât îşi lingeau şi degetele când mâncau. O lăudară pentru meşteşugul de a face bucatele şi ziseră că, de când sunt ei, nu mai mâncaseră aşa bucate bune.

Cum se întâlniră aceştia cu ceilalţi fii de împăraţi, le spuseră că au fost la masă la fiul de împărat venit de curând, că au mâncat cum nici împăratul nu mănâncă şi că bucatele au fost gătite de dânsul.

Atunci toţi fiii de împăraţi se alegară de dânsa să le gătească într-o zi ea bucatele. Şi iată că tocmai în ziua aceea bucătarii curţii se îmbătaseră, sau nu ştiu ce făcuseră, că nici focul nu era făcut pe vatră. Şi aşa, rugată fiind cu stăruinţă, se apucă şi ea de găti nişte bucate înfricoşate. Când le aduse pe masă la împăratul, acesta nu se putea sătura mâncând. Iară dacă îl chemă pe bucătar şi-i dete poruncă că tot astfel de bucate să-i gătească, el spuse cine a gătit în ziua aceea. Împăratul rămase pe gânduri.

Apoi veniră şi ceilalţi fii de împăraţi şi spuseră împăratului că fiul împăratului de curând venit s-ar fi lăudat la un chef ce au făcut cu toţii, că ştie unde este *Ileana Simziana, cosiţă de aur, câmpul înverzeşte, florile-nfloreşte,* şi că are o cosiţă din cosiţa ei. Cum auzi împăratul aceasta, porunci să-l cheme şi îndată îi zise:

— Tu ai ştiut de Ileana Simziana şi mie nu mi-ai spus nimic, măcar că ţi-am arătat dragoste şi te-am cinstit mai mult decât pe ceilalţi.

După ce ceru şi văzu cosiţa de păr, îi zise:

— Poruncă împărătească să ştii că ai să-mi aduci pe stăpâna acestei cosiţe; căci de nu, unde-ţi stau talpele îţi va sta şi capul.

Biata fată de împărat se cercă să zică şi ea ceva, dară împăratul îi tăie cuvântul. Apoi se duse de spuse calului cele ce se întâmplară. Calul îi zise:

— Nu te speria, stăpână. Astă-noapte chiar frate-meu mi-a adus răspuns că pe stăpâna cosiţei a furat-o un zmeu; că ea nu voieşte nici în ruptul capului să-l iubească până nu-i va aduce herghelia ei de iepe; şi că zmeul îşi bate capul cum să-i împlinească dorinţa. Ea este acum în smârcurile mărilor. Du-te la împăratul şi cere să-ţi dea douăzeci de corăbii, şi ia marfă de cea mai frumoasă de pune într-însele.

Fata de împărat nu aşteptă să-i zică de două ori, şi se duse drept la împăratul:

— Să trăieşti, luminate împărate, şi să-ţi fie faţa cinstită. Am venit să-ţi spun că slujba cu care m-ai însărcinat o voi împlini-o, dacă-mi vei da douăzeci de corăbii şi bani ca să cumpăr marfa cea mai frumoasă şi mai scumpă ca să pun într-însele.

— Să se facă aşa precum zici tu, numai să-mi aduci pe Ileana Simziana, îi răspunse împăratul.

Cum se gătiră corăbiile, le încărcară cu marfă şi fata de împărat împreună cu Galben-de-soare intră în cea mai frumoasă şi plecară. Nici vânturi, nici valurile mării nu putură să le stea împotrivă şi, după o călătorie de câteva săptămâni, ajunseră la smârcurile mărilor. Acolo stătură. Fata împăratului şi cu Galben-de-soare ieşiră la uscat şi îmblau pe ţărmuri; însă când ieşiră, luară din corabie o păreche de conduri cusuţi numai cu fir şi împodobiţi cu pietre nestimate. Tot îmblând pe aci, zăriră nişte palaturi cari se învârteau după soare, şi o luară într-acolo. În cale se întâlniră cu trei roabe de-ale zmeului, cari păzeau pe Ileana Simziana. Cum văzură ele condurii, li se scurgeau ochii după dânşii; iară fata împăratului le spuse că este un neguţător care a rătăcit drumul pe mare.

Întorcându-se roabele, au spus doamnei lor cele ce văzură; iară ea zărise de pe fereastră pe neguţătorul; de cum îl ochi, începu să-i tâcâie inima, fără să ştie de ce; şi era bună bucuroasă de a putea să scape de zmeu, mai cu seamă că nu era atunci acolo, fiindcă-l trămisese ca să-i aducă herghelia ei cu iepele.

După ce ascultă cele ce-i spuseseră roabele, se duse la neguţător, care aştepta la poartă, ca să vază şi ea condurii; dară după ce auzi de la neguţător că are în corabie marfă şi mai scumpă şi mai frumoasă, se înduplecă de rugăciunile neguţătorului şi pofti să meargă să-i vază marfa; ajungând la corabie şi tot alegând la marfă, nu băgase de seamă că lopătarii depărtaseră corabia de la uscat şi, dând Dumnezeu un vânt bun, corăbiile mergeau ca săgeata; când se pomeni în mijlocul mării, Ileana Simziana se prefăcu că-i pare rău şi prinse a certa pe neguţător că o înşelase, iară-n sufletul ei ruga pe Dumnezeu să-i ajute a scăpa de iazma de zmeu.

Ajunseră cu norocire la ţărm, când, ce să vezi!, drăcoaica de muma zmeului, cum auzi de la roabe că pe Ileana Simziana o furase un neguţător şi fugea cu dânsa cu corăbiile, se luă după ei; şi ajungând la ţărm, o văzură venind după dânşii ca o leoaică, cu o falcă în cer şi una-n pământ şi aruncând văpaie din gura ei ca dintr-un cuptor.

Cum o văzu Ileana Simziana, înţelese că e zgripţuroaica de mumă a zmeului, spuse neguţătorului, cu care era călare pe Galben-de-soare, şi începu a plânge cu foc.

Fata împăratului întrebă pe Galben-de-soare ce să facă, că o dogoreşte văpaia ce iese din gura zmeoaicei, iară Galben-de-soare îi răspunse:

— Bagă mâna în urechea mea cea stângă, de scoate gresia ce este acolo, şi o aruncă înapoi.

Aşa făcu fata împăratului. Apoi o luară iute la picior, pe când în urma lor se nălţă deodată un munte de piatră care atingea cerul.

Muma zmeului făcu ce făcu şi trecu muntele, căţărându-se din colţ în colţ, şi să te ţii după dânşii! Văzând Ileana Simziana că iară era să-i ajungă, spuse neguţătorului; iară acesta, după ce se înţelese cu calul, scoase din urechea lui cea dreaptă o perie şi o aruncă înapoi. Îndată se făcu o pădure mare şi deasă, de nu putea să treacă prin ea nici pui de fiară.

Muma zmeului roase din copaci, se agăţă de ramure, sări din vârf în vârf, se strecură, şi tot după dânşii, alergând ca un vârtej! Dacă văzură că şi de astă dată îmbla să-i ajungă, fata împăratului întrebă iară pe cal ce să facă, şi acesta îi zise să ia inelul

de logodnă ce se află în degetul lleanei Simzianei şi să-l arunce înapoi. Cum aruncă inelul, se făcu un zid de cremene până la cer.

Muma zmeului, dacă văzu că nu se poate urca pe dânsul şi să treacă dincolo, nici să roază din acest zid, nu mai putea de ciudă, şi cum era de cătrănită şi amărâtă, se urcă şi ajunse cu gura la gaura ce lăsase inelul să rămână, şi suflă văpaie din gura ei cea spurcată cale de trei ceasuri, ca să-i ajungă şi să-i pârjolească, dară ei se aşezară jos la rădăcina zidului şi nu le păsa nimic de focul zmeoaicei.

Zmeoaica suflă ce suflă şi, dacă văzu că nu poate să-i prăpădească, nici să pună mâna pe dânşii, plesni fierea într-însa de necaz, căzu şi crăpă ca necuratul; iară ei aşteptară până să moară bine, apoi neguţătorul băgă degetul în gaura inelului, după cum îl învăţase Galben-de-soare, şi zidul pieri ca şi cum n-ar fi mai fost şi-i rămase inelul în deget. După ce se uitară la stârvul zmeoaicei şi făcură haz de dânsul, îl lăsară corbilor şi porniră mai departe şi merseră şi merseră, până ce au ajuns la curtea împărătească.

Ajungând, se înfăţişă fata la împăratul; acesta primi cu multă cinste pe Ileana Simziana. El nu mai putea de bucurie, şi se îndrăgosti de dânsa de cum o văzu. Iară Ileana Simziana se căina şi se întrista în sufletul ei că n-avea trişte*. Cum se poate, zicea ea, să ajungă pe mâinile unora şi altora, pe cari nu putea să-i vază de urâţi ce-i erau. Inima şi ochii ei erau tot la Fătul-Frumos care o scăpase din mâna zmeului.

Când însă o sili împăratul ca să se cunune cu el, ea îi zise:

— Luminate împărate, să-ţi stăpâneşti împărăţia cu norocire; dară eu nu mă pot mărita până nu mi s-o aduce herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot.

Auzind astfel împăratul, chemă îndată pe fata de împărat şi-i zise:

— Să te duci să-mi aduci herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot, a iubitei mele; căci de nu, unde-ţi stau picioarele, îţi va sta şi capul!

— Preamărite împărate! M-ai însărcinat cu o slujbă pe care abia am săvârşit-o, fiindu-mi capul în joc. Ai la curtea măriei-tale atâţi viteji fii de împăraţi; şi fiindcă toţi te ţin de om drept şi cu frica lui Dumnezeu, eu socotesc că ar fi cu dreptul ca să dai la altul această slujbă. Ce mă ştiu eu face, şi de unde să-ţi aduc eu herghelia ce-mi porunceşti?

— Nu ştiu eu. Din pământ, din iarbă verde, să te duci să-mi aduci herghelia, şi să nu îndrăzneşti a mai zice nicio vorbă măcar.

---

* trişte – noroc, soartă, ursită

Atunci fata împăratului se închină şi ieşi. Ea se duse de spuse lui Galben-de-soare ceea ce i se poruncise. Iară calul îi răspunse:

— Du-te de caută nouă piei de bivol, să le cătrăneşti şi să le aşezi bine pe mine. Nu te teme, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei scoate-o la căpătâi bun şi slujba cu care te-a împovărat împăratul. Dară trebuie să ştii că cu amar are să-i vină şi lui, la urma urmelor, pentru faptele sale.

Fata împăratului făcu precum îi zisese calul şi porniră amândoi. După o cale lungă şi grea, ajunseră pe tărâmul unde păşteau iepele. Acolo se întâlni cu zmeul care furase pe Ileana Simziana, rătăcind ca un bezmetic şi neştiind cum să facă ca să aducă herghelia. Îi spuse că Ileana nu mai este a lui şi că mă-sa crăpase de necaz, pentru că nu putuse să-i scape de la răpitor pe iubita lui.

Auzind zmeul aceasta, se făcu foc şi pară de mânie, se turbură de necaz şi nu mai vedea înaintea ochilor. Apoi, după ce înţelese că are a face tocmai cu răpitorul iubitei sale, îşi pierdu cumpătul de supărare şi amărăciune; şi răcnind ca un leu, se luă la luptă cu fata împăratului, care îşi ţinea firea şi pe care o îmbărbăta calul. Pe fata împăratului o ferea calul de loviturile zmeului; căci, când vedea că rădică sabia să dea, odată se rădica mai sus decât zmeul, şi el da în vânt; iară când aducea fata paloşul, calul se lăsa răpede asupra calului zmeului şi ea da în carne vie. După ce se luptară de credeai că are să se scufunde pământul subt ei, nu ştiu cum îi veni bine fetei împăratului, aduse paloşul cam pieziş şi-i reteză capul. Apoi, lăsându-i stârvul ciorilor şi coţofenilor, se duseră până ajunseră la locul unde se afla herghelia.

Aci, calul zise fetei de împărat să se urce ea într-un pom ce era acolo, şi să privească la lupta lor. După ce se urcă fata în pom, necheză Galben-de-soare de trei ori şi toată herghelia de iepe se adună împrejurul lui. Apoi dodată se arătă şi armăsarul iepelor, plin de spume şi sforăind de mânie. Şi văzând pe Galben-de-soare în mijlocul iepelor, se răpezi la dânsul cu turbare şi se încinse o luptă, să te ferească Dumnezeu! Când se da armăsarul la Galben-de-soare, muşca din pieile de bivol; iară când se da acesta la armăsar, muşca din carne vie, şi se bătură, şi se bătură până ce armăsarul, sfâşiat, hărtănit de sus până jos şi plin de sânge, fu răzbit şi biruit; iară Galben-de-soare scăpase teafăr, fiindcă se hărtăniseră pieile de bivol. Atunci se dete fata jos din pom, încălecă şi luară herghelia, mânând-o de dinapoi; iară armăsarul abia se târa după dânsa.

După ce băgă herghelia în curtea împăratului, se duse de-l înştiinţă. Atunci ieşi Ileana Simziana şi le chemă pe nume. Armăsarul, cum îi auzi glasul, îndată se scutură şi se făcu ca întâi, fără să se cunoască semn de rane pe el.

Ileana Simziana zise împăratului să pună pe cineva să-i mulgă iepele, ca să se îmbăieze amândoi. Dar cine putea să se apropie de ele? Că azvârleau din copite de zvântau unde loveau. Dacă nimeni nu putu, împăratul porunci iarăşi fetei de împărat să le mulgă.

Fata împăratului, cu inima zdrobită de mâhnire şi obidă că tot pe dânsa o punea la lucrurile cele mai grele, şi fiind curată în cugetul ei, se rugă lui Dumnezeu cu credinţă ca să o ajute să sfârşească cu bine şi slujba aceasta. Şi unde începu o ploaie d-alea de părea că toarnă cu găleata, şi îndată ajunse apa până la genunchii iepelor, apoi dete un îngheţ de nu se mai puteau mişca din loc. Văzând minunea aceasta, fata împăratului mai întâi mulţumi lui Dumnezeu pentru ajutorul ce-i dete, apoi se puse de mulse iepele.

Împăratul se topea de dragoste pentru Ileana Simziana şi se uita la dânsa ca la un cireş copt; dară ea nici nu-l băga în seamă, ci tot da, zi după zi, cu fel de fel de vorbe, a se cununa. În cele de pe urmă, îi zise:

— Văz, luminate împărate, că tot ce am cerut mi s-a împlinit. Un lucru ne mai trebuie, şi apoi să ştii că ne vom cununa.

— Porumbiţa mea, îi răspunse împăratul, împărăţia mea şi eu suntem supuşi ascultători ai poruncilor tale. Cere ce mai ai de cerut cu un ceas mai curând, că iată, mă sfârşesc de dragoste pentru tine. Am ajuns ca un năuc, visez deştept, nu mai ştiu ce fac, când mă uit la ochii tăi cei frumoşi şi tânjitori.

— Dacă este aşa, mai zise Ileana Simziana, să-mi aduci vasul cu botez care se păstrează într-o bisericuţă de peste apa Iordanului, şi atunci ne vom cununa.

Cum auzi împăratul aceasta, chemă iarăşi pe fata împăratului şi-i porunci să facă ce o face şi cum va şti ea, să-i aducă ceea ce poruncise Ileana Simziana.

Fata de împărat cum auzi, se duse de spuse lui Galben-de-soare, şi el îi răspunse:

— Aceasta este cea din urmă şi mai grea slujbă ce mai ai să faci. Aibi însă nădejde în Dumnezeu, stăpână, căci şi împăratului i s-a împlinit.

Se gătiră şi plecară.

Calul ştia de toate astea, căci nu era el năzdrăvan de florile mărului.

El spuse fetei împăratului zicând:

— Acel vas cu botez se află pe o masă în mijlocul unei bisericuţe şi-l păzesc nişte călugăriţe. Ele nu dorm nici zi, nici noapte. Din când în când însă un pustnic vine pe la ele de le povăţuieşte cele sfinte pentru Domnul. Când sunt la ascultare de le învaţă pustnicul, rămâne numai una de pândă. De am putea nemeri la vremea aceea, tocmai bine ar fi; de nu, cine ştie cât avem a zăbovi, căci altfel nu e chip.

Se duseră deci, trecură apa Iordanului şi ajunseră la acea bisericuţă. Noroc că tocmai atunci sosise pustnicul şi chemase pe toate călugăriţele la ascultare. Numai una rămăsese de pază; şi aceasta, obosită fiind de şederea îndelungată, o prinse somnul. Ca să nu se întâmple însă cine ştie ce, ea se culcă pe pragul uşei, cu gând că n-o să poată nimeni intra fără să simtă ea.

Galben-de-soare povăţui pe fata de împărat cum să facă să pună mâna pe vasul cu botez. Fata se duse binişor, se strecură pe lângă zid şi, pâş-pâş, în vârful degetelor, până la uşă. Aci odată sări ca o pisică de uşurel peste prag, de nici nu atinse pe călugăriţa pe care o furase somnul; şi, punând mâna pe vas, ieşi cum a intrat, încălecă pe cal şi pe ici ţi-e drumul!

Călugăriţa simţi, sări odată în sus şi, văzând că lipseşte vasul, începu a se boci de ţi se rupeau rărunchii de milă. Îndată se adunară călugăriţele şi se văicăreau de focul ce le ajunsese. Pustnicul, dacă văzu că s-a spălat pe mâini de vasul cu botez, cătă către fata de împărat cum zbura cu Galben-de-soare şi, rădicând mâinile în sus şi îngenunchind, o blestemă zicând:

— Doamne, Doamne sfinte! Fă ca nelegiuitul care a cutezat să pună mâna lui pângărită pe sfântul vas cu botez să se facă muiere, de va fi bărbat; iară de va fi muiere, să se facă bărbat!

Şi îndată rugăciunea pustnicului se ascultă. Fata împăratului se făcu un flăcău de-ţi era dragă lumea să te uiţi la el.

Cum ajunse la împăratul, se miră şi nu ştia ce să crează ochilor săi, băgând de seamă că se schimbase; lui i se părea că nu mai este cum era la plecare, ci că acum e mai chipos şi mai semeţ. Cum dete vasul, zise:

— Mărite împărate, ţi-am făcut slujbele cu cari m-ai însărcinat. Socotesc că acum am sfârşit. Fii fericit şi domneşte cu pace cât mila Domnului va voi!

— Sunt mulţumit de slujbele tale, zise împăratul; să ştii că după moartea mea tu ai să te urci pe scaunul împărăţiei mele, fiindcă eu n-am moştenitor până acum. Iară dacă Dumnezeu îmi va da un fiu, tu vei fi mâna lui cea dreaptă.

Toţi sfetnicii şi fiii de împărat erau de faţă când a zis împăratul vorbele acestea.

Ileana Simziana, dacă văzu că i se împlini şi astă voinţă, se hotărî să-şi răzbune asupra împăratului, pentru că trămise tot pe Fătul ei Frumos la toate slujbele cele grele, cari puteau să-l răpună; căci ea credea că însuşi împăratul se va duce să-i aducă vasul cu botez, fiindcă el putea mai lesne s-o facă, de vreme ce toţi se supuneau la porunca lui.

Ea porunci să încălzească baia şi împreună cu împăratul să se îmbăieze în laptele iepelor ei. După ce intră în baie, porunci să-i aducă armăsarul ca să sufle aer răcoros. Şi dacă veni, armăsarul suflă cu o nară înspre dânsa răcoare, iară cu altă nară înspre împăratul aer înfocat, încât fierse şi maţele dintr-însul, şi rămase mort pe loc.

Mare vâlvă se făcu în împărăţie când se auzi de moartea împăratului celui mare şi tare; toţi din toate părţile se adunară şi-i făcură o înmormântare d-ale împărăteştile.

După acestea, zise Ileana Simziana Fătului-Frumos:

— Tu m-ai adus aici, tu mi-ai adus herghelia, tu ai omorât pe zmeul care mă furase, tu mi-ai adus vasul cu botez, tu să-mi fii bărbat. Aidem să ne îmbăiem şi să ne cununăm.

— Eu te voi lua, dacă tu mă alegi, răspunse Făt-Frumos; dară să ştii că în casa noastră voi ca să cânte cocoşul, iară nu găina.

Se învoiră şi intrară în baie. Ileana chemă armăsarul ei ca să încropească laptele în care se vor îmbăia. Chemă şi împăratul cel nou pe Galben-de-soare. Şi astfel amândoi caii se întreceau care de care să facă baia mai potrivită de caldă stăpânului său, şi mai nimerit de încropită.

După ce s-au îmbăiat, a doua zi s-au şi cununat. Apoi s-au urcat în scaunul împărăţiei. Trei săptămâni ţinură veseliile, şi toată lumea se bucura că le-a dat Dumnezeu un împărat aşa de viteaz, care făcuse atâtea isprăvi.

Iară el domni cu dreptate şi cu frica lui Dumnezeu, ocrotind pe săraci şi neasuprind pe nimeni, şi domnesc şi în ziua de astăzi de n-or fi murit.

Eram şi eu p-acolo şi căscam gura pe dinafară, pe la toate sărbările, căci nici pomeneală nu era să fiu şi eu poftit, şi apoi se ştie că nepoftitul scaun n-are.

Încălecai p-o şea şi v-o spusei d-voastră aşa.

Comunicat de d. Panait Nicolaescu din Craiova.

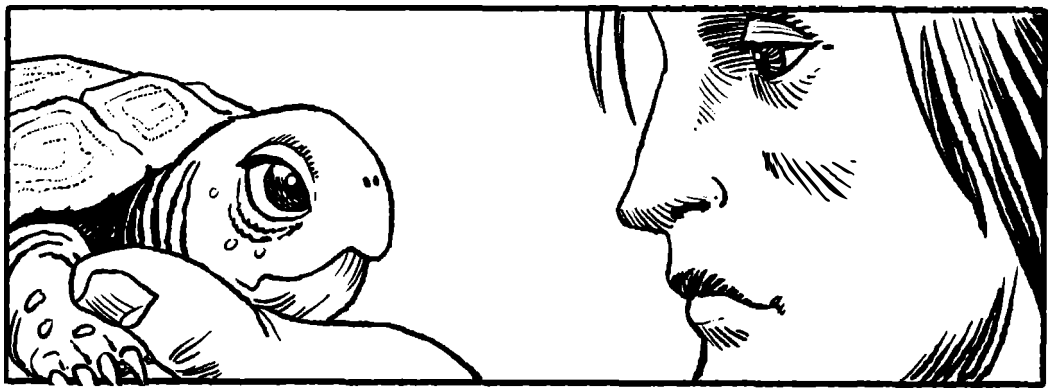

BROASCA ŢESTOASĂ CEA FERMECATĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat, şi el avea trei feciori. Când le-a venit şi lor vremea de însurătoare, le-a zis împăratul:

— Dragii mei copii, v-aţi făcut mari; mergeţi de vă căutaţi ursitele, ca să intraţi şi voi în rândul oamenilor.

— Vorbele tale, tată, sunt pentru noi ca o icoană la care ne închinăm, răspunseră copiii şi, după ce îi sărutară mâna, se gătiră, care mai de care, să plece mai curând.

Fiul cel mare se îmbrăcă cu hainele ce le avea el mai bune, luă oaste cu dânsul şi bănet de ajuns.

Mergând spre răsărit, ajunse la curtea unui împărat care avea o fată, singură la părinţi. O peţi de la tatăl ei, împăratul, şi învoiala se şi făcu.

Asemenea şi cel mijlociu, după ce se dichisi şi el cum ştiu mai bine, plecă şi el înspre apus. Ajunse şi el la curtea unui alt împărat, carele asemenea avea o fată. Făcură vorba, şi iute, iute, se logodi şi el cu dânsa.

Pe fiul cel mai mic, însă, nu-l trăgea inima a pleca în peţit. Dară n-avu ce-şi face capului, căci tată-său îl trimetea într-una să caute a se căpătui şi el. Luă şi dânsul

nişte haine, numai să nu zică nescine că nu s-a gătit, şi de cheltuială ce pe apă nu curge, şi plecă şi el, ştii, cam în dorul lelii.

Dară unde să se ducă? Nici el, iacă, nu ştia. Mişca şi el picioarele a lene, unul după altul înaintea lui, numai să zică că umblă, apucă pe o cărare ce întâlni în cale, şi merse pe ea, fără să-şi dea seama unde se duce. Când, ce să vezi d-ta? Poteca pe care apucase îl scoase drept la un eleşteu mare. În cale văzu o nuia lungă de alun pe care o luă, aşa, de florile mărului, fără să ştie ce are să facă cu dânsa.

Ajungând pe marginea eleşteului, se aşează şi el acolo jos, şi, privind cu nedomirire, ia aşa numai ca să zică şi el că face ceva, bălăcea cu nuiaua prin apă, şi făcea haz cum sar stropii de apă, când o lovea. Apoi începu a cugeta. El vedea că fiecare strop de apă, când pică înapoi la matcă, se face câte un armean (cerc) împregiurul lui, şi de ce merge se măreşte, până ce intră iarăşi în sânul matcei de unde a ieşit, fără mai pe urmă să se cunoască nici locul unde a picat stropul, nici întinderea armeanului din giurul lui, ci totul rămânea ca mai-nainte, adică faţa apei lucie ca o oglindă.

El era dus cu gândurile. Se uita şi nu mai vedea, tot da cu nuiaua în apă, şi nu ştia ce făcea. Nu mai simţea dacă este, ori nu mai este. Când, iată că o broască ţestoasă ieşise pe luciul apei, şi se uita galeş la dânsul. Unde lovea el cu nuiaua, şi unde se deschidea talazurile care înconjura vârful nuielei, acolo, ţâşt!, şi dânsa, şi ochii de la dânsul nu şi-i mai lua.

Se uita la dânsul parcă să-l soarbă cu privirea. Dară el nu vedea, nu auzea. Atâta era de dus cu minţile.

În cele din urmă, cum, cum, băgă de seamă că o broască ţestoasă se ţine după vârful nuielei lui. Se uită şi el la dânsa, şi parcă îi zicea inima ceva, dară nu pricepu nimic.

Când se trezi bine din cugetările lui, văzu că soarele dă în asfinţit. Se sculă binişor, fără să-i pese de ceva, şi se duse acasă.

A doua zi iarăşi aşa făcu, fără să-i plesnească prin cap ceva, şi fără să-şi mai aducă aminte că plecase în peţit.

A treia zi, cum se sculă, plecă iarăşi la marginea eleşteului. Pasămite îl trăgea aţa la ursita lui.

Şi cum sta el acolo şi se juca cu nuiaua în apă, iară broasca ţestoasă îi tot sărea pe dinainte şi se uita la dânsul cu dor, îşi aduse aminte, la urma urmelor, că el era plecat în peţit, şi că fraţii lui erau a se întoarce a doua zi cu logodnicele lor.

Tocmai când voi să se scoale şi să plece spre a merge să-şi încerce şi el norocul, iată că broasca mai ţâşni o dată, iar el îşi aruncă ochii la dânsa mai cu băgare de seamă. Se uită drept în ochii broaştei, şi simţi un nu ştiu ce, colea la inimioară, pare că îl săgetase ceva. Şezu iarăşi jos. Ar fi voit să plece, dară parcă îl pironise cineva locului. Mai voi el să facă ceva, cumva, aşa ca să se depărteze, dară în deşert. Picioarele nu se mai mişcară, ca şi când ar fi fost butucite.

Se miră de astă lâncezeală. Şi, mai aruncându-şi căutătura la broască, văzu ochii ei, parcă străluceau de un foc ce simţea că îl atinge. Atunci îşi luă inima în dinţi şi strigă:

— Asta să fie logodnica mea.

— Îţi foarte mulţumesc, dragul meu iubit, îi răspunse atunci broasca. Cuvântul tău a sfărâmat toate farmecele ce mă ţineau înlănţuită. Tu eşti ursitul inimii mele. Pe tine te voi urma până voi avea viaţă în mine.

Se sperie oarecum, fiul de împărat, când auzi pe broască vorbind.

Ar fi rupt-o d-a fuga, dară graiul ei cel dulce şi viersul cu lipici ce avea, îl făcu să-i rămâie tălpile lipite de locul unde sta.

Broasca se dete de trei ori peste cap şi se făcu o zână gingaşă, şi plăpândă, şi frumoasă, cum nu se mai afla sub soare. Îi venea flăcăului, de drag, să o soarbă într-o lingură de apă. Dară se opri, şi nu făcu nicio mişcare, ca să nu se supere ori să îndărătnicească pe zâna a veni după el, căci simţi că, de aci înainte, fără dânsa nu va putea trăi.

Se puseră la vorbă, şi nici ei nu ştiau ce vorbesc. Aci începeau una, aci lăsau alta, până ce se pomeniră că amurgise. Şi fiindcă a doua zi erau să vie fraţii cu logodnicele lor, spuse zânei că se duce să înştiinţeze şi el pe tătâne-său că a să-şi aducă şi el logodnica.

Broasca intră iarăşi în eleşteu, iară dânsul plecă la curtea împărătească. Mergea el, dară parcă-l tot oprea cineva în cale. I se părea că-l trage cineva de la spate de haine. El se tot întorcea de se uita înapoi. Nu vedea nimic, însă el îşi tot întorcea capul şi se uita. Noroc că i se scurtase calea şi ajunse acasă, căci, de ţinea drumul mai lung, te miră de nu rămânea cu gâtul strâmb, de atâta uitat înapoi.

Dacă ajunse şi găsi pe toţi ai lor adunaţi la tatăl său, începu să le povestească şiretenia celor ce i se întâmplase. Când ajunse să le spuie că a zis broaştei: „Tu să fii logodnica mea“, toţi se umflară de râs deodată şi au început a-l cam lua peste picior

cu vorbe în doi peri şi cu glume nesărate. Vru el să le spuie cine a fost broasca, dară nu-i deteră răgaz, căci îi luau vorba din gură, şi-l cam dedeau în tărbăceală cu graiuri care mai de care păcălitoare.

Dacă văzu, tăcu din gură şi înghiţi ruşinea ce-i făcură fraţii înaintea tatălui său. Se gândi el: „Acum o mie de vorbe un ban nu fac. Lasă, îşi zise el, să vedem că cine râde mai la urmă, râde mai cu folos."

A doua zi fiecare flăcău zbură la logodnica sa. Iară împăratul puse de împodobi palatul şi cetatea cât se putu mai frumos, ca să-şi primească nurorile. Oamenii umblau cete, cete prin cetate, ca în zi de sărbătoare, ostaşii se gătiră ca de alai, până şi copiii se veseleau de veselia împăratului.

Veniră unul după altul feciorii cei mai mari ai împăratului cu logodnicele lor. Ce e drept, şi ele erau frumoase, hainele pare că le erau turnate pe dânsele. Fiecare îşi adusese zestre însemnată: robi, cai, căruţe ferecate; şi le primise împăratul cum se cuvine împăraţilor şi fiilor de împăraţi.

Ei, dacă se adunară la un loc, aduseră vorba iarăşi despre broasca fratelui lor celui mai mic, şi începură, împreună cu logodnicele lor, a grăi despre dânsul cam în dodii.

Îi ţinu de rău tatăl lor, căci de, orice s-ar zice, fiu îi era şi ăl mic, şi îl durea la inimă când îl luau în râs, dară toate fură în deşert, căci, deşi nu mai vorbeau de rău aievea în faţa împăratului, pe din dos, însă, îşi băteau mendrele cum voiau, îşi dedeau coate de râdeau, şi chiar se vorbiră, amândoi fraţii cu logodnicele lor, să facă pe fratele lor cel mic de râs şi de ocară, când va veni cu broasca ţestoasă înaintea împăratului.

Fiul cel mic al împăratului dacă se duse şi el să-şi aducă logodnica, broasca cea ţestoasă ieşi din eleşteu la dânsul, se dete de trei ori peste cap şi se făcu om ca toţi oamenii. Vorbiră ce vorbiră, apoi fiul împăratului îi zise să se gătească să meargă. Atunci ea îi răspunse:

— Dragul meu logodnic, trebuie să ştii că şi eu sunt fată de împărat, şi încă fată de împărat mare, şi avut, şi puternic. Dară blestematele de farmece ne-au acoperit palaturile cu apa aceasta murdară, împărăţia ne-a fost răpit-o duşmanii, şi pe mine m-au făcut precum m-ai văzut.

Vorbele ei mieroase, viersul ei plăcut, de pare că te ungea la inimă, nu altceva, zăpăcise oarecum pe bietul fecior de împărat, dară, ţiindu-şi firea şi nepierzându-şi cumpătul, el îi mai zise:

— Lasă astea acum. Odată dacă te-am ales, tu eşti a mea, floncănească lumea ce va vrea. Găteşte-te, îţi zic, şi aidem, că ne aşteaptă tatăl, cu fraţii şi cu cumnatele mele.

— La noi este obiceiul, adăogă zâna, ca înainte de a merge la cununie, să ne îmbăiem.

— Ne vom îmbăia la palaturile tatălui meu, răspunse el.

— De ce să mai facem p-acolo tevatură? Să ne îmbăiem aci.

Şi făcând un semn cu mâna, apa eleşteului se trase într-o parte şi într-alta, şi în locul lui se văzură nişte palaturi, strălucitoare de podoabe, încât la soare te puteai uita, dară la dânsele ba. Aurul cu care erau poleiţi stâlpii şi ciubucele de pe lângă streaşină licărea de-ţi lua ochii.

Zâna luă de mână pe fiul împăratului şi intră în palat. Vezi că el rămăsese cu ochii bleojdiţi, ca unul ce nici dânsul, deşi era fecior de împărat, nu mai văzuse asemenea scumpeturi.

Şi fiind gata băile şi apa încropită numai ca laptele când îl mulge de la oaie, intrară fiecare în câte o baie şi se îmbăiară.

Fiul împăratului nu cuteza să calce pe pardoseala băii şi pe velinţele cele de mare preţ ce erau aşternute prin palat, de milă să nu le strice frumuseţea.

Baia era pardosită cu tot felul de marmură lustruită şi adusă din meşteşug aşa, încât închipuia fel de fel de flori, de păsări şi câte nagode* toate. Apa ciuruia din ţeve aurite şi o lua cu năstrape şi cu căuşe de aur. Ştergarele erau de mătase şi în ţesătură cu fir de cel bun şi cu mărgăritare.

După ce ieşiră din baie şi se îmbrăcară, trecură prin grădină, unde mirosul florilor îi îmbăta.

Zâna porunci şi trase la scară o căruţă ferecată în aur, cu patru telegari de mâncau foc. Căruţa era împodobită cu pietre nestemate de sclipeau în faţa soarelui ca cine ştie ce lucru mare. Ei se urcară. Cum se puse el lângă dânsa, un luceafăr se aşează pe fruntea ei, şi aşa strălucea, de orbea pe cei ce se uitau asupra dânşilor.

Amândoi erau îmbrăcaţi cu nişte haine scumpe şi foarte frumoase. Caii porniră. Dară zburau de parcă n-atingeau pământul, iară nu că mergeau, într-o clipă ajunseră la împăratul, tatăl băiatului, carele îi aştepta şi se ciudea de atâta întârziere.

Când îi văzură, toţi înţeleseră că aceasta era femeie de pe alte tărâmuri, şi lăuda pe fiul de împărat pentru o aşa nimerită şi neaşteptată alegere. Fraţii cei mai mari o

* nagodă – minunăţie, ciudăţenie

mâlciră, văzând atâta frumuseţe şi atâta bogăţie. Mai mare strălucire şi gingăşie ca aceasta nu se mai văzuse sub soare şi pe la dânşii până atunci, începură a-şi da coate, a-şi veni în cunoştinţă şi a se căi de râsul ce făcuseră de fratele lor.

Împăratul nu mai putu de bucurie, când văzu că fiul său cel mai mic îi aduce în casă minunea minunilor. Zâna se purtă cu mare bună-cuviinţă, şi vorbi astfel încât robi toate inimile. Oaspeţii nu-şi mai luau ochii de la dânsa şi urechile lor nu mai ascultau alte vorbe decât vorbele ei, că mult erau cu lipici.

Fiii cei mari ai împăratului povăţuiră pe logodnicele lor ca să facă şi ele tot ce vor vedea pe zâna că face, şi la cununie şi la masă.

Împăratul îşi împlini pofta inimei lui. El dorise, vezi, să-şi cunune toţi copiii într-o zi, şi aşa şi făcu.

Era vesel împăratul pentru aceasta, cât un lucru mare.

După ce se cununară fiii împăratului cu logodnicele ce-şi aleseseră fiecare, se prinseră în horă şi jucară, ca la nunta unui împărat. Ceilalţi jucau, nu jucau, dară zâna când juca, părea că n-atinge pământul. Lumea privea şi i se umplea inima de mândrie, căci fiul cel mic al împăratului lor adusese o aşa zână să o domnească. Oamenii se luau la prinsoare că nici în cer nu se găsea o mai mare frumuseţe ca aceea ce aveau ei dinaintea ochilor lor.

Între acestea veni seara, şi se puse o masă d-alea împărăteştile. Împrejurul mesei împărăteşti, o mulţime de alte mese erau puse pentru boierime, pentru negustorime şi pentru prostime. Se puseră la masă.

Nurorile cele mari ale împăratului ţineau ochii ţintă la zână să vază ce face ea ca să facă şi ele, după povaţa soţilor lor.

Zâna, din fiecare fel de bucate ce se aducea la masă, lua câte niţele şi băga în sân. Asemenea făcură şi cumnatele ei. Mâncară şi se veseliră cât le ceru inima.

Când se sculară de la masă, zâna se duse la împăratul socru, îi sărută mâna, îi mulţumi, şi, scoţând din sân, de unde băgase bucatele, un mănunchi de flori bine-mirositoare, i-l dete ca semn de iubire fiască.

Odată se umplu locul de un miros aşa de frumos şi strein, cum nu mai mirosiseră oamenii locului aceluia. Atunci toţi într-o glăsuire strigară: „Să ne trăiască doamna şi împărăteasa noastră“, iară ea, fără a se mândri, se trase din naintea împăratului cu totul smerită şi se aşeză lângă soţiorul ei.

În calea ei, începu a curge de printre încreţiturile hainei sale mărgăritare, de umplu locul; iară mesenii, cu buni, cu proşti, se plecară şi le adunară.

Ducându-se şi nurorile cele mai mari ale împăratului să-i mulţumească, îi sărutară şi ele mâna. Când voiră însă a scoate şi ele din sân ce puseseră în timpul mesei, băgară de seamă că hainele lor sunt murdare şi terfelite de bucate, încât nu mai semănau a haine puse pe om, ci a alte dihănii, şi se făcu un râs de mila lor în toată nunta, încât plecară umilite în cămările lor ca să se schimbe, fiindcă nu mai era chip a mai sta aşa îngălate la nuntă.

Atunci mulţimea, cu mic, cu mare, şi împăratul împreună cu dânsa, strigară într-un grai, că aceşti soţi să-i domnească de aci înainte, împăratul se coborî din scaun, şi se urcă fiul cel mic cu soţia sa.

Această împărătească cu rostul ei cel blajin, cu purtarea cea cumpătată, se făcu de o iubiră până şi cumnatele ei. Iară fiul împăratului, cu agerimea minţii lui, cu înţelepciunea cea firească şi cu poveţele împărătesei, soţia lui, domni în pace, în linişte şi în veselie toată viaţa lui.

Eram şi eu p-acolo. Şi fiindcă am dobândit şi eu un os de ros, mi-am pus în gând să vă povestesc, boieri d-voastră, lucruri care, de s-ar crede, m-ar da de minciună; şi încălecai p-o şea etc.

Povestit de d-na Jeorjean, din Bucureşti, strada Clopotar, la 1877 iunie.

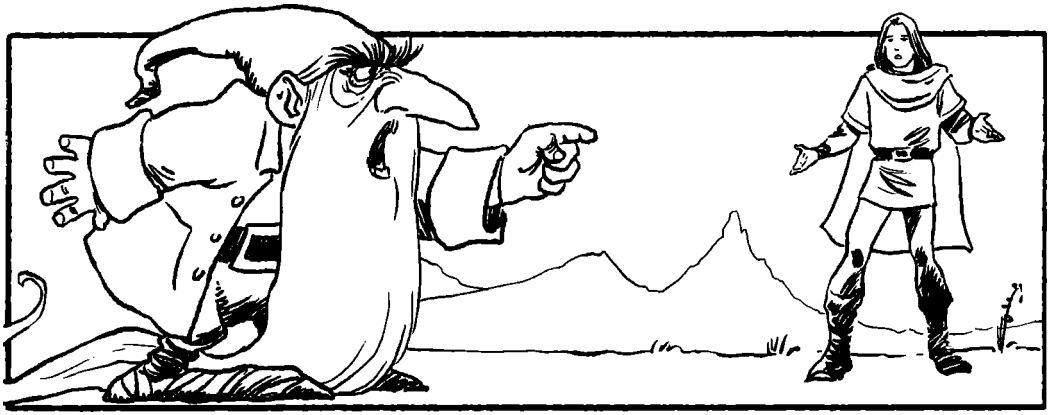

ALEODOR ÎMPĂRAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El ajunsese la cărunteţe, şi nu se învrednicise a avea şi el măcar un copil. Se topea d-a-n picioarele, bietul împărat, să aibă şi el, ca toţi oamenii, măcar o stârpitură de fecior, dară în deşert.

Când, tocmai la vreme de bătrâneţe, iată că se îndură norocul şi cu dânsul şi dobândi un drag de copilaş, de să-l vezi şi să nu-l mai uiţi. Împăratul îi puse numele Aleodor. Când fu a-l boteza, împăratul adună Răsărit şi Apus, Miazăzi şi Miază-noapte, ca să se veselească de veselia lui. Trei zile şi trei nopţi ţinură petrecerile şi se chefuiră şi se bucurară, de o ţinură minte cât trăiră.

Băiatul, de ce creştea, d-aia se făcea mai isteţ şi mai iscusit. Nu mai trecu mult şi iată că împăratul ajunse la marginea groapei. Când fu la ceasul morţii, el luă copilul pe genunchi şi-i zise:

— Dragul tatei, iată că Dumnezeu mă cheamă. Sunt în clipa de a-mi da obştescul sfârşit. Eu văz că tu ai să ajungi om mare. Şi chiar mort, oasele mele se vor bucura în mormânt de isprăvile tale. Asupra cârmuirei împărăţiei n-am nimic să-ţi zic, fiindcă tu, cu iscusinţa ta, ştiu că ai s-o duci bine. Un lucru numai am să-ţi spui: Vezi tu

muntele cela de colo? Să nu te ducă păcatele să vânezi p-acolo, că este nevoie de cap. Acel munte este moşia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-şchiop: şi cine calcă pe moşia lui, nu scapă nepedepsit.

Acestea zicând, căscă gura de trei ori şi-şi dete sufletul. Se duse şi el ca toată suflarea de pe pământ, de pare că n-a fost de când lumea şi pământul.

Îl jeliră ai săi, îl jeliră boierii, îl jeli şi poporul; în cele de pe urmă trebuiră să-l îngroape.

Aleodor, după ce se urcă în scaunul tătâne-său, deşi copilandru, puse ţara la cale ca şi un om matur. Toată lumea era mulţumită de domnirea sa, şi oamenii se făleau că le-a fost dat de sus ca să trăiască în zilele lui.

Adesea ieşea Aleodor la vânătoare ca să-şi petreacă ceasurile ce-i prisoseau de la trebile împărăţiei. El ţinea minte ce-i spusese tătâne-său şi se silea să-i păzească cuvintele cu sfinţenie.

Într-o zi, nu ştiu cum făcu, dus fiind pe gânduri, şi alunecă de călcă pe pământul pocitului de om. N-apucă să facă zece, douăzeci de paşi, şi iată că se pomeni cu dânsul dinaintea lui.

Acum nu-i era lui pentru că trecuse pe pământul omului celui slut şi scârbos, ci îi era ciudă cum de să calce vorba tatălui său ce-i spusese cu grai de moarte.

Pocitania pământului îi zise:

— Toţi nelegiuiţii ce-mi calcă hotarul cad în robia mea.

— Mai întâi trebuie să ştii, îi răspunse Aleodor, că din nebăgare de seamă şi fără de voia mea am călcat pe coprinsul tău, şi n-am niciun gând rău asupră-ţi.

— Eu te socoteam mai altfel; dară văz că ai de gând să-ţi cei iertăciune de la mine ca toţi fricoşii.

— Ba să mă ferească Dumnezeu! Eu ţi-am spus curatul adevăr, şi dacă vrei luptă, alege-ţi: în săbii să ne tăiem, în buzdugane să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

Nici una, nici alta. Ci, ca să scapi de pedeapsă alt chip nu e, decât să te duci să-mi aduci pe fata lui Verdeş împărat.

Aleodor voi să se codească oarecum, ba că trebile împărăţiei nu-l iartă să facă o călătorie aşa de lungă, ba că n-are călăuz, ba că una, ba că alta; dară aşi!, unde vrea să ştie pocitul de toate astea! El o ţinea una, să-i aducă pe fata lui Verdeş împărat, dacă vrea să scape de ponosul de tâlhar, de călcător de drepturile altuia, şi să rămâie cu sufletul în oase.

Aleodor se ştia vinovat. Deşi fără voia lui, dară ştia că a făcut un păcat de a călcat pe moşia slutului. Mai ştia iară că de omul dracului, să dai şi să scapi. Să n-ai nici în clin, nici în mânecă cu dânsul. Făgădui în cele din urmă să-i facă slujba cu care-l însărcina.

Jumătatea-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-şchiop ştia că, deoarece Aleodor i-a făgăduit, apoi are să-şi ţie cuvântul, ca unul ce era om de omenie, şi-i zise:

— Pasă cu Dumnezeu, şi să-ţi ajute să vii cu izbândă bună.

Aleodor plecă. Şi cum mergea el, gândindu-se şi răzgândindu-se cum să-şi împlinească sarcina mai bine, căci îşi dăduse cuvântul, se pomeni pe marginea unui eleşteu şi o ştiucă se zbătea de moarte pe uscat.

Cum o văzu, el se duse să o ia să-şi aline foamea cu dânsa.

Ştiuca îi zise:

— Nu mă omorî, Făt-Frumos; ci mai bine dă-mi drumul în apă, că mult bine ţi-oi prinde când cu gândul n-ăi gândi.

Aleodor o ascultă şi o dete în apă. Atunci ştiuca îi mai zise:

— Ţine acest solzişor, şi când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Flăcăul plecă mai înainte şi se tot mira de o astfel de întâmplare.

Când, iacă se întâlneşte cu un corb ce avea o aripă ruptă. Şi voind să vâneze corbul, el îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, decât să-ţi încarci sufletul cu mine, mai bine ai face să-mi legi aripa, că mult bine ţi-oi prinde.

Aleodor îl ascultă, căci era băiat viteaz şi de treabă, şi îi legă aripa. Când era să plece, corbul îi zise:

— Ţine peniţa asta, voinicule, şi când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Luă peniţa Aleodor, şi-şi cătă de drum. Dară nu făcu o sută de paşi şi iată că dete peste un tăune. Când se gătea a-l strivi cu piciorul, tăunele zise:

— Cruţă-mi viaţa, Aleodor împărat, şi eu te voi mântui pe tine de la moarte. Ţine acest pufuleţ din aripioara mea, şi când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Auzind Aleodor unele ca acestea, şi că îi zise şi pre nume, odată ridică piciorul şi lăsă pe tăune să se ducă în voia lui.

Şi, mergând înainte, cale de nu ştiu câte zile, dete de palaturile lui Verdeş împărat. Cum ajunse aci, se puse la poartă şi aşteptă ca doar de va veni cineva să-l întrebe ce caută.

Stete o zi, stete două; şi ca să vie cineva să-l întrebe ce voieşte ba. Când fu în ziua d-a treia, Verdeş împărat chemă slujitorii şi le dete o gură de or pomeni-o.

— Cum se poate, le zise el, să stea omul trei zile la poarta mea şi să nu meargă nimeni să-l cerceteze? Pentru asta vă plătesc eu simbrie? Pentru asta vă am eu la mine pe procopseală?

Slujitorii dădeau din colţ în colţ şi nu ştiau ce să răspunză. În cele de pe urmă, chemă pe Aleodor şi-l duse înaintea împăratului.

— Ce vrei, flăcăule, îi zise împăratul, şi ce aştepţi la poarta curţilor mele?

— Ce să voi, mărite împărate, îi răspunse el, iată sunt trimis să-ţi cer fata.

— Bine, băiete. Dară mai întâi trebuie să facem legătură, căci aşa este obiceiul la curtea mea. Ai voie să te ascunzi unde vei voi, în trei zile d-a rândul. Dacă fie-mea te va găsi, capul ţi se va tăia şi se va pune în parul ce a mai rămas, din o sută, fără cap. Iară dacă nu te va găsi, atunci cu cinste împărătească o vei lua de la mine.

— Am nădejde la Dumnezeu, mărite împărate, că nu mă va lăsa să piei. Parului îi vom putea da şi altceva, nu tot cap de om. Să facem legătura.

— Aşa?

— Aşa.

Se puseră şi făcură legătura; scriseră carte şi o întăriră.

Viind fata de faţă, se învoiră ca a doua zi el să se ascunză cum va şti mai bine. Iară dacă se învoiră, el rămase într-un neastâmpăr ce-l chinuia mai cumplit decât moartea. El se gândea şi se răzgândea cum să se ascunză mai bine. Vezi că era vorba de capul lui, iară nu de altceva. Şi, tot mergând pe gânduri şi tot plănuind, iată că-şi aduse aminte de ştiucă. Scoase solzul, se uită şi gândi la stăpâna lui; când iată, măre, că ştiuca şi venise şi-i zise:

— Ce pofteşti de la mine, Făt-Frumos?

— Ce să poftesc? Iacă, iacă, ce mi s-a întâmplat. Nu ştii tu ceva să mă înveţi ce să fac?

— Ia nu te mai îngrija. Lasă pe mine.

Şi îndată, lovind din coadă, făcu pe Aleodor un cosăcel şi îl ascunse pe fundul mării, printre ceilalţi cosăcei.

Când se sculă fata, îşi luă ocheanul şi se uită cu el în toate părţile. Nu-l văzu. De unde ceilalţi cari veniseră să o ceară în căsătorie se ascundeau prin pivniţi, pre după case, pre după câte o şiră de paie, sau prin vreo culă părăsită, Aleodor se ascunsese

astfel încât fata intră la grije că a să fie biruită. Ce-i veni ei, se uită cu ocheanul şi în mare, şi îl zări pe fundul mării, printre cosăcei. Pasămite, ocheanul ei era năzdrăvan.

— leşi d-acolo, hoţomanule, îi zise ea râzând. Ce mi te-ai posmăgit aşa? Din coşcogeamite omul te-ai făcut un cosac şi mi te-ai ascuns în fundul mării.

N-avu încotro şi trebui să iasă.

Ea zise şi împăratului:

— Mi se pare, tată, că flăcăul ăsta mi-a venit de hac. Şi mult e nurliu şi drăgălaş. Chiar de l-oi afla până la a treia oară, să-l ierţi, tată, că nu e prost ca ceilalţi. Boiul lui îl arată a fi ceva mai deosebit.

— Vom vedea, îi răspunse împăratul.

A doua zi, ce-i veni lui, se gândi la corb. Acesta fu numaidecât dinaintea lui, şi-i zise:

— Ce mă vrei, stăpâne?

— la uită-te, neiculiţă, ce mi s-a întâmplat; nu ştii tu ceva să mă înveţi?

— Să cercăm.

Şi, lovindu-l cu aripa, îl făcu un pui de corb şi îl vârî într-un stol de corbi ce se urcase până la vântul turbat.

Cum se sculă fata, îşi luă ocheanul şi iarăşi îl cătă prin toate locurile. Nu e. Caută-l pe pământ, nu e. Caută-l prin ape şi prin mări, nu e. Se luă de gânduri fata. Când, către nămiezi, ce-i veni ei, se uită şi în sus. Şi zărindu-l în slava cerului printre stolul de corbi, începu a-i face cu degetul, şi-i zise:

— Ghidi, ghidi, tâlharule ce eşti! Dă-te jos d-acolo, omule, ce mi te-ai făcut aşa pitcoace de pasăre? Nici în rai nu scapi de mine!

Se dete jos, că n-avea ce face. Împăratul începu a se minuna şi el de isteţimea lui Aleodor şi-şi plecă urechea la rugăciunea fiicei sale.

Însă, fiindcă legătura era ca să se ascunză până de trei ori, împăratul zise:

— D-a minune, ia să vedem unde are să se mai ascunză?!

A treia zi, dis-de-dimineaţă, se gândi la tăune. Acesta veni într-un suflet. După ce îi spuse ce voieşte, tăunele zise:

— Lasă pe mine, şi de te-o găsi, eu aici sunt.

Îl făcu o lindină* şi-l ascunse chiar în coada fetei, fără să simtă ea.

* lindină – ou de păduche

Sculându-se fata şi luând ocheanul, îl căută toată ziua, şi, ca să dea de dânsul, nici cât. Ea se da de ceasul morţii, căci îl simţea, i se arăta ei a fi p-aci prin preajmă, dară de văzut nu-l vedea. Cătă cu ocheanul prin mare, pre pământ, prin văzduh, dară nu-l văzu nicăieri. Către seară, obosită de atâta căutare, strigă:

— Ci ia arată-te odată. Te simţ că eşti p-aci pe-aproape, dară nu te văz. Tu m-ai biruit, a ta să fiu.

Dacă auzi el că este biruită, se dete binişor jos din coada ei şi se arătă. Împăratul n-avu nici el ce mai zice, şi îi dete fata. Când plecară, îi petrecu cu mare cinste şi alai, până afară din împărăţia lui.

Pe drum, ei stătură să facă popas. Şi după ce îmbucară câte ceva, el puse capul în poala ei şi adormi. Fata de împărat, tot uitându-se la el, i se scurgeau ochii după frumuseţea şi după boiul lui. Inima îi dete brânci şi ea nu se putu opri, ci îl sărută. Aleodor, cum se deşteptă, îi trase o palmă de auziră câinii în Giurgiu. Ea plânse şi îi zise:

— I! Aleodor dragă, dară grea palmă mai ai!

— Te-am pălmuit pentru fapta ce ai făcut; căci eu nu te-am luat pentru mine, ci pentru cela ce m-a trămis pe mine.

— Apoi bine, frăţioare, de ce nu mi-ai spus aşa de acasă; căci atunci ştiam şi eu ce să fac; dară lasă, nici acum nu e timpul trecut.

Pornind şi de aici, ajunseră cu sănătate la Jumătatea-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-şchiop.

— Iată, m-am închinat cu slujba, zise Aleodor, şi voi să plece.

Fata, când văzu pe acea iazmă, se cutremură de scârbă şi nu voia să rămâie la dânsul o dată cu capul.

Slutul se dete pe lângă fată şi începu s-o linguşească cu vorbe mierloitoare şi să se ia cu binele pe lângă dânsa.

Dară fata îi zise:

— Piei de dinaintea mea, satano, că te trimit la mumă-ta, Iadul, care te-a vărsat pe faţa pământului.

Sluţenia de neom se topea de dragostea fetei, se lungea cu burta pe pământ şi umbla cu şoşele, cu momele să înduplece pre fată a-l lua de bărbat.

Dară, aşi!, feritu-l-a sântuleţul să se apropie de dânsa!, căci îl ţinea ţintuit în loc cu ochii cât colo. Din satană, din iazmă, şi din spurcăciune nu-l mai scotea.

— Piei, necuratule, de pe faţa pământului, să scape lumea de o ciumă şi de o holeră ca tine.

Mai stărui ce mai stărui, şi dacă se văzu înfruntat până într-atât, iazma plesni de necaz, cum de să fie el ocărât atât de mult de o cutră de muiere.

Atunci Aleodor întinse coprinsul său şi peste moşia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-şchiop, luă de soţie pe fata lui Verdeş împărat şi se întoarse la împărăţia lui.

Când îl văzură alde gloatele venind teafăr, alături cu o soţioară de-i râdea şi stelele de frumoasă, îl primiră cu mare bucurie; şi urcându-se din nou în scaunul împărăţiei, domni şi trăi în fericire, până se istoviră.

Iară eu încălecai p-o şea şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

Comunicat de un şcolar din gimnaziu, şezător în Duşumea, localitate în Bucureşti, la anul 1875.

ÎNŞIR-TE MĂRGĂRITARI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un fecior de boier mare şi, după ce cutreierase ţările, răzbătând prin toate unghiurile, se întorcea la moşia sa. Şi, trecând printr-o cânepişte, văzu trei fete ce munceau la cânepă. El îşi căuta de drum în treaba lui, fără să ia aminte la cele ce tot spuneau fetele. Când ajunseră la urechile lui nişte vorbe ce-l treziră, căci era dus pe gânduri. Se întoarse la fete şi le întrebă:

— Ce aţi zis, fetelor?

— De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş îmbrăca curtea cu un fus, zisese fata cea mai mare.

— De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş sătura curtea cu o pită, zisese fata cea mijlocie.

— De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş face doi feţi-logofeţi cu totul şi cu totul de aur, zisese fata cea mică.

După ce îi spuseră fetele ce ziseseră, el stătu de se socoti, gândindu-se: mă, ce să fie asta? Apoi după ce se mai răzgândi, zise fetei celei mici:

— Fetico, mie îmi plăcură vorbele tale mai mult decât ale surorilor tale. Dacă vrei să mergi cu mine, eu te iau de soţie, numai să-ţi ţii cuvântul.

Şi cum să nu fi voit fata; căci era un brad de flăcău, chipeş şi drăgălaş, nu glumă.

Fata se roşi la faţă ca un bujor; apoi, după ce mai stătu niţel la chibzuiri, întinse mâna şi îi zise:

— Ai, să fie de bine. Dacă tu vei fi orândul meu, nu scap eu de tine, nici tu de mine, măcar de s-ar pune nu ştiu cine şi cruciş şi curmeziş.

Feciorul de boier luă fata şi se duse cu dânsa la moşiile lui. Acolo avea el nişte palaturi cum nu mai văzuse ea. Se cununară, făcând o nuntă de se dusese vestea în şapte ţări, şi făcură tot ce trebuia pentru rostul căsătoriei lor.

Nu trecu mult şi fata rămase grea şi ea ca toată lumea. Când auzi feciorul de boier una ca asta, nu mai putu de bucurie, şi porunci numaidecât să-i facă un leagăn numai de mătase, în care să-şi puie copiii.

Feciorul de boier, când îşi aduse acasă nevasta, îi dete, pentru trebuinţele ei, o fată a unei bahniţe de ţigancă ce-şi ţinea zilele prin curtea boierului cu ce se îndurau stăpânii. Procleta de cioară, cum văzu fata, îi puse gând rău.

Când sosi ceasul naşterei, fiul de boier nu era acasă, ci dus într-ale sale. Doamna casei trimise pe ţigancă să aducă o moaşă. Ea aduse pe mumă-sa. Aceasta, cum veni, îi zise:

— Milostiva noastră doamnă, mâncaţi-aş ochişorii, la noi p-aci este obicei ca doamnele când are să nască, să se suie în pod şi moaşa să stea cu ciurul la uşa podului şi aşa să facă.

Doamna îi răspunse:

— Bine, bunico; dacă aşa vă este obiceiul p-aci, aşa să facem.

Ea, biata, nevinovată cum era, nici prin gând nu-i plesnea că întru aceasta era o viclenie din cele mai spurcate. Ea se ştia curată la inimă. Făcuse tuturor bine. Nu se aştepta, deci, ca cineva să aibă măcar o umbră de cugete pângărite pentru dânsa.

Ea crezu. Şi, suindu-se în pod, făcu, cum zisese, doi feţi-logofeţi cu totului totului de aur, în ciurul pe care îl ţinea ţiganca la gura podului. Cum văzu copilaşii aşa de frumoşi, gaşperiţa de cioară, ce să facă ca să ponosească pe doamna sa? Se duse numaidecât şi îngropă copilaşii în băligarul de la grajd, şi luând doi căţei de la o căţea ce fătase de curând, îi arătă doamnei sale, zicându-i:

— Iată, stăpână, ce făcuşi dumneata.

— Cum se poate una ca asta? îi răspunse doamna.

Şi pângara de cioară începu a se ciorovoi cu doamna sa. Ba, c-o fi; ba, că n-o fi.

Între acestea iată că sosi şi fiul de boier. Ţiganca îi ieşi înainte şi, arătându-i ciurul cu căţeii, îi zise:

— Iată ce pricopseală îţi făcu nevasta ce ţi-ai ales. Bine că ţi-a dat Dumnezeu în gând să-i aduci o credincioasă ca mine, care să fie pe lângă dânsa, căci altminteri, cine ştie cum era să te îmbrobodească şi să-şi râză de dumneata.

Se mânie fiul de boier când văzu o astfel de batjocură, şi ca să o pedepsească, luă de soţie pe ţigancă, iară pe fosta lui nevastă o făcu slujnică.

Biata femeie văzu bine nedreptatea ce i se făcu; dară neavând încotro, tăcu şi rabdă cu nădejdea în Dumnezeu că-şi va revărsa mila Lui asupra ei, şi va da odată, odată, la iveală nevinovăţia sa.

Şi mai trecând câtăva vreme, iată, măre, că răsăriră din băligarul unde fuseseră îngropaţi copiii doi meri. Coaja acestor meri era suflată cu aur, de lucea ca ziua, când noaptea era întuneric beznă. Ei creşteau într-o zi ca într-un an, şi după puţin se făcură mari.

Ţiganca, care ştia blestemăţia ce făcuse, se temu, văzând frumuseţea merilor, şi zise bărbatului ei, tatăl copiilor răpuşi de dânsa:

— Mă, mie mi-a venit aşa să te îndemn a tăia merii ăia ce cresc lângă grajd, şi din ei să faci, din doi, două scânduri la pat, că tot ne lipsesc câteva scânduri.

— Bine, fa, răspunse fiul de boier, cum să tăiem noi a mândreţe de meri? Nu vezi, tu, că sunt de poveste? Cine mai are asemenea meri?

— Fie, mie mi-a venit aşa, ca să-i tai; că tu de nu-i vei tăia, eu nu mai mănânc pâine şi sare cu tine pe un taler.

Şi neputându-se cotorosi de dânsa, fiul de boier puse de tăie merii şi făcu dintr-înşii scânduri, le puse la pat şi se culcară pe dânsele.

Peste noapte ţiganca auzi cum vorbeau scândurile.

— Dado, zicea una, căci copiii erau un băiat şi o fată, dado, zise băiatul, greu ţi-e ţie?

— Greu, răspunse fata, căci este păgâna pe mine. Dară ţie, greu îţi este?

— Mie nu-mi este greu, zise băiatul, că este tata pe mine.

Cum pricepu ţiganca că vorbele scândurilor o vor duce la pierzare de le va auzi fiul de boier, nu mai dete nici pic de somn în genele ei până dimineaţă.

— Bărbate, îi zise blestemata de cioropină, cum se lumină de ziuă, să tai scândurile alea de le-am pus ieri la pat; căci am visat nişte vise urâte astă noapte.

— Bine fa, îi răspunse el, cum să tăiem ale scânduri aşa de frumoase?

— Eu nu ştiu; tu dacă nu le vei tăia, eu mă duc şi mă dau de râpă.

Ca să scape de câra ei, fiul de boier puse de tăie scândurile, făcându-le ţăndări mărunte. Iară spurcata astupă toate găurelele casei şi puse scândurile pe foc de arseră. Totuşi două scânteioare se strecurară pe coş şi picară în grădină. În locul unde căzură aceste scântei, răsăriră îndată două steble de busuioc. Boierul avea un mieluşel ce creştea şi el prin curtea lui; acesta, scăpând în grădină, mâncă busuiocul, şi îndată i se auri lâna. Şi aşa de frumos se făcu mielul, încât nu se mai găsea pe lume un altul aşa de frumos ca acesta.

Crăpa fierea într-însa de necaz când văzu mielul; căci ţiganca pricepu că aceasta nu era lucru curat pentru dânsa. Şi după ce mai trecu câtinică vreme, zise bărbatului ei, când îl văzu cam cu voie bună:

— Cum aş mai mânca eu carne din mielul ăla al nostru!

— Nici să te gândeşti la una ca asta, că mie mi-este drag, îi răspunse fiul de boier.

Văzu ţiganca că de astă dată nu i se prinde vorba, o întoarse la viclenie.

Se făcu bolnavă. O săptămână încheiată îşi chinui bărbatul cu gemetele ei. Într-o noapte se făcu că răsare din somn; şi dacă o întrebă bărbatu-său, că ce i s-a întâmplat, ea îi răspunse:

— Am visat că unde venise o descântătoreasă şi unde îmi zicea că dacă voi să mă fac sănătoasă, să cer de la tine să tai mielul ăla al nostru şi să-i mănânc drobul.

— Fugi d-acolo, nevastă, îi răspunse el, ce stai tu de vorbeşti? Unde s-a mai văzut pe lume un miel aşa de frumos? Cum să-l tăiem? Mai bine să aducem pe toţi vracii să-ţi dea leacuri care să te facă sănătoasă.

— Leacul meu ăsta este, îi mai zise ea. Dacă nu vei să tai mielul, înţeleg că tu vei să mor eu.

Şi, neavând încotro, fiul de boier puse de tăie mielul şi-l dete la bucătărie să-l gătească.

Gaşperiţa se duse îndată în bucătărie şi puse la cale ce să se facă cu mielul, ca să nu mai rămâie nimic din el. Trimise maţele la pârâu cu o credincioasă d-ale ei, ca să le spele, după ce numără până şi cel mai mic măţişor, şi-i spuse că va plăti cu capul ei

de va pierde vreun crâmpei din ele. Credincioasa bahniţei, spălându-le la pârâu, nu ştiu cum făcu şi rupse un căpătâi. De frică, îl dete pe gârlă.

După aceea se întoarse acasă, aduse toate maţele şi le dete iarăşi în număr.

A doua zi, ducându-se fosta soţie a boierului la pârâu cu cofa să aducă apă, se uită la vale pe râu şi văzu acolo pe un dâmb doi copilaşi, jucându-se cu două mere de aur, de lucea pământul, şi rămase acolo până seara uitându-se cu jind la dânşii, căci ei îi da în gând că poate să fie copiii dânsei.

Întorcându-se acasă, o luă spurcata de cioroaică la bătăi.

Dară ea zise:

— Nu mă mai bate, stăpână, că ce-mi văzură ochii, o săptămână să te tot uiţi, şi tot nu te îndestulezi.

Dacă auzi aşa, se duse şi cioroaica, şi în adevăr că şi ea se uitase acolo privind la copilaşi. Şi cum şi-ar aduce aminte oare a se depărta, când vedea aşa frumuseţe nemaiauzită? Se jucau copiii şi se zbenguiau, de-ţi era dragă lumea să priveşti la dânşii.

Înţepenise împeliţata, zgâindu-se cu ochii acolo. Şi venind mama copiilor şi trezind-o din buimăceala în care căzuse:

— Vezi, stăpână, nu-ţi spuneam eu că nu te poţi îndestula de o aşa frumuseţe, de te-ai uita nu ştiu cât?

Procleta le puse gând rău, şi tot plănuia, cum ar face ca să-i răpuie.

Într-acestea venea lume după lume de se uita la dânşii. Din toţi privitorii o babă bătrână, mai pricepută, dorind şi ea să-i aibă de feţi ai ei, ducându-se acasă, aduse cu dânsa o furcă mică şi un toiegel. Cu acestea se duse în marginea râului şi, arătându-le aceste unelte, îi strigă cu un grai duios.

Cum văzură copiii aceste lucruri, odată se repeziră la dânsele; şi fata puse mâna pe furcă, iară băiatul pe toiag.

Luându-i baba cu sine, îi îmbrăcă cu nişte zdrenţe şi îi duse acasă la dânsa.

Nu trecu mult după aceasta, şi boierul făcu clacă, adunând pe toţi copiii şi fetele din sat ca să înşire mărgăritare. Se duse şi baba cu copiii ei.

Acolo, la şezătoare, unde se strânseră toţi de vorbeau la verzi şi uscate, spuind la glume şi la ghicitori, sta şi feciorul de boier.

El se întâmplase în acea zi să fie cu voie bună, şi zise:

— Ştiţi ce? Copii! Decât să flecăriţi la glume şi la câte nagode toate, mai bine spuneţi-vă fiecare basmul său.

Toţi într-o glăsuire primiră de bună cugetarea boierului. Şi spuseră unii, una; alţii, alta; până ce veni şi rândul copiilor babei, ca să-şi spuie şi ei basmul lor. Dară ei, sfiicioşi cum îi lăsase pe ei Dumnezeu, răspunseră:

— Apoi, de, boierule, noi ce să spunem? Că nu ştim niciun basm.

— De! Nu vă mai fandosiţi acum. Spuneţi şi voi, ia, ce v-ăţi pricepe.

Atunci băiatul începu:

— A fost odată trei fete cari munceau în cânepişte, înşir-te mărgăritari; şi trecând p-acolo un fecior de boier mare, înşir-te mărgăritari.

Fata cea mai mare zise: „De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş îmbrăca curtea cu un fus.“ Înşir-te mărgăritari.

Fata cea mijlocie zise: „De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş sătura curtea cu o pită.“ Înşir-te mărgăritari.

Fata cea mai mică zise şi ea: „De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş face doi feţi-logofeţi cu totul şi cu totul de aur.“ Înşir-te mărgăritari.

Feciorul de boier luă de soţie pe fata cea mai mică, şi dacă o duse acasă, îi dete spre slujbă pe fata unei ţigance.

Afurisita de ţigancă cum auzi începutul unei astfel de basm, prinse a zice:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,
Taci, băiete, nu mai spune.

Iară boierul zise şi el:

Un cărbune,
Ş-un tăciune,
Spune, băiete, spune.

Băiatul iarăşi începu:

— Mai trecu ce mai trecu şi soţia boierului rămase grea. Când fu la ceasul naşterii, boierul nu era acasă. Soţia lui trimise pe ţigancă să-i aducă o moaşă; şi ea aduse pe mă-sa. Înşir-te mărgăritari.

Bahniţa de mă-sa, dacă veni, zise că pe la dânşii p-acolea este obiceiul ca doamnele când nasc să se suie în pod şi moaşa să stea la uşa podului cu ciurul. Doamna crezu. Se urcă în pod şi născu doi feţi-logofeţi cu totului, totului de aur. Înşir-te mărgăritari.

Cioroaica cum văzu minunea asta, se duse de îngropă copilaşii în băligarul de la grajd, şi puse în ciur doi căţei fătaţi de curând, pe care îi arătă boierului, spuindu-i că astfel de odrasle i-a născut soţia. Înşir-te mărgăritari.

Boierul se mânie pe soţia sa, şi o pedepsi, făcând-o slujnica ţigancei, iară pe ţigancă o luă de soţie. Din băligar crescură doi meri cu coaja de aur. Ţiganca, cum îi văzu, se ţinu de câra boierului ca să-i taie şi să-i facă scânduri de pat. Peste noapte când se sculară, scândura de sub boier zise: „Dado, greu ţi-e ţie?“ „Greu, că este păgâna pe mine, dară ţie greu ţi-e?“ „Mie nu-mi este greu, că este tata pe mine.“ Înşir-te mărgăritari.

Ţiganca iară sări cu vorba:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,
Taci, băiete, nu mai spune.

Dară şi boierul sări, şi zise şi el:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,
Spune, băiete, spune.

Băiatul începu:

— Atunci bahniţa, care auzise ce vorbiseră scândurile, stărui cu dinadinsul la bărbatu-său, până ce tăie scândurile. Ea le făcu ţăndări şi le puse pe foc. Două scânteioare săriră pe coş şi căzură în grădină. Din aceste scânteioare, răsăriră două steble de busuioc. Boierul avea un mieluşel; el scăpă în grădină şi mâncă din acest busuioc. Îndată i se auri lâna. Înşir-te mărgăritari.

Cum văzu cioropina şi această minune, se prefăcu că e bolnavă şi ceru de la bărbatu-său să-i taie mielul, că se va însănătoşi de va mânca din el. Acesta se împotrivi. Ea stărui. Şi ca să scape de gâra-mâra, că nu-i mai tăcea fleoanca, puse de-l tăie. Înşir-te mărgăritari.

Ţiganca trimise pe o credincioasă a ei cu maţele mielului să le spele la râu; şi ca să nu lipsească niciun măţişor, i le dete pe număr. Credincioasa spălându-le, se rupse un crâmpeiaş şi-l dete pe râu. El se opri pe un prund, şi noi ieşirăm de acolo. Înşir-te mărgăritari.

Şi, o minune! Mărgăritarul se înşira de la sine, fără ca copiii să fi pus mâna pe dânsul.

Afurisita de ţigancă tot mereu le zicea, căci vedea ea unde are să ajungă treaba:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,
Taci, băiete, nu mai spune.

Boierul însă, căruia parcă i se răcorea inima când auzea spusele băiatului, îi da ghies, zicându-i:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,
Spune, băiete, spune.

— De acolo ne luă o babă şi ne duse la casa ei, unde ne creşte ca pe copiii ei. Boierul, stăpânul acestei moşii, făcu o şezătoare, şi veniram şi noi, şi iacătă-ne, teaferi cum ne-a născut muica. Înşir-te mărgăritari.

Toţi cei de faţă rămaseseră cu ochii bleojdiţi la copilul care-şi spunea basmul, şi parcă nu le venea a crede celor ce le auzea urechile.

Atunci băiatul îşi sfârşi basmul zicând:

— Şi dacă nu credeţi, uitaţi-vă şi vă încredinţaţi.

Şi dodată se dezbrăcară de zdrenţele cele murdare, şi rămaseră strălucind de nu putea nimenea să ţie ochii la ei. Tatăl lor însă numaidecât se repezi, şi luându-i în braţe văzu că se lipesc de inima lui, şi atunci îi cunoscu că sunt fii ai săi. Şi viind şi muma lor, care plânsese de dânşii cu lacrămile cât pumnul, îi îmbrăţişă şi dânsa. Şi plânseră de bucurie că îi mai adună Dumnezeu la un loc pre toţi şi se veseliră veselie îngerească.

Atunci boierul, amărât de amăgirea şi înşelăciunea ţigancei, porunci şi aduse din herghelie doi armăsari neînvăţaţi. Apoi legă pe ţigancă de coadele cailor, împreună cu un sac de nuci, şi le dete drumul să se ducă în lume, şi unde cădea nuca, cădea şi bucăţica, până ce nu se mai alese nici praful de dânsa.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

Povestit la 1876 de Mihai Constantin, din comuna Bălăciţa, plasa Dumbrava, jud. Mehedinţi, soldat în regimentul 1.

PRÂSLEA CEL VOINIC ŞI MERELE DE AUR

A fost odată ca niciodată etc.

Era odată un împărat puternic şi mare şi avea pe lângă palaturile sale o grădină frumoasă, bogată de flori şi meşteşugită nevoie mare! Aşa grădină nu se mai văzuse până atunci p-acolo. În fundul grădinei avea şi un măr care făcea mere de aur şi, de când îl avea el, nu putuse să mănânce din pom mere coapte, căci, după ce le vedea înflorind, crescând şi pârguindu-se, venea oarecine noaptea şi le fura, tocmai când erau să se coacă. Toţi paznicii din toată împărăţia şi cei mai aleşi ostaşi, pe care îi pusese împăratul ca să pândească, n-au putut să prinză pe hoţi. În cele mai de pe urmă, veni fiul cel mai mare al împăratului şi-i zise:

— Tată, am crescut în palaturile tale, m-am plimbat prin astă grădină de atâtea ori şi am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinei, dar n-am putut gusta niciodată din ele; acum a dat în copt, dă-mi voie ca nopţile astea să păzesc însumi, şi mă prinz că voi pune mâna pe acel tâlhar care ne jefuieşte.

— Dragul meu, zise tată-său, atâţia oameni voinici au păzit şi n-au făcut nicio ispravă. Doresc prea mult să văz la masa mea măcar un măr din acest pom care m-a ţinut atâta sumă de bani şi de aceea, iată, mă înduplec şi te las ca să pândeşti, măcar că nu-mi vine a crede că o să izbuteşti.

Atunci fiul împăratului se puse la pândă o săptămână întreagă: noaptea pândea şi ziua se odihnea; iară când fu într-o dimineaţă, se întoarse trist la tată-său şi-i spuse cum priveghease până la miezul nopţii, cum mai pe urmă îl apucase o piroteală de nu se mai putea ţine pe picioare, cum, mai târziu, somnul îl copleşi şi căzu ca un mort, fără să se poată deştepta decât tocmai când soarele era rădicat de două suliţe, şi atuncea văzu că merele lipsesc.

Nepovestită fu mâhnirea tatălui său, când auzi spuindu-i-se astă întâmplare.

De silă, de milă, fu nevoit a mai aştepta încă un an, ca să facă şi voia fiului său celui mijlociu, care cerea cu stăruinţă de la tată-său ca să-l lase şi pe dânsul să pândească, şi se lega că el va prinde pe hoţii care îi făceau atâta întristare.

Timpul veni, merele începură a se pârgui; atunci fiul său cel mijlociu păzi şi el; dară păţi ca şi frate-său cel mare.

Tată-său, deznădăjduit, pusese în gând să-l taie; dar fiul său cel mai mic, Prâslea, veni cu rugăciune către tată-său, şi-i zise:

— Tată, atâţia ani l-ai ţinut, ai suferit atâtea necazuri după urma acestui pom, mai lasă-l, rogu-te, şi anul acesta, să-mi încerc şi eu norocul.

— Fugi d-aci, nesocotitule, zise împăratul. Fraţii tăi cei mai mari, atâţi şi atâţi oameni voinici şi deprinşi cu nevoile n-au putut face nimic, şi tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească? N-auzi tu ce prăpăstii spun fraţii tăi? Aici trebuie să fie ceva vrăji.

— Eu nu mă încumăt, zise Prâslea, a prinde pe hoţi, ci zic că o încercare de voi face şi eu, nu poate să-ţi aducă niciun rău.

Împăratul se înduplecă şi mai lăsă pomul netăiat încă un an.

Sosi primăvara: pomul înflori mai frumos şi legă mai mult decât altădată. Împăratul se veseli de frumuseţea florilor şi de mulţimea roadelor sale, dară când se gândea că nici în anul acesta n-o să aibă parte de merele lui cele aurite, se căia că l-a lăsat netăiat.

Prâslea se ducea adesea prin grădină, da ocol mărului şi tot plănuia. În sfârşit, merele începură a se pârgui. Atunci fiul cel mai mic al împăratului zise:

— Tată, iată a sosit timpul; mă duc să pândesc şi eu.

— Du-te, zise împăratul; dară negreşit că şi tu ai să te întorci ruşinat ca şi fraţii tăi cei mai mari.

— Pentru mine n-are să fie aşa mare ruşine, zise el; fiindcă eu nu numai că sunt mai mic, dară nici nu mă leg ca să prinz pe tâlhari, ci numai o cercare să fac.

Cum veni seara, se duse, îşi luă cărţi de cetit, două ţepuşe, arcul şi tolba cu săgeţile, îşi alese un loc de pândă într-un colţ pe lângă pom, bătu ţepuşele în pământ şi se puse între ele, aşa cum să-i vină unul dinainte şi altul la spate ca, dacă îi va veni somn şi ar moţăi, să se lovească cu barba în cel de dinaintea lui, iar dacă ar da capul pe spate, să se lovească cu ceafa în cel de dinapoi.

Astfel pândi până când, într-una din nopţi, cam după miezul nopţii, simţi că-l atinge încetişor boarea ziorilor care îl îmbăta cu mirosul său cel plăcut, o piroteală moleşitoare se alegă de ochii lui; dară loviturile ce suferi vrând să moţăiască îl deşteptară, şi rămase priveghind până când, pe la revărsat de ziori, un uşor fâşâit se auzi prin grădină. Atunci, cu ochii ţintă la pom, luă arcul şi sta gata; fâşâitul se auzi mai tare şi un oarecine se apropie de pom şi se apucă de ramurile lui; atunci el dete o săgeată, dete două şi, când dete cu a treia, un geamăt ieşi de lângă pom şi apoi o tăcere de moarte se făcu; iară el, cum se lumină puţin, culese câteva mere din pom, le puse pe o tipsie de aur şi le duse la tatăl său.

Niciodată n-a simţit împăratul mai mare bucurie decât când a văzut la masa sa merele de aur din care nu gustase niciodată.

— Acum, zise Prâslea, să căutăm şi pe hoţ.

Dară împăratul, mulţumit că pipăise merele cele aurite, nu mai voia să ştie de hoţi. Fiul său însă nu se lăsa cu una cu două, ci, arătând împăratului dâra de sânge ce lăsase pe pământ rana ce făcuse hoţului, îi spuse că se duce să-l caute şi să-l aducă împăratului chiar din gaură de şarpe. Şi chiar de a doua zi vorbi cu fraţii lui ca să meargă împreună pe urma hoţului şi să-l prindă.

Fraţii săi prinseseră pizmă pe el pentru că fusese mai vrednic decât dânşii şi căutau prilej ca să-l piardă; de aceea şi voiră bucuros să meargă. Ei se pregătiră şi porniră.

Se luară, deci, după dâra sângelui şi merseră, merseră, până ce ieşiră la pustietate, de acolo mai merseră oleacă până ce au dat de o prăpastie, unde se şi pierdu dâra. Ocoliră împregiurul prăpastiei şi văzură că dâra de sânge nu mai înainta. Atunci pricepură ei că în prăpastia aceea trebuie să locuiască furul merelor.

Dară cum să se lase înăuntru? Porunciră numaidecât vârteje şi funii groase, şi îndată se şi gătiră. Le aşezară, şi se lăsă fratele cel mare.

— Dară, zise el, când voi scutura frânghia, să mă scoateţi afară.

Aşa şi făcură. După fratele cel mare se coborî cel mijlociu şi făcu şi el precum cel dintâi, atâta numai că se lăsă ceva mai în jos.

— Acum e rândul meu să mă las în prăpastie, zise Prâslea, văzând că fraţii cei mari se codesc; când voi mişca frânghia, voi mai mult să mă lăsaţi în jos; şi după ce veţi vedea că frânghia nu se mai duce la vale, să puneţi paznici să păzească şi, când va vedea că frânghia se mişcă de loveşte marginile groapei, să o trageţi afară.

Se lăsă şi cel mai mic dintre fraţi şi, de ce mişca frânghia, d-aia îl lăsa mai jos, şi-l lăsară, şi-l lăsară, până ce văzură că frânghia nu mai sta întinsă, cum este când are ceva atârnat de capătul ei.

Atunci fraţii ţinură sfat şi ziseră:

— Să aşteptăm până ce vom vedea dacă face vreo izbândă, şi atunci ori bine ori rău de va face, să-l pierdem, ca să ne curăţim de unul ca dânsul care ne face de ruşine.

Prâslea ajunse pe tărâmul cellalt, se uită cu sfială în toate părţile, şi cu mare mirare văzu toate lucrurile schimbate; pământul, florile, copacii, lighioni altfel făptuite erau p-acolo. Deocamdată îi cam fu frică, dară, îmbărbătându-se, apucă pe un drum şi merse până dete de nişte palaturi cu totul şi cu totul de aramă.

Nevăzând nici pui de om pe care să-l întrebe câte ceva, intră în palat, ca să vază cine locuia acolo. În pragul uşei îl întâmpină o fată frumuşică, care zise:

— Mulţumesc lui Dumnezeu că ajunsei să mai văz om de pe tărâmul nostru. Cum ai ajuns aice, frate, îl întrebă ea; aici este moşia a trei fraţi zmei, care ne-au răpit de la părinţii noştri, şi suntem trei surori şi fete de împărat de pe tărâmul de unde eşti tu.

Atunci el povesti în scurt toată istoria cu merele, cum a rănit pe hoţ şi cum a venit după dâra sângelui până la groapa pe unde s-a lăsat în jos la ea, şi o întrebă ce fel de oameni sunt zmeii aceia şi dacă sunt voinici.

Ea îi spuse apoi că fiecare din zmei şi-a ales câte una din ele şi le tot sileşte să-i ia de bărbaţi, iară ele se tot împotrivesc cu fel de fel de vorbe, cerându-le câte în lună şi în soare, şi ei se fac luntre şi punte de le împlinesc toate voile.

— Ei sunt în adevăr voinici, adăogă ea, însă cu vrerea lui Dumnezeu poate îi vei birui. Dară până una alta ascunde-te, vai de mine, undeva, să nu dea zmeul peste tine în casa lui, că e năbădăios şi se face leu-paraleu. Acum e timpul când are să vină la prânz, şi are obicei de aruncă buzduganul cale de un conac şi loveşte în uşă, în masă şi se pune în cui.

N-apucă să isprăvească vorba, şi se auzi ceva că şuieră, că loveşte în uşă, în masă, şi buzduganul se arătă şi se aşeză în cui. Dară Prâslea luă buzduganul, îl azvârli înapoi mai departe decât îl azvârlise zmeul; şi, când era prin dreptul lui, îl atinse pe umere.

Zmeul, speriat, stătu în loc, se uită după buzdugan, se duse de-l luă şi se întoarse acasă. Când era la poartă, începu să strige:

— Hâm! Hâm! Aici miroase a carne de om de pe tărâmul cellalt; şi, văzând pe fiul de împărat ce-i ieşise înainte, îi zise: Ce vânt te-a adus pe aici, omule, ca să-ţi rămâie oasele pe alt tărâm?

— Am venit ca să prinz pe furii merelor de aur ale tatălui meu.

— Noi suntem, îi zise zmeul; cum vrei să ne batem? În buzdugane să ne lovim, în săbii să ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm?

— Ba în luptă, că e mai dreaptă, răspunse Prâslea. Atunci se apucară la trântă, şi se luptară şi se luptară, până când zmeul băgă pe Prâslea în pământ până la glezne; iar Prâslea se opinti odată, aduse pe zmeu şi, trântindu-l, îl băgă în pământ până în genunchi şi-i şi tăie capul.

Fata, cu ochii plini de lacrămi, îi mulţumi că a scăpat-o de zmeu, şi-l rugă să-i fie milă şi de surorile ei.

După ce se odihni vreo două zile, porni, după povaţa fetei, la soră-sa cea mijlocie care avea palaturile de argint.

Acolo, ca şi la cea mare, fu primit cu bucurie; fata îl rugă să se ascunză; iar el nu voi; ci, când veni buzduganul să se aşeze în cui, pe care îl aruncase zmeul ei cale de două conace, el îl aruncă mult mai îndărăt, izbind şi pe zmeu în cap; iară zmeul veni turburat, se luptă cu Prâslea ca şi frate-său cel mare, şi rămase şi el mort.

Fata, după ce îi mulţumi, îl povăţui cum să facă ca să scape din robie şi pe sora lor cea mai mică.

— Deşi e mai puternic, zise fata, decât fraţii lui pe care i-ai omorât, dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi mai ales că e şi cam bolnav din lovitura ce i-ai dat cu săgeata când a vrut să fure merele, nădăjduiesc că-i vei veni de hac.

O săptămână întreagă se desfătară împreună cu amândouă fetele, şi Prâslea odihnindu-se de ostenelile ce încercase, porni şi către zmeul de al treilea.

Văzând palaturile de aur în care locuia zmeul cel mic, rămase cam pe gânduri, dară, luându-şi inima în dinţi, intră înăuntru.

Cum îl văzu, fata îl rugă ca pe Dumnezeu să o scape de zmeu, care, zicea ea, e hotărât ca, îndată ce se va face sănătos bine, să o silească oricum să se însoţească cu dânsul.

Abia isprăvise vorba şi buzduganul, izbind în uşă şi în masă, se puse în cui. Prâslea întrebă ce putere are zmeul şi îi spuse că aruncă buzduganul cale de trei conace; atunci el îl aruncă şi mai departe, lovindu-l în piept.

Zmeul, turburat de mânie, se întoarse numaidecât acasă.

— Cine este acela care-a cutezat să calce hotarele mele şi să intre în casa mea?

— Eu sunt, zise Prâslea.

— Dacă eşti tu, îi răspunse zmeul, am să te pedepsesc amar pentru nesocotinţa ta. Cum ai vrut, venit-ai; dară nu te vei mai duce cum vei voi.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, îi răspunse Prâslea, am eu ac şi de cojocul tău.

Atunci se învoiră să se ia la luptă dreaptă,

şi se luptară
şi se luptară,
zi de vară
până seara;

iară când fu pe la nămiez, se făcură amândoi două focuri şi aşa se băteau; un corb însă le tot da ocol, croncănind.

Văzându-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule! la seu în unghiile tale şi pune peste mine, că-ţi voi da stârvul ăsta ţie.

— Corbule, corbule! îi zise şi Prâslea, dacă vei pune peste mine seu, eu îţi voi da trei stârvuri.

— Unde dă Dumnezeu să cază o asemenea tiflă peste mine! Mi-aş sătura sălaşul întreg.

— Adevăr grăieşte gura mea, îi răspunse Prâslea. Corbul, fără a mai întârzia, aduse în unghiile sale seu, puse peste viteazul Prâslea, şi prinse mai multă putere.

Către seară zise zmeul către fata de împărat, care privea la dânşii cum se luptau, după ce se făcuseră iară oameni:

— Frumuşica mea, dă-mi niţică apă să mă răcoresc, şi-ţi făgăduiesc să ne cununăm chiar mâine.

— Frumuşica mea, îi zise şi Prâslea, dă-mi mie apă, şi-ţi făgăduiesc să te duc pe tărâmul nostru şi acolo să ne cununăm.

— Să-ţi audă Dumnezeu vorba, voinice, şi să-ţi împlinească gândul! îi răspunse ea.

Fata de împărat dete apă lui Prâslea de bău şi prinse mai multă putere; atunci strânse pe zmeu în braţe, îl ridică în sus şi, când îl lăsă jos, îl băgă până în genunchi în pământ; se opinti şi zmeul, ridică şi el în sus pe Prâslea şi, lăsându-l jos, îl băgă până în brâu; puindu-şi toate puterile, Prâslea mai strânse o dată pe zmeu de-i pârâi oasele şi, aducându-l, îl trânti aşa de grozav, de îl băgă până în gât în pământ şi-i şi tăie capul; iară fetele, de bucurie, se adunară împregiurul lui, îl luau în braţe, îl sărutau şi îi ziseră:

— De azi înainte frate să ne fii.

Îi spuseră apoi că fiecare din palaturile zmeilor are câte un bici, cu care loveşte în cele patru colţuri ale lor şi se fac nişte mere. Aşa făcură, şi fiecare din fete avu câte un măr. Se pregătiră, deci, să se întoarcă pe tărâmul nostru.

Ajungând la groapă, cletenă frânghia de se lovi de toate marginile groapei. Paznicii de sus pricepură că trebuie să tragă frânghia. Se puseră la vârtejuri şi scoaseră pe fata cea mare cu mărul ei de aramă.

Ea, cum ajunse sus, arătă un răvăşel ce-i dase Prâslea, în care scria că are să ia de bărbat pe frate-său cel mai mare.

Bucuria fetei fu nespusă când se văzu iară pe lumea unde se născuse.

Lăsară din nou frânghia şi scoase şi pe fata cea mijlocie, cu mărul ei cel de argint şi cu o altă scrisoare, în care o hotăra Prâslea de soţie fratelui celui mijlociu.

Mai lăsară frânghia şi scoase şi pe fata cea mică: aceasta era logodnica lui Prâslea; însă mărul ei cel de aur nu-l dete, ci îl ţinu la sine.

El simţise de mai-nainte că fraţii săi îi poartă sâmbetele şi, când se mai lăsă frânghia ca să-l ridice şi pe el, dânsul legă o piatră şi puse căciula deasupra ei, ca să-i cerce; iară fraţii dacă văzură căciula, socotind că este fratele lor cel mic, slăbiră vârtejile şi deteră drumul frânghiei, care se lăsă în jos cu mare iuţeală, ceea ce făcu pe fraţi să crează că Prâslea s-a prăpădit.

Luară, deci, fetele, le duseră la împăratul, îi spuseră cu prefăcută mâhnire că fratele lor s-a prăpădit, şi se cununară cu fetele, după cum rânduise Prâslea. Iară cea mai mică nu voia cu niciun chip să se mărite, nici să ia pe altul.

Prâslea, care şedea doparte, văzu piatra care căzuse cu zgomot, mulţumi lui Dumnezeu că i-a scăpat zilele şi se gândea ce să facă ca să iasă afară. Pre când se gândea şi se plângea dânsul, auzi un ţipăt şi o văietare care îi împlu inima de jale; se uită împregiur şi văzu un balaur care se încolăcise pe un copaci şi se urca să mănânce nişte pui de zgripsor. Scoase paloşul Prâslea, se repezi la balaur, şi numaidecât îl făcu în bucăţele.

Puii, cum văzură, îi mulţumiră şi-i ziseră:

— Vino încoa, omule viteaz, să te ascundem aici, că de te va vedea mama noastră, te înghite de bucurie.

Traseră o pană de la unul din pui şi-l ascunseră în ea.

Când veni zgripsoroaica şi văzu grămada aia mare de bucăţele de balaur, întrebă pe pui, cine le-a făcut ăst bine?

— Mamă, ziseră ei, este un om de pe tărâmul cellalt şi a apucat încoa spre răsărit.

— Mă duc, le zise ea, să-i mulţumesc.

Ea porni ca vântul înspre partea încotro îi spuseseră puii că a apucat omul. După câteva minute, se întoarse:

— Spuneţi-mi drept, le zise, încotro s-a dus.

— Spre apus, mamă.

Şi într-o bucată de vreme, ca de când începui să vă povestesc, străbătu cele patru părţi ale tărâmului de jos şi se întoarse cu deşert. Ea ceru ca numaidecât să-i spuie. În cele mai de pe urmă, îi ziseră puii:

— Dacă ţi l-om arăta, mamă, ne făgăduieşti că nu-i vei face nimic?

— Vă făgăduiesc, dragii mei.

Atunci ei îl scoaseră din pană şi îl arătară; iară ea, de bucurie, îl strânse în braţe şi cât p-aci era să-l înghită, dacă nu l-ar fi acoperit puii.

— Ce bine vei să-ţi fac şi eu, pentru că mi-ai scăpat puii de moarte?

— Să mă scoţi pe tărâmul celălalt, răspunse Prâslea.

— Greu lucru mi-ai cerut, îi zise zgripsoroaica; dară pentru că ţie îţi sunt datoare mântuirea puilor mei, mă învoiesc la asta. Pregăteşte o sută de oca de carne făcută bucăţele de câte o oca una, şi o sută de pâini.

Făcu ce făcu Prâslea, găti pâinile şi carnea şi le aduse la gura groapei. Zgripsoroaica zise:

— Pune-te dasupra mea cu merinde cu tot şi, de câte ori oi întoarce capul, să-mi dai câte o pâine şi câte o bucată de carne.

Se aşezară şi porniră, dându-i, de câte ori cerea, pâine şi carne. Când era aproape, aproape să iasă deasupra, pasărea uriaşă mai întoarse capul să-i mai dea de mâncare; dară carnea se sfârşise. Atunci Prâslea, fără să-şi piardă cumpătul, trase paloşul şi-şi tăie o bucată de carne moale din coapsa piciorului de sus şi o dete zgripsoroaicei.

După ce ajunseră deasupra şi văzu că Prâslea nu putea să îmble, îi zise zgripsoroaica:

— Dacă nu era binele ce mi-ai făcut şi rugăciunea puilor mei, mai că te mâncam. Eu am simţit că carnea care mi-ai dat în urmă era mai dulce decât cea de mai înainte, şi n-am înghiţit-o; rău ai făcut de mi-ai dat-o.

Apoi o dete afară dintr-însa, i-o puse la loc, o unse cu scuipat de al său, şi se lipi. Atunci se îmbrăţişară, îşi mulţumiră unul alteia, şi se despărţiră; ea se duse în prăpastia de unde ieşiseră şi Prâslea plecă spre împărăţia tatălui său.

Plecând către oraşul în care locuiau părinţii şi fraţii săi, îmbrăcat fiind în haine proaste ţărăneşti, întâlni nişte drumeţi şi află de la dânşii că fraţii lui au luat de soţii pe fetele pe care le-a trimis el, după cum le hotărâse însuşi, că părinţii lui erau foarte mâhniţi de pieirea fiului lor celui mai mic, că fata cea mică e îmbrăcată în negru şi-l jeleşte şi ea nu voieşte a se mărita nici în ruptul capului, măcar că au peţit-o mai mulţi fii de împărat; că acum, în cele din urmă, fraţii lui i-au adus un ginere prea frumos şi că o silesc cu toţii să-l ia şi că nu se ştie de va putea scăpa.

Prâslea, auzind de toate acestea, nu puţin s-a întristat în sufletul lui şi, cu inima înfrântă, a intrat în oraş. Mai cercetând în sus şi în jos, află că fata a zis împăratului că, dacă voieşte să o mărite cu tânărul pe care i-l aduseră, să poruncească a-i face şi a-i aduce la odoare o furcă cu caierul şi fusul cu totul de aur şi să toarcă singură, fiindcă aşa îi făcuse şi zmeul şi asta îi plăcea mult. Mai află că împăratul chemase pe starostea de argintari şi-i poruncise zicându-i: „Iată, de azi în trei săptămâni să-mi dai gata furca pe care o cere fata mea cea mică; că de unde nu, unde-ţi stau picioarele, îţi va sta şi capul"; şi bietul argintar se întoarse acasă trist şi plângând.

Atunci Prâslea se duse de se băgă ucenic la argintar.

Prâslea, tot văzând pe stăpânu-său văitându-se fiindcă nu izbutise a face furca după porunceală, îi zise:

— Stăpâne, te văz trist că nu poţi să faci furca ce ţi-a poruncit împăratul, iată, mai sunt trei zile până să se împlinească sorocul ce ţi-a dat; lasă-mă pe mine să o fac.

Argintarul îl goni, zicându-i:

— Atâţi meşteri mari n-au putut să o facă, şi tocmai un trenţeros ca tine să o facă?

— Dacă nu-ţi voi da furca de azi în trei zile, răspunse Prâslea, să-mi faci ce vei voi.

Atunci se învoiră a-i da o odaie să lucreze numai Prâslea singur, şi pe fiecare noapte să-i dea câte o trăistuţă de alune şi câte un pahar de vin bun.

Argintarul îi ducea grija, fiindcă, ascultând pe la uşe, n-auzea alt decât cum spărgea la alune pe nicovală! Iară când fu a treia zi, el ieşi dis-de-dimineaţă din odaie cu furca pe tavă, pe care o scosese din mărul zmeului, ce era la dânsul, şi o dete argintarului ca să o ducă fetei împăratului.

Argintarul nu mai putea de bucurie, şi-i făcu un rând de haine; iar pe la nămiezi, când veniseră slujitorii împăratului ca să-l cheme la palat, el se duse şi îi dete furca aceea care torcea singură.

După ce împăratul se minună de frumuseţea ei, dete argintarului doi saci de bani.

Fata, cum văzu furca, îi trecu un fier ars prin inimă; ea cunoscu furca şi pricepu că Prâslea cel viteaz trebuie să fi ieşit deasupra pământului. Atunci zise împăratului:

— Tată, cine a făcut furca poate să-mi facă încă un lucru pe care mi l-a adus la odoare zmeul.

Iară împăratul chemă îndată pe argintar şi-i porunci să-i facă o cloşcă cu pui cu totul şi cu totul de aur, şi-i dete soroc de trei săptămâni, şi dacă nu i-o face-o, unde îi stau picioarele îi va sta şi capul.

Argintarul, ca şi în cellalt rând, se întoarse acasă trist; despreţui ca şi întâia oară pe Prâslea, care îl întrebase şi de astă dată; iară dacă se înţeleseră la cuvinte, se învoiră şi lucrul se şi săvârşi cu bine.

Când văzu argintarul cloşca cloncănind şi puii piuind, cu totul şi cu totul de aur şi ciugulind mei tot de aur, înţelese că trebuie să fie lucru măiestru.

Argintarul luă cloşca, o duse la împăratul, iară împăratul, după ce se minună îndestul de frumuseţea şi gingăşia lor, o duse fetei şi-i zise:

— Iată, ţi s-au împlinit toate voile; acum, fata mea, să te găteşti de nuntă.

— Tată, îi mai zise fata, cine a făcut aste două lucruri trebuie să aibă şi mărul de aur al zmeului; porunceşte, rogu-te, argintarului să aducă pe meşterul care le-a făcut.

Primind porunca asta, argintarul se înfăţişă împăratului rugându-l să-l ierte şi zicându-i:

— Cum o să aduc înaintea măriei-tale pe meşter, fiindcă este un om prost şi trenţăros şi nu este vrednic să vază luminata faţă a măriei tale.

Împăratul porunci să-l aducă oricum ar fi.

Atunci argintarul, după ce puse de spălă pe Prâslea şi-l curăţi, îl îmbrăcă în nişte haine noi şi-l duse la împăratul; iară împăratul îl înfăţişă fetei.

Cum îl văzu fata, îl şi cunoscu. Ea nu putu să-şi ţie lacrămile care o podidiseră, de bucurie mare ce avu, şi zise împăratului:

— Tată, acesta este viteazul care ne-a scăpat din mâna zmeilor.

Şi, dând în genunchi, îi sărută mâinile şi pe faţă şi pe dos.

Luându-i seama bine împăratul, îl cunoscu şi dânsul, măcar că foarte mult se schimbase. Îl îmbrăţişă şi-l sărută de sute de ori. Dar el tăgăduia.

În cele mai din urmă, inima lui înduioşită de rugăciunile tatălui său, ale mamei sale şi ale fetei care rămăsese în genunchi rugându-l, mărturisi că în adevăr el este fiul lor cel mai mic.

Prâslea le povesti apoi toată istoria sa, le spuse şi cum a ieşit dasupra pământului şi le arătă şi mărul de aur al zmeului.

Atunci împăratul, supărat, chemă pe feciorii lui cei mai mari; dar ei, cum văzură pe Prâslea, o sfecliră. Iară împăratul întrebă pe Prâslea cum să-i pedepsească. Viteazul nostru zise:

— Tată, eu îi iert şi pedeapsa să o ia de la Dumnezeu. Noi vom ieşi la scara palatului şi vom arunca fiecare câte o săgeată în sus şi Dumnezeu, dacă vom fi cineva greşiţi, ne va pedepsi.

Aşa făcură. Ieşiră câte trei fraţii în curte, dinaintea palatului, aruncară săgeţile în sus şi, când căzură, ale fraţilor celor mai mari le căzură drept în creştetul capului şi-i omorâră, dar a celui mai mic îi căzu dinainte.

Iară dacă îngropară pe fraţii cei mai mari, făcură nuntă mare şi Prâslea luă pe fata cea mică. Toată împărăţia s-a bucurat că le-a adus Dumnezeu sănătos pe fiul cel mai mic al împăratului şi se mândrea, fălindu-se, de vitejiile ce făcuse el; iară după moartea tătâne-său se sui el în scaunul împărăţiei, şi împărăţi în pace de atunci şi până în ziua de astăzi, de or fi trăind.

Trecui şi eu pe acolo şi stătui de mă veselii la nuntă, de unde luai

O bucată de batoc,
Ş-un picior de iepure şchiop,

şi încălecai p-o şea, şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

Povestit de tata.

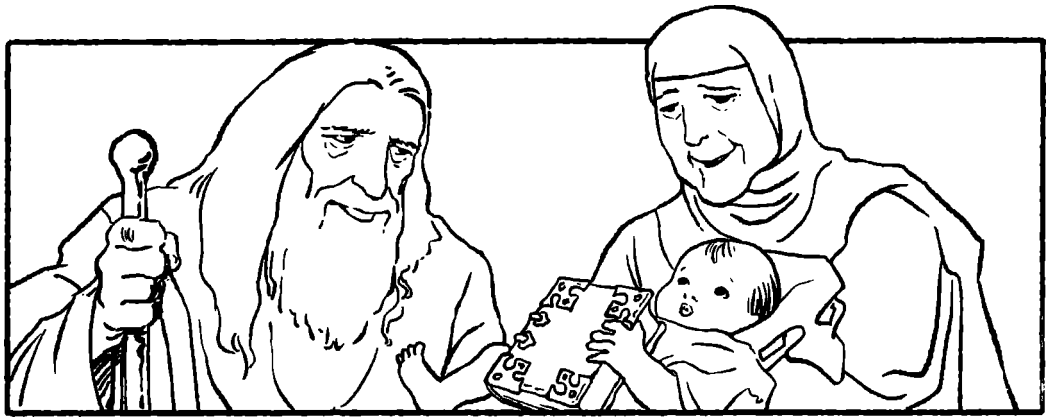

VOINICUL CEL CU CARTEA ÎN MÂNĂ NĂSCUT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o babă şi un unchiaş. Ei până la vreme de bătrâneţe nu avură niciun copil. Ce nu făcură? Ce nu dreseră? Şi ca să aibă şi ei măcar o miarţă de copil, nici cât. Ba merseră pe la descântătorese, ba pe la meşteri vrăjitori, ba pe la cititori de stele şi ca să rămâie baba grea, nici gând n-avea.

Ajunşi la vreme de bătrâneţe, începură a se îngrijura.

— Ce ne facem noi babo, zise într-o zi unchiaşul, de vom ajunge niscaiva zile de neputinţă ori de nevoie? Tu ştii că am făcut tot ce mi-a stat prin putinţă, şi ca să ne dea Dumnezeu şi nouă un copilaş, care să fie toiagul bătrâneţelor noastre, nu s-a îndurat.

— De, unchiaş, cine e de vină? Tu ştii că am umblat şi cruciş şi curmeziş pe la meşterese, pe la vraci, am făcut tot ce m-au învăţat unii şi alţii, şi ca să avem şi noi o mângâiere pentru pârdalnicele de bătrâneţe, că grele mai sunt!, a fost peste poate.

— Ia, să apucăm noi doi în două părţi, să ne ducem unde ne-o lumina Dumnezeu, căci tot degeaba stăm noi la un loc amândoi, două nevoi.

— Să ne despărţim, unchiaş, dacă tu aşa găseşti de cuviinţă. Dară bine, cine să ne închiză ochii în ceasul cel de pe urmă?

— Că bine zici tu, babo; stăi dară; ia să iei tu basmaua mea care am avut-o în ziua de cununie şi eu ştergarul cel vărgăţel ce mi-ai adus de zestre, în toate zilele să ne uităm la dânsele; şi când vom vedea pe ele câte trei picături de sânge, să ne întoarcem acasă. Acesta să fie semnul că moartea s-a apropiat de unul din noi.

— Aşa să facem, unchiaş.

Cum ziseră şi făcură. Se gătiră de drum, îşi luară fiecare desăguţa d-a umeri, în care baba puse pe fund basmaua bărbatului ei, iară unchiaşul ştergarul cel vărgăţel al neveste-sei, şi apucară unul spre răsărit, iară altul spre apus.

Nouă zile şi nouă nopţi se duseră, se duseră, şi iară se duseră, întrebară şi pe bun şi pe rău, pe mare şi pe mic ce ar face ei ca să poată avea un copil. Ceea ce le spuseră să facă ei răspunseră că au tot făcut, dară în deşert. Ei căutau să le spuie cineva altceva, ce nu ştiau ei, dară nu-şi găsiseră omul.

A zecea zi sculându-se unchiaşul, ieşi afară să se spele, ca să pornească la drum mai departe. Când luă ştergarul să se şteargă pe ochi, ce să vază? Trei picături de sânge pe dânsul.

El îşi zise: Trebuie să mă întorc acasă, căci Dumnezeu ştie ce va fi păţit baba mea.

Întinse unchiaşul la drum. Nu mai căuta nici de mâncare, nici de odihnă, şi se întoarse acasă cum plecase.

— Ce ţi s-a întâmplat, babo? zise el, cum îşi văzu jumătatea.

— Ce să mi se întâmple, unchiaş? Iacă eu îmi căutam de cale şi întrebam în dreapta şi în stânga, rugându-mă de toţi să mă înveţe ceva ca să putem avea un copil. Dară întrebările şi rugăciunile mele le făceam în sec, căci îmi răceam gura de surda.

Şi tot mergând înainte, am ajuns într-o pădure mare, mare, fără seamăn, şi m-am rătăcit prin bungetul acelei păduri, de nu mai ştiam pe unde să ies la oameni.

Când, odată văz înaintea mea un moş, fleoş de bătrân, uitat de moarte şi de Dumnezeu. Eu îi spui după ce umblu şi cum m-am rătăcit. Moşul, încărcat de zile cum era, se pune jos, stă de vorbă cu mine şi, cu un grai blajin, îmi arătă drumul pe unde să ies acasă, şi îmi zice să mă întorc, căci râvna noastră a ascultat-o Dumnezeu.

— Şi ăsta a fost semnul de pe ştergarul meu?

— Se vede că ăsta.

Atunci şi ei se hotărâră ca să nu se mai despartă şi să rămâie să-şi mănânce amarul împreună.

Nu trecu mult după asta, şi baba spuse unchiaşului că se simte îngreoată.

Aoleo! Unde era Dumnezeu să vază bucuria unchiaşului când auzi d-o asemenea veste bună!

Umbla de colo până colo de bucurie şi nu mai ştia pe ce să puie mâna şi ce să facă.

Şi aşa trecură zilele una după alta până la nouă luni, când baba, cu ajutorul Maicii Domnului, născu un dolofan de copil, de drăguleţ, şi cu o carte în mână.

A treia seară, când veniră ursitoarele, se întâmplă ca unchiaşul să fie deştept. Pe dânsul, vezi, nu-l mai prindea somnul de bucurie, şi de trei zile nu-i mai dase ochii în gene, tot umblând pe lângă babă ca s-o îngrijească şi s-o caute la boală. D-aia şi când veniră ursitoarele, el nu dormea, ci sta stârcit într-un colţ, ca şi când ar fi fost Matracuca, sora doamnei.

Când începură ursitoarele să ursească, el se făcu numai urechi şi auzi tot.

Cea mai mare din ursitoare zise:

— Acest copil are să fie un Făt-Frumos, şi are să ajungă bogat.

Cea mijlocie zise:

— Pe acest copil, când va fi el de doisprezece ani, au să-l răpească duhurile rele.

Cea mică zise:

— Dacă va scăpa de duhurile rele, acest copil are să ajungă împărat.

Atâta îi trebui unchiaşului să auză, ca să-i dea un cuţit ascuţit prin inimă. El, vezi, nu se împăca cu ceea ce zisese ursitoarea d-a doua. O grije mare îl coprinse, şi de pe acum chiar, începu a plănui cum să facă să-şi scape copilaşul de un asemenea rău.

Până una, alta, copilul creştea, asculta pe părinţi şi cartea cu care se născuse din mâini n-o lăsa. Cetea, cetea mereu pe dânsa şi învăţa, de se mira toată lumea de silinţa şi învăţătura dânsului.

Când se făcu ca de nouă ani, ştia câte în lună şi în soare. El însuşi ajunsese să fie o carte, şi toţi megiaşii veneau la dânsul şi-l întrebau despre păsurile lor.

Unchiaşul se bucura, nu se bucura de fiul său, dară baba ştiu că nu mai putea de bucurie, văzându-l şi frumos, şi cu atâta procopseală într-însul. Unchiaşul, vezi, era cu cuiul la inimă; ştia el ce ştia, dară la nimeni nu spunea.

Băiatul de ce creştea, d-aia se făcea mai frumos şi mai învăţat. Tot satul îl cinstea şi îl asculta ca pe cine ştie cine; iară unchiaşul, de ce trecea timpul, d-aia se întrista.

Când era aproape de a împlini băiatul doisprezece ani, nu mai putu unchiaşul să ţie, trebui să răsufle. El găsi de cuviinţă să spuie şi alor săi ceea ce era să se întâmple

fiului lor. Şi astfel, într-o seară, când stau cu toţii la foc şi povesteau şi verzi şi uscate, ca să le treacă timpul, unchiaşul se apucă de spuse tot ce auzise de la ursitoare.

P-aci, p-aci era să moară baba, muma băiatului, de întristare, când auzi unele ca acele; săriră însă unchiaşul şi fiul său, o stropiră cu apă, şi d-abia, d-abia o mai înviorară. Iară băiatul se puse pe gânduri.

Şi mai plănui el ce mai plănui, până ce, după câteva zile, spuse tatălui său ceea ce izvodise el să facă. Tată-său, carele asculta la gura lui ca la o carte, se duse numai-decât prin sat şi dete gură la toţi megieşii că în seara cutare şi cutare, adecă când era să împlinească fiu-său doisprezece ani, ei să se adune toţi cu totul la biserică, ca să facă rugăciune pentru fiul său, spre a-l scăpa de duhurile cele rele. Vorbi şi cu moş popa şi toţi cu totul se făgăduiră că vor împlini cererea unchiaşului. Şi aşa şi făcură.

În seara aceea, când era băiatul unchiaşului să împlinească doisprezece ani, toţi oamenii din sat, bărbaţi, femei şi copii, împreună cu moş popa, se adunară la biserică pentru rugăciune. Şi viind moşul cu baba şi cu fiul lor, tot cu cartea în mână, megiaşii îi băgară la mijloc, şi rugăciunile începură. Se rugară ce se rugară, când deodată se pomeniră că se umple biserica de o ceaţă groasă. Atunci căzură cu toţii în genunchi şi scoaseră nişte rugăciuni fierbinţi, de ar fi muiat inima nu ştiu cărui duh rău. Ceaţa se risipi şi ei rămaseră teferi.

A doua seară, când erau la rugăciune, tot pe acea vreme, unde se pomeniră că se umple biserica de şoareci, de lilieci şi de bufniţe, şi începură a chiţăi, de colo până colo prin biserică, a se sui pe oameni şi a-i ciupi de pe unde apuca.

Toţi se speriară, până şi chiar moş popa. Atunci băiatul unchiaşului, cu cartea în mână, căzu în genunchi şi începu a se ruga cu foc. Aşa făcură şi unchiaşul şi moş popa, şi toţi megieşii cari se aflau în biserică. Şoarecii şi toate lighioanele acelea pieriră.

A treia seară, dacă se adunară şi se puseră la rugă, se rugară, se rugară, până ce către miezul nopţii o dată începu a se cutremura biserica şi se auziră nişte pocnete şi tunete, bubuituri şi duduituri îngrozitoare, ca de tunet. Căzură şi de astă dată în genunchi, se rugară şi de astă dată cu toată credinţa în Dumnezeu, însă, ce să vedeţi d-voastră? Tocmai în toiul rugăciunei, unde se coborî un călugăr din turnul bisericii, apucă pe băiatul unchiaşului de subţiori, îl răpeşte din mijlocul lor şi se înalţă cu dânsul în sus. N-apucară oamenii să bage bine de seamă, şi pieriră din ochii lor ca o

nălucă. Ba că o fi rămas prin turn, ba că o fi pe după biserică, ba că o fi pe colo, ba pe dincolo. Aşi! El s-a dus cu călugărul ce-l răpise, şi dus a fost.

Toţi rămaseră căzuţi din cer de spaimă, dar unchiaşul şi baba, mai cu asupra. După ce se mai astâmpărară din spaimă, şi după ce biserica se linişti, oamenii ieşiră şi se duse fiecare într-ale sale.

Fiul unchiaşului, deşi răpit de călugăr, dară cartea din mână n-o lăsa. Citea mereu şi în gura mare; iară când fu de ajunse pe la mijlocul cărţii, călugărul nu-l mai putea ţine. Vru să-i smucească cartea din mână; dară băiatul o ţinea vârtos. Luptându-se cu băiatul prin văzduh ca să-i ia cartea, călugărul îl scăpă, şi fiul unchiaşului căzu într-o prăpastie adâncă.

Dumnezeu ştie cât a rămas el acolo, până s-a dezmeticit din ameţeala ce-i veni căzând. Când se pomeni, el era tot cu cartea în mână. Mulţumi Domnului că l-a scos din mâna duhurilor rele şi că este viu; dară alt necaz acum! Nu ştia unde se află. Se scoală el d-acolo, şi o porneşte la drum. Şi aide, şi aide până ce d-abia ieşi din prăpastie. Apoi o luă într-acolo unde mila Domnului l-o duce. Şi, apucând spre soare-scapătă, se duse, se duse, zi de vară până-n seară, fără să dea de vrun sat şi fără să vază pui de om; şi mai mergând ce mai merse, dete de un copaci şi mase acolo. Nemâncat şi nebăut, nu putea să doarmă. Şi luptându-se cu foamea, cu setea şi cu nesomnul, se socotea unde s-ar duce, ca să iasă la lume. A doua zi o apucă iarăşi spre soare-scapătă, după cum plănuia el, până ce dete peste nişte grămezi de căpăţâni şi oase de oameni.

Şi apucându-l nişte răcori reci de frică, începu a citi pe cărticica lui, şi înlătură oarecum groaza ce sta gata să-l coprinză. Îşi luă deci inima în dinţi şi porni înainte; de ce mergea mai-nainte, d-aceea grămezile de oase de om se înmulţeau. El se făcu a nu le băga de seamă, şi tot înainte mergea, până ce ajunse la un oraş mare, din care numai dărâmături rămăseseră. Prea puţine ziduri mai erau în picioare. Şi mai merse ce mai merse, şi dete de nişte palaturi foarte frumoase.

Acolo dacă ajunse, bătu în poartă. El cugeta să ceară ceva de mâncare, că nu mâncase nu ştiu de câte zile, şi să-l lase să mâie acolo, că era vreme de când nu se odihnise ca lumea. Dară nu-i răspunse nimeni.

Mai bătu o dată. Dar ca să răspunză cineva, ba.

În sfârşit, bătu şi a treia oară; dară niţel mai tăricel. De astă dată se auzi un glas piţigăiat dinlăuntru că-l întreabă:

— Cine este?

El răspunse că este om ca toţi oamenii, şi cere să-l găzduiască.

Dacă îi deschise portiţa, ce credeţi că mi-ţi văzu? O umbră de om, un bătrân cu barba până la genunchi, slab şi pipirnicit şi cocoşat de parcă mânca numai vinerea. El se cruci când văzu pe Făt-Frumos, şi-i spuse că n-a văzut om de când era copilandru. Acest bătrân era portarul curţii, şi lăsat acolo să păzească palatul până s-o găsi cineva care să desfacă făcutul locului aceluia.

Dacă intră Făt-Frumos înăuntru, bătrânul îi puse o masă curată, şi pe masă nişte pâine albă ca zăpada şi nişte legumă bună de mâncare, însă gătită fără multe meşteşuguri.

Băiatul îmbuca lupeşte, căci nici el nu mai ştia de când nu mâncase. După ce mâncă şi se sătură, se puse la vorbă cu unchiaşul.

— Bine tătuţule, ce să fie asta, de n-am întâlnit eu, cale de atâtea zile de când viu, niciun sufleţel de om p-aici pe la voi, fără numai grămezi, grămezi de oase de oameni, risipite colea şi colea? Ş-apoi şi aici la palaturile acestea, numai pe tine te găsesc cu sufletul în oase, încolo parcă ar fi în împărăţia morţii?

— Ei, tătişorule, povestea împărăţiei acesteia este mare. Eu ţi-oi spune o câtinică din ea. Să vezi dumneata, nepoţelu moşului, această împărăţie a fost şi ea odată mare şi puternică. Împăratul şi împărăteasa locului n-aveau copii. Ei, în loc să se roage lui Dumnezeu ca să le dea un moştenitor, se apucară să umble cu farmece. Umblară ei ce umblară, şi dete peste un fermecător meşter.

Acesta nu ştiu ce făcu, nu ştiu ce drese, că numai iată că împărăteasa rămâne grea, şi după nouă luni născu o fată mai frumoasă decât nu ştiu care zână din cer. Ea trăieşte şi acum. Este atât de frumoasă, încât s-o vezi şi să n-o uiţi în toată viaţa ta.

La trei zile când veniră ursitoarele, o ursiră ca ea să nu se poată mărita până ce nu se va găsi cineva care să petreacă o noapte în cămara ei şi să scape teafăr. Pasămite Dumnezeu pedepsea pe copil pentru păcatul părinţilor. Nu numai atât, dară ursitoarele întinseră pedeapsa aceasta şi asupra împărăţiei. Ele au zis că din ziua când va veni cel dintâi peţitor şi nu va izbuti să scape, toate oraşele şi toate satele să se dărâme precum le-ai văzut şi tu, şi toţi oamenii să putrezească, să le rămâie numai oasele. Aceasta ca să îngrozească pe juni, ca să nu vie în peţit. Vezi d-ta, şi fermecătorul acela care a făcut pe împărăteasă să nască, fu pedepsit, căci umbra lui este care

vine noaptea de munceşte şi chinuieşte pe bieţii tineri carii se încumet a rămânea în cămara domniţei.

Mulţi tineri s-au încumes până acum a face cercare, şi toţi au pierit.

Auzind unele ca acestea, Făt-Frumos zise portarului că ar dori să vază şi el pe fata de împărat.

— Fugi d-acolo, tătişorule, nu-ţi mai băga sufletul în păcat. Fă-ţi cruce şi te depărtează de locurile acestea, ca să nu-ţi pierzi viaţa. Păcat de tinereţile tale.

„Fie! îşi zise băiatul, gândindu-se la cele ce păţise până acum, tot n-am eu la ce mai trăi singur prin pustiităţile acestea", şi stărui ca să-l ducă în cămara domniţei.

Portarul, dacă văzu că nu este chip să-l oprească de a merge, îl duse la fata împăratului. Ei, cum se văzură, se şi plăcură. Se vede că ei erau făcuţi unul pentru altul. Şi de unde să nu fie aşa!

Biata fata împăratului ar fi dorit să rămâie în noaptea aceea băiatul în cămara ei; dară îi era milă de tinereţele lui, cum de să se prăpădească o aşa bunătate de june.

Şi împreună cu portarul mai cercară încă o dată să-l facă a nu rămânea. Dară fu peste poate; căci Făt-Frumos era de aceia cari, când îşi pune în gând să facă ceva, nici dracul nu i-o scoate din cap.

Şi aşa, cum veni seara, el se duse cu cărticica lui în mână şi stătu în priveghere. Ce făcu el, ce nu făcu, că văzu albul zilei. A doua zi îl găsiră tot cu cartea în mână şi searbăd, şi galben ca turta de ceară, de pare că muncise cine ştie la ce lucruri grele, şi cine ştie câte nopţi, nemâncat şi nebăut.

Se deşteptă şi fata de unde dormea ea, şi cum îl văzu în carne şi în oase îi zise:

— Tu să fii soţul meu.

Atunci o dată, ca din senin, începură a învia oamenii de prin oraşe şi de prin sate, slugile de prin curte, şi toate câte erau cu suflet, în ziua când veni cel întâi peţitor, începu să mişte şi să se scoale ca dintr-un somn adânc.

Oamenii începură la lucrul lor, oştirea a da în tâmpine şi în surle, şi a veni la curtea împărătească să se închine cu slujba. De unde până aci era tăcere, moarte, acum te asurzeau strigătele şi zgomotul ce făcea mulţimea de oameni şi de argaţi mergând fiecare la lucrul său.

Portarul se buimăcise la cele ce vedea. Nu ştia încotro să-şi întoarcă privirea şi la ce să se uite mai întâi.

Făt-Frumos şi cu domniţa ieşiră şi se arătară la lume. Mulţimea striga de bucurie, de se auzea în cer strigătul lor, şi din fiecare gură ieşeau vorbele: „Să ne trăiască împăratul şi împărăteasa noastră!“

Făt-Frumos, dacă se cunună cu fata, se aşeză în scaunul împărăţiei şi-şi tocmi oştile, boierimea şi prostimea cum ştia el în legea lui. Toţi rămaseră mulţumiţi de tocmelele lui.

Şi petrecură ce petrecură cu fericire în căsătoria lor; când, într-una din zile, îşi aduse aminte de tatăl său şi de mumă-sa, şi se întristă că nu ştia nimic de căpătâiul lor.

Împărăteasa băgă de seamă întristarea lui şi, ca unul ce-i era drag foarte, nu voia, vezi, să-l vadă nicio clipă de ochi măcar fără chef. Prinse a-l întreba. Iară dacă îi spuse, ea îl îndemnă să se ducă să-şi aducă părinţii, şi să trăiască cu toţii la un loc ca în sânul mă-sii.

Făt-Frumos asta şi voia. Şi totuşi nu se îndura să-şi lase soţia singură. Ştia el, biet, ce va să zică singurătatea. Dară înteţindu-l şi încingându-l dorul de părinţi, hotărî să se ducă.

Înainte însă de a pleca, împărăteasa, soţia lui, îi dete un inel, ce zicea că îl are de la moşi, de la strămoşi, şi îi spuse că are puterea, când îl scoate din deget, se uită la dânsul şi doreşte, să se facă un palat cum seamăn pe lume să nu aibă. Îi dete şi pe vizitiul curţii, om vechi, credincios şi iute la slujbă, care să nu se dezlipească de stăpânul său, nici cât ai da în amnar.

Aşa căpuit şi pregătit de drum, plecă spre satul unde trăiau părinţii lui, după ce-şi luă ziua bună de la împărăteasa, de la boieri şi de la ostaşi. Drumul îi era să treacă pe la împărăţia lui Sefer împărat, pe la ţara zânelor şi Dumnezeu mai ştie pe unde.

Trei ani şi trei luni şi trei zile ţinu călătoria până să ajungă la satul părinţilor lui. Şi trecând pe la împărăţia lui Sefer împărat, l-au întâmpinat dregătorii curţii şi l-au petrecut cu dragoste. Şi trecând şi pe la ţara zânelor, acestea se întreceau care de care să-i arate mai multă cinste şi să-l petreacă.

Dacă ajunse la satul părinţilor săi, trase butca dinaintea bordeiului. Tată-său şi mă-sa nu-l cunoscură. El dacă văzu aşa, ceru să-l găzduiască. Bătrânii primiră, şi-şi cerură iertăciune că nu pot să-i dea mai mult decât ceea ce au, adică bordeiul lor. El se învoi şi mase acolo. Peste noapte se scoală, iese afară binişor şi, uitându-se la inel, îi arătă că doreşte să se facă un palat înfricoşat în locul bordeiului aceluia.

N-apucă să isprăvească bine de gândit, şi mi se ridicară, neiculiţă, nişte palaturi măreţe, împodobite cu de toate frumuseţile, cu grădini falnice, cu izvoare limpezi, de să te tot fi uitat la dânsele şi să nu te saturi. Dară încămite pe dinăuntru? Aci e aci. Cămările, lăviţile, aşternuturile, numai scumpeturi.

Când se deşteptară a doua zi unchiaşul şi cu baba şi se văzură muiaţi numai în aur se speriară. Se frecau la ochi şi se uitau în toate părţile, şi nu le veneau a crede ochilor lor. Li se părea că visează.

Atunci intră Făt-Frumos la dânşii, îi scoase din uimirea în care căzuseră şi se descoperi, spuindu-le că el este fiul lor cel răpit, şi că a ajuns împărat.

Când auziră de unele ca acestea, unchiaşul şi baba muriră şi înviară de bucurie. Apoi îl luară şi îl pupară şi pe o parte şi pe alta, iară el le sărută mâinile.

Îndată se făcu zvon în sat că unchiaşul şi baba se procopsiră fără ştirea lui Dumnezeu, şi alerga lumea după lume ca să vază cu ochii lor minunea.

Ajungând şi la urechile stăpânului moşiei acest zvon, se duse şi el de văzu palaturile şi rămase cu ochii zgâiţi. Acest om era pizmătareţ şi zăcaş la inimă. Nu voia, vezi, nici în ruptul capului, să-l întreacă alţii, nici în bogăţie, nici în procopseală.

Se duse, deci, acolo, să se încredinţeze prin sine însuşi de această minune, şi dacă văzu pe Făt-Frumos, ar fi poftit dumnealui să-l ginerească, fiindcă avea trei fete.

Pofti pe Făt-Frumos, ca să vie şi el pe la dânsul p-acasă, ca să lege prietenie. Făt-Frumos, cu inima curată şi fără nicio vinovăţie într-însul, se duse, de!, de datorie. Acolo, dacă îl văzură, stăpânul moşiei aduse vorba de căsătorie şi-i spuse că ar fi bun bucuros să-i dea pe oricare va voi el să ia din fetele lui.

Făt-Frumos le spuse curat că el este însurat, şi că are de gând să se întoarcă la nevastă peste puţin. Ba încă le spuse şi cu ce putere făcuse palaturile alea frumoasele, dacă îl întrebară.

Pizmătareţul de stăpân al moşiei plănui atunci cu fetele sale, cum să facă să fure inelul din degetul lui Făt-Frumos. Pentru aceasta, nu trecură multe zile, şi poftiră pe Făt-Frumos la masă la dânşii ca să se chefuiască şi să petreacă împreună, căci, ziceau ei, mai avea-vor zile să se mai vază au ba?

Făt-Frumos, fără să-i plesnească prin cap ce plănuiseră ei, se duse. După ce se chefuiră mâncând şi bând cât le ceru inima, când fură să se scoale de la masă, zăcaşul de proprietar ceru să le mai dea câte un pahar să bea, la botu calului, cum se zice. În paharul ce dete lui Făt-Frumos, amestecă, fără să ştie el, nişte buruieni adormitoare.

Cum bău, îl şi fură Aghiuţă. Căzu într-o amorţeală soră cu moartea. Capul îi bănănăia într-o parte şi într-alta, de parcă îşi rupsese junghetura. Îl luară, deci, binişor, îl puseră într-un pat, şi acolo rămase până a doua zi. Pe când dormea el dus, îi scoaseră inelul din deget şi îl ascunseră.

A doua zi, dacă se deşteptă Făt-Frumos, îi fu ruşine de ceea ce făcuse. El se căia şi se căina cum de să facă el fapte de care nu mai făcuse în viaţa lui, să-şi bea adecă şi simţirile. El socotea, vezi, că a băut ca un nemernic, şi d-aia se îmbătase aşa.

Cum se deşteptă, se şi duse acasă fără să bage de seamă că îi lipseşte inelul din deget. Acasă dacă ajunse, ia palatul de unde nu e. Pierise ca şi când n-ar fi mai fost, iar în locul lui găsi iarăşi bordeiul părinţilor lui. Se mai căi el o toană de neghiobia ce făcuse, dar acuma prinde orbul, scoate-i ochii, povestea ăluia.

Se hotărî dară să se întoarcă la împărăţia lui, să nu se mai întâlnească cu nişte asemenea oameni răi la suflet. El zise şi părinţilor lui să meargă cu dânsul, să trăiască ca în rai. Dară ei se mulţumiră a le rămânea oasele în sătuceanul în care se născuseră, şi poftiră fiului lor o viaţă lină şi fără de supărări diavoleşti.

Bietul Făt-Frumos, trist că-şi pierduse inelul, trist că părinţii săi nu voiesc a merge să trăiască cu dânsul, sta cu capul rezemat pe mână şi se gândea cum să facă ca toate să-i iasă înde bine. Când, deodată, se înfăţişează înainte-i vizitiul ce-i dase împărăteasa.

— Ce ai, stăpâne, de eşti aşa trist, fără să te mângâi? Au doară primit-ai niscaiva ştiri rele de la împărăţie?

— Ba ştiri rele de la împărăţie n-am primit, dragul meu. Dară iacă, iacă, iacă ce mi s-a întâmplat.

Şi-i spuse tot, din fir până-n aţă.

— Ia lasă, stăpâne, nu te mai mâhni aşa pentru atâta lucru de nimic.

Ce stai tu de vorbeşti, omule? Apoi de nimic lucru iei tu că am pierdut inelul, aşa scul㠄 rară? Şi de puţin lucru socoteşti tu că este a mă despărţi de părinţi fără să mai nădăjduiesc a-i vedea?

— Ba nu, stăpâne; dară ia să ne înţelegem la cuvinte. Părinţii împărăţiei tale, dacă nu vor să vie să trăiască pe lângă d-ta, poţi să-i faci să trăiască bine şi aci, lăsându-le o sumuliţă bunicică de bani, de care ai, mulţumită Domnului, destui. Cât pentru inel, apoi împărăteasa, doamna noastră, a avut de grije şi pentru aceasta. La plecare, ea mi-a dat acest inel, cu poruncă straşnică ca să ţi-l dau numai atunci când voi vedea că mâhnirea umblă să te biruie. Şi tocmai acum mi se pare că e timpul. Poftim!

Şi îndată, scoţând din sân un inel, ca şi celălalt de frumos, i-l dete, mai adăogând a zice că inelul acesta are darul ca, uitându-te la el şi dorind, îndată se vor înfăţişa înaintea dumitale doi arapi, cari vor face orice le vei porunci.

Tocmai atunci trecea p-acolo şi stăpânul moşiei, cel cu pricina, într-o căruţă cu patru telegari, mergând în treaba lui.

Făt-Frumos, cum luă inelul în mână, se uită la el, şi pofti să iasă cei doi arapi. Îndată se pomeni cu doi arapi negri ca fundul ceaunului, că stau dinaintea lui, ageri şi sprinteni ca nişte pardoşi*.

— Ce porunceşti, stăpâne? ziseră ei.

— Să-mi luaţi pe chir ăla care trece în căruţă şi să nu-l slăbiţi până nu va scoate inelul ce mi-a tras din deget mişeleşte.

Vezi că el pricepuse că beţia aia d-atuncea nu fusese lucru curat; dară n-avusese ce-şi face capului, d-aia şi tăcuse din gură.

Unde mi se repeziră, neiculene, ăi arapi, ca nişte zmei şi ca nişte lei paralei, de nu-i puteai ajunge cu praştia! Într-o clipă fură acolo, şi unul apucă caii de dârlogi şi mi ţi-i opri ca pe ei, şi altul apucă pe pizmătareţul de stăpân al moşiei de piept, şi cât te-ai şterge la ochi, fu şi dat jos; şi unde mi ţi-l începură a-l răsuci şi a-l buchisi înfundat, de-ţi era mai mare mila de dânsul.

Dacă îi cerură arapii inelul, el tăgăduia ca un nemernic. Se pusese diavolul călare pe inima lui şi nu-l lăsa nicidecum să scoată inelul la iveală. Dară ce credeţi că arapii mi-l lăsară numai aşa, cu una, cu două? Nici să vă gândiţi.

Îl luară din nou la tărbăceală. Umbla prin mâinile lor, de la unul la altul, ca o minge. Îl mai făţuiră, îl mai trudiră, îl luară din nou la rapanghele**, şi-l mai dară căţeaua, de credeai că se pierde prin mâinile lor şi, ca să spuie, nici cât.

Dacă văzură arapii aşa, că se înclinase şi nu vrea să dea inelul, îl puseră jos, unul îl ţinea şi altul scoase un cuţit de la brâu, îl dete pe masat, şi se făcea că vrea să-l jupoaie de viu.

Văzu ăla că nu e glumă, că-i sta viaţa numai într-un fir de aţă, şi ca să scape de moarte, spuse că la el este inelul, şi-l scoase de-l dete arapilor.

---

* pardos – panteră

** a lua la rapanghel – a lua pe cineva la bătaie

Ar fi voit oamenii lui, vizitiul şi argatul, să sară să-şi scape stăpânul din mâna arapilor. Dar cine se putea apropia de dânşii? Numai câte un brânci le dădeau aceştia, şi se duceau peste cap, de se sculau schilozi.

Făt-Frumos privea şi creştea carnea pe el de mulţumire, când vedea că freacă ridichea becisnicului de zăcaş, după cum i se cuvenea.

Primindu-şi inelul, Făt-Frumos îl băgă în deget lângă cellalt, şi se hotărî a se întoarce înapoi la împărăţia sa. Dete părinţilor lui vro două, trei pungi de galbeni, fiindcă nu voiră a merge cu dânsul, se găti de drum, se urcă în butcă şi porni.

Dară când se despărţiră? Plângeau şi lemnele şi pietrele de jalea unchiaşului şi a babei. Vezi că pricepură ei că n-aveau să se mai vază. Poate că în cer, dar aci pe pământ, de leac!

Şi se duse, şi se duse Făt-Frumos cale lungă depărtată, care de aci înainte se găteşte, basmu mai frumos grăieşte, se duse până ajunse la o poiană frumoasă, pe marginea căreia curgea un râuleţ. Aci îşi căută el loc de popas. Fie, că-l şi găsise, căci era o frumuseţe de nu te îndurai să te depărtezi de dânsa.

Licheaua de stăpân al moşiei, nici una, nici alta, voia cu dinadinsul să aibă pentru dânsul inelul lui Făt-Frumos şi mai multe nu. Se luă după dânsul, şi cugeta că, mai cu marghiolii, mai cu şoalda, mai cu prefăcătorii, să înşele pe Făt-Frumos şi să-i dea pui de giol la inel.

Dacă văzu Făt-Frumos că vrea să poposească, se opri şi el mai cât colea, după un mărăciniş, şi aşteptă până să adoarmă.

Făt-Frumos, nici că se gândea la nişte astfel de mişelii, el întinse pe pajişte nişte scoarţe scumpe ce le avea, se aşeză pe dânsele, mâncă şi se culcă. Vizitiul lui cel credincios stătu de pază o bună bucată de timp, şi dacă văzu că nici apele nu se mai mişcă, şi fiind şi ajuns de osteneala drumului, puse şi el capul jos şi-l fură somnul.

Când văzu că amândoi dorm duşi, ăla ieşi din crâng binişor şi, pâş, pâş, ca o mâţă când pândeşte la şoareci, se apropie încetişor de Făt-Frumos, îi trage inelele din deget şi p-aici ţi-e drumul.

Iară dacă se sculă Făt-Frumos şi văzu că-i lipsesc inelele, crezu că vizitiul i le-o fi luat, ca să le puie bine, de teamă ca să nu le piarză dormind, şi-l întrebă. Vizitiul răspunse că Doamne fereşte! Nu i le-a luat el. Acum înţelese că vreun fur i le-a şters şi se întristă, nevoie mare.

Aşa supărat, porunci de înhămă caii la butcă şi porni. El nu ştia cine să i le fi luat, şi n-avea pe cine apuca de ele. Şi mergând el aşa şi ciudindu-se şi frământându-se de mâhnire, se gândea ce să răspunză el împărătesei, când l-o întreba de inele. Nu-i venea lui, vezi, o dată cu capul, să-l crează neştine că este neharnic, mototol şi adormit.

Tocmai pe când părerea de rău îl ajunsese şi mai şi decât până aci, erau trecând printr-o pădure mare şi deasă. Dodată auzi nişte balauri de lăutari trăgând din viori, de gândeai că mănâncă foc. Şi din ce în ce se apropriau. Nu trecu mult şi iată că lăutarii trecură pe lângă butca lui Făt-Frumos, tot cântând, şi-i deteră bună-ziua.

Făt-Frumos le mulţumi şi prinse a-i întreba:

— Dară de unde veniţi, bre, oameni buni, şi unde vă duceţi?

Lăutarii răspunseră:

— Ne ducem să cântăm la nunta împărătesei tale.

— Cum să cântaţi la nunta împărătesei mele? întrebă Făt-Frumos, căruia îi sări inima de frică.

— Apoi, să vezi dumneata. Un împărat din vecinătate, văzând că este atâta diastimă de vreme de când ai plecat şi nu te-ai mai întors, s-a sculat cu oaste asupra împărăţiei tale, ca să silească pe împărăteasa a lua de soţ pe fiul său. Împărăteasa s-a împotrivit foarte, şi de două ori s-au lovit oştile şi de două ori acel împărat a fost biruitor. În cele din urmă, nici împărăteasa nu mai trăgea nădejde c-o să te întorci. Şi de milă, ca să nu se mai prăpădească oraşele şi satele şi atâta sumedenie de oaste, s-a înduplecat a asculta cererea împăratului, şi mâine le este nunta.

— Cum se poate una ca asta?

— Iaca, se poate şi se prea poate. Dară fiindcă te întorci, şi dacă voieşti să ajungi înaintea nunţii, lasă-ţi butca să vie pe urmă, şi tu hai cu noi.

Făt-Frumos n-aşteptă să-i mai zică încă o dată. Se dete binişor jos din butcă, şi porni cu lăutarii la drum. Unul din lăutari îl luă în cârcă, şi când îşi făcu vânt, se aruncă drept în slava cerului, şi mergea ca vârtejul. Ar fi voit el să meargă ca gândul, dară îi fu teamă să nu plesnească fierea în Făt-Frumos.

Odată începu Făt-Frumos să strige:

— Stai, mă, să-mi iau căciula, că mi-a căzut din cap.

— Ce stai dumneata de vorbeşti? Las-o încolo, la nevoile, căciula, că ea acum o fi cale de şase luni de departe, să mergi cu piciorul până acolo, unde a căzut ea.

Şi mai merse ce mai merse şi se coborâră la scara palatului împărăţiei sale.

Aci dacă ajunse, împărăteasa şi toţi boierii şi toată oastea ieşiră întru întâmpinarea lui. După ce-şi dară bun-găsit şi bun-venit, îi povestiră cum împăratul vecin s-a sculat cu război asupra lor, cum oastea lui a spart oastea împărăţiei lui de două ori, şi cum se gătesc pentru a treia lovire.

Apoi împărăteasa îi spuse că ea a făcut acele meşteşuguri cu lăutarii, ca să-l aducă mai curând, că ştie cum a pierdut inelele şi ce-a păţit.

Pe când vorbeau încă, iacă un curier că se înfăţişează înaintea lor şi dă împărătesei inelele cu pricina şi împăratului căciula ce-i căzuse din cap.

Ea îi spuse că doi din acei lăutari ce a văzut el în pădure au avut porunca: unul să-l aducă pe dânsul, şi altul inelele.

Împăratul se veseli o toană; dară era supărat foarte cum de să îndrăznească vecinul lor împărat să se scoale cu război asupra împărătesei sale.

Şi auzind gloatele de venirea lui Făt-Frumos veneau droaie să se scrie la oaste. Se sculară, deci, cu mic cu mare, şi făcu oaste ca frunza şi ca iarba. Făt-Frumos le tocmi şi le învăţă cum să meargă la război. Şi-l ascultau gloatele, că-l iubeau nevoie mare. D-apoi boierii? Nu se lăsau nici ei mai prejos. Vezi că şi el era drept, îndurător şi viteaz.

Pornind la război cu o silă aşa de mare şi de grozavă sparse împărăţia vecinului lor cutezător. Prinse în război şi pe acel împărat vrăjmaş, împreună cu fiul său, şi îi aduse de-i tăiară dinaintea împărătesei.

Apoi întinzând coprinsul său şi asupra acelei împărăţii şi mai puind la cale toate cum să ajungă supuşii săi să fie fericiţi, se puse pe trai, şi trăiră veac de om nesupăraţi de nimeni.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

Comunicat de fratele meu George şi cules dintr-un sat din judeţul Vlaşca.

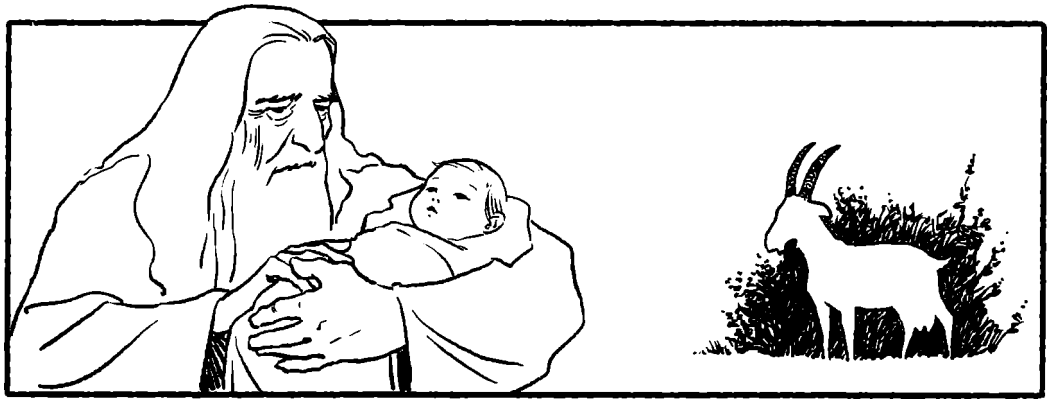

GEORGE CEL VITEAZ

A fost odată ca niciodată.

A fost odată un împărat şi o împărăteasă. Zece ani au vieţuit ei în căsătorie şi nu putură face şi ei măcar o stârpitură de copil. În cele de pe urmă, împăratul porunci împărătesei soţiei lui, că dacă într-un an de zile de aci nainte nu-i va face un copil, să ştie că pâine şi sare pe un taler cu dânsul nu va mai mânca.

Dacă auzi aşa împărăteasa, mult se mâhni în sufletul ei, căci trăiau bine. Se puse şi ea dară a cere sfaturi de la vraci şi vrăjitori, de la moaşe şi descântătorese. Luă tot felul de leacuri. Când, într-o noapte, ce văzu se spăimântă. Se făcea că umblă pe o câmpie verde şi frumoasă. Pe acolo toate firicelele de iarbă erau însoţite, şi două câte două se încovoiau una către alta şi păreau că se sărută. Până şi flutureii umblau tot doi câte doi. Visa şi totuşi credea că este aievea ceea ce vede. Nu se bucură mult de priveliştea cea frumoasă, şi iată că un balaur, bala dracului, venea, măre, spre dânsa, ca un vârtej. Pasămite, el gonea o porumbiţă; aceasta, tremurând ca varga, fugi în sus, fugi în jos şi, văzând că n-are scăpare de vrăjmaşa fiară sălbatecă, se repezi şi se ascunse în sânul împărătesei. Balaurul, văzând una ca aceasta, se repezi şi el asupra împărătesei. Dar împărăteasa dete un ţipet şi se deşteptă. Îi sărise inima de frică şi-i

tremurau toate cărnurile. P-aci, p-aci era să şi leşine. Spuse împăratului pocitania de vis, şi rămase şi el înmărmurit de groază. A doua zi se simţi îngreunată şi peste nouă luni de zile născu o bunătate de copilaş de drăguleţ.

Bucuria ce fu la curtea împăratului nu se poate spune. Se hotărâră să boteze pruncul.

Pe atunci se botezau copiii într-o fântână, sub un munte. Şi fiindcă de câtva timp se iviseră nişte tâlhari pe acel munte, cari pândeau pe cei ce veneau să-şi boteze copiii şi-i omorau, straşnică poruncă dete împăratul ca să puie oaste împrejurul fântânei, să păzească şi să apere pruncul, când va fi să se ivească tâlharii.

Nu se mulţumi cu atât, ci mai porunci împăratul de scrise pe nişte pietre scumpe câte o slovă; după aceea înşiră pietrele şi alcătui numele copilului. Acest şir de pietre nestemate îl legă de gâtul copilului.

Astfel pregătiţi, plecară împăratul cu împărăteasa să-şi boteze copilul, luând cu dânşii şi mai mulţi ostaşi călăreţi şi înarmaţi.

Ajungând la poalele muntelui, le ieşiră înainte tâlharii, şi nici una, nici alta, începură a da vârtos: împăratul trimise pe împărăteasa să boteze pruncul, căci el va sta să dea piept cu tâlharii, până se va întoarce ea. Împărăteasa se supuse poruncei şi plecă. Când să se întoarcă de la botez, veni până la un loc; aci, stând şi nemaiauzind zăngănitul armelor şi zgomotul luptei, îi dete un fier ars în inimă. Atunci, nemaicutezând să meargă înainte, se întoarse înapoi şi ascunse copilul după fântână, într-un stuf de flori. Pasămite tâlharii răzbiseră oastea împărătească şi o răpuseseră pe dânsa.

Împărăteasa plecă singură la împăratul. Pe drum, când ajunse la locul de luptă, văzu un băltău de sânge şi alături o groapă mare unde erau îngropaţi oamenii împărăteşti. Închise ochii să nu vază acea groază şi porni înainte, când deodată se pomeneşte cu doi tâlhari că pun mâna pe dânsa.

După ce le spuse cine este, tâlharii o duseră la căpitanul lor. Acesta, cum o auzi cine este, fără judecată, fără nimic, porunci să o bage într-o peşteră părăsită şi să i se dea câte un sfert de pâine şi câte o cană de apă pe zi, până ce s-o prăpădi acolo.

Copilul rămăsese în stuful de flori. Dumnezeu, purtându-i de grije, nu lăsa nimic rău să se apropie de dânsul, care putea să-l vatăme.

Prin preajma locului aceluia trăia un pustnic într-o văgăună de munte. Acel pustnic avea o capră şi el, după sufletul lui. Ea venea totdeauna, spre a se adăpa la apele cele limpezi ale fântânei. Într-una din zile, păscând pe ici pe colea, se apropie

de stuful cu flori. Cum dete de copil, se puse lângă dânsul, începu să-l lingă şi să-şi apropie ugerul de guriţa copilaşului. Acesta, cum simţi, începu să sugă şi supse până ce se sătură bine, şi aşa dor prinse capra de copil, încât o lună de zile nu se depărtă de lângă dânsul. Călugărul, văzând că nu-i mai vine capra, începu s-o caute, şi caut-o în sus, caut-o în jos, capra nicăiri. Îşi luase nădejdea de la dânsa, când într-o zi se pomeneşte cu ea. Pustnicul o văzu, începu s-o mângâie:

— Capra tatii! Capra tatii! voind să puie mâna pe dânsa. Dar aşi!, unde e pomana aia?

Capra, ţâşt! în dreapta, ţâşt! în stânga, se depărta mereu. Călugărul după dânsa. Dacă văzu că nu poate pune mâna pe ea, se întoarse în chilioara lui, făcu o strachină cu tărâţe şi începu a se lua pe lângă dânsa cu binele, tot strigând-o şi mângâind-o:

— Capra tatii! Capra tatii!

Dar nici aşa nu izbândi; căci capra nici nu voia să se uite la strachina lui cu tărâţe, ci tot înainte trăgea să se ducă. Pustnicul se luă după dânsa, d-a minune, să vază unde se duce. Capra, nici una nici alta, merse drept, ca pe ciripie, la stuful cu flori, unde era copilul, şi se puse lângă dânsul, dându-i să sugă.

Călugărul intră după dânsa şi, când o văzu, stătu locului, temându-se să nu fie vreo năluca. Se închină, făcu rugăciunea ca să-l apere Dumnezeu de rele şi să piară năluca dinaintea lui. Aşi! Unde? Ce năluca să piară? Căci ceea ce vedea el era aievea un copil frumos ca un îngeraş. După ce se încredinţă că nu era ceva necurat, ba încă un copil botezat, de milă către omenire îl luă, îl duse la chilioara lui şi-l puse în pătuceanul său. Capra sări şi ea şi se aşeză lângă copilaş. Văzând astă minune, călugărul o lăsă de-i dete ţâţă până ce se sătură, apoi luă copilul, îl desfăşă, îl spălă şi-l primeni cu nişte rupturi de haine de ale sale. El citi mărgelele de la gâtul copilului şi află că se numeşte George şi că este fecior de împărat.

După ce se mai mări, călugărul îl învăţă să citească şi să scrie. Plânse George şi călugărul, când muri capra, de nu li se zvântară lacrimile de la ochi multă vreme. O îngropară ca pe oameni. George se tângui mai cu foc de pierderea ei. El ştia bine că nu-l făcuse capra, dar o cinstea ca pe o mamă, ca pe una ce-l hrănise şi-l crescuse.

Nu trecu multă vreme, şi iată că muri şi călugărul. Îl îngropă George şi pe acesta, cu toată evlavia. Apoi, după ce mai plânse şi se mai tângui o toană, se hotărî să iasă la lume; căci nu-i mai plăceau locurile acelea, unde murise mă-sa şi părintele său cel duhovnicesc.

Apucă şi el pe cărarea ce o văzu mai aproape şi se lăsă pe dânsa a-l scoate oriunde va voi ea, după ce-şi închelbără* un rând de haine ca de urs, alcătuite din nişte piei de vulpe ce găsi în podul chilioarei, unde şezuse el cu pustnicul.

Merse ce merse pe acea potecă, până ce văzu că copacii încep a se rări, apoi se coborî în nişte câmpii cu fel de fel de buruieni. Mai merse o bucată de loc şi intră într-o cetate.

Se ameţi şi se fâstâci când se văzu încongiurat de o mulţime de lume, şi-l asurzise zgomotul ce se făcea în acel oraş. Mergea, şi nici el nu ştia unde se duce. După ce-şi veni în simţiri din ameţeală, îşi ţinu firea şi, luându-şi inima în dinţi, începu a umbla, uitându-se prin toate prăvăliile şi mirându-se de toate celea ce vedea. Se ţinea lumea după dânsul ca după urs. Pasămite unde era îmbrăcat ca neoamenii. După ce colindă o mare parte din oraş, ajunge la o fierărie, şi acolo, văzând săbii şi buzdugane, intră şi ceru să-i dea şi lui o sabie şi un buzdugan.

— Alege-ţi de care pofteşti, îi răspunse negustorul.

După ce alese un săbioi ce de abia oamenii ceilalţi îl ţineau în mână şi un buzdugan năprasnic, voi să plece.

— Plăteşte întâi, băieţaş, şi apoi să pleci.

— Ce va să zică aceea să plătesc? întrebă dânsul.

— Iaca să ne tocmim, şi să-mi dai bani cu cât ne-om învoi.

— Ce este aceea bani? mai întrebă el. Negustorul, văzând că are a face cu ursul din pădure, îi deschise capul şi-l făcu să priceapă cum merg lucrurile prin oraşe.

Se miră George deocamdată de toate nagodele ce-i tot povestea negustorul; apoi, dacă văzu că n-are încotro, ceru să slujească fierarului pentru sabie şi buzdugan.

Se învoiră, deci, ca pentru aceste lucruri să slujească un an, şi aşa se băgă ucenic.

Iscusinţa lui George ajunsese de poveste: unde alţii nu puteau face unele lucrări de fierărie nici în trei ani, el într-o jumătate de an lucra ca o calfă veche. Barosul cel mare pe carele nici trei oameni nu-l puteau ridica, el se juca cu dânsul. Şi toţi se temeau de el.

Dacă îşi împlini anul, se mai băgă pe un an, ca să-i dea fier şi cărbuni să-şi făureze el o sabie şi un buzdugan, după pofta inimii sale. Împlinindu-se şi acest an, stăpânul porunci să-i dea fier şi cărbuni. Calfa cea mai mare, temându-se să nu-i ia locul, îi pusese gând rău şi căuta cum să facă să-l prăpădească.

---

* a închelbăra – a aduna, a strânge

Îi spuse, deci, că fier este destul, dară nu sunt cărbuni de ajuns, ci să se ducă la pădurea neagră să-şi facă, căci de acolo aduc şi ei. Aceasta nu era adevărat. Acolo, la pădurea neagră, se iscodise o scorpie care omora pe oricine mergea în acea pădure, şi de aceea îl trimitea pre dânsul acolo, ca să se prăpădească.

George nu ştia de unele ca acestea. El era cu inima curată şi fără făţărnicie, îşi alese din prăvălia stăpânului său o sabie rămasă de la Novaci, pe care o păstra în prăvălie ca pe un odor din vechime, luă nişte burduşe mari pentru cărbuni, făcute din două piei de bivol şi plecă să-şi facă cărbuni în pădurea neagră. Merse ce merse şi, ajungând la un sat, întrebă că încotro se află pădurea neagră. Cum auziră sătenii, începură să-şi facă cruce şi să-şi scuipe în sân de frică. Apoi îi spuseră toată şiretenia cu scorpia.

George le tăie cuvântul şi le zise:

— Dacă nu voiţi a-mi spune, încetaţi cu astfel de parascovenii ce n-au seamăn.

Oamenii, dacă îl văzură atât de înţesat, îi arătară drumul şi-l lăsară să se ducă unde îl va duce orânda lui.

Ajungând la pădure, tăie cu sabia o mare mulţime de copaci, din cari făcu o grămadă de nu-i putea da nimeni de seamă şi îi puse foc.

Stând pe lângă foc, simţi că un oarecare lucru, un fel de sorbitură îl trăgea şi îl tot mişca din loc; se întoarse; când, ce să vezi? Unde venea, măre, vericule, asupra lui năbădăioasa de scorpie, şi tot sugea văzduhul, ca să tragă într-însa şi pe bietul George. Acesta, cum văzu ce plăcintă i se pregăteşte, înfipse sabia în pământ, se propti într-însa şi rămase neclintit. Astfel aştepta el şi priveghea să vază ce are să i se întâmple. Scorpia, cum veni, dete cu coada şi risipi focul, apoi se repezi asupra lui George ca să-l soarbă pre el. Voinicuţul de George, unde smuci odată sabia din pământ şi, mai iute decât ai gândi, o aduse şi tăie în două scorpia.

Apoi se luă după dânsa, care fugea către scorbura unde vieţuia, şi, ajungând-o, îi tăie capul. Atâta sânge mohorât curse din spurcăciunea de scorpie, încât se alcătui o baltă.

Când era să se întoarcă într-ale sale, deodată auzi un grai dulce care îi vorbea şi-i zicea pre nume.

Când se uită, ce să vază? O păsărică drăgulică şi frumuşică sta pre o ramură şi-i zicea:

— Georgiţă cel viteaz, spre mulţumire că mi-ai scăpat pe ai mei de la pieirea acestei scorpii necurate, care în toţi anii îmi sorbea puii, te sfătuiesc să te scalzi în

sângele acestei fiare blestemate şi niciun rău nu se va mai atinge de tine în toată viaţa ta, şi să nu mai ai frică de nimeni, afară de Dumnezeu.

Voinicul de George făcu precum îl învăţă păsărica; când ieşi din scăldătoare, păsărica văzu pe spinarea lui George lipită o frunză de copaci şi-i zise:

— George, ţi-a mai rămas un locşor pe trupul tău supus la metehne; dară, dacă te vei păzi bine, habar să n-aibi.

Apoi voinicul, punând capul scorpiei într-un burduf, şi în celălalt cărbunii ce-i făcuse, se întoarse la prăvălia stăpânului său, îşi luă fierul pentru care muncise un an şi se puse a-şi făuri o sabie şi un buzdugan. După ce le isprăvi, îşi încercă sabia, dând cu dânsa într-un drug de fier, şi se rupse în două; o lepădă şi, luând buzduganul, îl aruncă în slava cerului, şi când căzu jos se turti; îl lepădă şi pe acesta.

Acum ce să facă? Sta în loc şi fluiera a pagubă. Tot gândindu-se, îşi aduse aminte a fi văzut, în codrul unde a crescut el, un fier gros înfipt în pământ. Se duse tocmai acolo. Când se apucă să-l scoată, ce să vezi? Fierul nu era înfipt, ci era o vână din munţi. Se apucă de el, îl trase, îl smuci, îl răsuci, până ce, rupând vâna, o smulse şi o luă la spinare ca un voinic ce era, se întoarse la prăvălie şi izbuti a-şi face o sabie şi un buzdugan cari să-i fie tovarăşi nedespărţiţi.

După aceea se duse cu tovarăşii săi la fântâna botezului şi le boteză, punând săbiei numele de *Balmut ajutătorul meu,* şi buzduganului *Omorâtorul vrăjmaşilor mei*; apoi se întoarse iarăşi la prăvălie ca să-şi ia ziua bună, fiindcă voia să plece să-şi caute părinţii.

Când se întoarse la prăvălie, găsi pe toţi morţi buşteni. Pasămite ei, în lipsa lui, căutară în burduful său, şi dete peste capul scorpiei. Câţi o văzură, toţi muriră. Dacă văzu aşa, îi păru rău; dară n-avu ce face.

Ieşi pe poartă afară şi plecă. Pe drum se întâlni cu un ucenic carele nu fusese acolo când umblase călfile în burduful lui George. Acesta, cum îl văzu, se duse la dânsul să-şi ia ziua bună.

— Da unde te duci, nene George?

— Iaca, unde oi vedea cu ochii şi mă va lumina Dumnezeu.

— Ia-mă şi pe mine cu d-ta, nea George, se rugă ucenicul.

— Lasă-mă în pace, că n-am eu singur unde să-mi plec capul, darămite să-mi iau şi licheaua după mine!

Plecând George şi mergând singur, singurel, se abătu într-un colnic să facă un popas, când iată şi băiatul cu care ucenicise că vine şi se aşează lângă dânsul. Pasămite, se luase după el şi, cât colea, îl urmări până îl ajunse.

— Dară asta, mă? îi zise George.

— Iată-mă şi eu, răspunse ucenicul. Ce? Dacă n-ai vrut să mă iei, socoteşti că eu n-am putut să mă ţiu de dumneata?

După ce râse niţel George şi, făcându-i-se milă de dragostea ce-i arăta băiatul, se înduplecă să-l ia, zicându-i:

— Dacă este aşa, tovarăş să-mi fii.

Apoi lungi pasul la drum, şi aide, aide, trei zile şi trei nopţi merseră până ajunseră la o pădure mare. Acolo stătură să se mai odihnească şi să şi îmbuce câte ceva. Pe când stau ei acolo, auziră o guiţătură de porc şi totdeodată şi văzură un porc mistreţ mare, fugind, şi un vânător alergând după dânsul călare, iară după vânător se luase un alt porc şi mai năprasnic. Vânătorul întinse arcul şi, când zbură săgeata, prăvăli fiara sălbatecă din gura căreia gâlgâia sângele ca dintr-o saca.

Atunci şi fiara de la urmă, unde se repezi odată şi dintr-o săritură fu lângă calul de vânător, căruia îi şi vărsă maţele, sfâşiindu-i burta cu colţii lui cei grozavi. Vânătorul căzu morman de pe cal şi, pe când porcul cel mistreţ umbla să-l facă mici bucăţi, George cel voinic sări de acolo de unde era şi, mai iute decât gândul, fu lângă vânătorul cel nenorocit, cu sabia goală în mână. Dintr-o lovitură făcu în două spurcata fiară.

În mai puţin de o clipă de ochi, veniră şi ceilalţi tovarăşi ai vânătorului, cari rămaseră înmărmuriţi de groază pentru cele ce erau să se întâmple.

Aceşti oameni erau din împărăţia tătâne-său. Ei cu toţii mulţumiră lui George pentru izbăvirea domnului lor. Apoi se puseră la masă şi traseră un chef, de să se ducă pomina, de bucurie. Şi fiindcă era cald, se dezbrăcară de hainele de pe deasupra, rămâind mai uşori. Atunci, unul din meseni zări mărgelele de la gâtul lui George. Se dete pe lângă dânsul binişor, îi citi numele şi-l cunoscu.

Spuind şi celorlalţi minunea dumnezeiască, cum se descoperi împăratul lor, vânătorul cel cu pricina veni lângă dânsul şi-i zise:

— Mulţi ani să trăieşti, doamne şi al nostru stăpânitor! Şi să ştii că împăratul locului acestuia a răposat în Domnul şi eu, sluga nevrednică a domnului meu, îi ţin locul, până se va găsi moştenitorul său cel pierdut de la botez. Adunarea bătrânilor

m-a însărcinat cu aceasta. Acum mulţumesc Domnului pentru cele ce mi s-au întâmplat, că mi te trimise Dumnezeu de mă scăpaşi de la moarte, căci cunoscui în tine pe fiul acelui bun împărat care ne-a cârmuit omeneşte atâta mare de ani.

George, care căscase gura şi bleojdise ochii la cele ce spunea vânătorul, zise:

— Dară de unde ştiţi voi, oameni buni, că eu sunt fiul împăratului despre care îmi vorbiţi?

— Mărgelele de la gâtul tău ne-au spus. Să fie lăudat numele Domnului că am dat peste tine, şi de azi înainte tu să ne cârmuieşti.

Toţi mesenii se sculară şi i se închinară ca la un împărat.

George plecă cu dânşii şi cu băietul cu care ucenicise el, şi se duse la palaturile împărăţiei.

Sfară se dete în ţară de această fericită întâmplare. Şi alerga poporimea din toate părţile, cu mic cu mare, să vază pe acela carele mort a fost şi a înviat, pierdut şi s-a aflat, lăudând numele Domnului.

Iară dacă s-a aşezat George în scaunul tătâne-său, începu a pune lucrurile la cale, cum să meargă bine trebile.

Băiatul cu care ucenicise George ajunse să fie mâna dreaptă a împăratului, atât se ciopli şi se supţie în puţină vreme.

Cercetând noul împărat în dreapta şi în stânga, de cum s-a întâmplat pierderea lui, află şiretenia pricinei din fir până în aţă, cum adică s-a bătut tată-său cu tâlharii, cum aceştia i-au înfrânt oastea şi cum împăratul cu ai săi, dând dosul, n-au mai ştiut nimic nici despre dânsul, nici despre mama sa, şi cum împăratul a fost coprins de mâhnire şi de obidă până la moartea sa, şi cum a murit nemângâiat, nemaiaflând nimica despre dânşii.

Atunci el alcătui o ceată de oameni tot unul şi unul şi porni la fântâna botezului, ca să stârpească codrul de acei tâlhari. Dară până una, alta, ca să nu i se întâmple ceva rău mă-sei, socoti mai nemerit să poftească pe căpitanul tâlharilor printr-o carte scrisă ca să dea drumul împărătesei.

Şi scrise carte. Iară dacă văzu că oştenii lui se cam codesc, primi cererea băietului cu care ucenicise el, şi-l trimise pe dânsul.

Acesta dacă plecă, ajungând în codrul unde era fântâna botezului, se pomeni înconjurat de doisprezece haiduci, cari şi puseră mâna pe dânsul. Aceştia chibzuiau

cu ce moarte să-l omoare; dară după ce auziră că merge cu carte la căpitanul lor, îl duseră la dânsul şi aşteptară să vază ce le porunceşte el.

Căpitanul râse, după ce citi scrisoarea. Şi scrise şi el carte în care zicea împăratului că dacă îi e voia să mai fie cu viaţă, să stea locului, iară dacă i s-a urât de a mai trăi, să vie să se bată cu el, că-l aşteaptă; şi mă-sei nu-i va da drumul până nu se va istovi de tot în închisoarea unde este băgată. Această osândă zicea el că i se cuvine pentru înfruntarea ce i-a făcut oarecând în tinereţe, neprimindu-l a-i fi soţ, când a cerut-o de la părinţii ei, lucru pentru care s-a şi făcut el haiduc.

Până să vie cu răspunsul, căpitanul de haiduci puse de tăie un curcan, îl fripse şi-l trimise împărătesei, zicându-i să mănânce cea mai de pe urmă mâncare bună, căci el are să se lupte cu fiul ei, împăratul, pe care fără doar şi poate are să-l omoare. Aceasta este, zicea el, pomana ce face fiului ei, căci după ce va pieri, nu va mai avea cine să-i facă pomană.

Împărăteasa, cum auzi că trăieşte fiul ei şi că este împărat la împărăţia tătâne-său, nici că se atinse de curcan, ci trimise răspuns căpitanului de tâlhari că ea, cum a trăit douăzeci şi patru de ani numai cu pâine şi apă, va trăi şi de aci nainte, până ce Dumnezeu, care cunoaşte toate ascunsurile inimei şi ştie nevinovăţia ei, o va mântui de aceste munci de cari nu este vrednică.

George se cătrăni de mânie când văzu necuviincioasa purtare a haiducului şi poftirea cea vrednică de râs ce-i făcea.

Atunci porni cu ceata lui cea aleasă şi se hotărâră ca nici în ruptul capului să nu se întoarcă acasă fără mă-sa, pentru care se bucura, auzind că încă trăieşte.

Tot atunci, căpitanul de tâlhari îşi adună ceata într-o culă, sub nişte dărâmături de ziduri ce se aflau în muntele acela şi unde era locuinţa lor, şi se puse a cina. Pe când ei beau şi se veseleau, vorbind verzi şi uscate şi bătându-şi joc de scrisele împăratului şi de răspunsul împărătesei, odată se despică zidul şi se ivi o umbră, care puse pe masă două lumânări aprinse de piatră, o carte şi o cheie. Apoi umbra se făcu nevăzută. Tâlharii rămaseră ca scrişi pe părete şi tăcură mâlc. Se putea auzi musca zbârnâind, atâta linişte şi tăcere se făcu.

Căpitanul luă cartea, îi rupse pecetea, o deschise şi citi:

„Firul nelegiuirilor tale s-a sfârşit. Glasul nenorociţilor pe care fără milă i-ai jertfit s-a auzit la cer. Sângele cel nevinovat ce atâta mare de timp ai vărsat cere răsplătire. Eşti blestemat, în ascunzătoarea ce este în colţ la dreapta, şi pe care tu

n-ai ştiut-o, este o uşcioară pe care o vei descoperi căutând-o cu una din aceste lumânări. la cheia ce ţi s-a pus pe masă şi o deschide. În această ascunzătoare vei găsi nişte haine şi podoabe de împărătească, pe cari le vei da nenorocitei împărătese, muma lui George, să se îmbrace cu ele. Ea te va ierta pentru trudele şi chinurile ce i-ai pricinuit de sunt acum douăzeci şi patru de ani. În celălalt sipeţel vei găsi o piele de urs şi un lanţ, cu care piele te vei îmbrăca tu, căci urs ai să rămâi până îţi vei ispăşi păcatele. Împărăteasa te va duce de lanţ şi te va da în mâna împăratului. Şi să nu cutezi a face în alt chip, căci mânia cerului va cădea peste tine şi mai îngrozitoare."

La citirea acestei scrisori, căpitanul rămase ca lovit de trăsnet. Şi, neavând încotro, scoase toate avuţiile ce adunase de când tâlhărea şi le făcu douăsprezece părţi, deopotrivă, pe cari le împărţi la cei doisprezece tovarăşi ai săi. Aceştia, după ce-şi luară ziua bună de la căpitanul lor, se împrăştiară ca puii de potârniche, careşi pre unde.

lară el, căpitanul, deschise sipeţelele şi află toate celea, întocmai precum îi zicea cartea. Luă hainele şi podoabele de împărătească şi le dete mumei lui George, ca să se îmbrace cu ele. Aceasta primi bucuros, căci hainele de pe dânsa se hărtăniseră, se muceziseră şi se putreziseră, rămâind mai goală. Apoi îşi ceru iertăciune pentru relele ce-i făcuse el, pe care iertăciune o şi dobândi, fiindcă împărăteasa avea o inimă foarte bună.

După ce căpitanul de tâlhari se îmbrăcă în pielea de urs, care se lipi de trupul său ca şi când ar fi fost de acolo, împărăteasa îl luă de lanţ şi se îndreptă către scaunul fiului său.

Pe drum se întâlni cu George, care venea, măre, ca un leu, şi călare pe un şoimulean sireap de mânca foc. George era cu sabia lui, ce o ţinea goală în mână. Mumă-sa, cum îl văzu, îl cunoscu, căci era leit tată-său, şi se închină lui ca unui împărat.

George se dete jos de pe cal şi îmbrăţişe pe împărăteasa ca pre muma lui, după ce află cine este.

Mumă-sa îi spuse cum Dumnezeu, cunoscându-i nevinovăţia, a izbăvit-o, prefăcând în urs pe prigonitorul ei.

Apoi dete pe urs de lanţ în mâna împăratului. Acesta se înduioşi de osânda lui şi-i dete drumul, zicându-i:

— Destul îţi este ţie urgia dumnezeiască. Du-te şi cată de-ţi ispăşeşte păcatele.

Ursul într-o clipă de ochi se făcu nevăzut, intrând în codru.

Iară împăratul, cu mumă-sa, cu credinciosul şi cu ostaşii săi se întoarseră la scaunul împărăţiei, mulţumind lui Dumnezeu pentru toate arătările lui.

Şi domniră în pace şi în linişte până ce, vrând Dumnezeu, i-a mutat din lumea aceasta.

Iară întâmplările lor au rămas de poveste şi vor rămânea în veacul veacului.

Încălecai p-o şea etc.

Povestit de Mihalache Constantinescu, din mahalaua Delea-Veche, Bucureşti.

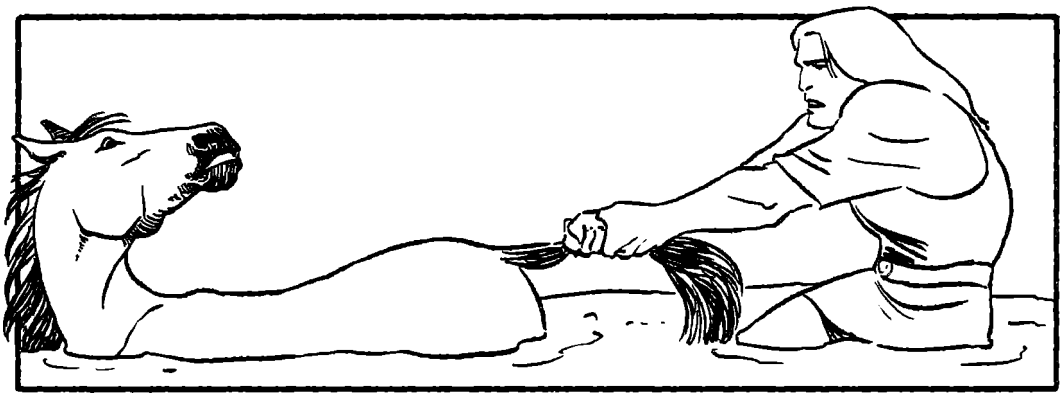

FĂT-FRUMOS CU PĂRUL DE AUR

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată într-o pustie mare un pustnic, şi petrecea singur singurel. Vecinii săi erau fiarele pădurilor. Şi aşa era de bun la Dumnezeu, încât toate dobitoacele i se închinau, când se întâlneau cu dânsul.

Într-una din zile se duse pustnicul pe marginea gârlei, care curgea pe-aproape de coliba lui, şi iată văzu că vine pe apă un sicriaş smolit şi încleit bine, şi auzi un orăcăit de copil ieşind dintr-însul.

Stătu puţin de cugetă şi, după ce făcu rugăciune, intră în apă şi trase cu o prăjină sicriaşul la margine. Când deschise, ce să vază în el? Un copilaş ca de vro două luni; îl scoase din sicriu şi, cum îl luă în braţe, tăcu.

Acest copil avea un baier atârnat de gât. Şi, dacă îl luă, văzu că într-însul era o scrisoare, o ceti şi află că copilul de faţă este lepădat de o fată mare de împărat, care alunecase şi ea în valurile lumei şi care, de frica părinţilor, lepădă copilul, îl puse în sicriaş şi-i dase drumul pe gârlă, lăsându-l în ştirea lui Dumnezeu.

Pustnicul voia din toată inima să crească pruncul ce-i trimisese Dumnezeu, dară când se gândi că n-are cu ce să-l hrănească îl podidi un plâns de nu se mai putea sfârşi.

Căzu în genunchi şi se rugă lui Dumnezeu, şi minune! Deodată răsări, măre, dintr-un colţ al chiliei sale, o viţă, şi numaidecât crescu şi se înălţă până la streaşina casei.

Pustnicul căută la dânsa şi văzu struguri, unii copţi, alţii pârguiţi, alţii aguridă şi alţii tocmai în floare; îndată luă şi dete copilului şi, văzând că-i mănâncă, se bucură din tot sufletul lui şi mulţumi lui Dumnezeu. Cu struguri crescu copilul până ce începu să mănânce şi câte altceva.

Iară dacă se mai mări copilul, pustnicul se apucă şi-l învăţă să citească, să adune rădăcini ca să se hrănească şi să umble la vânat.

Dar într-o zi chemă pustnicul pe copil şi-i zise:

— Fătul meu, simt că slăbesc din ce în ce; sunt bătrân, precum mă vezi, află dară că de azi în trei zile mă duc pe lumea cealaltă. Eu nu sunt tatăl tău cel adevărat, ci te-am prins pe gârlă, unde erai dat şi pus într-un sicriaş de mumă-ta, ca să nu se dovedească fapta sa cea de ruşine, fiindcă era fată de împărat.

Dacă voi adormi somnul cel de veci, care o să-l cunoşti când vei vedea că tot trupul meu are să fie rece ca gheaţa, amorţit şi ţeapăn, să bagi de seamă că o să vină un leu. Să nu te sperii, dragul tatei, leul îmi va face groapa, şi tu vei trage pământ peste mine; de moştenire n-am ce să-ţi las decât un frâu de cal. După ce vei rămânea singur, să te sui în pod, să iei frâul, să-l scuturi, şi îndată va veni un cal şi te va învăţa ce să faci.

După cum zisese bătrânul aşa se şi întâmplă.

A treia zi pustnicul, luându-şi rămas-bun de la fiul său cel de suflet, se culcă şi adormi somnul cel lung.

Apoi îndată veni un leu, groaznic nevoie mare, şi veni răcnind. Cum văzu pe bătrân mort, îi săpă groapa cu ghearele, iară fiul îl îngropă şi rămase acolo trei zile şi trei nopţi plângând la mormânt.

Apoi foamea îi dete în ştire că el viază încă; se sculă de pre mormânt cu inima zdrobită de durere şi de întristare, se duse la viţă, şi cu mare mâhnire văzu că se uscase; atunci îşi aduse aminte de vorbele bătrânului şi se sui în pod, unde găsi frâul; îl scutură şi iată că veni un şoimulean aripat şi, stând înainte-i, zise:

— Ce porunceşti, stăpâne?

Copilul spuse calului din cuvânt în cuvânt toată şiretenia cu moartea bătrânului şi adaogă:

— Iată-mă aicea singur. Dumnezeu mi-a luat pe tatăl ce-mi dedese, rămâi tu cu mine, dară să mergem într-altă parte, unde să ne facem o colibă; aici, lângă acest mormânt, nu ştiu de ce, dar îmi tot vine să plâng.

— Nu aşa, stăpâne, îi răspunse calul, noi o să ne ducem să locuim unde sunt mulţi oameni ca dumneata.

— Cum? întrebă băiatul, sunt mulţi oameni ca mine şi ca tata? Şi o să trăim cu dânşii?

— Negreşit, îi răspunse calul.

— Atunci, dacă e aşa, mai întrebă copilul, de ce nu vin ei pe la noi?

— Ei nu vin, îi mai zise calul, fiindcă n-au ce căuta p-aci; trebuie să mergem noi la dânşii.

— Să mergem, răspunse copilul cu bucurie.

Iar dacă îi spuse că trebuie să fie îmbrăcat, fiindcă ceilalţi oameni nu îmblă aşa goi, băiatul rămase cam pe gânduri; şi calul îi zise să bage mâna în urechea lui cea stângă şi, după ce bägă mâna, scoase nişte haine pe care le îmbrăcă, ciudindu-se că nu ştia cum să le întrebuinţeze; calul îl învăţă, şi apoi copilul încălecă pe dânsul şi porni.

După ce ajunse în oraşul cel mai de aproape şi se văzu întru mulţimea aia de oameni, furnicând în sus şi în jos, se cam spăimântă copilul de atâta zgomot, şi îmbla tot cu frică, mirându-se de frumuseţea caselor şi de tot ce vedea; bägă însă de seamă că fiecare lucru-şi are rânduiala sa. Dară calul, îmbărbătându-l, îi zise:

— Vezi, stăpâne, aici toate sunt cu şartul lor; de aceea trebuie să ştii să-ţi faci şi tu un căpătâi.

Şi, după ce şezu acolo câteva zile, mai dedându-se cu lumea şi mai obişnuindu-se a trăi în huietul ce înăbuşeşte oraşele, plecă luându-şi calul cu sine şi se duse, şi se duse, până ce ajunse pe tărâmul unor zâne.

Ajungând la zâne, cari erau în număr de trei, căută să se bage argat la dânsele; aşa îl sfătui calul să facă.

Zânele deocamdată nu prea voiau să-l ia în slujbă, dară se înduplecară la rugăciunile lui şi-l primiră.

Calul adesea venea pe la domnul său, şi într-o zi îi zise să bage bine de seamă, cum că în una din case zânele aveau o baie, că în acea baie, la câţiva ani, într-o zi hotărâtă, curge aur, şi cine se scaldă întâi aceluia i se face părul de aur.

Îi mai spuse să vază că într-unul din tronurile casei zânele aveau o legătură cu trei rânduri de haine, pe care le păstrau cu îngrijire.

Băiatul bägă la cap toate zisele calului şi, de câte ori avea câte ceva greu de făcut, chema calul şi-i da ajutor.

Zânele îi dase voie să îmble prin toate casele, să deretece, să scuture, să mături, dar numai în cămara cu baie să nu intre, însă el când lipseau ele d-acasă intra şi lua aminte la toate câte îi zicea calul. Ochi şi legătura cu hainele puse cu îngrijire într-un tron.

Într-o zi zânele plecară la o sărbătoare, la alte zâne şi avură grije să poruncească argatului, ca în minutul ce va auzi ceva zgomot în cămăruţa cu baia, să rupă o şindrilă din streaşina casei, ca să dea de ştire şi să se întoarcă de degrabă, fiindcă ele ştiau că e aproape să înceapă a curge această apă de aur.

Fiul pustnicului pândea şi când văzu minunea asta chemă numaidecât pe cal. Calul îi zise să se scalde; şi el aşa făcu.

Ieşind din baie, el luă legătura cu hainele, şi o porni la sănătoasa călare pe calul lui cel cu aripi, cu care zbura ca vântul şi se ducea ca gândul. Cum călcă peste pragul porţii, începură casele, curtea şi grădina a se cutremura şi a urla aşa de groaznic, încât se auzi până la zâne şi zânele îndată se întoarseră acasă.

Dacă văzură că argatul lipseşte şi hainele nu sunt la locul lor, se luară după dânsul; şi-l urmăriră din loc în loc până ce, când era să puie mâna pe dânsul, el trecu hotarele lor, şi apoi stătu.

Cum îl văzură zânele scăpat, se cătrăniră de necaz, că nu putură să-l prinză. Atunci ele îi ziseră:

— Ah! Fecior de lele ce ne-ai fost, cum de ne amăgişi? Arată-ne, măcar, să-ţi vedem părul.

Şi răsfirându-şi părul pe spinare, ele se uitau cu jind la dânsul, şi li se scurgeau ochii. Apoi ziseră:

— Aşa păr frumos nici noi n-am mai văzut! Fii sănătos, dară încai fă bunătate de ne dă hainele!

El însă nu voi, ci le opri şi le luă în locul simbriei ce avea să ia de la zâne.

De aci se duse într-un oraş, îşi puse o băşică de cirviş* în cap, şi merse de se rugă de grădinarul împăratului ca să-l primească argat la grădina împărătească. Grădinarul nu prea voia să-l asculte, dară după multă rugăciune îl primi, îl puse să lucreze

* cirviş – grăsime de vacă, topită, păstrată în băşici şi întrebuinţată în alimentaţie

la pământ, să care apă, să ude florile, îl învăţă să cureţe pomii de omizi şi brazdele de buruieni. Făt-Frumos lua în cap tot ce-l învăţa grădinarul, stăpânul său.

Împăratul avea trei fete: şi aşa multă grije îi dase trebile împărăţiei, încât uitase de fete că trebuie să le mărite.

Într-una din zile, fata cea mai mare se vorbi cu surorile ei ca să ducă fiecare câte un pepene ales de dânsa la masa împăratului.

După ce împăratul se puse la masă, veniră şi fetele şi aduse fiecare câte un pepene pe tipsii de aur şi îi puseră dinaintea împăratului.

Împăratul se miră de această faptă şi chemă sfatul împărăţiei să-i ghicească ce pildă să fie asta.

Adunându-se sfatul, tăiară pepenii, şi după ce văzură că unul se cam trecuse, al doilea era tocmai bun de mâncat şi al treilea dase în copt zise:

— Împărate, să trăieşti mulţi ani; pilda asta însemnează vârsta fetelor măriei tale, şi că a sosit timpul ca să le dai la casa lor.

Atunci împăratul hotărî să le mărite. Dete, deci, sfară în ţară de această hotărâre şi chiar de a doua zi începură a veni peţitori de la cutare şi de la cutare fecior de împărat.

Iară după ce fata cea mai mare îşi alese mire pre un fiu de împărat, care-i păru mai frumos, se făcu mare nuntă împărătească. Şi după ce se sfârşiră veseliile, plecară împăratul cu toată curtea ca să petreacă pre fiică-sa până la hotarele împărăţiei sale. Numai fiica împăratului cea mai mică rămase acasă.

Făt-Frumos, argatul de la grădină, văzând că şi grădinarul se dusese cu alaiul, chemă calul, încălecă, se îmbrăcă cu un rând de haine din cele luate de la zâne, pe care era câmpul cu florile şi, după ce-şi lăsă părul său de aur pe spate, începu a alerga prin grădină în toate părţile, fără să fi băgat de seamă că fiica împăratului îl vede de pe fereastră, căci odaia ei da în grădină.

Calul cu Făt-Frumos strică toată grădina şi, când văzu că veselia lui făcuse pagubă, descălică, se îmbrăcă cu hainele sale de argat şi începu a drege ceea ce se stricase.

Când veni acasă grădinarul şi văzu stricăciunea ce se făcuse, se luă de gânduri; începu a certa pe argat de ce n-a îngrijit de grădină, şi era atât de supărat, cât p-aci era să-l şi bată.

Dară fiica împăratului, care privea de la fereastră toate aceste, ceru grădinarului să-i trimită nişte flori.

Grădinarul făcu ce făcu şi adună de prin colţuri câteva floricele, le legă şi le trimise împărătesei celei mici. Ea, dacă primi florile, îi dete un pumn de bani şi-i trimise răspuns să ierte pe bietul argat, că nu este el de vină.

Atunci grădinarul, vesel de un dar aşa de frumos, îşi puse toate silinţele, şi în trei săptămâni făcu grădina la loc, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic într-însa.

Nu mult după aceasta, fata împăratului cea mijlocie îşi alese şi ea un fecior de împărat, şi-l luă de bărbat. Veseliile ţinură ca şi la soră-sa cea mare; iară la sfârşitul veseliilor o petrecu şi pe dânsa împăratul până la hotarele împărăţiei sale. Fata cea mică a împăratului nu se duse, ci rămase acasă, prefăcându-se de astă dată că este bolnavă.

Argatul grădinei, cum se văzu iară singur, vru să se veselească şi el ca toţi slujitorii curţii; însă, fiindcă el nu se putea veseli decât cu bidiviul său, îşi chemă calul, se îmbrăcă cu alte haine, cerul cu stelele, îşi lăsă părul pe spate, şi călcă toată grădina.

Când băgă de seamă că iară fărâmase totul, se îmbrăcă cu hainele sale cele proaste şi, bocindu-se, începu să dreagă ceea ce stricase.

Ca şi de lalt rând, grădinarul voind să-l cârpească, fu oprit de fata cea mai mică a împăratului, care ceruse flori, trimiţându-i şi doi pumni de bani, şi vorbă să nu se atingă de argat, nefiind el vinovat. Grădinarul se puse iară pe muncă şi dădu grădina gata în patru săptămâni.

Împăratul făcuse o vânătoare mare şi, fiindcă scăpase de o mare primejdie, ridică un chioşc în pădurea aceea, şi chemase, ca să serbeze mântuirea sa, pre toţi boierii şi slujitorii curţii la o masă înfricoşată ce pregătise acolo. Toţi curtenii se duseră la chemarea împăratului, numai fiica sa rămase.

Făt-Frumos, văzându-se iară singur, chemă calul şi voind să se veselească şi dânsul, îmbrăcă hainele: cu soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri, îşi lăsă părul de aur pe spate, încălecă pe cal şi-l încurcă prin grădină.

Atât se stricase acum grădina, încât nu mai era chip de a o drege. Iar dacă văzu aceasta el, începu a se tângui, se îmbrăcă iute cu hainele lui cele de argat, şi nu ştia de unde să înceapă merematul*.

Mânia grădinarului trecu orice hotare, când veni şi văzu acea mare prăpădenie. Dară când voi să-i dea pe foi pentru că nu îngrijise de grădină, fiica împăratului îi ceru flori, de la fereastră.

---

* meremet – lucrare de reparaţie sau de întreţinere

Grădinarul da din colţ în colţ şi nu ştia ce să facă; în cele mai de pe urmă, cătă şi mai găsi vreo două floricele care abia scăpaseră de copitele calului cu aripi, i le trimise, şi fata de împărat îi porunci să ierte pe bietul argat, pentru care îi şi dădu trei pumni de galbeni.

Se apucă de croi din nou, şi în şase săptămâni abia putu face ceva care să mai semene a grădină, iar argatului îi făgădui o sântă de bătaie, soră cu moartea, de s-o mai întâmpla una ca asta, şi să fie şi gonit.

Împăratul se luase de gânduri văzând pe fiică-sa tot tristă. Ea acum nu mai voia să iasă afară nici din casă. Hotărî dară să o mărite şi începu a-i spune de cutare şi cutare fiu de împărat. Ea nu voia să audă de niciunul.

Iar dacă văzu aşa împăratul, adună iară sfatul şi boierii şi îi întrebă ce să facă. Unul din boieri îi zise să facă un foişor cu poarta pe dedesubt, pe unde să treacă toţi fiii de împărat şi de boieri, şi pe care-l va alege fata, să-l lovească cu un măr de aur ce-l va ţine în mână, şi după acela s-o dea împăratul.

Aşa se şi făcu. Se dete sfară în ţară că este hotărârea împăratului să se adune mic şi mare şi să treacă pe sub poartă.

Toţi trecură, dară nu lovi nici pe unul. Mulţi credeau că fata n-ar voi să se mărite, însă un boier bătrân, trecut şi prin ciur şi prin dârmon, care auzise, văzuse şi păţise multe, zise să treacă şi oamenii curţii; trecu şi grădinarul, şi bucătarul cel mare şi vătaful, şi slugile, şi vizitiii, şi toţi rândaşii, dar geaba, fata nu lovi nici pe unul.

Se făcu întrebare dacă n-a mai rămas cineva netrecut, şi se află că a mai rămas un prăpădit de argat de la grădinărie, cheleş şi dosădit de n-are seamăn pe lume.

— Să treacă şi acesta, zise împăratul.

Atunci chemă şi pe argatul cel cheleş şi-i zise să treacă şi dânsul, dar el nu cuteza; apoi cam cu cârâială, cam cu sila, fu nevoit să treacă şi, dacă trecu, fata îl lovi cu mărul.

Argatul începu a ţipa şi a fugi, ţinându-se cu mâinile de cap, zicând că i-a spart capul.

Împăratul, cum văzu cele întâmplate, zise:

— Asta nu se poate! Este o greşeală! Fata mea nu e de crezut să fi ales tocmai pe cheleşul ăsta.

Nu putea, vezi, să se învoiască împăratul a da pe fie-sa după argat, deşi îl lovise fata cu mărul.

Atunci puse de a doua oară să treacă lumea şi de a doua oară fiică-sa lovi cu mărul în cap pe cheleş, care iarăşi fugi ţinându-se cu mâinile de cap şi ţipând.

Împăratul, plin de mâhnire, iară îşi luă vorba înapoi, şi puse de a treia oară să treacă toată lumea.

Dacă văzu şi văzu împăratul că şi d-a treia oară tot pe cheleş îl lovi fata, s-a plecat la sfatul împărăţiei, şi i-a dat lui pe fiică-sa.

Nunta se făcu cam pe sub ascuns, şi împăratul apoi îi oropsi pe amândoi, şi nu mai voi să ştie şi să auză de dânşii; atâta numai că de silă, de milă, îi primi să locuiască în curtea palatului.

Un bordei într-un colţ al curţii li se dete spre locuinţă, iar argatul se făcu sacagiul curţii.

Toate slugile împăratului râdeau de dânsul şi toate murdăriile le aruncau pe bordeiul lui. Înăuntru însă calul cel cu aripi le adusese frumuseţile lumii: nu era în palaturile împăratului ceea ce era în bordeiul lui.

Fiii de împărat, carii veniseră în peţit la fiica cea mică, se îmbufnară de ruşinea ce păţiseră, pentru că fiica împăratului alesese pe cheleş şi se învoiră între dânşii ca să pornească oaste mare împotriva lui.

Împăratul simiţi mare durere când auzi hotărârea vecinilor săi, însă, ce să facă? Se pregăti de război, şi nici că avea încotro.

Amândoi ginerii împăratului se sculară cu oaste şi veniră în ajutorul socrului lor. Făt-Frumos trimise şi el pe soţia sa ca să roage pe împăratul a-i da voie să meargă şi el la bătaie.

— Du-te dinaintea mea, nesocotito; fiindcă iată, din pricina ta mi se turbură liniştea; nu mai voi să vă văz în ochii mei, nemernicilor ce sunteţi.

Dară, după mai multe rugăciuni, se înduplecă, şi porunci să-l lase să care şi el măcar apă pentru oştire.

Se pregătiră şi porniră.

Făt-Frumos, cu hainele lui proaste şi călare pe o mârţoagă şchioapă, plecă înainte. Oştirea îl ajunse într-o mlaştină unde i se nămolise iapa şi unde se muncea ca să o scoată, trăgând-o când de coadă, când de cap, când de picioare.

Râseră oştirea şi împăratul cu ginerii cei mai mari ai săi şi trecură înainte.

După ce însă nu se mai văzură dânşii, Făt-Frumos, scoase iapa din noroi, îşi chemă calul său, se îmbrăcă cu hainele câmpul cu florile şi porni la câmpul bătăliei, ajunse şi se sui într-un munte apropiat, ca să vază care parte este mai tare.

Oştile dacă ajunseră, se loviră, iar Făt-Frumos, văzând că oastea vrăjmaşă este mai mare la număr şi mai tare, se răpezi din vârful muntelui asupra ei şi ca un vârtej se învârteja prin mijlocul ei cu paloşul în mână, şi tăia în dreapta şi în stânga, pe oricine întâlnea.

Aşa spaimă dete iuţeala, strălucirea hainelor şi zborul calului său, încât oastea şi toţi cu totul o rupseră d-a fuga apucând drumul fiecare încotro vedea cu ochii, împrăştiindu-se ca puii de potârniche.

Iar împăratul, după ce văzu minunea, mulţumi lui Dumnezeu că i-a trimis pe îngerul său de l-a scăpat din mâna vrăjmaşului, şi se întoarse vesel acasă.

Pe drum întâlni iarăşi pe Făt-Frumos, prefăcut în argat, muncind să-şi scoată iapa din noroi; şi cum era cu voie bună, împăratul zise la câţiva:

— Duceţi-vă de scoateţi şi pe nevoiaşul acela din noroi.

N-apucară să se aşeze bine, şi veni veste la împăratul că vrăjmaşii lui cu oştire şi mai mare s-au ridicat asupra lui.

Se găti dară şi el de război şi plecă s-o întâlnească. Făt-Frumos iară se rugă să-l lase şi pe dânsul să meargă, şi iară fu huiduit.

Dară dacă dobândi voie, porni iară cu iapa lui. Fu şi de astă dată de râs şi de bătaie de joc, când l-a văzut oştirea că iară se năpolise şi nu putea să-şi scoată iapa din noroi de fel, de fel.

Îl lăsară înapoi dară el ajunse şi acum mai nainte la locul de luptă, prefăcut în Făt-Frumos, călare pe calul cu aripi, şi îmbrăcat în hainele lui cele cu cerul cu stelele.

Oştile deteră în tâmpene şi în surle şi se loviră, iar Făt-Frumos, dacă văzu că vrăjmaşii sunt mai puternici, se repezi din munte şi-i puse pe goană.

Împăratul se întoarse iară vesel, mulţumind lui Dumnezeu de ajutorul ce i-a dat, şi iară porunci ostaşilor să scoată din noroi pe nevoiaşul de sacagiu. Iar el era împăcat cu cugetul său şi se bucura în ascunsul sufletului său de izbândele sale.

Împăratul se mâhni până în fundul inimei sale când auzi că vrăjmaşii se ridică de a treia oară cu oaste şi mai mare şi că a ajuns la hotarele împărăţiei sale câtă frunză şi iarbă; un plâns îl năpădi, de să ferească Dumnezeu! Şi plânse, şi plânse, până ce

simţi că-i slăbesc vederile. Apoi îşi strânse şi dânsul toată oastea şi porni la bătălie cu nădejde în Dumnezeu.

Făt-Frumos porni şi el tot pe oţopina[*] lui.

Iar după ce trecu toată oastea făcând haz de dânsul cum se muncea ca să-şi scoată iapa din noroi, se îmbrăcă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri, îşi lăsă părul de aur pe spate, încălecă pe cal şi într-un minut fu iarăşi pe munte, unde aştepta să vază ce s-o întâmpla.

Se întâlniră oştile, se loviră din mai multe părţi şi se tăiau unii pre alţii fără de cruţare, atâta erau de înverşunaţi ostaşii. Iar când fu către seară, când văzu că oştirea vrăjmaşă era să ia în goană pre a împăratului, unde se repezi odată Făt-Frumos din munte ca un fulger; şi unde trăsni în mijlocul lor, încât se îngroziră de nu mai ştiau ce fac. Strălucirea hainelor lui Făt-Frumos până într-atâta orbise şi zăpăcise pe vrăjmaş de nu mai ştiau oştile unde se află. Făt-Frumos lovea cu pala de zvânta, în toate părţile. Groaza intrase în inimile potrivnicilor şi îi tulburase de îşi uitaseră de bătălie, ci căutau cum să se mântuiască cu viaţă. O luară la sănătoasa cari încotro vedeau cu ochii dând năvală unii preste alţii de-şi rupeau gâturile. Făt-Frumos însă îi gonea şi-i secera cu pala ca pe buruienele cele rele.

Împăratul îl văzu sângerat la mână, la care se crestase însuşi, şi îi dete năframa sa ca să se lege. Apoi se întoarseră acasă izbăviţi de primejdie.

Când veniră, găsiră iară pe Făt-Frumos în noroi cu iapa, şi iarăşi porunci de îl scoase.

Şi sosind acasă împăratul căzu la boală de ochi şi orbi. Toţi vracii şi toţi filosofii carii citeau pe stele fură aduşi, şi nimeni nu putu să-i dea niciun ajutor. Într-una din zile, sculându-se din somn împăratul, spuse că a văzut în vis un bătrân care i-a zis că dacă se va spăla la ochi şi dacă va bea lapte de capră roşie sălbatică va dobândi vederile.

Auzind astfel ginerii săi, porniră cu toţii, cei doi mai mari singuri, fără să ia şi pe cel mic, şi fără a voi să-l lase măcar a merge împreună cu dânşii. Iară Făt-Frumos chemă calul şi merse cu dânsul prin smârcuri, găsi capre roşii sălbatice, le mulse şi când se întorcea, se îmbrăcă în haine de cioban şi ieşi înaintea cumnaţilor săi cu o doniţă plină cu lapte de oi. Ei îl întrebară ce lapte are acolo, iară el le răspunse, prefăcându-se că nu-i cunoaşte, că duce lapte de capră roşie la împăratul care visase că-i va veni vedere dacă va da cu acel lapte pe la ochi. Atunci ei se încercară a-i

[*] oţopină – mârţoagă, gloabă

cumpăra laptele; dar ciobanul le răspunse că laptele nu-l dă pe bani ci că, dacă voiesc să aibă lapte de capră roşie, să spună că sunt robii lui, şi să rabde ca să le pună pecetea lui pe spinarea lor, măcar că ei au să se ducă şi să nu mai dea pe la dânsul.

Cei doi gineri se socotiră că ei pentru că sunt împăraţi şi gineri de împărat n-o să le pese nimic, se lăsară, deci, de le puse pecetea lui în spinare, şi apoi luară laptele şi-l aduseră vorbind între dânşii pe drum: „De se va încerca, nerodul, să ne zică ceva, îl facem nebun, şi tot noi vom fi mai crezuţi decât dânsul."

Se întoarseră la împăratul, îi deteră laptele, se unse la ochi şi bău, dară nu-i ajută nimic. După aceea veni şi fiica cea mică la împăratul şi-i zise:

— Tată, iată ia şi acest lapte, pe care îl aduse bărbatul meu, unge-te şi cu dânsul, aşa te rog.

— Ce lucru bun a făcut nătărăul de bărbatul tău, răspunse împăratul, ca să facă şi acum ceva de ispravă? N-au putut face nimic ginerii mei ceilalţi, cari m-au ajutat aşa de mult în războaie, şi tocmai el, nătângul, o să-mi poată ajuta? Şi apoi nu v-am zis că n-aveţi voie a vă mai arăta înaintea feţei mele? Cum ai cutezat să calci porunca mea?

— Mă supui la orice pedeapsă vei binevoi să-mi dai, tată, numai unge-te, aşa te rog, şi cu acest lapte ce ţi-l aduce umilitul tău rob.

Împăratul, dacă văzu că atât de mult se roagă fiică-sa, se înduplecă şi luă laptele ce-i adusese, şi apoi se unse cu dânsul la ochi o zi, se unse şi a doua zi, şi cu marea sa mirare simţi că pare că începuse a zări ca prin sită; şi dacă se mai unse şi a treia zi, văzu cum văd toţi oamenii cu ochii luminaţi şi limpezi.

După ce se însănătoşi, dete o masă mare la toţi boierii şi sfetnicii împărăţiei, şi după rugăciunea lor primi şi pe Făt-Frumos să şează în coada mesei.

Pe când se veseleau mesenii şi se chefuiau, se sculă Făt-Frumos şi, rugându-se de iertare, întrebă:

— Mărite împărate, robii pot şedea cu stăpânii lor la masă?

— Nu, nicidecum, răspunse împăratul.

— Apoi dacă este aşa, şi fiindcă lumea te ştie de om drept, fă-mi şi mie dreptate, şi scoală pe cei doi oaspeţi carii şed d-a dreapta şi d-a stânga măriei tale, căci ei sunt robii mei; şi ca să mă crezi, pune să-i caute şi vei vedea că sunt însemnaţi cu pecetea mea în spinare.

Cum auziră ginerii împăratului, o băgară pe mânecă şi mărturisiră că aşa este; îndată fură nevoiţi a se scula de la masă şi a sta în picioare.

Iară către sfârşitul mesei, Făt-Frumos scoase năframa care i-a fost dat-o împăratul la bătălie.

— Cum ajunse năframa mea în mâinile tale, întrebă împăratul? Eu am dat-o îngerului Domnului care ne-a ajutat la război.

— Ba nu, mărite împărate, mie mi-ai dat-o.

— Apoi dacă este aşa, tu eşti acela care ne-ai ajutat?

— Eu, mărite împărate.

— Nu se poate, adaose iute împăratul, şi dacă vrei să te crez, arată-te aşa cum era atunci acela căruia am dat năframa.

Atunci el se sculă de la masă, se duse de se îmbrăcă în hainele cele cu soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri, îşi lăsă părul pe spate şi se înfăţişă împăratului şi la toată adunarea.

Cum îl văzură mesenii, îndată se rădicară şi se minunară; Făt-Frumos era atâta de mândru şi strălucitor, încât la soare te puteai uita, dar la el ba.

Împăratul, după ce lăudă pe fiică-sa pentru alegerea sa cea bună, se dete jos din scaunul împărăţiei şi ridică în el pre ginerele său, Făt-Frumos; iară el, cea dintâi treabă ce făcu, fu de a da drumul din robie cumnaţilor săi, şi în toată împărăţia se făcu bucurie mare. Eram şi eu p-acolo, şi la masa împărătească:

Căram mereu la vatră, lemne cu frigarea,
Duceam eu la masă, glume cu căldarea;

Pentru care căpătai:

Un năpăstroc de ciorbă
Ş-o sântă de cociorbă
Pentru cei ce-s lungă vorbă,

Şi încălecai p-o şea şi v-o spusei d-voastră aşa.

Şi mai încălecai p-o lingură scurtă, s-o dai pe la nasul cui n-ascultă.

Povestit de tata între anii 1834–1840.

FATA SĂRACULUI CEA ISTEAŢĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om şi o femeie. Ei erau atât de săraci, încât n-aveau după ce bea apă. Nici tu casă, nici tu masă, nimic, nimic, dară nimic n-aveau după sufletul lor. Muncea bietul om de dimineaţa până seara târziu, alături cu muierea, de-i treceau năduşelele, şi ca să dea şi ei în spor, ba.

Se ţinea, vezi, norocul după dânşii ca pulberea după câini, cum se zice.

Umblau cu tărăbuţele de colo până colo, şi ca să se statornicească şi ei la un loc, nu găseau. Cine era să-i primească pe ei, doi calici, cu leaota de copii după dânşii?!

Adică uitasem să vă spui. Aveau aceşti oameni o spuză de copii. Din aceşti copii, cei mai mari erau numai fete, iară băieţii erau mărunţei şi stau pe lângă dânşii ca ulceluşele.

Să nu vă fi dus Dumnezeu vrodată să fiţi faţă când venea omul de la muncă, că v-aţi fi luat câmpii. leşeau toţi afară înaintea lui, jigăriţi şi hărtăniţi, ca nişte netoţi, subţiratici şi piţigăiaţi, mă rog, leşinaţi de foame, şi tăbărau pe bietul om cu gura: tată, mi-e foame, tată, mor de foame.

Tatăl lor se zăpăcea şi nu ştia către care să se întoarcă mai întâi şi le da toată agoniseala lui dintr-o zi. Dară de unde să le ajungă ce brumă le aducea el? Abia puneau p-o măsea.

Bietul tat' său şi biată mă-sa de multe ori se culcau nemâncaţi. Li se rupea inima de milă, dară n-aveau încotro. Şi ca să-şi liniştească copiii, el le făgăduia că a doua zi are să le aducă mai mult. Astfel, mai cu şoşele, mai cu momele, adormeau şi bieţii copii, cu nădejde că a doua zi are să fie mai bine.

Dintre toţi copiii, fata cea mai mare era mai tăcută şi mai cu judecată. Ea rămânea cu surorile şi fraţii cei mai mici când se duceau părinţii la muncă, vedea de dânşii, îi muştruluia şi îi povăţuia să fie mai cu răbdare, mai îngăduitori, ca să nu se amărască până într-atât părinţii. Dară, bate toba la urechea surdului. Adecă, de! Ce să zici? Ar fi fost şi ei, poate, mai îngăduitori, şi mai cu răbdare, dară burta le da ghies şi îi făcea de multe ori să fie neînţelegători.

Într-acestea, boierului pe moşia căruia se aflau aceşti oameni, ca şi urgisiţi de Dumnezeu, i se făcu milă de ei şi, într-o zi, când veni omul să se roage pentru sălaş, el îi zise:

— Omule, te văz harnic, munceşti de te speteşti, şi două în tei te văz că nu poţi lega. Iată, eu mă îndur şi-ţi dau un petec de loc, să fie de veci al tău. Du-te de-ţi alege petecul ce-ţi va plăcea şi apucă-te numaidecât să-ţi faci un bordei.

— Bogdaproste cucoane, şi Dumnezeu să primească. De unde dai să izvorască, răspunse bietul om.

Se duse de-şi alese un petec de loc şi până în seară groapa pentru bordei o şi dete gata.

Nepartea lui. Cum se brodi ca locul ce-şi alesese să fie alături cu al unui ţăran bogat şi mândru de nu-i ajungea cineva cu prăjina la nas.

Peste noapte, nu ştiu cum se făcu, nu ştiu cum se drese, că o vită d-ale bogatului căzu în groapă şi muri.

A doua zi de dimineaţă bogatul, văzându-şi vita moartă, sări cu gura mare asupra săracului, îl luă de piept şi cu el târâş se duse la curtea boierului, să le facă judecată.

Boierul se miră când îl văzu şi-i întrebă ce caută.

Ţăranul cel bogat zise:

— Boierule, acest prăpădit de om, venetic în satul nostru, n-ar mai avea parte de el!, după ce ţi-ai făcut pomană de i-ai dat un petec de loc, el tocmai lângă mine şi-a

ales să-şi facă bordei! Una la mână. Bagă de seamă că, după ce e sărac, apoi e şi cu nasul pe sus. Al doilea, groapa ce şi-a făcut pentru bordei, după ce că e mare foarte, apoi n-a avut grije să o acopere peste noapte cu ceva, numai ca să-mi facă mie pagubă, şi mi-a căzut o vită într-însa de şi-a rupt junghietura. Judecă d-ta acum, nu e dator să mi-o plătească? El zice că n-are cu ce. Şi ce-mi pasă mie de asta?

— Boierule, răspunse şi săracul umilit şi cu lacrămile în ochi cât pumnul. Boierule, n-am ce zice, omoară-mă, spânzură-mă, n-am ce face dacă a dat păcatul peste mine. Aşa este cum zice bogătaşul meu vecin. Şi fiindcă lui Dumnezeu îi place dreptul, drept să-ţi spui ce e drept: am săpat groapă, şi o groapă mare, ca să încapă bordeiul pe toţi ai mei, dară nici că m-am gândit ca să-i aduc pagubă. Şi nici n-a fost la sufletul meu cugetul de mândrie, căci n-aveam pe ce mă mândri, când mi-am ales loc lângă d-lui. Acum lumineze-vă Dumnezeu, boierule, şi judecaţi după dreptate.

Boierul sta în cumpănă. Nu ştia cui să dea dreptate. Vedea el că săracul a căzut în păcate, dară fără voie. După ce se gândi el niţel, zise:

— Bre, oameni buni! Eu am să vă fac trei întrebări; cine le va dezlega mai bine, a aceluia să fie dreptatea. Vă dau răgaz de trei zile, gândiţi-vă. După trei zile să veniţi şi să-mi ghiciţi întrebările. Ţineţi mine bine. Întâia întrebare sună aşa:

Ce este mai gras în lume?

A doua:

Ce este mai bun?

Şi a treia:

Ce aleargă mai iute?

— Aide, duceţi-vă acum. Dară să mai ştiţi una: dacă niciunul din voi nu va ghici vreuna din întrebările mele, să ştiţi că unde vă stau picioarele o să vă stea şi capetele.

Amândoi împricinaţii se întoarseră la casele lor. Bogătaşul, lăudându-se că el are să ghicească, fiindcă ce lucru poate fi mai uşor decât a spune că porcul său din ogradă este mai gras, deoarece stă slănina pe dânsul de o palmă; iară săracul plângea de potopea pământul, gândindu-se ce o să spuie el.

Dacă ajunseră fiecare la ai săi, bogătaşul era vesel că are să-şi câştige pricina, iară săracul se puse pe gânduri şi tot ofta. Copiii se adunară pe lângă dânsul, se uitau, dară nu cutezau să-l întrebe ceva. Începură şi ei a plânge; şi se făcu acolo la dânşii o plângere şi o jelanie de te luau fiori de milă.

Numai fata cea mai mare îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă ce are de este aşa de trist.

— Ce să am, fata mea? Iacă păcate de la Dumnezeu. Boierul ne-a îndatorat să-i ghicim nişte întrebări pe cari nici oamenii cei procopsiţi nu i le-ar putea spune, necum un sărman prost ca mine.

— Ci spune-ne şi nouă, că doară d-om putea să-ţi dăm vrun ajutor.

— Ce ajutor aţi putea voi să-mi daţi, voi care nu ştiţi încă nici cum se mănâncă mămăliga?

— Te miră, tată, la ce am putea fi bune şi noi. Şi apoi ce strică dacă ne vei spune şi nouă?

Atunci săracul zise:

— Iacă, iacă, iacă ce ne-a zis boierul să ghicim; căci de unde nu, ne va sta capul unde ne stau tălpile.

Fata cea mare se puse pe gânduri şi, după ce mai cugetă ea ce mai cugetă, se apropie de tată-său şi îi zise:

— Ia lasă, tată, nu mai fi aşa mâhnit. Nu ne lasă Dumnezeu pe noi să pierim. Când te vei duce la boierul să-i dai răspuns, ţi-oi spune şi eu ceva. Şi poate că va da Dumnezeu să scapi cu faţă curată dinaintea lui.

Săracul păru a se mângâia oarecum; dară numai inima lui ştia. Nu voia, vezi, să-şi mai mâhnească şi copiii.

În dimineaţa când fu a se înfăţişa la boierul ca să-i ghicească întrebările, fie-sa îi spuse ce să răspunză. Săracul se arăta a fi mulţumit, dară se îndoia.

Se înfăţişară înaintea boierului. Bogătaşul, mândru şi cu pieptul deschis; săracul umilit şi strâns la piept de sta să-i crape sumanul cel zdrenţuit de pe dânsul.

Boierul întrebă pe bogătaş:

— Ei, bade, ce este mai gras pe lumea asta?

Bogătaşul răspunse cu coraj:

— Apoi de, cucoane, ce să fie mai gras decât porcul meu din ogradă, care are grăsimea pe el de o palmă de groasă.

— Minciuni spui, răspunse boierul.

Şi întrebând şi pe săracul, el răspunse cu sfială:

— Apoi de, cucoane, eu zic cu mintea mea a proastă că pământul să fie mai gras pe lumea asta, că el ne dă toate bunătăţile pe cari le avem.

— Aşa este, răspunse boierul.

Acum zise bogătaşului iară:

— Ce aleargă mai iute pe lumea asta?

— Armăsarul meu, cucoane, răspunse bogătaşul, că aleargă peste văi şi dealuri, când îi dau drumul, de nu-i vezi copitele.

— Apoi de, cocoane, capul meu nu mă duce aşa departe, fără decât dau cu socoteală că nimic nu aleargă aşa de iute ca gândul, răspunse şi săracul.

— Tu ai dreptate. Cela aiurează.

În cele din urmă, mai întrebă o dată pe bogătaş:

— Ce este mai bun pe lumea asta?

— Nimic nu este mai bun pe lumea asta, milostive stăpâne, răspunse el, ca judecata cea dreaptă a măriei tale.

— Eu, boierule, cu prostia mea mă duce gândul să crez că nimic nu e mai bun pe lumea asta ca Dumnezeu, care ne sufere pe lume cu toate răutăţile noastre.

— Adevărat, aşa este, zise boierul.

Şi, întorcându-se către bogătaş, adăogă:

— Ieşi afară, ţăran viclean şi mojic ce eşti, sau pui acum de-ţi trage la tălpi atâta cât nu poţi duce.

Bogătaşul ieşi cu coada între picioare.

Şi chemând mai aproape pe sărac, îl întrebă cu un grai blajin:

— Spune-mi, bre, omule, cine te-a învăţat pe tine să răspunzi aşa de potrivit, căci din capul tău ăla secu nu crez să fi ieşit aşa cuvinte înţelepte.

Bietul sărac se cam codea. Nu-i venea să spuie drept, de teamă să nu păţească ceva. Dară dacă se văzu încolţit, spuse tot adevărul precum era.

Atunci boierul, mirându-se în sine de iscusinţa fetei săracului, îi porunci ca a doua zi să vie cu fata la curtea boierească. Ea să fie nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, nici călare, nici pe jos, nici pe drum, nici pe lângă drum.

Cum auzi săracul unele ca acestea, începu a se boci şi a se văicăra, de nu-ţi venea să-l mai auzi, şi se întoarse la ai săi.

Fata cea mare, când auzi cele ce îi spuse:

— Nu te teme, tătucă, îi zise ea, că-i viu eu lui de hac! Numai să-mi cauţi două mâţe.

Cum se făcu dimineaţă, fata aruncă pe dânsa un volog (plasă), luă mâţele la subţiori, încălecă pe un ţap şi plecă la curtea boierească.

Mergând astfel pe drum, ea nu era nici călare, nici pe jos, căci îi da de pământ când un picior, când altul, ţapul fiind pitic; umbla nici pe drum, nici pe lângă drum, căci ţapul nu ţinea drumul drept. Aci trecea pe lângă câte un gard să apuce câte vrun lăstar de la vrun pomişor; aci trecea de cealaltă parte. Nu era nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, cu vologul aruncat pe dânsa.

Şi aşa, cu chiu cu vai, ajunse la curtea boierească. Când o văzură boierul şi oamenii curţii, venind aşa, încremeniră. Boierul, vezi, nu voia să se dea rămas, şi porunci să dea drumul la doi zăvozi ce-i ţinea la curte în lanţ. Aceştia, cum văzură alaiul cu care venea fata săracului, se repeziră la dânsa, dară ea dete drumul îndată mâţelor şi zăvozii se luară după dânsele, iară fata săracului ajunse la scara boierească aşa precum îi poruncise boierul.

Văzând şi această iscusinţă a fetei, boierul n-avu încotro şi fu nevoit s-o primească. Atunci porunci să o fereduiască (să o îmbăieze), o îmbrăcă cu nişte haine ca de mireasă şi hotărî să o dea după un fecior ce-l avea boierul pe lângă dânsul, care îl slujea cu credinţă.

După ce o văzu boierul curăţită şi ferchezuită ca o mireasă, şi cum avea ea şi pe vino-ncoace, i se păru mai frumoasă de cum era atunci; ce-i abătu lui, că pofti să o aibă el de nevastă, mai cu seamă că era burlac, şi se cunună cu dânsa. Mai-nainte de a se cununa, boierul zise dânsei:

— Eu te iau de soţie; dară să ştii că tu n-ai voie să judeci niciodată fără de mine.

Ea primi.

După ce trecu cât trecu de la cununia lor, boierul se duse o dată în treaba lui pe moşie. În lipsa lui veniră doi ţărani cu o prigonire la curte. Aflând că boierul nu este acasă, şi văzând pe cuconiţa într-un cerdac, ei începură să se jeluiască la dânsa. Ea asculta şi tăcea. Unul zise:

— Aveam să mă duc până în cutare loc, însă o roată de la căruţă mi se stricase. Nu-mi puteam înhăma iapa la căruţa cu trei roate, mai cu seamă că era a făta. Atunci m-am rugat de vecinul meu, ăsta care e de faţă, să-mi împrumute el o roată. El, ce e drept, aseară mi-a împrumutat roata ce i-am cerut, cu gând ca azi până în ziuă să mă duc la treaba mea. Când, ce să vedeţi, cinstiţi boieri? Astă noapte mi-a fătat iapa un mânz.

Ţăranul cel cu roata îi tăie cuvântul şi zise şi el:

— Nu-l credeţi, cucoană, să vă ţie Dumnezeu! Roata mea a fătat mânzul.

Cucoana asculta din cerdac şi tăcea. Ţăranii aşteptară ce mai aşteptară şi, dacă văzură că cucoana nu le face nicio judecată, întrebară:

— Da' unde-i dus boierul, cucoană?

— Ia, s-a dus, răspunse ea, să vază un lac de mălai ce-l avem pe marginea unui iaz, că în toate nopţile ies broaştele dintr-însul şi mănâncă mălaiul.

Ţăranii se uitară lung şi plecară. Ajungând la poarta ogrăzii boiereşti, ei începură a se întreba unul pe altul:

— Ce fel de vorbă fu aia a cucoanei, mă, nea ăsta? Cum se poate ca broaştele să mănânce mălaiul?

Ce se sfătuiră ei, ce vorbiră, că numai se întoarseră să întrebe pe cucoană ce vorbă fu aia.

Dacă veniră dinaintea cerdacului iară, prinseră a întreba:

— Da' bine, cucoană, ce să fie vorba ce ne-ai spus-o? Poate-se ca broaştele să mănânce mălaiul?

— Nu ştiu dacă broaştele pot să mănânce mălai, au ba, răspunse cucoana; dară ştiu că roata nu poate să fete mânji.

Tocmai atuncea îşi veniră şi ţăranii de acasă. Acum înţeleseră şiretenia vorbei cucoanei, se mirară de atâta înţelepciune şi se împăcară cum ştiură ei mai bine.

Viind şi boierul acasă, întrebă:

— Cine a mai fost p-aici în lipsa mea? Ce s-a mai petrecut?

— Ce să fie? răspunse ea. Iaca, iaca cine a venit şi iacă ce s-a întâmplat cu ei, şi ce le-am zis eu.

Boierul, cum auzi, îi zise:

— Fiindcă ai călcat făgăduiala şi ai judecat fără mine, nu mai putem trăi amândoi. Ia-ţi ce pofteşti de la mine şi ce-ţi este mai drag în casa mea, şi să te duci la tată-tău acasă.

Cucoana zise:

— Vorbele tale, bărbate, sunt sfinte pentru mine, pentru că de aceea bărbatul este bărbat. Nu sunt vinovată întru nimic, căci n-am judecat pe acei jeluitori, ci le-am spus numai unde este stăpânul lor. Dar dacă d-ta găseşti cu cale să mă goneşti, eu mă supun fără să cârtesc şi-ţi mulţumesc încă din adâncul sufletului pentru bunătatea

ce ai de a mă lăsa să-mi aleg ce mi-e mai drag din casa dumitale. Un lucru te mai rog: fiindcă mă goneşti, lasă-mă să mă mai veselesc o dată şi eu în casa domnului meu şi bărbat. Dă o masă şi cheamă pe prietenii noştri şi cunoscuţi să petrecem împreună şi să ne chefuim pentru cea din urmă oară.

Boierul se înduplecă şi porunci de făcu o masă d-alea înfricoşatele, unde chemă prietenii şi pe cei mai de aproape ai lor. Şezură, se înveseliră şi se chefuiră cât le ceru inima. Cucoana însă tot îndesa paharele boierului şi el tot bea. Şi îi mai dete unul, şi încă unul, până îl făcu cuc. Se îmbătă boierul de se coclise turtă. Atunci şi cucoana îl ia frumuşel la spinare, fără să mai simtă boierul ceva şi-l duse la tat-său acasă, unde îl puse pe cuptor de dormi până se trezi.

A doua zi, când se deşteptă, boierul, văzându-se în astfel de hal, întrebă unde se află.

Cucoana îi răspunse:

— La tata acasă. Când m-ai gonit de la d-ta, mi-ai dat voie să iau din casa dumitale ce mi-o fi mai drag. Aceea am şi făcut. Nimic nu mi-a fost mai drag decât bărbatul. Nu crez să mă ţii de rău pentru că mi l-am luat. Când auzi boierul asemenea vorbe cu noimă, se gândi ce se gândi, apoi răspunse:

— Aidem, nevastă, acasă, şi să trăim ca în sân de rai. Acum pricep eu ce odor de femeie am dobândit.

Şi m-am suit pe o şea
Şi am spus-o aşa.
M-am suit pe o roată
Şi am spus-o toată.

Comunicat de d-na Brândza şi cules de prin împrejurimile Iaşului.

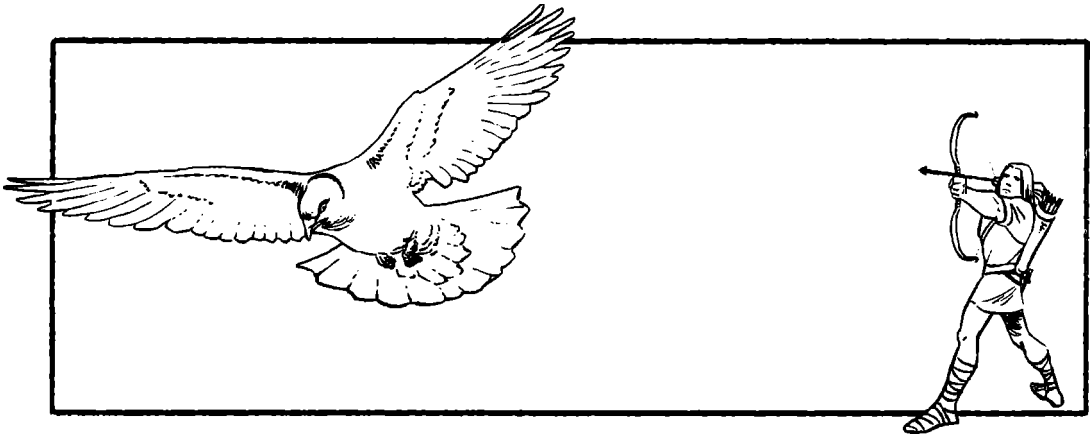

ZÂNA MUNŢILOR

A fost odată etc.

A fost odată un împărat foarte viteaz; toate împărăţiile dimprejurul împărăţiei sale îi cereau sfaturi: atâta era de drept şi înţelept. Când se isca sfadă între dânşii, la acest împărat mergeau mai întâi la judecată şi, cum zicea el, aşa se şi făcea, fiindcă era judecător drept şi iubitor de pace. Când fu aproape de bătrâneţe îi dărui Dumnezeu un fecior. Nu se poate spune câtă bucurie simţi împăratul când a văzut că dobândi un moştenitor. Toţi împăraţii vecini i-au trimis daruri. Ei nu mai puţin se bucurau că vecinul lor, care îi ajuta cu sfaturi şi poveţele lui cele de mult folos, a dobândit fecior.

După ce se mări, îl puse de învăţă carte. El era aşa de silitor, încât se mirau dascălii de dânsul cum de învaţă aşa repede. Ceea ce învăţau ceilalţi copii într-un an, el învăţa numai într-o săptămână. Ajunsese să nu mai aibă dascălii ce să-i dea să înveţe. Iară tată-său scrise carte împărătească la nişte filosofi vestiţi ca să vie să ispitească cu învăţăturile lor pe fiul său.

La curtea acelui împărat se afla pe atunci un vânător vestit; şi, până să vie filosofii cei vestiţi, împăratul dete pe fiu-său acestui vânător ca să-l înveţe meşteşugul său.

După ce veniră filosofii, învăţă şi de la dânşii câte în lună şi în soare. Bucuria tatălui său era aşa de mare unde vedea că fiu-său are să fie procopsit ca niciunul din fiii de împăraţi, încât se uita la dânsul ca la soare. Iară el de ce se mărea d-aia se făcea mai cu minte şi mai frumos. În toată împărăţia lui şi a vecinilor lui împăraţi, altă vorbă nu era decât de înţelepciunea şi de frumuseţea acestui fiu de împărat.

N-ajunsese să-şi răsucească mustăcioara şi foile de zestre curgeau de la fel de fel de împăraţi, care voiau să-şi dea fetele după dânsul, dară el nu voia să se însoare aşa de tânăr.

Într-una din zile mergând la vânătoare, văzu o turturică, care tot sărea înaintea lui; lui îi fu milă să o vâneze; el căuta vânaturi mari, fiindcă nu se temea de primejdii: era vânător meşter şi viteaz. În cele din urmă, dacă văzu şi văzu că tot îi sărea în cale, întinse arcul şi dete cu o săgeată. El se miră prea mult cum de nu o putu omorî el, care era aşa de bun vânător, ci o răni puţin în aripă, care, aşa rănită, se duse de nu o mai văzu. Cum se duse turturica, simţi, nu ştiu cum, nu ştiu de ce, că îi tâcâia inima.

După ce se întoarse acasă, era tot cam galeş. Împăratul văzând că tânjeşte fiu-său cu sănătatea, îl întrebă ce are, iară el răspunse că n-are nimic.

Turturica aceea era Zâna Munţilor care se îndrăgostise de frumuseţea lui. Ei nu-i venea la socoteală să se arate lui aievea, ca să-i dea pricină, şi d-aia se făcuse turturică şi îi tot sărea în cale. Nu ştia însă cum să facă, cum să dreagă, ca să se cunoască cu fiul împăratului.

Peste câteva zile de la întoarcerea feciorului de împărat de la vânătoare, o femeie săracă veni la curtea împărătească să se bage slujnică, şi fiindcă tocmai era trebuinţă de o găinăreasă, o primi.

Curăţenia şi buna îngrijire ce da găinilor şi tuturor paserilor de la coteţele împărăteşti ajunsese de poveste. Împărăteasa era aşa de mulţumită, încât în toate zilele spunea împăratului câte o vorbă bună pentru bărbăţia acestei femei tinere, dară săracă. Ea şi începuse a se gândi la norocirea bietei femei. Fiul împăratului, auzind atâtea vorbe frumoase despre găinăreasă, voi să o vază şi el. Într-o zi, când împărăteasa se duse să cerceteze găinile şi să vază de coteţe, merse şi fiul său cu dânsa.

Găinăreasa, cum văzu pe fiul de împărat, îşi aruncă ochii asupră-i cu o căutătură aşa de mângâioasă şi aşa de plină de dragoste, dară cu smerenie, încât feciorul de împărat se fâstâci oarecum, dară îşi ţinu firea. Simţi că obrajii îi ard, o sudoare rece îl trecu, şi inima începu să-i tâcâiască, de părea că o să-i spargă pieptul. El însuşi nu-şi putea da seama ce poate să fie istoria asta. Plecă ochii în jos, nu zise nici cârc, şi se întoarse acasă.

Toată curtea împărătească lua în nume de bine pe această găinăreasă, pentru vrednicia şi curăţenia ei. Ea se purta cu toate slugile cu bunăcuviinţă, şi nimeni nu cuteza să-i zică nici dă-te mai încolo, pentru că ea nu le da prilej de glumă.

Într-acestea un fiu al unui împărat vecin, însurându-se, a fost poftit la nuntă şi pe acest împărat cu toată curtea lui. Împăratul plin de bucurie merse la acea nuntă şi luă cu dânsul şi pe împărăteasă şi pe fiul său.

În ziua aceea, când era cununia fiului de împărat, la nunta căruia merse acest împărat cu feciorul său, găinăreasa se ceru şi ea de la vătaf să o lase şi pe dânsa să se ducă la preumblare. Vătaful, cam râzând, îi zise: „Ce-i trebuie chelului? Tichie de mărgăritar.“ Apoi o lăsă. Iară ea, înghiţind înfruntarea, nu zise nimic şi plecă.

Împăratul era vesel peste măsură văzând că din atâţi feciori de împăraţi şi domni al său se deosebea prin isteţimea, boiul şi înţelepciunea lui. Toate fetele de împărat ar fi voit să joace lângă el în horă. Când, deodată, vine la nuntă o fată îmbrăcată în nişte haine cum niciuna din fetele de împărat nu avea.

Cosiţele ei împletite cu meşteşug şi date pe spate îi atingeau pulpele şi ea era aşa de bine făcută, încât ochii tuturor rămăseseră la dânsa. Ea cum veni, nici una, nici alta, se prinse lângă feciorul de împărat şi numai lângă dânsul jucă până către seară.

Vorbiră, râseră, îşi povestiră fel de fel de lucruri, dară cam pe sub mână, fiindcă-i era ruşine feciorului de împărat să râză şi să vorbească aşa înaintea tătâne-său şi apoi toţi fiii de împăraţi îşi dau coate, căci băgaseră de seamă că necunoscuta tot lângă el juca.

Feciorul de împărat nu mai era al său. Se mira însuşi de schimbarea ce simţea într-însul, dară nu cuteza să spuie nimănui. El îşi pusese în gând ca, la hora din urmă ce va juca, să întrebe pe această necunoscută cine era, de unde venea, de este fată ori măritată, şi se gândea că, de n-ar avea bărbat, să o ceară de nevastă. Când, pieri ca o nălucă.

Feciorul de împărat rămase ca un zăpăcit. Se întoarse acasă, dară cu gândul era tot la dânsa. Tată-său, văzându-l tot pe gânduri şi trist, nu ştia ce să-i mai facă să-l înveselească oarecum. Când, iată că-l poftesc la altă nuntă de împărat, unde se şi duse cu împărăteasa şi cu fiul său.

Ca şi la cealaltă nuntă, feciorul de împărat juca cu fata cea necunoscută şi frumoasă, care venise şi la această nuntă şi se prinse în horă lângă dânsul. După multe întrebări, află de la dânsa că şedea tocmai înspre partea aceea, încotro era împărăţia tatălui său, doară căci nu-i zisese că şade chiar la dânsul. Atunci fiul de împărat îi făgădui să o ducă acasă, dacă era singură, şi ea primi. Însă tocmai când era să se spargă nunta, ea pieri de lângă dânsul din horă.

Se întoarseră deci acasă împăratul şi cu ai lui, însă fiul lor se topea d-a-n picioarele şi nimeni nu ştia din ce pricină. Deşi se făcuse vâlvă că feciorul de împărat este îndrăgostit cu o zână, el însă se apăra înaintea tatălui său că nu ştie la sufletul său nimic. Toţi vracii şi cititorii de stele se aduseră şi nimeni nu ştiu să-i ghicească răul de care suferă. Unul dintr-înşii zise că e teamă să nu dobândească lipici.

Într-aceasta împăratul fu poftit la o altă nuntă de împărat, unde nu voi să se ducă, fiindcă inima lui nu era de veselii, ci se îngrija mai mult de fiul său. Dară dacă văzu că fiul său atâta stăruieşte, îi făcu voia. Acesta porunci la nişte credincioşi ai săi ca să aibă pregătite la îndemână câteva cazane cu smoală, să le fiarbă în ziua nunţii şi când va fi înde seară să aştearnă pe drum smoală. După ce puse la cale toate astea, se duse la nuntă.

De cum începu hora, fata cea frumoasă şi necunoscută veni ca din senin, şi iară se prinse lângă dânsul.

De astă dată era gătită şi mai frumos, avea nişte haine de la soare te puteai uita, dar la dânsa, ba. Juca feciorul de împărat şi se uita la dânsa ca la un cireş copt. Şi de astă dată o întrebă, şi ea îi tot răspunse cam în doi peri. Îi făgădui şi acum că se va lăsa să o ducă acasă.

Când fu înde seară la hora cea mai din urmă, pieri ca o măiastră de lângă dânsul.

Nu se poate spune cât de mult se mâhni el; căzu la pat şi zăcea, fără să-i poată ajuta cineva. Tată-său ar fi dat nu ştiu cât aceluia ce ar fi putut să-i tămăduiască copilul. Când iată credincioşii lui veniră cu un condur. Măiastra, dacă se nomoli în smoală, mai bine lăsă condurul acolo decât să întârzie.

Atunci feciorul împăratului trimise pe credincioşii lui să umble din casă în casă, şi să puie pe toate femeile să se încalţe cu acel condur, şi la care s-o potrivi, aceea să fie soţia lui. Tată-său se învoi şi el la această hotărâre. Se duseră deci credincioşii lui, ocoliră toată împărăţia, cercară toate femeile condurul, şi la niciuna nu se potrivi.

Auzind feciorul de împărat una ca aceasta se îmbolnăvi şi mai rău. Apoi porunci ca să încerce şi femeile din curtea împărătească. La niciuna nu se potrivi. Nu mai rămase decât găinăreasa, pe care o uitaseră; dară împărăteasa, aducându-şi aminte de dânsa, îi porunci să se încalţe şi ea cu condurul. Când îl trase la călcâi, pare că fu de acolo. Era turnat pe piciorul ei. Ea începu a se văicăra şi a tăgădui, zicând că nu era condurul ei. Feciorul de împărat, cum auzi, porunci să i-o aducă, şi cum o văzu strigă:

— Asta este, mamă.

Ea, deşi tăgăduia, dar înteţită de rugăciunile împăratului, ale împărătesei şi ale fiului lor, în cele din urmă mărturisi că ea este stăpâna condurului.

După ce îi povesti că este zână măiastră, că îl îndrăgostise de când îl văzuse la vânat, că el rănise o turturică, şi că acea turturică era ea, şi dacă nu s-a arătat lui aşa cum este a fost că, de va lua de bărbat un om de pe pământ, toată puterea ei piere. Mai spuse că, spre a-l putea vedea mai adesea, intrase găinăreasă la dânşii şi că tot ce ea făcuse era numai pentru dragostea lui.

După aceea ieşi la scară, bătu de trei ori din palme, şi iată o cărucioară, fără să fie trasă de cai, veni; ea îşi luă zestrea numai de scumpeturi dintr-însa, apoi, curgându-i şiroaie de lacrămi din ochi se întoarse şi zise feciorului de împărat:

— lată, pentru dragostea ta, mă lepăd de puterea mea cea măiastră, numai şi tu să mă iubeşti, precum te iubesc şi eu.

Dete drumul cărucioarei şi rămase lângă fiul împăratului, carele în scurt timp se făcu sănătos. Apoi făcu o nuntă d-ale împărăteştile şi, după moartea tatălui său, rămaseră ei în scaunul împărăţiei, şi domnesc şi astăzi dacă nu vor fi murit.

Încălecai p-o şea etc.

Acest basm l-am auzit de la o calfă de bărbier, în copilăria mea.

BALAURUL CEL CU ŞAPTE CAPETE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată într-o ţară un balaur mare, nevoie de cap. El avea şapte capete, trăia într-o groapă, şi se hrănea numai cu oameni. Când ieşea el la mâncare, toată lumea fugea, se închidea în case şi sta ascunsă până ce-şi potolea foamea cu vreun drumeţ pe care îl trăgea aţa la moarte. Toţi oamenii locului se tânguiau de răutatea şi de frica balaurului. Rugăciuni şi câte în lună şi în soare se făcuseră, ca să scape Dumnezeu pe biata omenire de acest nesăţios balaur, dară în deşert.

Fel de fel de fermecători fuseră aduşi, însă rămaseră ruşinaţi cu vrajele lor cu tot.

În cele din urmă, dacă văzu împăratul că toate sunt în deşert, hotărî ca să dea pe fiica lui de soţie şi jumătate împărăţia sa acelui voinic, care va scăpa ţara de această urgie, şi dete în ştire la toată lumea hotărârea sa.

Iară după ce se duse vestea în ţară, mai mulţi voinici se vorbiră să meargă împreună la pândă şi să mântuiască ţara de un aşa balaur înfricoşat. Ei se înţeleseră între dânşii ca să facă un foc la marginea cetăţii, care era mai apropiată de locul unde trăia balaurul, şi în care cetate era şi scaunul împărăţiei, şi acolo să stea să privegheze pe rând câte unul, unul, pe când ceilalţi să se odihnească; şi ca nu care cumva cela

ce ar fi de pândă să doarmă şi să vie balaurul să-i mănânce d-a gata, făcură legătură ca acela care va lăsa să se stingă focul să fie omorât, drept pedeapsă dacă va dormi când ar trebui să fie deştept.

Cu aceşti voinici se întovărăşi şi un om verde, pui de român, ştii colea, care auzise de făgăduinţa împăratului şi venise să-şi încerce şi el norocul.

Porniră, deci, cu toţii, îşi aleseră un loc aproape de groapă şi se puseră la pândă.

Pândiră o zi, pândiră două, pândiră mai multe zile, şi nu se întâmplă nimic. Iară când fu într-una din zile, cam după asfinţitul soarelui, pe când era de rând viteazul nostru să pândească, ieşi balaurul din groapă şi se îndreptă către voinicii cari dormeau pe lângă foc.

Viteazului care priveghea i se făcuse inima cât un purice, dară îmbărbătându-se, se repezi, şi unde se aruncă, măre, asupra balaurului cu sabia goală în mână, şi se luptă cu dânsul, până îi veni bine, şi hârşt!, îi tăie un cap, hârşt!, şi-i mai tăie unul, şi aşa câte unul, câte unul, până îi tăie şase capete.

Balaurul se zvârcolea de durere şi plesnea din coadă, de te luau fiori de spaimă, viteazul nostru însă se lupta de moarte şi obosise, iară tovarăşii săi dormeau duşi.

Dacă văzu el că tovarăşii săi nu se deşteaptă, îşi puse toate puterile, se mai aruncă o dată asupra grozavului balaur şi-i tăie şi capul ce-i mai rămăsese. Atunci un sânge negru lăsă din ea, fiară spurcată, şi curse, şi curse, până ce stinse şi foc şi tot.

Acum ce să facă viteazul nostru, ca să nu găsească focul stins, când s-or deştepta tovarăşii lui, căci legătura le era ca să omoare pe acela care va lăsa să se stingă focul. S-apucă mai întâi şi scoase limbile din capetele balaurului, le bägă în sân şi iute, cum putu, se sui într-un copaci înalt, şi se uită în toate părţile, că de va vedea undeva vro zare de lumină, să se ducă şi să ceară niţel foc, ca să aţâţe şi el pe al lor ce se stinsese.

Cătă într-o parte şi într-alta şi nu văzu nicăieri lumină. Se mai uită o dată cu mare băgare de seamă şi zări într-o depărtare nespusă o scânteie ce abia licărea. Atunci se dete jos şi o porni într-acolo.

Se duse, se duse, până ce dete de o pădure, în care întâlni pe Murgilă, şi pe care îl opri pe loc, ca să mai întârzie noaptea. Merse după aceea mai departe şi dete peste Miazănoapte, şi trebui să o lege şi pe dânsa ca să nu dea peste Murgilă. Ce să facă, cum să dreagă ca să izbutească? O rugă să-i ajute a lua un copaci în spinare, care, zicea el, îl tăiase de la rădăcină; o învăţă el să se puie cu spatele să împingă, pe când

el tot cu spatele la copaci de cealaltă parte va trage cu mâinile, ca să-i pice în spinare şi să-l ia să se ducă la treaba lui.

Miazănoapte, de milă şi de rugăciunea ce-i făcu, se puse cu spatele la copaciul care i-l arătă viteazul şi, pe când împingea, el o legă de copaci cobză, şi porni înainte, că n-avea vreme de pierdut.

Nu făcu multă cale şi întâlni pe Zorilă, dară lui Zorilă nu prea îi da meşii a sta mult de vorbă, căci, zicea el, se duce după Miazănoapte, pe care o luase în goană. Făcu ce făcu şi-l puse şi pe dânsul la bună rânduială, ca şi pe ceilalţi doi, dar cu mai mare bătaie de cap. Apoi plecă înainte şi se duse până ce ajunse la o peşteră mare, în care zărise focul.

Aci dete peste alte nevoi. În peşteră acolo trăiau nişte oameni uriaşi carii aveau numai câte un ochi în frunte. Ceru foc de la dânşii, dar ei, în loc de foc, puseră mâna pe dânsul şi-l legară. După aceea aşezară şi un cazan pe foc cu apă şi se găteau să-l fiarbă ca să-l mănânce.

Dară tocmai când era să-l arunce în căldare, un zgomot se auzi nu departe de peştera aceea, toţi ieşiră, şi lăsară pe un bătrân de-ai lor ca să facă astă treabă.

Cum se văzu viteazul nostru singur numai cu unchiaşul, îi puse gând rău. Unchiaşul îl dezlegă ca să-l bage în cazan, dară voinicul îndată puse mâna pe un tăciune şi-l azvârli drept în ochiul bătrânului, îl orbi, şi apoi fără să-i dea răgaz a zice nici cârc!, îi puse o piedică şi-i făcu vânt în cazan.

Luă focul după care venise, o apucă la sănătoasa, şi scăpă cu faţă curată.

Ajungând la Zorilă, îi dete drumul. După aceea o tuli la fugă şi fugi până ce ajunse la Miazănoapte, o dezlegă şi pe dânsa, şi apoi se duse şi la Murgilă pe care îl trimise să-şi vază de treabă.

Când ajunse la tovarăşii săi, ei tot mai dormeau. Nu începuse, vezi, încă a se arăta albul zilei, atât de lungă fu noaptea, fiindcă voinicul îi oprise cursul, şi aşa avu timp destul să colinde după focul care îi trebuia.

N-apucă să aţâţe focul bine şi tovarăşii săi, deşteptându-se, ziseră:

— Dară lungă noapte fu asta, măi, vere.

— Lungă da, vericule, răspunse viteazul.

Şi se umfla din foale ca să aprinză focul.

Ei se sculară, apoi începură a se-ntinde şi a căsca, dară se cutremurară când văzură namila de lighioană lângă dânşii şi un lac de sânge cât pe colo. Zgâiră ochii

şi cu mare mirare băgară de seamă că capetele balaurului lipsesc, iară viteazul nu le spuse nimic din cele ce păţise, de teamă să nu intre ură între dânşii, şi se întoarseră cu toţii în oraş.

Când ajunseră în cetate, toată lumea se veselea cu mic cu mare de uciderea balaurului, da laudă sfântului că trecuse noaptea aia lungă, mai ajunseră o dată iară la ziuă şi ridicau până-n naltul cerului pe mântuitorul lor.

Viteazul nostru, care văzuse şi el lipsa capetelor, nu se frământa deloc cu firea, fiindcă se ştia curat la inimă, şi porni către curtea împărătească, ca să vază ce s-o alege cu capetele fără limbi, căci el înţelesese că aici trebuie să se joace vreo drăcie.

Pasămite, bucătarul împăratului, un ţigan negru şi buzat, se dusese d-a minune să vază ce mai ala, bala pe la flăcăii ce stau la pândă. Şi dacă dete peste dânşii dormind şi peste dihania spurcată fără răsuflare, el se aruncă cu satârul de la bucătărie şi-i tăie capetele. Apoi merse la împăratul cu capetele şi i le arătă, fălindu-se că el a făcut izbânda.

Iară împăratul, dacă văzu că se înfăţişează bucătarul curţii cu izbânda, făcu o masă mare, ca să-l logodească cu fie-sa, şi pusese în gând să facă o nuntă, unde să cheme pe toţi împăraţii.

Ţiganul arăta la toată lumea hainele sale pe care le umpluse de sânge, ca să fie crezut.

Când ajunse viteazul nostru la palat, împăratul cu voie bună şedea la masă, iară cioropina sta în capul mesei pe şapte perne.

Cum ajunse la împărat, îi zise voinicul:

— Preaînălţate împărate, am auzit că oarecine s-ar fi lăudat către măria-ta că el ar fi ucis pe balaur. Nu e adevărat, măria-ta, eu sunt care l-am omorât.

— Minţi, mojicule, strigă ţiganul îngâmfat, şi poruncea slujitorilor să-l dea afară.

Împăratul, care nu prea credea să fi făcut ţiganul astă voinicie, zise:

— Cu ce poţi dovedi zisele tale, voinicule?

— Zisele mele, răspunse viteazul, se pot dovedi prea bine, porunciţi numai ca mai întâi să se caute dacă capetele balaurului, care stau colea la iveală, au şi limbile lor.

— Să caute, să caute, zise bahniţa.

El însă o cam băgase pe mânică, dară se prefăcea că nu-i pasă.

Atunci căutară şi la niciunul din capete nu găsiră limbă, iară mesenii înmărmuriră, căci nu ştiau ce va să zică asta.

Ţiganul, care o sfeclise de tot, şi care se căia de ce n-a căutat capetele în gură, mai nainte de a le aduce la împăratul, strigă:

— Daţi-l afară că e un smintit şi nu ştie ce vorbeşte.

Împăratul însă zise:

— Tu, voinicule, va să zică ne dai să înţelegem că acela a omorât pe balaur care va arăta limbile.

— Fugi d-acolo, împărate, zise ţiganul care tremura ca varga şi se-ngălbenise precum ceara, nu vezi că calicul ăsta este un deşuchiat, care a venit aici să ne amăgească?

— Cine amăgeşte, răspunse voinicul liniştit, să-şi ia pedeapsa.

El începu apoi a scoate limbile din sân şi a le arăta la toată adunarea, şi de câte ori arăta o limbă, de atâtea ori cădea şi câte o pernă de sub ţigan, până ce, în cele din urmă, căzu şi el de pe scaun, atât de tare se speriase dihania.

După aceea voinicul nostru spuse toate câte a păţit, şi cum a făcut de a ţinut noaptea atât de mult timp.

Nu-i trebui împăratului să se gândească mult şi să vază că voinicul care vorbea avea dreptate, şi cum era de supărat pe ţigan, pentru mişelia şi minciuna lui cea neruşinată, porunci şi numaidecât se aduseră doi cai neînvăţaţi şi doi saci de nuci, legă pe ţigan de coadele cailor şi sacii de nuci şi le dete drumul.

Ei o luară la fugă prin smârcuri, şi unde cădea nuca, cădea şi bucăţica, până ce s-a prăpădit şi ţigan şi tot.

În urmă pregătindu-se lucrurile, după câteva zile făcu nuntă mare, şi luă românaşul nostru pe fata împăratului de soţie, şi ţinu veselie mare şi nemaipomenită mai multe săptămâni, puindu-l şi în scaunul împărăţiei, iară fata lăcrămă şi mulţumi lui Dumnezeu, că a scăpat-o de sluţenia pământului, de harapina spurcată.

Eram şi eu p-acolo şi dedeam ajutor la nuntă, unde căram apă cu ciurul, iară la sfârşitul nuntei aduseră un coş de prune uscate să arunce în ale guri căscate.

Încălecai p-o şea etc.

Povestit de tata între 1838 şi 1842.

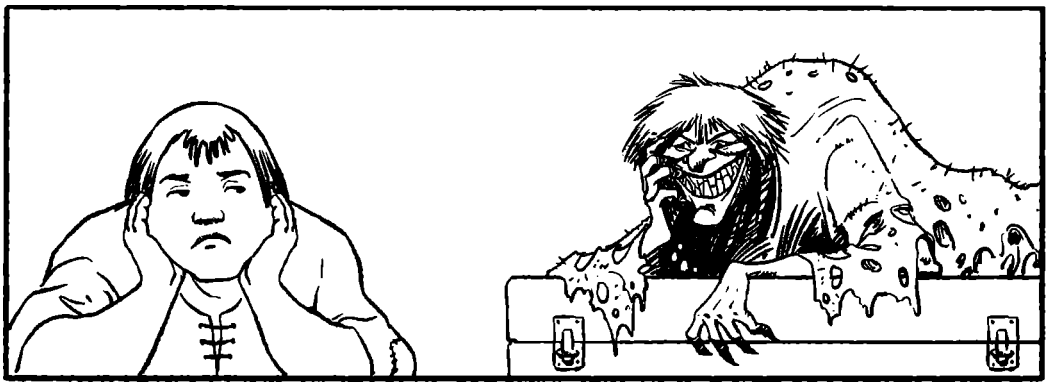

NUMAI CU VITELE SE SCOATE SĂRĂCIA DIN CASĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un ţăran şi-l chema Neagoe. Acest ţăran era om voinic şi harnic. Nu-i păsa lui de nu ştiu cine de ar fi fost. Vezi că-şi căta de munculiţa lui, îşi plătea dajdia, se avea bine cu toţi din sat, şi cum făcea el, ce dregea el, se chivernisea omul ca să-i ajungă agoniseala muncii sale pentru multă vreme.

Îi veni vremea de însurătoare şi, ca tot creştinul, îşi făcu şi el rândul. Ce să vezi d-ta? O dată cu nevasta se strecură în casa lui şi sărăcia. Ea găsise un tron vechi, urgisit, într-un colţ din bordeiul Neagului, la care nimeni nu lua aminte, şi acolo, pe dânsul, Sărăcia îşi făcu culcuşul. Sta greceşte pe tron cât e ziulica şi nopticica de mare, şi din loc să se mişte, ba. Pasămite tronul era gol, nu mai puneau oamenii într-însul nimic, atât era de vechi şi de odorogit.

Bietul Neagoe văzu că începe a da îndărăt; lucrurile nu-i mai mergeau strună ca mai nainte; se luă de gânduri, fiindcă el se ştia că munceşte şi mai şi decât înainte, şi de la o vreme încoa, două în tei nu putea lega. Se spetise bietul om muncind, şi să salte şi el ceva, te-aşi! Câtuşi de cât! Ferita sântul!

Ba până într-atâta ajunsese, încât să-l împingă păcatele să se gândească ca să-şi facă seama singur, vezi că dracul n-are de lucru, el nu face biserici ori puţuri pe la răspântii.

Se zbătea, bietul om, cu mintea şi cu trupul, şi parcă era un făcut, mergea din pagubă în pagubă, de ajunsese în sapă de lemn.

Tot satul îl luase la ochi; îl vedea lucrând când la alde neica Burcilă, când la aleşii ori la fruntaşii satului, când la taica popa. Totdauna găsea el de lucru; la toţi muncea şi la toţi sporea lucrul lui.

Când însă muncea şi pentru dânsul, munca nu-i da în spor. De venea apa mare, arăturile lui le îneca. Dacă vrun prăpăd de la niscaiva lighioane, ori de la ciori cădea peste semănăturile megiaşilor, ale lui erau stinse cu desăvârşire; de bătea piatra holdele, apoi pe ale lui le amesteca cu pământul, de nu se mai alegea nici praful de dânsele; ba uneori porumbul se tăciuna, ba lăcuste, ba potop, ba toate relele numai pe capul lui cădeau.

Sătenii, megiaşii lui, puseră mâna cu toţii de mai multe ori să-i dea câte vrun ajutor, să-i facă câte vro clacă, dar toate în deşert, că nu-i ieşea înde bine nimic, în cele din urmă şi vecinii şi tot satul îl părăsiră. Toţi cu totul ziceau că aşa i-a fost orânda şi credeau că trebuie să fi căzut asupra capului lui vrun blestem de la Dumnezeu.

Ajunsese omul să-şi urască zilele. Şi aşa, cu sufletul amărât, şezând într-o duminecă cu luleaua în gură şi gândindu-se cum să-şi curme viaţa, ca unul ce i se urâse cu sărăcia, iată că vine soţia lui şi îi spuse că peste puţin are să fie tată.

El, ridicându-şi ochii la soţia lui, i se păru că vede o sluţenie de fiinţă stând greceşte şi ghemuită pre tronul cel vechi şi neîntrebuinţat. Se frecă la ochi, se mai uită o dată, şi ce să vază? O sfrijită de lighioaie, mai urâtă decât ciuma, cu barba adusă de părea că stă să o apuce de nas, cu ochii numai scovârliile, părul îi sta în cap de parcă ar fi fost pus cu furca, mâinile ei răschitoare goale, cocoşată şi cucuiată, de seamăn pe lume nu mai avea.

Când văzu el o aşa nemetenie spurcată stând ca o cobe rea în casa lui şi pe tronul lui, un şarpe rece îi trecu prin sân. El însă îşi ţinu firea, şi merse drept la ea, întrebând-o:

— Cine eşti tu, şi ce cauţi aici?

— Eu sunt Sărăcia, răspunse ea, şi am venit nepoftită.

— Ieşi afară din casa mea!

— O! O! Stăi că prea te pripeşti, voinicule, îi răspunse Sărăcia rânjind la dânsul cu batjocură. Ca să scoţi sărăcia din casă, trebuie să ai ce pune în locul ei.

Şi, rânjind încă o dată, îi arătă nişte colţi, de care s-ar fi speriat şi dracul.

Bietul om tăcu şi înghiţi găluşca. Cugetul că are să fie tată, vorba că trebuie să aibă ce pune în locul Sărăciei, îi mută gândul.

El voia să gonească Sărăcia din casa lui, căci nu putea mistui înfruntarea ce i-o făcuse ea, şi apoi nu se îndura să-şi lase odrasla pe mâinile cele blestemate ale Sărăciei.

Din nou se puse pe muncă, muncă jidovească, se zvârlea omul şi în dreapta şi în stânga, noaptea o făcea zi, da şi din mâini şi din picioare, cum se zice, şi folos nici cât negru subt unghie. Nevoile îl năpădeau din toate părţile şi el nu mai ştia ce să facă. De câte ori intra în casă, de atâtea ori şi sfrijita de Sărăcie îi rânjea în bătaie de joc.

Într-una din zile, iată că şi nevestei îi abătuse să facă şi născu un dolofan de copil, sănătos şi voinic ca tată-său.

Acum ce să facă el? Parale n-avea, de moară nici cât să orbească un şoarece, ceva ţoale, ori vrun dichis în casa lui, tufă! Nimic, dară nimic n-avea de ce prinde ochiul la el. Cum s-o scoată la căpătâi? Ar fi voit şi el, de!, să-şi boteze copilul cu vrun naş mai de Doamne ajută, să facă şi el o cumetrie. Dară cu ce? Sta bietul om cu mâinile încrucişate, se uita în cer şi în pământ şi nu ştia la cine să caşte gura. Şi de felul lui fiind om cinstit, nu voia să amăgească pe nimeni cu minciuna. El ştia una şi bună: când o zice da, să fie da; când o zice nu, apoi nu.

El cunoştea de mult pe un cioban chiabur. Dară nu era în sat. Când, iată că se pomeneşte că-l cheamă cineva să-l cinstească. Acolo ce să-i vază ochii? Prietenul lui suia oile în munte. Părerea lui de bine nu se poate spune, îl rugă să se cumetrească şi ciobanul primi cu bucurie să-i boteze pruncul. Partea lui să trăiască bine! Se puseră toate la cale cum e bine.

La botez ciobanul dărui finului său o oaie fătătoare. Atâta îi trebui. Când fu să plece, mocanul zise:

— Cumetre, tot n-ai tu unde ţine oiţa, lasă-o în turmă la mine, şi mi ţi-oi îngriji-o ca şi pe ale mele.

— Bine, cumetre, răspunse Neagoe, să fie precum zici tu.

El era bun bucuros că-i ia beleaua din bătătură, deoarece n-aveau ei ce să mănânce, dar încămite să mai dea şi oii.

Mocanul se duse cu oile. Omul se puse iară pe muncă, dară munca lui d-abia aducea cu ce bruma să-şi ţie zilele. Cum am zice muncea în sec.

După câtăva vreme se pomeneşte cu un argat de la stâna mocanului.

— Neică, m-a trimes stăpânu-meu cu lâna asta la dumneata.

— E, şi ce să fac eu cu dânsa?

— Apoi, să vezi d-ta, stăpânu-meu a pus de şi-a tuns oiţele şi a tuns şi oaia finului său. Aceasta este lâna ei şi a trimis-o cui se cuvine.

— Foarte mulţumim de bunătate. Să spui cumătrului multă sănătate şi să auzim de bine.

Şi, luând lâna din mâna argatului, intră în casă, merse drept către Sărăcie şi, cu grai ţanţoş, îi zise:

— Dă-te, Sărăcie, la o parte, că am să pui lâna asta acolo.

Sărăcia nu se îndura, neiculiţă, să iasă din culcuşul ce şi-l făcuse acolo.

Rânji ea şi de astă dată, dară îi dete rânjitul prin piele, căci voinicul unde aduse odată lâna şi buf!, o lovi după ceafă de era să-şi muşte limba şi o răsturnă jos de pe tron. Sărăcia rămase locului unde căzuse ca vai de ea.

Oaia finului fătase un miel; acesta, după ce se mai mări, îl miţui şi pe dânsul ca pe mieii ceilalţi şi îi trimise miţele acasă.

Ţăranul, şi mai curajos, intră în casă, şi merse iarăşi drept la Sărăcie:

— Dă-te, rânjito, mai la o parte, că am să pui miţele astea acolea.

Şi fiindcă Sărăcia tot cam întârzia, o lovi o dată cu miţele de-i merseră fulgii, şi o dete peste cap, mai către uşă.

Pe toamnă se pomeneşte cu un alt argat că-i aduce un burduşel de brânză.

— Baciul de la stână, zise el, a adunat laptele de la la oaia finului, l-a făcut brânză şi l-am adus acasă.

— Spune cumătrului, răspunse Neagoe, că finul d-sale îi sărută mâinile şi să ne vedem sănătoşi.

Apoi se întoarse repede în casă şi, îndreptându-se către Sărăcie, îi zise:

— Dă-te, Sărăcie, la o parte, că am să pui burduful ăsta în locul tău.

— Da unde să mai mă dau? răspunse Sărăcia.

— Ieşi afară, dacă n-ai loc, şi te du în oţelele puştii vrunui vânător, că acolo ţi-e locul.

— Ba aia-a vorbă! Mai pune-ţi pofta în cui.

Şi lovind-o cu burduful în cap, o făcu mototol după uşă.

Bietul Neagoe fu nevoit să petreacă încă o iarnă întreagă cu Sărăcia pe vatră.

În vara viitoare, mielul de la oaia finului se făcuse mare.

Acum îi aduse două lâne.

Ţăranul intră cu amândouă în mână şi bufnind şi răzbufnind pe Sărăcie, o pofti să iasă afară cu nepusă în masă. Sărăcia, dacă văzu zorul, dete dosul pe uşă afară, şi să te ţii pârleo, îi sfârâiau călcâiele fugind, până ce se duse să-şi clocească ouăle în oţelele puştilor vânătorilor.

Şi d-atunci a rămas de vânătorii sunt săraci; fiindcă-şi pierd vremea prin colţii de piatră, prin mărăcini, umblând toată ziua până să împuşte şi ei câte vro babuşcă de nu ştiu care păsărică.

Neagoe începu a bate în pinteni de bucurie, că se cotorosise de sărăcie. Acum pe ce punea mâna, punea şi Dumnezeu mila. Toate îi mergeau înde bine. Începu şi el a lega gura pânzei. Munca lui se vedea cum mergea înainte şi avea parte de ea. Ce să mai spunem multe? În scurtă vreme ajunse fruntaş al satului, după hărnicia lui, cu vitişoare, cu pluguleţ şi cu toate dichisurile unui om cu parte lăsată de la Dumnezeu.

Vezi că numai cu vitele se scoate sărăcia din casă afară.

Povestit de un ţăran din satul Colintina, muncitor la presa mecanică de tipărit.

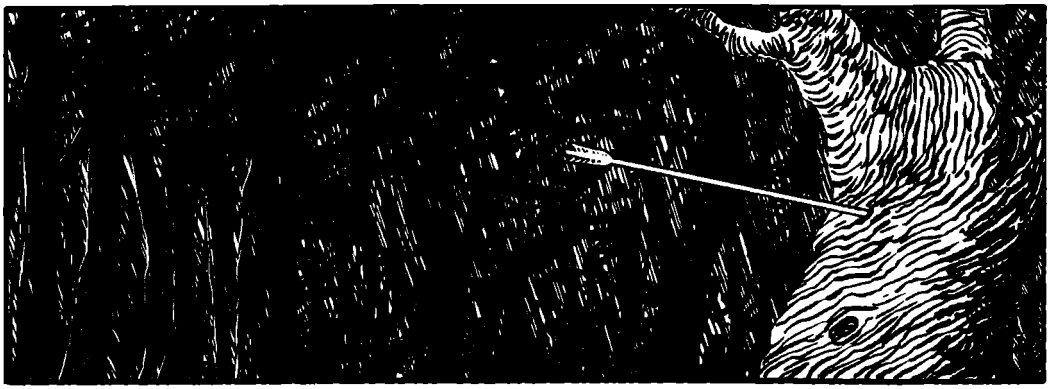

ZÂNA ZÂNELOR

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat mare şi puternic, şi el avea trei feciori. Făcându-se mari, împăratul se gândi în fel şi chip cum să facă să-şi însoare copiii ca să fie fericiţi. Într-o noapte, nu ştiu ce visă împăratul, că a doua zi, de mânecate*, îşi chemă copiii şi se urcă cu dânşii în pălimarul unui turn ce avea în grădină. Porunci să-şi ia fiecare arcul şi câte o săgeată.

— Trageţi copii, cu arcul, le zise împăratul, şi unde va cădea săgeata fiecăruia, acolo îi va fi norocul.

Copiii se supuseră fără a cârti câtuşi de puţin, căci ei erau încredinţaţi că tatăl lor ştia ce spune. Traseră, deci, şi săgeata celui mai mare din fii se înfipse în casa unui împărat vecin; a celui de-al doilea se înfipse în casa unui boier mare d-al împăratului; iară săgeata celui mai mic se urcă în naltul cerului. Li se strâmbaseră gâturile uitându-se după dânsa, şi p-aci, p-aci, era să o piarză din ochi. Când, o văzură coborându-se şi se înfipse într-un copaci nalt dintr-o pădure mare.

* de mânecate – în zorii zilei

Se duse fiul cel mare, îşi luă soţie pe fata împăratului vecin, şi se întoarse cu dânsa la tatăl său.

Se duse şi cel mijlociu şi se întoarse şi el cu o soţioară mândră şi frumoasă.

Se duse şi cel mic. Cutreieră lumea până ce ajunse la pădurea cea mare unde se lăsase săgeata lui. Bâjbâi el şi orbăcăi p-acolo prin bunget, până ce dete de copaciul în care se înfipsese şi săgeata lui. Acest copaci era nalt şi gros şi bătrân, de când urzise Dumnezeu pământul. Se încovrigă el de dânsul şi se urcă până ce ajunse de se agăţă de o ramură. Şi din ramură în ramură, când atârnat cu mâinile, când cu picioarele încrucişate şi încleştate, ajunse până în vârf. Acolo puse mâna şi-şi luă săgeata. Se dete jos cu sufletul plin de obidă şi de mâhnire, socotind că este sec de noroc, căci, se gândea el, ce era să găsească în acel copaci?

Nu-i fu destul că nu-şi aflase acolo pe scrisa lui, nu-i fu destul că făcuse atâta cale în deşert, se mai pomeni, când vru să plece de lângă copaci, că se agaţă de spinarea lui o bufniţă. Hâţ în sus, hâţ în jos, bufniţa să se ducă din spinarea lui, ba. Îl înhăţase, drăcoaica, cu ghearele, ca o gaiţă spurcată, şi nu-l slăbea nici cât ai da în cremene.

Mai se suci, mai se învârti să scape de pacoste, şi nu fu niciun chip. Dacă văzu şi văzu, se hotărî şi el a se duce acasă cu saxanaua în spinare şi o luă la drum. În cale, băgă de seamă că alte şase bufniţe se ţineau după dânsul. Merse el, biet, cu alaiul după dânsul, şi potrivi ca să ajungă acasă noaptea, spre a nu se face de râsul dracilor de copii.

Cum intră în cămara unde locuia dânsul în palaturile tătână-său, cele şase bufniţe se aşezară careşi pe unde; iar cea d-a şaptea bufniţă, care se încleştase de spinarea lui, se aşeză în pat.

Mai stătu bietul flăcău, se mai socoti, se mai gândi, mai plănui, şi în cele din urmă găsi cu cale să le lase în pace, să vază unde are să iasă această întâmplare. Mai cu seamă că acum se cotorosise de saxanaua din spinare.

Şi cum era şi rupt de osteneală de atâta călătorie şi de atâta tevatură ce avu pe drum, adormi cum puse capul jos, de parcă l-ai fi lovit cu muchea în cap.

A doua zi, ce să-i vază ochii? Lângă dânsul în pat, o zână aşa de frumoasă, de amuţea şi nu ştiu cine când o vedea; iară la capetele patului lor şase roabe, una mai frumoasă decât alta. Mai văzu, într-un colţ al cămării, şapte piei de bufniţe, aruncate una peste alta.

Se miră tată-său, se miră mumă-sa de aşa frumuseţe şi gingăşie, ce nu mai văzuseră de când erau ei.

Ziua de nuntă a fratelui celui mai mare viind, se duse şi fiul cel mic al împăratului, însă singur, căci nu putea să ia şi pe zână, măcar că era să-i fie logodnică. Când, se pomeni cu dânsa că se prinde în horă lângă dânsul. Nu mai putea de bucurie, când o văzu. Se fălea, nene, cât un lucru mare; căci alta ca dânsa nu se găsea în toată împărăţia lor şi a vecinilor lor. Toţi nuntaşii rămaseră cu ochii bleojdiţi la dânsa. Iar ceilalţi fii de împăraţi şi domni cari erau poftiţi la nuntă dedeau târcoale roabelor ce veniseră cu zâna, şi care de care umbla să se prinză în horă lângă dânsele. Şi astfel se veseliră până seara. La masă, zâna se aşeză lângă fiul cel mic al împăratului. Mâncară şi se chefuiră până la miezul nopţii. Apoi se duseră fiecare la ale sale. Fiul cel mic al împăratului se duse în cămara lui. Zâna după dânsul. Se culcară şi dormiră ca nişte împăraţi ce erau ei. Când se sculă dimineaţa şi văzu pieile de bufniţă tot acolo, îl apucă un cutremur de scârbă, aducându-şi aminte de cele ce păţise de la dânsele.

Se făcu şi nunta fiului de-al doilea al împăratului. Fiul cel mic se duse la nuntă iarăşi singur, şi iară se pomeni cu zâna că vine, şi nici una, nici alta, ţop!, se prinse lângă dânsul în horă. Creştea inima într-însul de bucurie şi de fală, mai cu seamă când vedea pe ceilalţi fii de împăraţi şi de domni că le lăsa gura apă la toţi după o aşa bucăţică. Ei, vorba ăluia, în pofida căpşunelor, mâncau foile, îşi scoteau şi ei focul jucând în horă cu roabele zânei. Seara iară se puseră la masă.

Fiului celui mic al împăratului, ce-i dă lui dracul în gând, se scoală de la masă, se duce în cămara lui, ia pieile de bufniţă şi le aruncă în foc, apoi vine şi se aşează la masă din nou.

O dată se făcu o tulburare între mese. Şi iată de ce. Una din roabe strigă:

— Stăpână, suntem în primejdie!

Alta zise:

— Stăpână, mie îmi miroase a pârlit! Este prăpădenie de noi.

Iară ea răspunse:

— Tacă-vă gura, tocmai acum la masă v-aţi găsit şi voi să vorbiţi, secături?

Nu trecu însă mult şi mai zise şi a treia:

— Stăpână, nu e scăpare, suntem vândute mişeleşte. În aceeaşi vreme, şi dânsa strâmbă niţel din nas. Pasămite îi venise şi ei miros de pârleala pieilor. Şi deodată,

sculându-se cu toatele de la masă, se făcură şapte porumbei. Apoi zâna zise fiului celui mic de împărat:

— Ai fost nerecunoscător. Cu bine te-am găsit, cu bine să rămâi. Până nu vei izbuti să faci ce n-a făcut om pe lume, să nu dai cu mâna de mine.

Se înălţară, deci, în slava cerului şi îndată pieriră din ochii lui.

În deşert mai rugară mesenii pe fiul împăratului să şeadă la masă, în deşert îl îndemnară părinţii şi fraţii să nu-şi mai facă inimă rea, căci el rămăsese cu ochii după porumbei şi nu se mai puse la masă.

A doua zi până în zori plecă să-şi găsească logodnica. El simţea bine acum că fără dânsa nu mai putea trăi. Îşi luă ziua bună de la părinţi şi de la fraţi şi o porni în pribegie.

Trecu dealuri, văi, colnice, străbătu păduri întunecate şi de picior neumblate, dete prin smârcuri şi lacovişte, şi de urma porumbeilor săi nu putu da. Se frământa cu firea voinicul, cerceta, căuta, întreba; dară nicio ispravă nu-mi făcea. Cu inima înfrântă, cu sufletul zdrobit de mâhnire şi cu dogorul dragostei într-însul, umbla ca un zmeu şi ca un leu paraleu, dară toate în deşert. Uneori îl băteau gândurile să-şi facă seama singur, să se dea de râpă, ori să-şi sfărâme capul de colţii de piatră de prin munţi; dară parcă îi spunea inima că odată, odată, o să se sfârşească toate necazurile sale, şi deodată îşi venea în sine, şi se punea din nou pe drum, mai cu hărnicie şi mai tare în credinţă, că cine caută cu amăruntul şi cu stăruinţă trebuie să găsească, şi gândul să şi-l izbândească.

Rupt de oboseală şi de zbuncinare, se dete niţel la umbră într-o vâlcea, să se mai odihnească oleacă. Şi stând el acolo, îl fură somnul. Deodată se deşteptă, auzind o gârâială de graiuri omeneşti, şi sări drept în sus. Ce să vezi dumneata? Trei draci se certau de făceau clăbuc la gură. Se duse la dânşii cu pieptul înainte şi le zise:

— Cearta fără păruială, ca nunta fără lăutari.

— Se lovi ca nuca în perete şi vorba ta, iacă, răspunseră ei. Dară noi nu ne certăm, ci numai ne sfădim.

— Şi pentru ce vă sfădiţi voi? îi întrebă el; căci gălăgia ce faceţi voi, mort d-ar fi cineva şi tot îl deşteptaţi.

— Uite, avem de moştenire, de la tata, o pereche de opinci, o căciulă şi un bici, şi nu ne învoim între noi, care ce să ia din ele.

— Şi la ce sunt bune bulendrele pe care vă sfădiţi voi?

— Când se încalţă cineva cu opincile, trece marea ca pe uscat. Când pune căciula în cap, nu-l vede nici dracul, măcar de i-ar da cu degetul în ochi. Iară când va avea biciul în mână şi va trosni asupra vrăjmaşilor săi, îi împietreşte.

— Aveţi dreptate să vă sfădiţi voi, mă. Căci una fără alta, aceste bulendre nu fac nici două cepe degerate. Iacă ce-mi zice mie gândul, de veţi voi să mă ascultaţi, să vă fac eu dreptate omenească.

— Te ascultăm, te ascultăm, răspunseră dracii într-o glăsuire, spune-ne cum, şi vom vedea.

— Vedeţi voi cei trei munţi ce stau în faţa noastră? Să vă duceţi fiecare în câte unul, şi cine va veni mai curând, după ce vă voi face eu semn, ale lui să fie toate astea.

— Că bine zici d-ta! Aşa vom face. Bravo! Iacă ne-am găsit omul carele să ne facă dreptate.

Şi îndată o rupseră d-a fuga dracii, tulind-o fiecare înspre câte un munte.

Până una, alta, voinicul puse opincile în picioare, căciula în cap şi luă biciul în mână. Când ajunseră dracii în vârfurile munţilor şi aşteptară să le facă semnul, fiul cel mic al împăratului trăsni de trei ori cu biciul în faţa fiecărui drac, şi îi împietri acolo locului. Apoi o luă şi el la drum în treaba lui, unde îl trăgea dorul.

Abia mai făcu vro zece paşi şi văzu pe sus un stol de şapte porumbei. Îi urmări din ochi până ce îi văzu în ce parte de loc se lăsară. Într-acolo deci şi dânsul îşi îndreptă cărările pentru care se ostenise atâta mare de vreme.

Trecu mări, pâraie şi ape mari ca pe uscat, mai cutreieră ţări şi pustiuri, până ce ajunse la un munte mare, mare, al cărui vârf da de nori. Aci văzuse el că se lăsaseră porumbeii. Se puse a se urca pe dânsul, şi, din văgăună în văgăună, din stei de piatră în colţi, din râpă în râpă, căţărându-se când pe muchii, când pe coame de munţi, ajunse la o peşteră. Intrând acolo, rămase ca lovit de trăsnet când văzu nişte palaturi ca de domn şi aşa de măiestrit lucrate, cum nu se văd pe pământul nostru. Acolo locuia logodnica lui, zâna zânelor. Cum o văzu primblându-se prin grădină cu roabele după dânsa, o şi cunoscu. Un copilaş drăguleţ se ţinea după zână, alerga, se zbenguia printre flori, şi tot striga pe zână ca să-i arate câte un fluturel. Pasămite zâna rămăsese grea când zburase de la masă. Şi acesta era copilul lor.

Nu mai putea de bucurie fiul cel mic al împăratului. Îi venea să dea fuga, ca un dezmetic, să ia copilaşul să-l sărute. Dară îşi luă seama, nu care cumva să se sperie. Pe dânsul nu-l vedea nimeni, căci era cu căciula în cap.

Începu a da înde seară, şi el nu ştia cum să se arate. În cele din urmă, auzind că pofteşte la masă pe zâna, se duse şi el şi se aşeză între dânsa şi între copilaşul lor. Aduseră bucate. El mânca, ca un lup flămând, căci nu mai ţinea minte de când nu mâncase el legumă fiartă. Zâna se miră cum de se sfârşesc bucatele aşa de iute. Porunci de mai aduse. Dară şi acele se fituiră într-o clipă.

Între acestea, el ridicându-şi niţel căciula dinspre partea copilului, acesta îl zări şi odată strigă:

— Uite tata, mamă!

— Tată-tău, dragul meu, nu va da peste noi până nu va săvârşi o faptă năzdrăvană, răspunse mă-sa.

El îşi trase iute, iute, căciula pe ochi şi începu iarăşi a mânca, de părea că se bat lupii la gura lui. După ce sfârşi şi aceste bucate, zâna, cuprinsă de mirare, porunci să se mai aducă, ca să fie din destul.

Fiul împăratului se mai arătă copilaşului încă o dată, plin de bucurie că fiul său îl cunoscu.

Copilul iarăşi spuse mă-sii; şi aceasta iarăşi îl ţinu de rău, vezi că nu-i venea ei a crede să fi făcut bărbatu-său niscai fapte minunate, prin care să poată ajunge la dânsa. Ea ştia că pe acolo nici pasăre măiastră nu calcă. Copilul tăcu, căci tată-său îşi trăsese căciula pe ochi numaidecât.

Mai mâncă până ce se isprăvi şi aceste bucate. Mânca, nene, şi nu se mai sătura. Nemaiavând ce să mai aducă la masă, zâna începu a cârti că nu mai rămăsese şi pentru roabe. Când iată copilul că strigă iarăşi:

— Mamă! Zău că este tata.

— Dară unde este, mă? Ce tot aiurezi tu?

— Ba nici aiureală, nici nimic. Uite-l, este colea lângă mine, uite-l, mă ia în braţe.

Se sperie zâna când auzi. Dară el nu o lăsă până în cele din urmă fără să se arate, ca să nu-i vie ceva rău. Şi luându-şi căciula din cap, zise:

— Iată-mă şi eu. Tu n-ai vrut să crezi pe fiul nostru când ţi-a spus că m-a văzut. Eu n-am ştiut ce să crez când am văzut scârboasele alea de piei, ci am socotit că fac bine dându-le focului, ca să vă scap pe voi de ele.

— Aşa am fost noi ursiţi să pătimim, răspunse zâna. Lasă acum cele trecute uitării, şi spune-mi cum ai izbutit de ai ajuns până aici.

Şi după ce-şi povesti toate întâmplările, şi tot ce păţi, se îmbrăţişară, sărută copilul şi rămaseră acolo cu toţii. El stărui de dânsa să iasă iarăşi la lume, şi ea îl ascultă. Se întoarseră deci cu toţii la împăratul, tatăl voinicului, şi acolo făcu o nuntă de se duse vestea în lume.

Împăratul acela îmbătrânind, toată boierimea şi tot poporul aleseră pe fiul său cel mai mic de împărat, pentru că era român verde, întreg la minte şi drept la judecată; şi trăiră şi împărăţiră în fericire, de le rămase numele de pomenire în vecii vecilor.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

Povestit de un puitor de hârtie la presa tipografică, şezător în mahalaua Tirchileştilor, poreclit Mencicof, de la o haină lungă ce purtase odată.

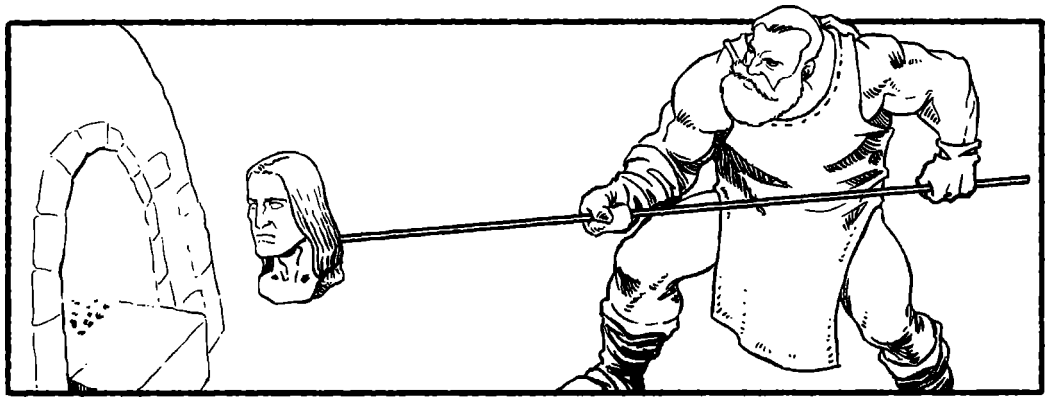

GREUCEANU

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat şi se numea împăratul Roşu. El era foarte mâhnit că, în zilele lui, nişte zmei furaseră soarele şi luna de pe cer.

Trămise deci oameni prin toate ţările şi răvaşe prin oraşe, ca să dea de ştire tuturor că oricine se va găsi să scoată soarele şi luna de la zmei, acela va lua pe fiie-sa de nevastă şi încă jumătate din împărăţia lui, iară cine va umbla şi nu va izbândi nimic, acela să ştie că i se va tăia capul.

Mulţi voinici se potricăliseră* semeţindu-se cu uşurinţă că vor scoate la capăt o asemenea însărcinare; şi când la treabă, hâţ în sus, hâţ în jos, da din colţ în colţ şi nu ştia de unde s-o înceapă şi unde s-o sfârşească, vezi că nu toate muştele fac miere. Împăratul însă se ţinu de cuvânt.

Pe vremea aceea, se afla un viteaz pre nume Greuceanu. Auzind şi el de făgăduinţa împărătească, ce se gândi, ce se răzgândi, că numai îşi luă inima în dinţi, încumetându-se pe ajutorul lui Dumnezeu şi pe voinicia sa, şi plecă şi el la împăratul

* a se potricăli – a se prăpădi

să se închine cu slujba. Pe drum se întâlni cu doi oameni pe cari slujitorii împărăteşti îi duceau la împăratul ca să-i taie, pentru că fugiseră de la o bătălie ce o avusese împăratul acesta cu nişte gadine*. Ei erau trişti, bieţii oameni, dară Greuceanu îi mângâie cu nişte vorbe aşa de dulci, încât le mai veni niţică inimă, că era şi meşter la cuvânt Greuceanu nostru.

El îşi puse nădejdea în întâmplarea aceasta şi îşi zise: „Îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe aceşti oameni de la moarte, mă voi încumeta să mă însărcinez şi cu cealaltă treabă; iară de nu, sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică cineva să facă o încercare."

Şi astfel, poftorindu-şi unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească.

Înfăţişându-se la împăratul, atâtea îi povesti, aşa cuvinte bune şi dulci scoase şi atât meşteşug puse în vorbirea sa, încât şi împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni; că mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuşi mai mult, şi că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor.

Nu mai putură oamenii de bucurie când auziră că Greuceanu a măglisit pe împăratul până într-atâta, încât l-a făcut să-i ierte. Mulţumiră lui Greuceanu din toată inima şi îi făgăduiră că în toată viaţa lor se vor ruga lui Dumnezeu pentru dânsul ca să meargă din izbândă în izbândă, ceea ce şi făcură.

Această izbândă o luă drept semn bun, şi Greuceanu, mergând a doua oară la împăratul, grăi cu cuvintele lui mieroase cele următoare:

— Mărite doamne, să trăieşti întru mulţi ani pe luminatul scaunul acestei împărăţii. Mulţi voinici s-au legat către măria ta să scoată de la zmei soarele şi luna pe care le-au hrăpit de pe cer, şi ştiu că cu moarte au murit, fiindcă n-au putut să-şi îndeplinească legămintele ce au făcut către măria ta. Şi eu, mărite doamne, cuget a mă duce întru căutarea acestor tâlhari de zmei, şi mi-ar fi voia să-mi cerc şi eu norocul, doar-doar va da Dumnezeu să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemaţi de zmei, pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv şi mână de ajutor.

— Dragul meu Greucene, răspunse împăratul, nu pot să schimb nicio iotă, nicio cirtă din hotărârea mea. Şi aceasta nu pentru altceva, ci numai şi numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăţia mea; la mine părtinire nu este scris.

* gadină – jivină, lighioană

Văzând statornica hotărâre a împăratului şi dreptatea celor vorovite de dânsul, Greuceanu cuvântă cu glas voinicesc:

— Fie, mărite împărate, chiar de aş şti că voi pieri, tot nu mă voi lăsa până nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bunăvoia mea.

Se învoiră, şi peste câteva zile şi plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă, ca să scape cu faţa curată din această întreprindere.

Greuceanu luă cu dânsul şi pe fratele său şi merse, merse, merse cale lungă, depărtată, până ce ajunse la Faurul-pământului, cu care era frate de cruce. Acest faur, fiind cel mai meşter de pe pământ, era şi năzdrăvan. Aici se opriră şi poposiră. Trei zile şi trei nopţi au stat închişi într-o cămară Greuceanu cu Faurul-pământului şi se sfătuiră.

Şi, după ce se odihniră câteva zile şi mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu şi frate-său o luară la drum.

Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul-pământului se apucă şi făcu chipul lui Greuceanu numai şi numai din fier, apoi porunci să arză cuşniţa ziua şi noaptea şi să ţină chipul acesta fără curmare în foc.

Iară Greuceanu şi frate-său merseră cale lungă, şi mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se aşezară pe iarbă şi făcură o gustărică din merindele ce mai aveau, şi apoi se despărţiră, după ce se îmbrăţişară, şi plânseră ca nişte copii.

Mai înainte d-a se despărţi, îşi împărţiră câte o basma şi se înţeleseră zicând: „Atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întâlni; iară când basmalele vor fi rupte în mijloc, să se ştie că unul din ei este pierit.“ Mai înfipseră şi un cuţit în pământ şi ziseră: „Acela din noi, care s-ar întoarce mai întâi şi va găsi cuţitul ruginit să nu mai aştepte pe cellalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit.“ Apoi Greuceanu apucă la dreapta şi frate-său la stânga.

Fratele Greuceanului, umblând mai multă vreme în sec, se întoarse la locul de despărţire şi, găsind cuţitul curat, se puse a-l aştepta acolo cu bucurie, că văzuse soarele şi luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanu se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, aşezate unde-şi înţărcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanu se dete de trei ori peste cap şi se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învăţase Faurul-pământului. Făcându-se porumbel, Greuceanu zbură şi se puse pe un pom care era tocmai în faţa caselor.

Atunci, ieşind fata de zmeu cea mare şi uitându-se, se întoarse repede şi chemă pe mumă-sa şi pe soră-sa cea mică, ca să vină să vază minunea.

Fata cea mică zise:

— Măiculiţă şi surioară, pasărea asta gingaşă nu mi se pare ogurlie* pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur. Până acuma ne-a fost şi nouă! D-aici înainte numai Dumnezeu să-şi facă milă de noi şi d-ai noştri.

Pasămite aveau zmeii cunoştinţă de vitejia lui Greuceanu.

Apoi intrară câteştrele zmeoaicele în casă şi se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecât se dete iarăşi de trei ori preste cap şi se făcu o muscă şi intră în cămara zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei şi ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieşi afară şi se duse pe drumul ce ducea la Codru Verde şi acolo se ascunse sub un pod.

Cum se vede treaba, din cele ce auzise, ştia acum că zmeii se duseseră la vânat în Codru Verde şi aveau să se întoarcă unul de cu seară, altul la miezul nopţii şi tartorul cel mare despre ziuă.

Aşteptând Greuceanu acolo, iată, măre, că zmeul cel mai mic se întorcea şi, ajungând calul la marginea podului, unde sforăi o dată şi sări înapoi de şapte paşi. Dară zmeul, mâniindu-se, zise:

— Ah, mânca-o-ar lupii carnea calului! Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanu de Aur; dar şi pe acela c-o lovitură îl voi culca la pământ.

Greuceanu, auzind, ieşi pe pod şi strigă:

— Vino, zmeule viteaz, în săbii să ne tăiem, sau în luptă să ne luptăm.

— Ba în luptă, că e mai dreaptă.

Se apropiară unul de altul şi se luară la trântă.

Aduse zmeul pe Greuceanu şi-l băgă în pământ până în genunchi. Aduse şi Greuceanu pe zmeu şi-l băgă în pământ până în gât şi-i tăie capul. Apoi, după ce aruncă leşul zmeului şi al calului sub pod, se puse să se odihnească.

Când, în puterea nopţii, veni şi fratele cel mare al zmeului, şi calul lui sări de şaptesprezece paşi înapoi. El zise ca şi frate-său, iară Greuceanu îi răspunse şi lui ca şi celui dintâi.

Ieşind de sub pod, se luă la trântă şi cu acest zmeu.

---

* ogurliu – care aduce noroc

Şi unde mi-aduse, nene, zmeul pe Greuceanu şi-l băgă în pământ până la brâu. Dară Greuceanu, sărind repede, unde mi-aduse şi el pe zmeu o dată, mi-l trânti şi-l băgă în pământ până în gât şi-i tăie capul cu paloşul. Aruncându-i şi mortăciunea acestuia şi a calului său sub pod, se puse iarăşi de se odihni.

Când despre zori, unde venea, măre, venea tat-al zmeilor, ca un tartor, de cătrănit ce era, şi când ajunse la capul podului, sări calul lui de şaptezeci şi şapte de paşi înapoi. Se necăji zmeul de această întâmplare cât un lucru mare, şi unde răcni:

— Ah, mâncare-ar lupii carnea calului; că pe lumea asta nu mi-e frică de nimenea, doară de Greceanu de Aur; şi încă şi pe acesta numai să-l iau la ochi cu săgeata şi îl voi culca la pământ.

Atunci, ieşind şi Greuceanu de sub pod, îi zise:

— Deh! Zmeule viteaz, vino să ne batem, în săbii să ne tăiem, în suliţi să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

Sosi zmeul şi se luară la bătaie: în săbii se bătură ce se bătură şi se rupseră săbiile; în suliţi se loviră ce se loviră şi se rupseră suliţile; apoi se luară la luptă: se zguduiau unul pre altul de se cutremura pământul; şi strânse zmeul pe Greuceanu o dată, dară acesta, băgând de seamă ce are de gând zmeul, se umflă şi se încordă în vine şi nu păţi nimic, apoi şi Greuceanu strânse o dată pe zmeu, tocmai când el nu se aştepta, de-i pârâiră oasele.

Aşa luptă nici că s-a mai văzut. Şi se luptară, şi se luptară, până ce ajunse vremea la nămiezi, şi osteniră. Atunci trecu pe dasupra lor un corb carele se legăna prin văzduh şi căuta la lupta lor. Şi văzându-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule, pasăre cernită, adu-mi tu mie un cioc de apă şi-ţi voi da de mâncare un voinic cu calul lui cu tot.

Zise şi Greuceanu:

— Corbule, corbule, mie să-mi aduci un cioc de apă dulce, căci eu ţi-oi da de mâncare trei leşuri de zmeu şi trei de cal.

Auzind corbul aceste cuvinte, aduse lui Greuceanu un cioc de apă dulce şi îi astâmpără setea; căci însetoşaseră, nevoie mare. Atunci Greuceanu mai prinse la suflet, şi, împuternicindu-se, unde ridică, nene, o dată pe zmeu, şi trântindu-mi-l îl băgă în pământ până în gât şi-i puse piciorul pe cap, ţinându-l aşa. Apoi îi zise:

— Spune-mi, zmeule spurcat, unde ai ascuns tu soarele şi luna, căci azi nu mai ai scăpare din mâna mea.

Se codea zmeul, îngâna verzi şi uscate, dară Greuceanu îi mai zise:

— Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, şi încă şi capul reteza-ţi-l-voi.

Atunci zmeul, tot mai nădăjduindu-se a scăpa cu viaţă dacă îi va spune, zise:

— În Codru Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise. Cheia este degetul meu cel mic de la mâna dreaptă.

Cum auzi Greuceanu unele ca acestea, îi reteză capul, apoi îi tăie degetul şi-l luă la sine.

Dete corbului, după făgăduială, toate stârvurile, şi, ducându-se Greuceanu la cula din Codru Verde, deschise uşa cu degetul zmeului şi găsi acolo soarele şi luna. Luă în mâna dreaptă soarele şi în cea stângă luna, le aruncă pe cer şi se bucură cu bucurie mare.

Oamenii, când văzură iarăşi soarele şi luna pe cer, se veseliră şi lăudară pe Dumnezeu că a dat atâta tărie lui Greuceanu de a izbândit împotriva împeliţaţilor vrăjmaşi ai omenirii.

Iară el, mulţumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum, întorcându-se înapoi.

Găsind pe frate-său la semnul de întrolocare, se îmbrăţişară şi, cumpărând doi cai ce mergeau ca săgeata de iute, întinseră pasul la drum ca să se întoarcă la împăratul.

În cale, dete peste un păr plin de pere de aur. Fratele Greuceanului zise că ar fi bine să mai poposească puţin la umbra acestui păr, ca să mai răsufle şi caii, iară până una, alta să culeagă şi câteva pere, spre a-şi mai momi foamea. Greuceanu, care auzise pe zmeoaice ce plănuiseră, se învoi a se odihni; dară nu lăsă pe frate-său să culeagă pere, ci zise că le va culege el. Atunci trase paloşul şi lovi părul la rădăcină. Când, ce să vezi d-ta? Unde începu a curge nişte sânge şi venin scârbos şi un glas se auzi din pom, zicând:

— Mă mâncaşi friptă, Greucene, precum ai mâncat şi pre bărbatul meu.

Şi nimic nu mai rămase din acel păr, decât praf şi cenuşe; iară frate-său încremeni de mirare, neştiind ce sunt toate acestea.

După ce plecară şi merseră ce merseră, deteră peste o grădină foarte frumoasă cu flori şi cu fluturei şi cu apă limpede şi rece.

Fratele Greuceanului zise:

— Să ne oprim aici niţel, ca să ne mai odihnim căişorii. Iar noi să bem niţică apă rece şi să culegem flori.

— Aşa să facem, frate, răspunse Greuceanu, dacă această grădină va fi sădită de mâini omeneşti şi dacă acel izvor va fi lăsat de Dumnezeu.

Apoi, trăgând paloşul, lovi în tulpina unei flori care se părea mai frumoasă şi o culcă la pământ; după aceea împunse şi în fundul fântânei şi a marginilor ei, dară în loc de apă începu a clocoti un sânge mohorât, ca şi din tulpina florii, şi umplu văzduhul de un miros greţos. Praf şi ţărână rămase şi din fata cea mai mare de zmeu, căci ea se făcuse grădină şi izvor ca să învenineze pe Greuceanu şi să-l omoare.

Şi scăpând şi d-această pacoste, încălecară şi plecară la drum, repede ca vântul; când, ce să vezi d-ta? Unde se luase după dânşii scorpia de mumă a zmeoaicelor cu o falcă în cer şi cu alta în pământ ca să înghită pe Greuceanu şi mai multe nu; şi avea de ce să fie cătrănită şi amărâtă, căci nu mai avea nici soţ, nici fete, nici gineri.

Greuceanu, simţind că s-a luat după dânşii zmeoaica cea bătrână, zise frăţină-său:

— Ia te uită, frate, înapoi şi spune-mi ce vezi.

— Ce să văz, frate, îi răspunse el, iată un nor vine după noi ca un vârtej.

Atunci dete bice cailor cari mergeau repede ca vântul şi lin ca gândul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropie norul ca o flăcăraie; apoi, mai făcând un vânt cailor, ajunseră la Faurul-pământului.

Aci, cum descălecară, se închiseră în făurişte. Pe urma lor iaca şi zmeoaica. De-i ajungea, îi prăpădea! Nici oscior nu mai rămânea din ei. Acum însă n-avea ce le mai face.

O întoarse însă la şiretlic: rugă pe Greuceanu să facă o gaură în părete ca măcar să-l vază în faţă. Greuceanu se prefăcu că se înduplecă şi făcu o gaură în părete. Dară Faurul-pământului se aţinea cu chipul lui Greuceanu cel de fier, ce arsese în foc de săreau scântei din el. Când zmeoaica puse gura la spărtură ca să soarbă pe Greuceanu, Faurul-pământului îi bägă în gură chipul de fier roşu ca focul şi i-l vârî pe gât. Ea, înghiorţ!, înghiţi şi pe loc şi crăpă. Nu trecu mult şi stârvul zmeoaicei se prefăcu într-un munte de fier şi astfel scăpară şi de dânsa.

Faurul-pământului deschise uşa făurieştei, ieşi afară şi se veseliră trei zile şi trei nopţi de aşa mare izbândă. El mai cu seamă era nebun de bucurie pentru muntele de fier. Atunci porunci călfilor să facă lui Greuceanu o căruţă cu trei cai cu totul şi cu totul de fier. După ce fură gata, suflă asupra lor şi le dete duh de viaţă.

Luându-şi ziua bună de la frate-său de cruce, Faurul-pământului, Greuceanu se urcă în trăsură cu frate-său cel bun şi porni la Roşu-împărat ca să-şi primească răsplata.

Merseră, merseră, până ce li se înfurci calea. Aci se opriră şi poposiră. Apoi, Greuceanu desprinse de la căruţă un cal şi-l dete fratelui său, ca să ducă împăratului Roşu vestea cea bună a sosirii lui Greuceanu cu izbândă săvârşită; iară el rămase mai în urmă. Înaintând el alene, răsturnat în căruţă, trecu pe lângă un diavol şchiop carele ţinea calea drumeţilor ca să le facă neajunsuri. Acestuia îi fu frică să dea piept cu Greuceanu, dară, ca să nu scape nici el neatins de răutatea lui cea drăcească, îi scoase cuiul din capul osiei de dindărăt şi-l aruncă departe în urmă.

Apoi tot el zise Greuceanului:

— Măi, vericule, ţi-ai pierdut cuiul, du-te de ţi-l caută.

Greuceanu, sărind din căruţă, îşi uită acolo paloşul, din greşeală. Iară când el îşi căuta cuiul, diavolul îi fură paloşul, apoi, aşezându-se în marginea drumului, se dete de trei ori peste cap şi se schimbă într-o stană de piatră.

Puse Greuceanu cuiul la capul osiei, îl înţepeni bine, se urcă în căruţă, şi pe ici ţi-e drumul! Nu băgă însă de seamă că paloşul îi lipseşte.

Ascultaţi acum şi vă minunaţi, boieri d-voastră, de păţania bietului Greuceanu. Un mangosit de sfetnic d-ai împăratului Roşu se făgăduise diavolului, dacă îl va face să ia el pe fata împăratului. Ba încă şi rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat. Împeliţatul ştia că Greuceanu, fără paloş era şi el om ca toţi oamenii. Puterea lui în paloş era; fără paloş era necunoscut, îi fură paloşul şi-l dete becisnicului de sfetnic.

Acesta se înfăţişă la împăratul şi îi ceru fata, zicând că el este cel cu izbânda cea mare.

Împăratul îl crezu, văzându-i şi paloşul, şi începuseră a pune la cale cele spre cununie. Pe când se pregătea la curte, pentru nuntirea fiicei împăratului cu voinicul cel mincinos ce zicea că a scos soarele şi luna de la zmei, vine şi fratele Greuceanului cu vestea că Greuceanu are să sosească în curând.

Sfetnicul cel pălăvatic*, cum auzi de una ca aceasta, merse, la împăratul şi zise că acela este un amăgitor şi trebuie pus la închisoare. Împăratul îl ascultă. Iară sfetnicul

* pălăvatic – nemernic, ticălos

umbla d-a-ncâtelea, zorind să se facă mai curând nunta, cu gând că, dacă se va cununa odată cu fata împăratului, apoi poate să vină o sută de Greuceni, că n-are ce-i mai face, lucrul fiind sfârşit.

Împăratului însă nu-i prea plăcu zorul ce da sfetnicul pentru nuntă, şi mai tărăgăi lucrurile.

Nu trecu mult şi iată că soseşte şi Greuceanu şi, înfăţişându-se la împăratul, acesta nu ştia între care să aleagă. Credea că acesta să fie Greuceanu, dară nu-şi putea da seamă de cum paloşul lui Greuceanu se află în mâna sfetnicului. Atunci băgă de seamă şi Greuceanu că-i lipseşte paloşul şi tocmai acum îi veni în minte pentru ce nu văzuse el stana de piatră decât după ce-şi găsise cuiul de la osie şi se întorcea la căruţă cu dânsul. Pricepu el că nu e lucru curat.

— Împărate prealuminate, zise el, toată lumea ştie că eşti om drept. Te rog să-mi faci şi mie dreptate. Mult ai aşteptat, mai aşteaptă, rogu-te, încă puţin şi vei vedea cu ochii adevărul.

Primi împăratul a mai aştepta până ce să se întoarcă Greuceanu. Acesta se puse iarăşi în căruţa lui cu cai cu tot de fier şi într-un suflet merse, până ce ajunse la stana de piatră, acolo unde Necuratul îi scosese cuiul de la căruţă.

— Fiinţă netrebnică şi păgubitoare omenirii, zise el, dă-mi paloşul ce mi-ai furat, căci de unde nu, praful nu se alege de tine.

Piatra nici că se clinti din loc măcar.

Atunci şi Greuceanu se dete de trei ori peste cap, se făcu un buzdugan cu totul şi cu totul de oţel, şi unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pământul. De câte ori da, de atâtea ori cădea câte o zburătură din piatră. Şi lovi ce lovi până ce îi sfărâmă vârful. Apoi deodată începu stana de piatră a tremura şi a cere iertăciune. lară buzduganul, de ce da, d-aia îşi înteţea loviturile, şi dete, şi dete, până ce o făcu pulbere. Când nu mai fu în picioare nimic din stana de piatră, cătă prin pulberea ce mai rămăsese, şi-şi găsi Greuceanu paloşul ce-i furase Satana.

Îl luă şi, fără nicio clipă de odihnă, veni şi se înfăţişă iarăşi la împăratul.

— Sunt gata, mărite împărate, zise el, s-arăt oricui ce poate osul lui Greuceanu. Să vină acel sfetnic neruşinat care a voit să te amăgească, spre a ne înţelege la cuvinte.

Împăratul îl chemă.

Acesta, dacă veni şi văzu pe Greuceanu cu sprinceana încruntată, începu să tremure şi-şi ceru iertăciune, spunând cum căzuse în mâinile lui paloşul lui Greuceanu.

După rugăciunea lui Greuceanu, dobândi iertare şi de la împăratul, dar acesta îi porunci să piară din împărăţia lui. Apoi scoase pe fratele Greuceanului de la închisoare şi se făcu o nuntă d-alea împărăteştile, şi se încinseră nişte veselii care ţinură trei săptămâni...

Şi eu încălecai p-o şea, şi vă povestii d-voastră aşa.

Povestit de Mihalache Constantin, din mahalaua Delea-Veche, Bucureşti, la 1876.

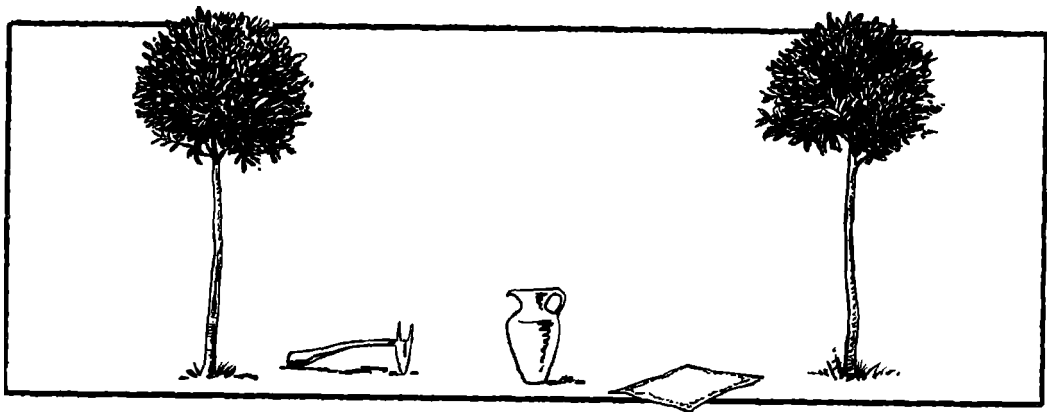

CELE DOUĂSPREZECE FETE DE ÎMPĂRAT ŞI PALATUL CEL FERMECAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un flăcăiandru sărman de părinţi. El argăţea pe la unii şi pe la alţii ca să-şi câştige hrana vieţii. Şi fiindcă avea darul de a fi curăţel, toţi flăcăii din sat îl pizmuiau. Ceilalţi argaţi căşunaseră pe dânsul şi-l tot luau peste picior, iară el nu lua aminte la flecăriile lor şi-şi căuta de treaba lui. Când se adunau seara şi bârfeau verzi şi uscate, el se făcea că nu înţelege vorbele aruncate în pofida lui; se arăta prostănac. Pentru aceasta ei îl porocleau zicându-i căscăundul satului.

Stăpânii unde slujea el erau foarte mulţumiţi de dânsul şi se băteau care de care să-l apuce. Când trecea prin sat, fetele îşi dau coate şi se uitau la dânsul pe subt sprincene. Şi ce e drept că aveau la ce se uita. El era curat la faţă şi chipeş; chica lui neagră, ca pana corbului, flutura ca o coamă pe grumajii lui albi ca zăpada; mustăcioara abia mijea, de parcă era o umbră pe buza lui cea de sus; dară apoi ochii? Avea nişte ochi, neiculiţă, de băgase pe toate fetele în boale.

Când era la adăpatul vacilor, fetele care de care se întreceau să-i dea pricină de vorbă; dară el nu băga pe nimeni în seamă; se făcea că nu pricepe ce vor ele. Pentru aceasta ele ca să arate că nu le pasă de nebăgarea lui de seamă, între ele, îl porocleau cu numele de Făt-Frumos al satului. Şi de unde să nu fie aşa!

El nu se uita nici în dreapta, nici în stânga, mergea cu vitele la păşune şi treaba ieşea din mâna lui mai cu asupra decât din ale celorlalţi argaţi.

Nu ştiu ce făcea el, ce dregea, că vacile pe cari le păştea el erau mai frumoase decât ale celorlalţi argaţi. Ele dădeau mai mult lapte decât cele ale altor argaţi, fiindcă pe unde le ducea el păşunea era mai cu gust şi mai îndestulătoare. Pe unde călca piciorul lui se cunoştea, fiindcă şi ierburile se înveseleau.

Pasămite se născuse în ceas bun şi era ursit să ajungă ceva. Dară el nici habar n-avea de asta şi nici gând n-avea să se mândrească, fiindcă nu ştia ce-i este ascuns în cursul vremilor. Ci smerit, precum îl lăsase pe el Dumnezeu, îşi vedea de ale sale, fără să se atingă cu cuvântul sau în oricareva fel, de alţii sau de al altora. Şi tocmai pentru aceasta flăcăii şi ceilalţi argaţi îl ponosluiau.

Într-o zi de primăvară, ostenit fiind tot umblând după vaci, se dete la umbra unui copaci mare şi stufos şi adormi; îşi şi alesese, vezi, loc pentru aşa ceva. Era o vâlcea împodobită cu fel de fel de floricele, toate înflorite, de părea că dă ghes omului să treacă printre ele. Ceva mai cât colo un pârâiaş, a cărui obârşie venea dintr-un şipot de apă ce ieşea din coasta unui deluleţ, şerpuia printre brusturi şi alte buruieni pe unde îşi făcuse loc, şi susurul apei parcă te îndemna la somn. Copaciul subt care se adumbrise era măreţ şi parcă se lupta ca să ajungă la nori. Printre crăcile lui întinse se giugiuleau păsărelele şi-şi făceau cuiburi: numai ascultând cineva ciripirile lor se aprindea într-însul focul dragostei. Desişul frunzelor sale făcea o umbră, de parcă râmneai la ea. Bag seamă, nu era aşa căscăund flăcăul acesta şi pe nedrept îi atârnau de coadă acest ponos ceilalţi argaţi din sat. Cum puse capul jos şi adormi.

N-apucase să doarmă, ca de când începui să vă povestesc, şi o dată sări drept în sus.

Visase un vis frumos şi se deşteptase.

Visase că unde venise la dânsul, măre, o zână mai frumoasă decât toate zânele din cer şi de pre pământ, şi-i zisese să se ducă la curtea împăratului locului aceluia, că acolo are să se procopsească.

Când se deşteptă, îşi zise: „Mă, ce să fie asta?“ şi începu a se pune pe gânduri; toată ziulica îl munciră gândurile şi nu se domirea de loc, de loc ce să însemneze un asemenea vis. El nu înţelegea că steaua sub care se născuse venea să-l slujească.

A doua zi, mergând iarăşi cu vitele la păscut, se abătu din drum şi dete iarăşi pe la copaciul cu pricina, şi iarăşi se culcă la tulpina lui, şi iarăşi visă acelaşi vis.

Sculându-se, îşi zise: „Mă, ăsta nu e lucru curat“, şi iarăşi toată ziulica fu dus pe gânduri.

A treia zi cu dinadinsul făcu să-i fie drumul pe la acelaşi copaci sub care se culcă, şi visă acelaşi vis; ba încă de astă dată zâna îl ameninţă cu boală şi cu toate ticăloşiile omeneşti, dacă nu s-o duce.

Atunci şi el, dacă se sculă şi veni acasă cu vacile şi le băgă în coşar, se înfăţişe la stăpânu-său şi-i zise:

— Stăpâne, pe mine mă bat gândurile să mă duc în lume să-mi caut norocul. Destul am argăţit, şi până acum nu văz niciun semn ca să pot şi eu sălta ceva. Fă bine şi-mi dă socoteala.

— Da pentru ce, băiete, să ieşi de la mine? Au doară nu te mulţumeşti de simbria ce-ţi dau? Au mâncare n-ai destulă? Ia, mai bine şezi la mine, şi eu voi căta să-ţi dau o fată bună din sat, cu niţică zestricică, să te mai ajut şi eu cu ce m-o lăsa inima, să-ţi faci şi tu rost aici ca toţi megiaşii, nu mai hoinări prin a lume, ca să nu ajungi fără niciun căpătâi, ca vai de lume.

— Ba, de mulţumit, sunt mulţumit de d-ta, stăpâne; mâncare am destulă, nu pot să mânii pe Dumnezeu; dară aşa mi-a venit mie, să mă duc în lume, şi nu voi rămânea pentru nu ştiu ce.

Dacă văzu stăpână-său că este peste poate a-l face să râmâie, îi dete ce brumă mai avea să ia, şi el plecă, luându-şi ziua bună de la stăpân.

Ducându-se de la satul său, flăcăul ajunse drept la curtea împărătească şi se băgă argat la grădina împăratului. Grădinarul fu bun-bucuros să-l primească, când îl văzu aşa curăţel, căci dobândise până atunci câteva bobârnace de la fetele împăratului că bagă argaţi tot ce este mai urâcios şi mai scârbos în omenire.

Curăţel, curăţel, dară hainele de pe dânsul erau imoase, deh!, ce să zici, ca de văcar. Grădinarul puse de-l îmbăie, îl primeni şi-i dete de îmbrăcă nişte haine care să mai semene a argat la grădina împărătească. Şi cum era de potrivit făcut la boiul lui, îi şedea bine cu hainele ce îmbrăcă.

Pe lângă celelalte trebi grădinăreşti, slujba lui de căpetenie fu ca să facă în fiecare zi câte douăsprezece mănuchiuleţe de flori, şi în fiecare dimineaţă să le dea la cele douăsprezece domniţe, fete ale împăratului, când vor ieşi din casă spre a se primbla prin grădină.

Aceste domniţe erau ursite să nu se poată mărita până nu se va găsi cineva care să le ghicească legătura ursitei lor şi să facă pe vreuna din ele ca să iubească pe cineva. Ursitele lor le dăruiseră cu patima jocului. Erau nebune după joc şi pe fiecare noapte rupeau câte o pereche de conduri de mătase albă, dănţuind.

Nimeni nu ştia unde merg ele noaptea de joacă.

Împăratul se luase de gânduri cu atâta cheltuială pe condurii fetelor sale şi pentru inima lor de gheaţă, de care nu se putea lipi niciun june din cei ce veniseră în peţit.

Pentru aceasta el dase sfară în ţara lui şi în ţările streine, precum ca să se ştie că cine se va găsi să-i spuie ce fac fetele lui noaptea de rup fiecare câte o pereche de conduri, poate să-şi aleagă pe care îi va place din ele, şi el i-o va da lui de soţie.

El ştia că le ţine pe toate închise la un loc, într-o cămară din palatul său, încuiate şi zăvorâte cu nouă uşi de fier şi cu nouă lacăte mari. Dară nimeni nu ştia ce fac ele noaptea de li se rup încălţămintele, căci nimeni nu le văzuse până atunci ieşind din casă, căci nu puteau.

Pasămite, lor le era făcut ca aşa să-şi petreacă vremea în toată viaţa lor. Aşa le era orânda.

Cum se auzi de această hotărâre a împăratului, începură a curge la peţitori: ba feciori de domni şi de împăraţi, ba feciori de boieri mari, până şi feciori de boieri mai mici. Şi care cum venea se punea de pândă la uşa domniţelor câte o noapte. Împăratul aştepta cu mare nerăbdare în fiecare dimineaţă ca să-i aducă câte vreo veste bună; dară în loc de aceasta, i se spunea că junii ce se puneau de pândă seara nu se mai găsesc dimineaţa. Nu se ştia ce se fac. Nici de urmă măcar nu li se mai dedea.

Unsprezece flăcăi o păţiseră până acum. Ceilalţi cari mai erau, începuseră a se codi; nu mai voiră să stea de pândă. Se lipseau de a lua de neveste nişte fete pentru care se răpun atâţi tineri.

Şi astfel, unul câte unul, se cărară pe la casele lor de la curtea acestui împărat, şi-i lăsară fetele în plata Domnului; căci nimeni nu mai voia să-şi piarză sufletul pentru un cap de muiere.

Însuşi împăratul fu coprins de spaimă, cum de să piară aşa junii ce voiau să-i pândească fetele, şi nu mai cuteza să îndemne pe nimeni.

Împăratul era nevoit să cumpere mereu pe fiecare zi câte douăsprezece perechi de conduri, şi intrase la grije că o să-i îmbătrânească fetele în vatră şi o să împletească cosiţa albă, fără să puie pirostriile în cap.

Argatul de la grădinărie îşi împlinea slujba cum ştia el în legea lui. Şi domniţele erau mulţumite de mănuchele de flori ce li le da argatul, şi grădinarul de lucrul lui.

El, când da florile domniţelor, nici nu-şi ridica ochii asupra lor; dară când da florile fetei celei mici, nu ştiu de ce, că se roşea ca un bujor, şi-i tâcâia inima, de sta să-i sară din piept afară.

Fata băgă de seamă aceasta, însă crezu că flăcăul este ruşinos şi d-aia se face aşa de roşu când vine înaintea lor.

Azi aşa, mâine aşa, el vedea că nu e de nasul lui o aşa bucăţică. Dară ce-i faci inimei? Ea îi da brânci şi lui, bat-o pustia! Şi ar fi voit să se puie şi el la pândă, şi apoi se gândea şi la păţeniile celor ce păziseră înaintea lui.

Fata cea mică se greşi într-o zi şi spuse surorilor cum argatul care le da flori se roşeşte ca o sfeclă când vine înaintea lor şi cum este de curăţel. Cum auzi fata cea mai mare astfel de cuvinte că ies din gura surorei sale celei mai mici, unde începu să o dojenească cu nişte vorbe cam luătoare în râs, cum de numai să se gândească ea a scoate aşa vorbe blânde pentru un argat, căci asta ar semăna că inima ei este pornită a se planisi* cuiva.

Băiatului îi zicea inima să se arate la împăratul cu cererea de a pândi şi el, dară să lăsăm că-şi cunoştea lungul nasului, să lăsăm că nu uitase păţeniile atâtor flăcăi ce pieriseră, lui îi era să nu-şi piarză slujba şi să rămâie cu buzele umflate. Apoi unde pui d-ta gândul ce-l muncea groaznic că, de va fi gonit de la curtea împărătească, n-are să mai vază pe fetele împăratului, căci dându-le flori în fiecare dimineaţă, oricât se feri de vreo patimă, totuşi gingăşiile şi frumuseţile fetelor de împărat, şi mai cu seamă căutătura cea blajină a fetei celei mici, îl ademenise până într-atât, încât, se socotea el, că dacă nu va mai atinge în fiecare dimineaţă cu degetele sale mâinile cele albe ca o coală de hârtie, cu pielea moale ca puful, ale fetelor de împărat, nu va mai putea trăi.

---

* a se planisi – a se lăsa ademenit, sedus

Ziua, noaptea, îl munceau aceste gânduri şi nu ştia cum să facă să-şi împlinească pofta inimei, fără de care simţea el că nu va putea să mai trăiască.

Într-una din nopţi, adormind el cu gândul ţintă la dorinţa ce-l chinuia de-i rodea băierile inimei, văzu în vis iară pe zâna din vâlceaua cea cu flori unde i se arătase odinioară.

Ea îi zise:

— Să te duci în unghiul grădinei cel despre răsărit; acolo vei găsi doi pui de dafin, unul cireşiu şi altul trandafiriu; alături de dânşii vei vedea o săpăligă de aur, o năstrapă tot de aur şi un ştergar de mătase. Să iei aceşti pui de dafin, să-i pui în două ghivece frumoase, să-i sapi cu săpăliga cea de aur, să-i uzi cu năstrapa cea de aur, să-i ştergi binişor cu ştergarul cel de mătase şi să-i îngrijeşti ca pe lumina ochilor tăi. Când vor creşte şi se vor face ca de un stat de om, orice vei cere de la dânşii ţi se va izbândi tocmai pe tocmai.

Zise şi pieri ca o nălucă, fără să apuce argatul grădinarului să-i mulţumească barim.

Nici nu se dezmeticise bine din uluiala somnului, nici nu se şterse la ochi măcar, şi dete fuga în unghiul grădinei cel despre răsărit şi rămase năuc de bucurie, când văzu în fiinţă toate cele ce îi spusese zâna în somn. Acum se şterse şi el la ochi, se pipăi să vază nu care cumva doarme încă şi aievea să fie oare ceea ce vedea? După ce se încredinţă că nu este nălucă de noapte, puse mâna şi luă dafinii.

Îi îngriji cum ştiu el mai bine, îi săpă adesea cu săpăliga ce găsise el acolo, îi udă cu năstrapa, îi şterse cu ştergarul şi, ce să mai lungim vorba?, îi îngriji ca pe lumina ochilor lui, tocmai precum îi poruncise zâna.

Dafinii creşteau şi se împuterniceau ca prin minune. Nu trecu mult şi se făcură mari. Frumuseţe ca la aceşti dafini nici că s-a mai văzut.

Când ajunseră ca d-un stat de om, el veni la dânşii într-una din zile şi zise unuia precum îl învăţase zâna:

— Dafine, Dafine,
Cu săpăligă de aur săpatu-te-am,
Cu năstrapă de aur udatu-te-am,
Cu ştergar de mătase ştersu-te-am,
Dă-mi darul d-a mă face, oricând voi voi eu,
să nu fiu văzut de nimeni.

El rămase buimăcit de mirare, când în clipa aceeaşi chiar văzu cum se înfiinţează un boboc de floare, cum creşte de se măreşte şi cum se deschide o floare aşa de frumoasă, de nu puteai să te opreşti ca să nu o miroşi. El puse mâna de o rupse, o luă şi o băgă în sân; vezi că aşa îl învăţase zâna.

Seara când domniţele intrară în cămara lor cea încuiată şi zăvorită cu nouă lacăte mari, ca să se culce, el se furişe binişor pe lângă ele şi intrară împreună. El le vedea pe ele ce fac, dară ele nu-l vedeau pe dânsul. El le văzu că în loc să se dezbrace spre a merge la culcare, ele începură a se pieptăna, a se îmbrăca cu haine scumpe şi a se găti de ducă.

El se mira de cele ce vedea şi hotărî ca să se ţie după dânsele cu dinadinsul să vază pe unde au să iasă ele, unde au să se ducă şi ce au să facă.

Când deodată, fata cea mai mare zise surorilor sale:

— Gata sunteţi, fetelor?

— Gata suntem, răspunseră ele.

Atunci cea mare din surori bătu cu piciorul în pământ, şi deodată se deschise în două duşumeaua casei. Ele se coborâră prin acea deschizătură şi merseră, până se ajunseră la o grădină gărduită cu zid de aramă.

Când fură să intre, fata cea mare bătu din picior iarăşi şi porţile cele de oţel ale grădinei se deschiseră. Intrând, băiatul călcă pe rochia fetei celei mici.

Aceasta, întorcându-se repede, nu văzu pe nimeni; şi, chemându-şi surorile, le zise:

— Surorilor, bănuiesc că s-a luat cineva după mine, că uite, simţii că m-a călcat oarecine pe rochie.

Surorile se uitară în toate părţile şi nevăzând nici ele pe nimeni, îi răspunseră:

— Nu fi aşa bănuitoare, soro; cine să fie aci, ori să se ia după noi. Nici pasăre măiastră nu poate răzbi până unde suntem noi acum. Ia vezi mai bine, să nu se fi apucat rochia ta de vreun mărăcine şi, cum eşti tu fricoasă, ţi s-o fi părut că te-a călcat neştine pe rochie. Nu fi aşa de uşurică!

Ea tăcu. Băiatul se ţinea după dânsele.

Trecură printr-o pădure cu frunzele de argint, trecură prin alta cu foile de aur, trecură prin altă pădure cu frunzele numai diamanturi şi pietre nestimate, cari sclipeau de-ţi luau ochii, şi ajunseră la un eleşteu mare.

În mijlocul acelui eleşteu se ridica un dâmbuleţ şi pe dânsul nişte palaturi cum nu mai văzuse el până atunci. Palaturile împăratului rămăseseră jos de tot pe lângă

acestea, care străluceau de la soare te puteai uita, dară la dânsele ba. Şi aşa de cu meşteşug erau făcute, încât când te urcai în ele ţi se părea că te cobori, şi când te dedeai jos din ele ţi se părea că te urci.

Douăsprezece luntrişoare cu vâslaşi muiaţi numai în fir de cel bun le aşteptau la margine. Cum ajunseră, se puseră fiecare în câte una şi plecară. Argatul se puse în luntrea fetei celei mici.

Luntrile porniră şi mergeau în rând ca cocorii. Numai luntrea fetei celei mai mici rămânea mai în urmă. Vâslaşul se mira cum de este mai grea decât altădată şi trăgea din răsputeri la vâsle ca să ajungă pe celelalte.

Cum ieşiră la celălalt mal al eleşteului, se auzi o muzică; vrând, nevrând, te făcea să dănţuieşti. Fetele se repeziră ca fulgerul, intrară în palat şi se puseră pe joc cu flăcăii cari le pândiseră, şi jucară şi jucară până ce li se sparseră condurii.

Băiatul se ţinu mereu după ele. Intrând şi el în palat, ce-i văzură ochii? Cămara de joc mare şi largă de abia puteai să-i zăreşti căpătâiul. Ea era împodobită numai cu aur, cu pietre nestemate şi cu făclii de jur împrejur ce ardeau în nişte sfeşnice de aur curat, mai mari decât omul. Păreţii albi ca laptele străluceau de-ţi luau ochii, şi cu dungi de aur, împodobite cu zamfiruri şi rubinuri de licăreau ca focul.

Argatul se puse într-un colţ şi privea la toate minunile astea. Şi avea şi la ce privi, căci vedea acolo lucruri de cari nu-i mai văzuseră ochii. Dar unde fu pomana aia ca să stea la un loc? Sărea şi el tontoroiul de colo până colo, fără să vrea; căci nu era chip să stea la un loc fără a sălta, când cânta muzica aia. Până şi sfeşnicile şi mesele şi lăviţile din casă săltau.

Şi nici pomeneală măcar nu este ca să-şi închipuiască cineva frumuseţea cântărilor şi a muzicii aceleia; organe, fluiere, chitări, alăute, buciume, ciumpoaie şi alte multe d-alde astea cântau într-o unire de rămâneau marţ cei mai buni muzicanţi din lume.

D-apoi fetele? Trăgeau cu foc la nişte hori, bătuta, brâul, ca la uşa cortului, de unul singur, pipăruş şi câte jocuri toate, de puteai să-ţi rupi bojocii jucând.

Şi jucară şi jucară, până despre ziuă. Când, deodată, încetând muzica de a mai cânta, ieşi ca din pământ o masă încărcată cu de toate bunătăţile, şi ce este pe lume, şi ce nu este. Se puseră cu toţii la masă şi mâncară şi se chefuiră cât le pofti inima.

Argatul de la grădinărie şedea în colţul lui unde se aşezase şi privea, lăsându-i gura apă.

La masă le slujeau nişte arapi, îmbrăcaţi în nişte haine foarte scump împodobite.

După ce se sculară de la masă, prinseră a se întoarce acasă. Se întoarseră iarăşi pe unde au fost venit. Băiatul se ţinea după dânsele, ca dracul după călugăr.

Când fură a trece prin grădina cu frunzele de argint, ce-i dete argatului prin gând, că numai rupse o rămurică dintr-un copaci.

Un freamăt puternic se făcu atunci în toată pădurea, ca de o furtună ce vine întărâtată asupra copacilor; şi totuşi nicio frunză măcar nu se mişcă din loc, ba nici măcar nu se clătină ca de o adiere de vânt barim.

Fetele răsăriră.

— Ce să fie asta, leiculiţă? ziseră.

— Ce să fie? răspunse cea mai mare din surori. Iacă, păsărica ce-şi are cuibul în turnul bisericii din palaturile tatălui nostru trebuie să fi trecut prin frunze; căci numai ea poate să răzbată pe aici.

Fetele trecură şi ajunseră în palatul unde erau încuiate, tot pe unde ieşiseră.

A doua zi, argatul de la grădinărie, când dete mănuchiurile de flori fetelor împăratului, ascunse cu meşteşug rămurica ruptă în mănuchiul fetei celei mici.

Domniţa se miră când îşi primi mănuchiul de flori, se uită cam cu milă la argat şi nu-şi putea da seamă cum de să ajungă acea rămurică între florile ce primise.

A doua seară, iarăşi aşa o petrecură. Băiatul, iarăşi pe furiş, se ţinuse după dânsele, cu deosebire numai că rupse o rămurică din copacii cei cu frunzele de aur, pe care o puse iarăşi între florile ce dete a doua zi domniţei celei mici.

Fata cea mai mare, iarăşi cu cuvinte liniştitoare, alină frica surorilor ei când se auzi freamătul ce se făcu în pădurea de unde argatul rupse rămurica.

Când a doua zi domniţa cea mică primi florile cu rămurica ascunsă între ele, îi dete un fier ars prin inimă.

Ea căută vreme cu prilej şi, prefăcându-se că vrea să se primble, ieşi peste zi prin grădină şi, întâlnind pe argat la o cotitură a grădinei, îl opri şi-i zise:

— De unde ai avut tu rămurica ce mi-ai pus-o în mănuchiul de flori?

— De unde o ştie prea bine măria-ta.

— Care va să zică, tu te-ai ţinut după noi, şi ştii unde mergem noi noaptea.

— Cam aşa, măria-ta.

— Cum ai făcut de ai venit după noi de niciuna dintre surori nu te-a văzut?

— Pe furiş.

— Na o pungă de bani, şi să nu scoţi nicio vorbă despre primblarea noastră de noaptea.

— Eu nu-mi vânz tăcerea, măria-ta.

— Dacă voi auzi însă că ai crâcnit ceva, voi pune să-ţi taie capul.

Zise ea vorbele astea aspre din gură, dară din inimă altceva cugeta. Ei i se părea că acest argat din ce în ce se face mai curăţel.

A treia noapte când se duse după dânsele, tot pe furiş, rupse o ramură din pădurea cu copacii cei care aveau foile de diamant, şi iarăşi se făcu freamăt printre frunze, şi iarăşi sora cea mai mare alină frica surorilor celor mici cu cuvinte liniştitoare. Domniţa însă cea mică, nu ştiu de ce, dară în inima ei se strecură o bucurie ascunsă.

În ziua următoare, când găsi rămurica de diamant în mănuchiul de flori, cătă cam pe subt ascuns la argat şi-l găsi că nu se prea deosebeşte de fiii de domni şi de împăraţi. Atât i se păru de drăgălaş.

Argatul şi dânsul cătă asupra domniţei cu ochi galeşi, dară tot pe furiş, şi o văzu că se tulburase oarecum, se făcu însă că nu pricepe nimic şi-şi cătă de treabă.

Surorile domniţei deteră peste dânşii vorbind şi râseră de dânsa şi o luară cu cuvintele cam peste picior. Fata cea mică tăcu şi înghiţi ruşinea. Nu se putea ea mira din destul cum a făcut argatul de le-a descoperit. Ei, vezi, îi intrase în cap că acest flăcău nu poate să fie om prost, deoarece dovedise lucruri ce nici măiestrele nu le ştiau.

Şi apoi, adevărul vorbind, boiul lui cel falnic, chipul lui cel bine potrivit şi blajin îl arăta cât de colo a nu fi de argat prost. Pe lângă acestea, şi înfăţişarea, şi totul într-însul avea pe vino-ncoace.

După ce intrară în casă fetele, domniţa cea mică le spuse că argatul de la grădinărie ştia tot ce fac ele noaptea. Atunci se adunară la sfat şi plănuiră ca să-l facă şi pe dânsul să-şi piarză inima şi simţirile, cum făcuseră şi cu ceilalţi tineri.

Flăcăiandrul însă se furişă şi de astă dată de intră în cămara fetelor, ca să asculte la sfatul lor.

Pare că-i spusese ariciul la ureche că are să se petreacă între ele ceva pentru dânsul.

Acum, după ce ştia totul, dară totul ce trebuia să ştie, se duse la dafinii lui şi zise către cel trandafiriu:

— Dafine, Dafine,
Cu săpăligă de aur săpatu-te-am,
Cu năstrapă de aur udatu-te-am.
Cu ştergar de mătase ştersu-te-am,
Dă-mi minte şi procopseală de fiu de domn şi împărat!

Ca şi de la rând, un boboc de floare încolţi, crescu şi se deschise o floare minunată. El luă floarea şi o băgă în sân. Odată căzură de pe faţa lui arsăturile de soare şi îi rămase chipul curat şi luminat, ca şi când atunci îl făcuse mă-sa. Simţi că în creierii lui se petrece un ce de care nu-şi putea da seama. Dară văzu că începe a judeca altfel de cum judeca el până acum. Pasămite se ascuţise la minte. Şi totdeodată se pomeni îmbrăcat cu nişte haine ca ale fiilor de împăraţi şi de domni.

Atunci se duse la împăratul şi ceru şi dânsul să-i păzească fetele, într-o noapte.

Împăratului i se făcu milă de tinereţele lui şi-l sfătui să-şi caute mai bine de treabă, decât să se răpuie. El stărui. Împăratul primi. Acesta nici că bănuia măcar a fi argatul de la grădinărie; aşa de mult se schimbase.

Când îl arătă fetelor şi le spuse împăratul ce voieşte, nici ele, vezi, nu-l cunoscură. Numai cea mică, fiind cu cuiul la inimă, îl cunoscu şi începu a tânji de dragoste.

Noaptea următoare, când plecară ele la joc, îl luară şi pe dânsul. El ştia ce i se pregăteşte, dară se feri ca de oala mălaiului să nu dea în clapcă.

Ajunseră la palatul vrăjit, jucară până despre ziuă, apoi se puseră la masă. I se aduse şi lui băutura din care băuseră toţi cari veniseră înaintea lui, băutură care trebuia să-l facă a-şi pierde minţile şi simţirea, băutură care să-l piarză şi pe dânsul ca pe ceilalţi.

Atunci unde îşi întoarse nişte ochi lăcrămoşi şi plini de focul dragostei ce-l mistuia, şi zise cu grai duios domniţei celei mici:

— Vezi tu? Iacă eu mă pierz pentru dragostea ta, dacă ai aşa inimă de gheaţă.

— Nu, n-am inimă de gheaţă, focul dragostei tale mi-a încălzit-o, răspunse ea. Nu bea. Mai bine voi să fiu grădinăreasă cu tine, decât fată de împărat.

Cum auzi aşa, el aruncă băutura la spate, şi mai apropiindu-se de dânsa, îi mai zise:

— Să nu-ţi fie teamă, măria-ta, că grădinăreasă nu ai să fii o dată cu capul.

Toţi cei de faţă auziră vorbele lor. Puterea farmecului se zdrobi şi toţi cu totul se pomeniră în palaturile împăratului. Palatul cel fermecat pieri ca o nălucă, ca şi cum n-ar fi mai fost pe lumea asta.

Când îi văzu împăratul, încremeni de uimire cu amândouă mâinile pe barbă. Flăcăul, fostul argat la grădinărie, îi povesti toată şiretenia nopţilor. Împăratul dete pe fata cea mică după flăcăiandrul cel frumos şi drăgăstos. Apoi se înfăţişară şi celelalte fete cu câte unul din fiii de împăraţi şi de domni pe care şi-l aleseseră. Împăratul se înduplecă şi le dete pe fiecare la casa lor. Şi se făcu o bucurie mare în toate părţile, care bucurie de ar fi o sută de guri, nu una ca a mea, n-ar putea-o spune.

Înainte de a se cununa, fata cea mică întrebă pe logodnicul ei cu ce putere făcu el de le descoperi ascunsurile faptelor lor şi legătura farmecului ce le ţinea înlănţuite. El spuse. Iară ea, ca să nu fie bărbatu-său mai presus decât ea, ci să fie dopotrivă om ca toţi oamenii, se duse de tăie dafinii şi-i bagă în foc.

Apoi se cununară şi trăiră o viaţă fericită, cum se trăieşte pe lumea noastră asta bălţată, până ce se istoviră toţi cu totul, în adânci bătrâneţe.

Iar eu încălecai p-o şea etc.

Povestit d-un june transilvănean, student în Bucureşti, în anul 1868.

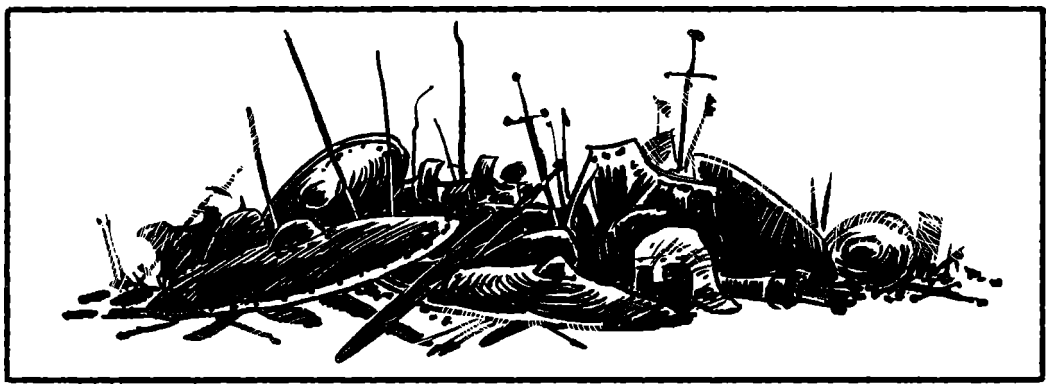

CIOBĂNAŞUL CEL ISTEŢ SAU ŢURLOAIELE BLENDEI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat şi o împărăteasă. Amândoi erau oameni de treabă şi frumoşi. Ei se iubeau, nevoie mare! Dară erau tot mâhniţi şi amărâţi că nu făceau copii. Toate leacurile ce luase împărăteasa de pe la vraci şi vrăjitoare nu-i folosiseră întru nimic.

Împăratul şi împărăteasa se puseră pe post şi pe rugăciune, cu gând că doară îi va asculta Dumnezeu şi le va da şi lor un copil. După trecere de câteva zile, într-una din seri, când petrecură ei o parte din noapte rugându-se mai fierbinte, se culcară şi mai târziu. Cum puseră capul pe perină, adormiră îndată, parcă-i lovise cineva cu muchea în cap. Nu trecu mult şi împărăteasa dete un ţipăt, răsărind din somn.

— Da ce ai, draga mea împărătească, zise împăratul, de ţipi aşa de grozav?

— Ce să am, mărite împărate, iacă am văzut un vis frumos şi minunat. Ascultă, că voi să ţi-l povestesc:

Se făcea că eram într-o grădină, frumoasă, frumoasă, cum n-am mai văzut. Erau nişte pomi înalţi, stufoşi şi bine potriviţi de părea că erau scrişi, şi aşezaţi în trâmbă pe drumul pe care mergeam, în dreapta şi în stânga era o pădure tot cu astfel de

pomi de îţi plăcea să-i priveşti. Tot mergând şi minunându-mă, m-am pomenit către mijlocul grădinei. Aici era, ce să-ţi spui?, frumuseţea de pe lume. Nişte cărări sucite şi cotite, acoperite cu un fel de iarbă mărunţică, de părea că erau nişte covoare aşternute.

Din loc în loc şi mai cât colea, se făcea că erau aşezate nişte stufişuri, unele rotunde şi cu flori, altele lunguieţe şi cu pomişori, iară altele făcute ca nişte ascunzători. Flori cu fel de fel de feţe şi cu un miros de te îmbăta. Mă rătăcisem căscând gura în toate părţile, uitându-mă la poamele cu care erau încărcaţi pomii şi ascultând la miile de păsărele ce cântau pe rămurele şi fără a se sfii de mine.

Mai către mijlocul grădinei se făcea că era o fântână de marmură albă ca laptele, şi apa curgea pe de o sută de părţi, limpede ca vioara şi rece ca gheaţa.

Tot umblând încoa şi încolo, nesăturându-mă de privirea florilor şi de miros, auz un glas ca de privighetoare care tot zicea: „Cine m-o mânca, rămâne grea!“ Stau în loc, caut să văz de unde vine glasul, şi mi se părea că iese din mijlocul unui stufuleţ de pomişori, mai frumoşi decât ceilalţi pe care îi văzusem până aci. Mă iau şi eu după glas ş-o plec într-acolo. Când, ce să vezi? Stufuleţul se făcea că era înconjurat de nişte iarbă verde, subţirică şi naltă de-mi venea până mai sus de genunchi, firicelul de iarbă şi floricica, astfel încât nu te îndurai să calci peste ele. Şi când adia vântul, se culcau şi se ridicau de părea că sunt nişte valuri de apă. Eu, pâş, pâş, binişor, mă feream să nu stric a frumuseţe de iarbă şi flori, şi ajung până la stufuleţ. Acolo, în mijlocul unor pomişori, era unul ceva mai nălticel, pare că de dinadins era făcut aşa, ca să-l vază oricine o trece. Pe ramurile lui stau nişte merişoare mici şi p-o parte rumene, de părea că erau prăjite. Stau şi ascult. Ele se făceau că mie îmi vorbeau, căci nu mai încetau de a tot zice: „Cine m-o mânca, rămâne grea.“

Eu n-am mai putut să mă opresc. Mă întinz peste ceilalţi pomişori, iau un merişor d-alea, îl bag în gură să-l mănânc, dară, când să mă întorc, dau într-un ghimpe. Aşa de m-a săgetat pustiul de ghimpe, încât am ţipat şi m-am deşteptat.

— Frumos vis ai visat, zise împăratul; dar şi tare ai ţipat, încât m-am speriat.

Nu trecu mult după asta şi împărăteasa simţi că a fost luat în pântece. După nouă luni, născu o fată ca o zână. Bucuria şi veseliile ţinură la curtea împărătească mai multe zile. Fata de ce creştea, d-aia se făcea mai frumoasă. Împăratul şi împărăteasa se uitau la dânsa ca la soare.

După ce mai crescu, se văzu că fata este isteaţă şi cuminte. Îi plăcea să iasă pe câmp să se joace, să adune floricele, să alerge după fluturei şi să se scalde în pârâiaşul ce curgea pe la spatele grădinei împărăteşti şi care era limpede ca lacrima.

Dădaca băgase de seamă că fetei, pe lângă alelalte, îi plăcea să asculte şi la viersul ce scotea din fluier un ciobănaş care avea câteva miele şi le păştea dincolo de pârâiaş. Într-una din zile fata împăratului merse cu dădacă-sa la câmp şi, neauzind fluierul, crezu că sunt singure, se dezbrăcară şi se scăldară. Ciobănaşul dormea la rădăcina unui copaci şi mielele se rătăciseră pe câmpie. Când, un ţânţar îl înţepă aşa de tare, încât îl deşteptă. Deşteptându-se el, iacă fata împăratului că ieşea din apă. Rămase uimit de ceea ce văzu.

După ce se duse fata împăratului cu dădacă-sa, îşi căută şi el mielele şi se duse şi el într-ale sale.

Până aci, cântase el nu cântase; dară după asta îşi puse şi el puterile şi zicea din fluier nişte doine de te adormea.

Dădaca văzând că fetei îi plăcea prea mult să asculte la fluier, nu zise nimănui nimic, dară se feri de a mai veni cu fata pe acolo.

Ciobănaşul, un flăcăiandru chipeş şi tras ca pân inel, dacă văzu că nu mai vine fata pe acolo, îşi luă şi el lumea în cap, şi se duse în altă parte, la un oraş, de se băgă argat la vite.

Împăratul şi împărăteasa se topeau după fata lor, văzând-o că de ce merge se face mai frumoasă şi mai cu minte.

Când ajunse de măritat, împăratul zise împărătesei:

— Împărăteasa mea iubită, fata noastră s-a făcut mare; acum să-i căutăm un bărbat dintre fiii de împăraţi, tot aşa de frumos şi de cu minte ca şi dânsa.

— Fata noastră va lua de bărbat pe acela, zise împărăteasa, care îi va ghici semnele ce are pe trup; altfel nu o mărit, Doamne fereşte.

Împăratul ascultă de vorbele împărătesei şi dete sfară în ţară şi pe la toate împărăţiile, precum ca să se ştie că oricine va ghici semnele ce are fata împăratului pe trup, aceluia i-o va da de soţie.

Când se auzi de astă hotărâre împărătească, se făcu mare vâlvă între împăraţi şi oamenii locului, şi toţi cu totul se sculară să meargă la curtea împărătească să-şi cerce norocul.

Iar dacă auzi şi ciobănaşul, îşi ceru simbria de la stăpânu-său, îşi mai vându şi ce brumă de ţoale mai avea, îşi cumpără un cal de atât pe cât îi ajunseră banii şi haine de primeneală, îşi luă ceva merinde şi plecă şi el.

Cum se văzu la câmp, descălecă şi, cu ochii înmuiaţi în lacrămi, făcu o rugăciune la Dumnezeu să-i fie de ajutor în călătorie şi să izbândească, apoi încălecă din nou şi porni cu voie bună.

Şi aşa, aide, aide, merse până înseră şi se puse a se odihni. Când, ce să vezi d-ta? Unde venea o ceată de fii de împăraţi şi de boieri mari, îmbrăcaţi numai în fir şi pe nişte armăsari de mâncau foc. Se părea că nu-i mai încape locul. El, biet, se dete mai la o parte. Mai văzuse el cai buni, înşeuaţi şi înfrânaţi frumos; mai văzuse şi fii tineri de boieri îmbrăcaţi cu haine scumpe, auzise că unii dintr-înşii sunt limbuţi, dezmierdaţi, luători în râs şi înfumuraţi, de nu le ajunge cineva cu strămurarea* la nas, dar ca şi aceştia, ba, ba, ba!

Traseră şi ei aci spre a mânea peste noapte. Puseră deci de le făcu un foc mare de părea că au să frigă un bou, se puseră pe lângă dânsul şi, după ce cinară, începură a vorbi verzi şi uscate; mai multe rele decât bune. Nu le scăpase nimic pe lume de care să nu se alege. Stau tolăniţi pe nişte rogojini pe dasupra cărora erau aşternute nişte velinţe lucrate cu meşteşug.

Noaptea era frumoasă. Pic de nour nu se vedea. Din când în când greierii şi prigoriile te făceau să-ţi mai aduci aminte că trăieşti pe lume. Un vânticel adia, încât de abia îl simţeai că vine să-ţi mângâie obrajii. Ciobanul se făcuse mititel lângă un mărăcine înflorit, pe lângă care păştea calul său, şi se pusese pe gânduri. Se uita pe cer la drumul robilor, vedea cum se mişca şi carul, fata care duce apa în doniţe pe cobiliţe. Se mira de razele ce ieşeau din luceafăr, şi căuta cu mare dorinţă să cunoască care din candelele atârnate în cer ar fi aceea a fetei împăratului ca să se închine la ea.

Pe când era cufundat în gândire, fiii de împăraţi şi de boieri băgară de seamă că mai era cineva. Îl întrebară şi aflară că merge şi el la cetatea împărătească unde mergeau şi ei. Şi fiindcă văzură că el nu le da pricină de vorbă, începură ei să-i vorbească şi să-l cam ia peste picior.

— Iată, zise unul din ei, încă un peţitor pentru fata cea frumoasă a împăratului.

— Ăsta negreşit că are să-i ghicească semnele, zise altul.

— Da bine are să şază fetei împăratului cu ăst Făt-Frumos, grăi un al treilea.

---

* strămurare – băţ ascuţit, nuia sau prăjină cu vârf de fier, cu care se îndeamnă vitele la mers

Ciobanul tăcea şi înghiţea; asculta şi el la vorbele lor cele nesărate şi necumpătate.

Dacă văzură şi văzură că el nu răspunde niciun cuvinţel, merseră la dânsul şi între altele îi ziseră:

— Atâţi fii de domni şi de împăraţi au fost şi nimeni n-a putut ghici semnele fetei împăratului, şi tocmai dumneata, prietene, o să te găseşti mai firoscos?

— Omul este dator să-şi cerce norocul o dată, de două, mult de trei ori, zise ciobanul, şi acela care face aşa este om cu minte. Cel ce însă umblă mereu cercând, este un nesăbuit căruia trebuie să-i lipsească vreo doagă. Eu nu aduc nimănui nicio supărare. Nu mă încumet iarăşi că o să ghicesc ceva. Dar-ar Dumnezeu însă să apuce unul din dumneavoastră o aşa bucăţică bună, fiindcă vi se cuvine.

Feciorii de boieri nu putură mistui vorbele ciobănaşului, îşi puseră în gând să i-o coacă şi se culcară.

A doua zi ciobănaşul se sculă de dimineaţă, îşi spălă faţa la o fântână, îşi făcu rugăciunea, încălecă pe mârţoaga lui şi *trei, trei,* mergea singur. Feciorii de boieri şi de împăraţi se sculară târziu, se mai zbenguiră şi apoi plecară şi ei; îl ajunseră de pe urmă şi îl şi întrecură. Şi de astă dată se alegară de dânsul şi-i căutau cearta cu lumânarea. Ciobănaşul tăcu din gură şi îşi căută de drum. El ştia că cine tace merge în pace.

Seara feciorii de împăraţi şi de domni maseră în marginea unei păduri. Când, tocmai târziu hei!, ajunse şi ciobănaşul, ostenit ca vai de el; se puse şi el la o parte, făcu un locşor, îngriji de cal, apoi cină şi se culcă. Feciorii de boieri, neastâmpăraţi cum erau, voiră să-şi râză de el. Aşteptară până adormi ciobănaşul, mai aţâţară focul, îi luară pălăria şi i-o aruncară pe foc. Iar unul din ei, deşteptându-l îi zise:

— Hei, prietene, ţi-a căzut bleanda[*] pe foc, scoală-te de o ia, că se arde.

— Las-o să arză, răspunse el, şi-şi căută de somn.

După ce se culcară şi boierii, carii râseră până se ţinură cu mâinile de inimă, adormiră şi ei.

Ciobănaşul se sculă şi el, le ia toate armele, suliţe, săgeţi, arcuri, paloşe, şi le puse pe foc. După ce se arseră de rămaseră numai fiarele, şi acestea se făcuseră roşii, fiind încinse de foc, îi sculă, pe când el răscolea jăratecul cu o ţandără de lemn, zicându-le:

— la sculaţi, boieri, de vedeţi ţurloaiele[**] blendei.

---

[*] bleandă – sperietoare de păsări; obiect moale

[**] ţurloi – fluierul piciorului, partea piciorului de la genunchi în jos

Când se sculară boierii şi văzură atâtea fiare arse, nu le venea a crede ochilor. Se duseră să-şi ia armele de unde le agăţaseră, dară ia-le de unde nu-s.

Văzură în cele din urmă că sunt păcăliţi, se cătrăniră de mânie, însă înghiţiră găluşca.

Ciobănaşul era gata de plecare, fiindcă tocmai se îngâna ziua cu noaptea, încălecă şi o luă la sănătoasa; vezi că se cam şi temea să nu paţă ceva din mâna boierilor.

Boierii iarăşi îl ajunseră de pe urmă şi îl şi întrecură, bătându-şi joc de dânsul, când erau pân dreptul lui. Seara iarăşi târziu sosi şi ciobănaşul la locul unde se aşezaseră ei să conăcească.

Cum ajunse, se trase la o parte ca şi în ziua trecută, îngriji de cal, apoi cină şi se culcă.

Locul unde maseră ei noaptea aceasta era aproape de o lăcovişte nomoloasă. Boierii, cum văzură că ciobănaşul a adormit, îi luară calul şi îl înnomoliră în lăcovişte. Apoi deşteptându-l, îi ziseră:

— Hei, prietene, scoală că ţi s-a înnomolit mârţoaga şi nu mai poate ieşi.

Ciobănaşul ştia că-şi priponise calul bine; înţelese că trebuie să fie vreo drăcie aci la mijloc, şi răspunse:

— Cine dracul a pus-o să se înnomolească? Las-o că va ieşi ea de va voi.

Râseră şi de astă dată boierii cu lacrămi, apoi se culcară.

După ce adormiră, se scoală şi ciobănaşul, le ia armăsarii, le jupoaie pieile picioarelor de la copite în sus şi le leagă cu tei ceva mai sus de genunchi, le pune câte un proţap în gură ca să stea cu dinţii rânjiţi şi îi bagă în nomol pe lângă calul lui. Apoi se duse să deştepte pe fiii de boieri:

— Sculaţi, boieri, de vedeţi minune: armăsarii domniilor voastre văzând mârţoaga mea înnomolită în lăcovişte, şi-au sumes nădragii şi s-au dus ca s-o scoată din noroi. Pentru aceasta râd, râd, uite, de să se prăpădească.

Când auziră boierii de una ca asta, se temură să nu le fi jucat iarăşi vrun renghi, şi de unde să nu fie aşa, se sculară, şi când văzură cum i-a poticălit ciobănaşul, se luară cu mâinile de păr.

N-avură ce zice. Cu toate astea, unul din ei, care era şi mai semeţ, se oţărî să se ţie de capul ciobănaşului, să nu-l lase să se sfinţească.

Ciobănaşul însă îşi scoase calul din nomol şi, în învălmăşeală, se strecură binişor, şi pe ici ţi-e drumul; plecă şi îi lăsă cu buzele umflate, cu braţele încrucişate şi fluierând a pagubă.

Boierul cel semeţ şi neruşinat se luă după dânsul, îl ajunse, şi tot cu şoşele cu momele îmbla pe lângă el. După ce sosi la cetatea împărătească, ciobanul se înfăţişe şi el la împăratul ca să ghicească semnele fetei; dară boierul nu se dezlipea de lângă dânsul, nici cât ai da în cremene.

Împăratul dacă văzu pe cioban dichisit, spălăţel, cu ţoalele curate pe dânsul şi cu mustăcioara mijindă, îi plăcu şi lui; mai ales că era şi mândru şi sta înfipt înaintea lui şi cu coraj. Îl primi deci să vie să ghicească.

Înfăţişându-se înaintea sfatului împărătesc, unde se afla şi împăratul cu împărăteasa şi cu fata lor, el, după ce îşi aruncă ochii ca un şarpe la fată, zise:

— Preamărite împărate şi împărătească, fata măriilor voastre are soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în cei doi umeri.

— Aşa eram să zic şi eu, răspunse de la spatele ciobanului boierul cel neruşinat.

Toată lumea rămase uimită când auzi semnele ce spusese ciobanul şi mărturisirea împăratului că aşa este; de unde până aci se auziră, zicându-se de unii, alţii:

— Ba, că fata ar fi cocoşată.

— Ba, că ar fi şchioapă.

— Ba, că ar avea vreun semn de măslină, cireaşă, coarnă ori de alte poame pe care împărăteasa, fiind grea cu fata, ar fi poftit la vreuna dintr-însele, şi că ar fi furat-o spre a-şi potoli pofta. Că, după ce ar fi mâncat poama, în locul unde a pus mâna mai întâi pe trupul ei, în acelaşi loc s-a făcut semnul poamei pe trupul fetei. Că acel semn ar fi în cutare ori în cutare loc.

Unii, ba, că una. Alţii, ba, că alta.

Împăratul şi împărăteasa se aflau într-o mare încurcătură! Nu ştiau pe care să aleagă din doi. Unii din sfatul împărăţiei ziceau să aleagă pe fiul de boier mare, fiindcă el zisese că tocmai aşa era să spuie şi el. Alţii ziceau să aleagă pe cioban, fiindcă el ghicise cel întâi semnele fetei. Împăratul lăsă ca să-şi aleagă fata pe cine va voi, mâine de dimineaţă, tot de faţă cu sfatul. Lăsă adecă fetei timpul să se gândească până a doua zi.

Până atunci, împăratul porunci să-i omenească pe amândoi ca pe nişte mosafiri mari şi să-i găzduiască în palaturile împărăteşti. Le pregătiră o cămară cu două paturi în care să mâie peste noapte.

Până a nu însera, ciobanul se furişe de fiul de boier şi se duse de-şi cumpără nişte floricele-boabe.

Întorcându-se, îl întrebă fiul de boier:

— Dară unde fuseşi, prietene?

— Mă dusei de-mi cumpărai un cuţitaş, răspunse el.

— Ce să faci cu el?

— Îmi trebuie.

Cum auzi aşa, fiul de boier se duse de-şi cumpără şi el un cuţitaş.

După ce se întoarse, cina fiind gata, se puseră de cinară, apoi merseră să se culce.

Cămara în care intrară era aşa de mândru împodobită, încât bietul cioban se mira cum o să calce el pe velinţele şi scoarţele alea scumpele ce erau aşternute pe jos. El se ciudi şi mai mult când văzu pe fiul de boier mare că intră şi calcă fără milă peste dânsele, ca şi cum ar fi fost cine ştie ce zdrenţe.

Păreţii erau albi ca laptele şi cu nişte vărgi de aur. La ferestre erau nişte perdele de mătase d-aia bună şi groasă, întinse pe nişte drugi de aur. Pe lângă păreţi, nişte laviţe şi o masă de lemn mirositor, lucrate cu meşteşug.

Paturile erau de o parte şi de alta ale cămării şi cu un fel de oranist* dasupra, numai de mătăsărie d-aia buna, înmuiate în fir, aşezate pe patru stâlpi lucraţi ca melcul şi cu nişte dungi de aur. Aşternutul era de nişte pânză albă ca zăpada şi subţire de s-o spargi cu limba. Perina de cap era îmbrăcată cu pânză de borangic de cea mai aleasă.

Ciobanul intră cu sfială. Abia călca, ca să nu strice velinţele. Se puse binişor în pat ca să nu se mototolească albiturile. Iară fiul de boier, cum intră, se aruncă pe un pat, parc-ar fi fost la dânsul acasă, şi se tolăni.

După ce se stinse lumânarea, ciobanul începu a ronţăi la floricele prin întuneric. Cum auzi feciorul de boier, întrebă din patul său:

— Da' ce faci tu acolo, prietene?

— Iacă, ce să fac; mi-am tăiat nasul şi îl mănânc, pentru aceea mi-am cumpărat cuţitaşul.

---

* oranist – baldachin

Îndată şi feciorul de boier îşi scoase cuţitaşul, îşi tăie nasul, şi începu a ronţăi şi el, crezând că asta trebuie să fie ceva. Nu-i veni lui să creadă că o asemenea faptă n-o să însemneze vreo izbândă la norocul pe care nădăjduia să puie mâna.

Îl durea de durut; dară răbda în piele ca un drac, până o vedea cum o s-o scoată la cale.

Mai târziu iară aude pe cioban ronţăind.

— Dară ce mai faci tu acolo, prietene?

— Ce să fac? Iacă mi-am tăiat urechile şi le mănânc.

Îndată şi le tăie şi feciorul de boier şi începu a ronţăi şi dânsul, ca să nu rămâie mai prejos decât ciobanul.

Toată noaptea nu s-a putut odihni de durere. Se zvârcolea ca lipitoarea când îi dai sare. Dară îi era ruşine să ţipe ori să geamă.

Ciobanul adormi şi trase un pui de somn până a doua zi, de să se ducă vestea.

Când se sculară, fură poftiţi înaintea sfatului împărătesc ca să-şi aleagă fata un mire; când colo, ce să vază? Feciorul de boier slut, ciont şi plin de sânge ca un stârv, pe care îl deteră afară ca pe un marţafoi şi becisnic.

Apoi porunci să schimbe hainele ciobanului, şi îl luă de-l duse la biserică, unde îl cunună cu fata. Să lăsăm că veseliile ţinură multă vreme; dară băgând de seamă împăratul că ginere-său nu e prost, ci că din ce în ce iscusinţa lui se ascute, îl puse să judece câteva pricini din cele mai grele. Ginerele împăratului era din firea lui om drept, blând şi cu frica lui Dumnezeu. Sfatul împărăţiei rămase cu gura căscată când auzi hotărârile cele drepte ce dase el. Atunci împăratul, mândru că i-a trimis Dumnezeu un aşa ginere ager la minte, se coborî de pe scaunul împărăţiei, fiindcă era şi bătrân, şi puse pe ginere-său împărat în locul lui, care, de va fi trăind, împărăteşte şi azi. Iară eu:

'Ncălecai p-un mărăcine,
Să m-asculte orişicine.

Povestit de tata.

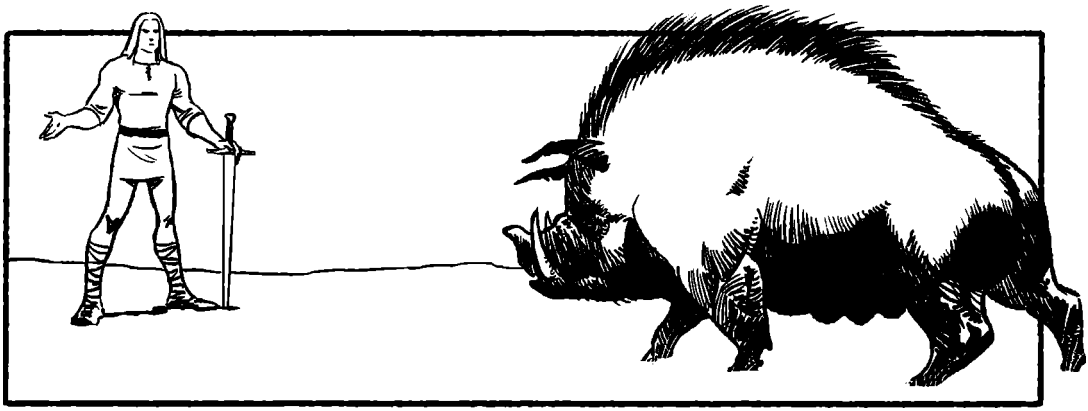

POVESTE ŢĂRĂNEASCĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El avea trei feciori. Când fu la ceasul morţii, îşi chemă feciorii şi le zise:

— Feţii mei, sunt cu sufletul la gură, precum mă vedeţi; un lucru numai vă cer: în cele trei nopţi după înmormântarea mea, să-mi păziţi mormântul, câte unul din voi.

Cum auzi făgăduiala din gura feciorilor săi, căscă gura şi-şi dete sufletul.

Gătire se făcu de îngropăciune, mă rog, ca la moartea unui împărat, şi cu mare alai şi jale fu pus la odihna de veci.

Se puse de pază în noaptea dintâi feciorul cel mai mare al împăratului. Pândi el ce pândi, şi în puterea nopţii, pe când şi apele dormeau, se pomeni fiul de împărat cu un oarecine că vine şi vrea să dezgroape pe mort. Nici că e de gândit a-l fi lăsat feciorul de împărat să facă aşa o nelegiuire, fără decât se luă cu dânsul la luptă. Şi lupte-se, şi lupte-se, până ce, când începură să cânte cocoşii, acel cineva pieri ca o nălucă.

A doua noapte, feciorul de împărat cel mijlociu păţi ca şi cel mare.

Când se întâlniră ei, se vorbiră să spuie fratelui lor celui mic, păţenia lor şi să-l îmbie a primi ca unul din ei, pe carele îl va alege el, să-l însoţească în noaptea când va avea să păzească dânsul, de teamă ca să nu se răpuie, ca unul ce era mai tânăr.

Dară feciorul cel mic al împăratului nici nu voi să asculte de unele ca acestea, ci zise:

— Duce-mă-voi singur, căci trebuie să fi ştiut tata ce zice, când ne-a poruncit să păzim câte unul singur.

Şi astfel, cum veni seara, se duse la locul de pândă. Şi deoarece ştia ce-l aşteaptă, el îşi luă cu dânsul armele şi se găti bine de luptă. Pe la miezul nopţii se pomeni şi el cu cineva că vine. Vru el să întrebuinţeze armele; dară unde îi dădu ăla pas; căci el se arătă ca o vedenie ieşind ca din pământ, şi se luară la trântă. Lupta fu crâncenă, căci duhul necurat, duh necurat era cel ce venea să dezgroape pe împărat, îşi pusese toate puterile ca să dovedească pe fiul cel mai mic al împăratului. Vezi că duhul ştia că de nu va putea nici în a treia seară să izbutească, apoi trebuia să-şi mute gândul; nu mai putea adecă să-l dezgroape, nici la amin. Fie însă că şi băiatul nu se lăsă mai prejos. Şi cum spusei, se luptară pe capete; dară luptă nu glumă. Curgeau sudorile de pe fiul împăratului şiroaie, şi nu se da netezului* nicicât. Lupta ţinu, şi o luptă de moarte, până despre cântători. Cum se auzi cocoşul, duhul pieri ca o nălucă, dară şi băiatul căzu jos de ostenit. De mai ţinea lupta, numai cât ai aţâţa un foc, s-ar fi muiat, şi cine ştie ce se întâmpla. Cum căzu fiul de împărat pe mormântul tătâne-său, acolo şi adormi. Atât era de rupt de oboseală.

Când se deşteptă, ce să vedeţi d-voastră? Soarele răsărise de mult şi se urcase ca de trei suliţe. Ce să facă el? Să se întoarcă acasă ziua-n amiaza mare, să treacă prin oraş aşa înarmat, de sus până jos, îi era ruşine; să rămâie acolo, nu se putea.

Ce-i veni lui în gând, că numai o luă rara, rara, către o pădure ce era p-acolo p-aproape, ca să-şi petreacă ziua cu vânatul, şi mai către seară să se întoarcă acasă. Şi aşa, mergând el prin pădurea aceea, îl apucară gândurile. El cugetă, ca ce să fie pricina de le-a zis tată-său să-i păzească mormântul în trei seri d-a rândul.

Şi mergând aşa, fără să ştie nici el unde merge, şi cu gândurile duse, se pomeni că pierde poteca şi nu mai ştie unde merge. Dă în sus, dă în jos, drumul nu-l mai găsea. Mai se întoarse în dreapta, mai la stânga, aşi! În loc să iasă la lumină, el să rătăcea şi mai mult. Dibuind prin codru, şi cercetând să dea peste potecă, ieşi la un luminiş, şi acolo în mijlocul luminişului zăreşte un foc mare şi pe foc o crăcătiţă, din care ieşea un fel de glas, dară fără să ştie el ce să fie.

---

* a nu se da netezului – a nu se da bătut

Stete locului şi mai ascultă. Auzi ca şi întâi. Se mai uită o dată, dară nu văzu pe nimeni. Ce să facă? Să se ducă acolo, nu-i da meşii, căci nu ştia ce drăcovenie o fi aia. Atunci întinse şi el arcul, dete drumul săgeţii şi, tranc!, lovi drept în capacul crăcătiţei, şi îl dete jos.

Într-aceeaşi clipeală, toată pădurea începu a hăui, de-ţi lua auzul, şi deodată se arătară înaintea lui şapte zmei, îl înconjoară, pun mâna pe el, şi sfătuiesc cum să-l pedepsească, pentru ce să dea el drumul Agerului pământului, pe carele ei l-au închis în crăcătiţa aceea.

Unul zicea să-l taie. Altul să-l spânzure. Altul să-l jupoaie de viu. Alţii în fel de fel de chipuri să-l chinuiască până l-or omorî. Iară cel mai bătrân dintre dânşii zise să-l lase cu viaţă, căci cine ştie la ce le-o fi şi el bun, poate că va izbuti el să fure pe fata unui împărat după care umblau ei să o răpească, şi nu puteau.

Fata aceasta se afla închisă de tată-său într-o casă, ale cării uşi erau închise. Tată-său o dată pe an o lăsa descuiată, şi atunci, la o uşă sta de pază un cocoş, şi la cealaltă era un clopoţel; şi nu putea nimeni să se apropie, căci cum punea cineva piciorul pe prag, ori clopoţelul se trăgea, ori cocoşul cânta.

Fiul de împărat se făgădui că va cerca şi el. Şi aşa îl lăsară zmeii viu. El se duse binişor, şi până a nu pune piciorul pe prag, întinse mâna fără să-l simtă nici măiestrele, apucă cocoşul de gât şi i-l răsuci, de nu mai zise nici pis! Apoi deschise uşa încetişor, trecu la cealaltă uşă, fură clopoţelul, şi se întoarse de spuse zmeilor să intre unul câte unul, că el îi aşteaptă la uşă, pe dinăuntru.

Zmeii îl ascultară, orbiţi de lăcomia ce aveau ei să puie mâna pe fată. Şi apoi, de!, de zmei, zmei; de voinici, voinici; dară se vede că erau cam nătăfleţi, de ascultară la gura băiatului să intre după dânsul câte unul, unul; căci fiul cel mic al împăratului sta acolo înăuntru cu paloşul în mână, fără să ştie zmeii, şi cum intrau, el hârşt!, le lua capul şi îi trăgea cu totul în cămară. Făcu unuia, făcu la doi, până la al şaselea. Dracul de zmeu cel d-al şaptelea, pesemne că el nu era tocmai atât de nătăflete, căci parcă-i spuse dracul la ureche ce prăpăd li se găteşte acolo înăuntru că nu-i veni să intre şi fugi.

Băiatul aşa de încet şi uşor lucrase, încât fata nu simţi nimic. Ea dormea dusă în pat, fără să aibă vreun habar. Atunci şi el se apropie de fată – şi, dreptul lui Dumnezeu!, nici că mai văzuse până atunci aşa frumuseţe – îi luă inelul ce avea în degetul cel mic şi marama de pe faţă. Cu aceste două lucruri se întoarse el acasă la fraţii săi, fără să le spuie ceva, din cele ce i s-au întâmplat.

Tatăl fetei, împăratul, carele ştia că umblă nişte zmei să-i răpească copila, nu mai putu de bucurie când îi văzu măcelăriţi. Şi cu socoteală că de aci înainte fata îi va fi scăpată, puse să se strige prin toate răspântiile cetăţilor din lume că cine va fi acel viteaz care a răpus pe zmei, să se înfăţişeze ca să-i dea fata după dânsul, şi jumătate împărăţia.

Nu trecu mult şi iată că vine la împărat un ţigan urât şi buzat, şi negru, ciumă nu altceva, şi spuse că el a omorât pe zmei. Şi ca să încredinţeze pe împăratul de spusele lui, îşi arată cu mândrie satârul plin de sânge şi hainele stropite. El îşi umpluse satârul şi hainele cu sângele unui cal al său, stătut de bătrân şi plin de tecnefes, cu care nu mai avea ce face, şi-l ucisese ca să-i ia pielea.

Împăratului nu-i prea venea la socoteală să aibă ginere pe un ţigan, dară fiindcă apucase de-şi dedese cuvântul, voia acum ca să şi-l ţie. Şi până să se facă logodna, pofti pe ţigan la o masă pe care o dădu împăratul pentru mântuirea fie-sei de zmei. Ţiganul şedea la masă pe şapte perne şi d-a dreapta împăratului.

Pe când mâncau ei acolo şi se chefuiau, iată că vine şi feciorul împăratului cel cu izbânda, şi d-abia, d-abia, izbuti să intre ca să vorbească împăratului.

Intrând la masa împărătească, fiul împăratului începu să laude pe cel ce făcuse izbânda, şi să heretisească pe împărat pentru scăparea fie-sei de la rele.

— Eu am omorât pe zmei, zise ţiganul fudul, fudul. Ce socoteşti tu, băiete, cât m-am mai luptat!

— Aşa o fi, verişcane, dară mie pare că tot nu-mi vine a crede ca tu să fi făcut o aşa ispravă.

— Ce staţi de mai ascultaţi la bârfele mojicului ăsta? Slujitori! Daţi-l afară!

— O! O! Voinicule, mai încet, mai încet, te-ai prea grăbit; nu e de nasul tău o asemenea bucăţică! Ca să te credem că tu ai făcut o aşa vitejie, arată-ne vrun semn care să ne scoată din bănuială.

— Dară mai semn ca satârul şi hainele mele cele stropite cu sânge, ce mai pofteşti?

— Cel ce a făcut o asemenea vitejie nu crez eu să fi fost el aşa de uşurel, încât să nu fi luat vreun semn, cu care să-şi dovedească fapta.

— Ce mai aşteptaţi, slujitori? Daţi afară pe smintitul ăsta carele vine să ne strice cheful.

— Ia, mai stai olecuţă, îi zise atunci şi împăratul, carele ascultase cum nu se înţelegeau ei la cuvinte. Cum cam dai tu să se înţeleagă, parcă ar veni la prochimen*.

* a veni la prochimen – a reveni la subiect

— Eu socotesc, mărite împărate, că acel ce a făcut o asemenea vitejie, nu crez să se fi culcat pe urechea aia şi să fi stat numai aşa cu degetul în gură, după ce a ucis pe zmei şi s-a văzut stăpân pe cămara unde dormea împărăteasa, trebuie să fi luat el vrun semn cu care să dea la iveală vitejia lui.

Pe când vorbea feciorul împăratului, pernele săreau una câte una de sub ţigan. Pesemne că se tot sâcâia pe scaun de neastâmpăr şi de frică pentru mişelia ce făcu.

Iară fiul de împărat, încă vorbind, scoase marama şi inelul ce luase fetei din deget.

— Aoleo! Astea sunt ale mele, zise şi fata, şi mi-au pierit în învălmăşeala cu omorul zmeilor.

— N-au pierit, domniţă, îi răspunse fiul de împărat, eu ţi le-am luat, după ce am ucis şase zmei şi îmi pare rău că mi-a scăpat şi cel de-al şaptelea.

Atunci împăratul răsuflă de bucurie că a scăpat cu faţă curată pe fie-sa de o însoţire ce nu-i venea la socoteală de loc, de loc.

Şi înfruntând pe ţigan, după cum i se şi cădea, porunci de aduse doi armăsari neînvăţaţi. Legă pe ţigan de coadele cailor şi împreună cu dânsul şi un sac de nuci. Apoi dete drumul armăsarilor de se duseră în lume şi unde cădea nuca, cădea şi bucăţica din ţigan, până ce nu se alese nici praful de el.

Apoi se făcu gătire de nuntă pentru feciorul de împărat cel viteaz cu fata cea frumoasă ca o zână. Şi gătindu-se, şi ziua de mult sosind, porniră cu toţii la biserică. Lumea după lume se luase după dânşii să-i petreacă la biserică. Împăratul şi împărăteasa, mirii şi rudele lor erau în căruţe ferecate numai în aur.

Când fură aproape şi mai aveau numai câţiva paşi să facă până la biserică, odată se auzi o vâjiitură groaznică, şi numai iată că zmeul d-al şaptelea dă năvală peste dânşii. Odată plesni dintr-un bici, şi toate căruţele se făcură stane de piatră, fără numai împăratul şi mirii scăpară. Pe mireasă o înhăţă zmeul de mijloc, o răpeşte dintre ai săi, se înălţă în aer şi se făcu nevăzut cu fată cu tot.

Toţi rămaseră buimăciţi de spaimă. Iară ginerele se supără mai cu asupra decât toţi. Îşi muşca mâinile de supărare cum de n-a putut el să puie mâna şi pe acest blestemat de zmeu să-l omoare, căci iată acum ce neajuns îi făcu.

Ce să facă acum? Fără logodnica lui nu putea să rămâie; să se ducă să o caute; dar unde? Se frământa, bietul şi nu ştia cum s-o nimerească mai bine. În cele din urmă se hotărî ca, orice o fi să fie, el să se ducă să-şi caute scrisa.

Se cercă bietul tatăl fetei să-l oprească, ca să nu se răpuie şi dânsul în deşert; dar geaba, nu fu cu putinţă a-l opri; şi-o pusese el în cap, şi căta să se ducă. Îşi luă deci nişte merinde cu dânsul şi plecă.

Ieşind la câmpie, luă drumul d-a lungul şi aide, aide, trecu păduri şi văi, trecu pustiuri, dumbrăvi, munţi şi vâlcele până ce ajunse la un codru mare, mare fără căpătâi. Orbăcăind el p-acolo prin desiş, dete de o poiană. Acolo în poiană şedea cineva la foc. Tocmai şi el îşi isprăvise merindele şi se duse drept la omul ce şedea la foc. Acela cum îl văzu, îl cunoscu şi începu să-i mulţumească că l-a scos din ghearele zmeului. Pasămite era Agerul pământului. Acolo trăia el.

Stătură ei ce stătură de vorbă, se întrebară de ale sănătăţii, îşi spuseră păsurile, şi apoi feciorul de împărat zise:

— Acum mă duc să-mi caut logodnica pe care mi-a răpit-o zmeul. Nu ştii tu, vericule, încotro va fi şezând spurcatul?

— Cam greu lucru este ce vrei tu. Şi eu te-aş sfătui mai bine să-ţi cauţi de treabă şi să laşi la naiba şi zmeu şi tot, că poate să-ţi răpuie viaţa.

— Se vede că tu nu înţelegi, îi răspunse voinicul, că fără de logodnica mea nu mai pot trăi, sunt hotărât a mă duce după dânsa şi dincolo de lumea asta, şi ori voi izbuti să-mi iau soţia, ori îmi voi frânge şi eu junghetura umblând după dânsa.

Atunci Agerul pământului văzând aşa, îi spuse că zmeul nu este tocmai, tocmai de temut, dară mumă-sa, că e şi vrăjitoare de n-are căpătâi, şi pe ea trebuie s-o omoare mai întâi. Apoi îl îndreptă pe unde să meargă ca să ajungă la casele zmeoaicei şi cum să facă să puie mâna pe odorul ce căuta el.

Atâta voi să ştie feciorul de împărat şi după ce primi de la Agerul pământului câte ceva de ale gurii, porni şi se duse, şi se duse, până ce ajunse la hotarele zmeilor. Şi ca să nu ne pierdem vremea degeaba înşirând greutăţile ce întâmpină bietul fecior de împărat în cale, să vă spui cum a ajuns şi cum şi-a izbândit.

Aci dacă ajunse, făcu tocmai pe tocmai cum îl învăţase Agerul pământului.

Drăcoaica de mumă a zmeului dormea numai la nămiezi când soarele stă în cruci. Şi când veni fiul împăratului, şi stătu la poartă, ea tocmai adormise, cătându-i în cap slujnica sa. Această slujnică, şi ea tot răpită era şi viţă de boier.

Stând el acolo şi uitându-se la cotoroanţa de babă cum îi căuta în cap, fata aceasta îl zări. El îi făcu semn. Fata puse binişor capul babei pe o pernă, şi veni numaidecât la feciorul de împărat să vază ce voieşte.

Şi după ce se înţeleseră la cuvinte, fata îl băgă într-o cămară şi acolo îl învăţă cum să facă, după ce el îi făgădui că o va scăpa şi pe dânsa de robia zmeoaicei.

— Baba cloanţa, muma zmeului, zise ea, are darul să nu moară cât va fi cada (tocitoarea) ce stă ici după uşă. În ea sunt o mulţime de suflete, şi când s-ar întâmpla

să o răpuie cineva, ea dă fuga şi soarbe din sufletele închise în cadă, şi câştigă putere şi viaţă din nou.

Fiul împăratului, până să se scoale baba, se apucă de îngropă cada în pivniţă.

După ce se deşteptă baba şi auzi că nescine a venit şi vrea să se întâlnească cu dânsa, se duse numaidecât în cămara unde o aştepta fiul împăratului; vezi că acolo voia să vorbească ea cu cei ce veneau la dânsa.

Aoleo! Era să uit a vă spune că în curtea zmeoaicei erau de jur împrejur pari înfipţi în pământ, şi în fiecare par câte un cap de om din cei ce îi trăgea aţa la moarte şi îi împingeau păcatele să-i calce hotarele. Numai unul mai rămăsese fără de cap, şi acela striga babei: Cap! Cap!

Nu e vorbă, fiul împăratului o cam băgase pe mânecă de frică, dară îmbărbătat de fată, slujnica babei, îşi luă inima în dinţi zicând: „Vei mai căpăta şi tu cap la moşii ăi verzi, ori la paştele cailor."

Viind baba la dânsul, începu să-i vorbească cu nişte graiuri mieroase şi ademenitoare, de ar fi supus pe nu ştiu ce voinic de ar fi fost. Fiul împăratului ştia la ce să se aştepte, şi sta şi el gata de luptă. Încă vorbind, baba se făcea că nu ştiu ce căuta prin casă, şi luând nişte iţe ce erau agăţate într-un cui, le puse pe dânsa. Odată se schimbă într-o catană (oştean), cu sabia goală în mână. Atunci şi fiul împăratului, fără a mai zăbovi nicio clipă, şi mai iute decât ai gândi, scoase paloşul şi îi tăie capul, retezându-l de nouă ori. Vezi că aşa îl învăţase fata.

Afurisita de babă aşa cu capul retezat sărea prin casă de colo până colo, căutând cada cu sufletele, ca să le soarbă, şi dacă n-o găsi, căzu jos şi crăpă.

După aceea fata din casă a babei arătă voinicului fiu de împărat calea ce ducea la casele zmeului, şi îl învăţă ce să facă şi acolo.

Şi, ajungând la locuinţa zmeului, merse fără frică drept la cămara unde şedea logodnica sa, căci zmeul se ducea la vânat, de unde se întorcea tocmai seara.

Fata de împărat, cum îl văzu, nu mai putu de bucurie. Până una alta, el o rugă să întrebe pe zmeu în ce îi stă puterea, iară fiul de împărat se întoarse ia curtea babei şi mase acolo peste noapte.

Venind zmeul acasă, fata îl întrebă unde îi stă puterea? El îi trase o palmă ca la Urlaţi. Ea, prefăcându-se a plânge şi a fi bolnavă, zmeul se căi că s-a iuţit şi îi spuse o minciună:

— Puterea mea, zise el, stă în stâlpul porţii.

A doua zi spuse lui Făt-Frumos, şi el nu crezu. Fata prefăcându-se mâhnită că nu ştie în ce îi stă puterea, păţi însă ca şi de rândul trecut, apoi zmeul îi spuse încă o minciună.

Dacă văzu şi văzu că fiul de împărat nu crede, vezi că ştia el ce ştia, ea se făcu bolnavă. Când veni zmeul a treia zi de la vânat, găsi pe fată în pat. Se duse el s-o întrebe ce are, şi ea îi răspunse:

— Am căzut la pat de întristare, pentru că tu tăinuieşti de mine în ce stă puterea ta.

Zmeul trase fetei şi de astă dată o calcavură* de auziră câinii în Giurgiu. Atunci ea se prefăcu aşa de bolnavă, încât zmeul crezu că o să dea mâna cu moartea. Şi căindu-se de ceea ce făcuse, şi voind s-o mângâie, îi spuse drept:

— Puterea mea, zise el, stă într-o scroafă care se tăvăleşte cât e ziulica într-o lăcovişte de lapte dulce. Acea lăcovişte nu este tocmai departe de aci. În scroafă este un iepure, în iepure o prepeliţă, şi în prepeliţă sunt trei viermi. Aceştia sunt puterea mea.

Atâta voi şi fata să ştie.

Cum se făcu ziuă şi zmeul se duse la vânat, iată că vine şi fiul de împărat să cerceteze despre cele ce aflase fata de la zmeu, căci dorul de a-şi vedea cu un ceas mai nainte logodnica acasă, nu-i da răgaz să zăbovească mai mult. Fata îi spuse tot ce află, din fir până în aţă; iară el plecă numaidecât. De milă, de silă, luă el şi niţele merinde ce-i dase fata; dară lui nu-i ardea de mâncare.

Merse, merse, şi iară merse. Merindele se sfârşiră. El merse voiniceşte până ce înde seară ajunse lihnit de foame, şi setos, de să ferească Dumnezeu, într-un codru, unde dete de o colibă. Intră înăuntru şi găsi un om orb ce-şi mânca mămăliguţă cu lapte dulce. Se apropie şi el binişor, fără să prinză de veste orbul, şi mâncă până ce-şi momi foamea oarecum. Orbul băgă de seamă că prea se sfârşeşte curând leguma de pe masă. Se miră. El ştia că de altă dată îi era de-ajuns mâncarea; de astă dată însă nu se săturase.

Înţelese el că trebuie să se joace vreo drăcie la mijloc. Atunci întrebă:

— Cine este de-mi ajută la mâncare? De este om bun, fie binevenit, iară de este om rău, să se depărteze, că nu va fi bine de el.

— Om bun, moşicule; sunt călător, şi până una alta, aş voi să găsesc ceva de lucru.

Unchiaşul cel orb primi bucuros să intre la dânsul în slujbă, îl puse să-i ducă turmuliţa de oi la păşune; dară avu grijă a-i spune să nu care cumva să treacă peste

* calcavură – palmă

hotarele moşiei lui, pe locul scroafei din lăcoviştea de lapte dulce, că va fi vai de capul lui, şi va pierde şi oile.

Fiul împăratului se făgădui că va asculta de cuvântul orbului; dară chiar în ziua dintâi trecu, şi oile păscură cu nesaţ iarba cea mare şi moale ca mătasea ce se afla pe moşia scroafei. Când veni seara acasă, laptele ce deteră oile fu de-ajuns pentru amândoi, şi încă rămase. Orbul se minună şi zise fie-sei să se ia după dânsul a doua zi şi să vază d-a minune ce face argatul.

Cum plecă cu oile argatul în dimineaţa următoare, fata făcu precum îi zisese tată-său. El se duse drept, ca pe ciripie, tocmai pe moşia scroafei cu oile la păşune. Fata se sperie, dară se piti şi tăcu din gură, să vază ce se va întâmpla.

Ce să vedeţi d-voastră? Unde veni scoafa cu o falcă în cer şi cu una în pământ, şi dete năvală la argatul orbului să-l sfâşie, şi mai multe nu. Fiul împăratului sta ţanţoş cu paloşul în mână, şi se luară la luptă; şi lupte-se, şi lupte-se, până ce amândoi obosiră de abia se mişcau.

Atunci zise scroafa:

— Dac-ar fi cineva să-mi dea niţel lăstar de trestie şi un ciob de lapte din lăcoviştea mea de lapte dulce, ţi-aş arăta eu cum să cutezi tu a-mi călca hotarele.

— Dac-ar fi cineva să-mi dea şi mie un colac să-mbuc, şi o bărdacă de apă de izvor să beau, ţi-aş arăta şi eu ţie cine sunt eu, zise şi fiul împăratului.

Când, iacă fata unchiaşului celui orb, care privea la lupta lor, că vine şi dă fiului de împărat să îmbuce colacul ce şi-l luase ea, ca să aibă ce mânca la pândă, şi fuga se repezi de-i aduse şi o bărdacă de apă de la izvor. Flăcăul mâncă şi bău, şi prinzând putere, răsturnă pe scroafă, se puse călare pe dânsa, şi-i tăie capul.

Apoi o spintecă şi îngriji să nu scape iepurele. Puse mâna pe dânsul şi spintecând şi iepurele, prinse prepeliţa. Şi scoţând din rărunchii prepeliţei cei trei viermi, îi băgă în sân după ce le suci niţel gâturile.

Întorcându-se la unchiaş, îşi luă ziua bună de la orb şi de la fată, spuindu-le că în curând vor afla despre dânsul, şi într-un suflet se întoarse la curtea zmeului.

Aci dacă ajunse îşi schimbă vestmintele, se făcu doftor, şi începu a striga:

— Leacuri de vânzare, leacuri!

Zmeul, cum auzi, trimise de-l chemă, că lui nu-i prea era bine. De câteva zile, găinea aşa lâncezind. Nu-i erau toţi boii acasă, vezi bine, că puterea lui se afla acum în sânul fiului de împărat. Se îmbolnăvise.

Dacă veni fiul împăratului şi îl întrebă zmeul de poate să-l facă sănătos, prefăcutul doftor îi spuse că se va însănătoşa, dacă se va scălda în lapte de iepe. Zmeul porunci numaidecât şi i se făcu o baie din laptele iepelor lui, pe care le pusese dânsul de le mulse. Când intră în baie zmeul, fiul împăratului mai răsuci o toană gâturile viermilor; iar zmeul odată sări în sus, zicând:

— Acum mi-e bine ca şi când eram la sânul mamei. Şi dând doftorului daruri scumpe, îl pofti la masă. Vezi că zmeul nu cunoştea cine era doftorul. Ospătându-se, şi stând ei la taifas, fiul împăratului întrebă pe zmeu:

— De ce treabă sunt bicele alea ce le ţii atârnate fiecare în cuiul său pe părete din fund?

— Cu unul, răspunse zmeul, dacă voi plesni o dată, toate turmele mele se fac o nucă. Dacă voi plesni cu al doilea, toate coprinsurile mele se fac un măr. Iară cu al treilea bici când plesnesc la spatele oricărui lucru, îl schimb în stană de piatră şi când plesnesc cu el în faţă, se desface făcutul, şi vine la adevărata lui fiinţă lucrul împietrit.

Cum află despre asta fiul împăratului, ieşi afară şi suci de tot gâturile viermilor iară zmeul crăpă îndată.

Apoi luă bicele, plesni cu unul şi toate turmele şi cirezile zmeului le făcu o nucă, pe care o băgă în sân; şi plesnind cu altul, toate coprinsurile zmeului se schimbară într-un măr, pe care iarăşi îl băgă în sân. Şi luându-şi logodnica, se duse la orb, dară nu-l mai găsi, căci murise; luă deci cu dânsul pe fată; şi mergând la curţile babei, luă şi pe fata ce slujea zmeoaicei şi se întoarse cu toatele acasă la împăratul socrul lui.

Şi mergând în faţa carelor şi cailor care rămăseseră stane de piatră, de când răpise zmeul pe fata împăratului, plesni de trei ori în faţa lor şi se făcură la loc cum erau în ziua când merseseră la cununie ei şi toţi cei de prin căruţe.

Cele două fete ce le adusese cu sine fiul de împărat le dete de neveste fraţilor lui.

Şi se făcu o nuntă înfricoşată, d-alea împărăteştile, cum seamăn nu mai avu pe faţa pământului, şi se făcu o veselie de o ţinură minte cât trăiră locuitorii acelei împărăţii.

Am fost şi eu acolo şi am văzut toate chefurile, căci de n-aş fi fost, de unde aş fi ştiut eu să vă povestesc?

O lingură scurtă pe la nasul cui n-ascultă.

Comunicat de dr. Johan Urban Jarnik, docent de filologie romană la c.r. universitate din Viena şi profesor la şcoala c.r. reală.

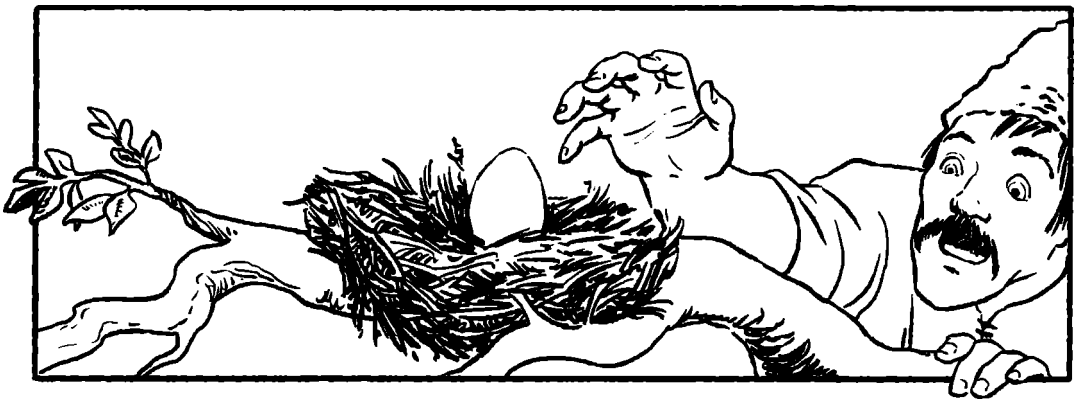

CEI TREI FRAŢI ÎMPĂRAŢI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un biet om sărac. El avea femeie şi trei copilaşi. Lucra bietul om de da pe brânci, zi şi noapte, orice şi pe unde găsea, şi două în tei nu putea lega şi el. Bieţii copilaşi erau mai mult flămânzi decât sătui.

Într-o dimineaţă, plecând la pădure ca să aducă ceva uscăturele pentru casă, văzu într-un copaci un cuib de pasăre, cum nu mai văzuse el până atunci. Se miră niţel, apoi parcă-i da cineva ghes, vru să ştie ca ce fel de pasăre să fie aceea ce se adăpostea în astfel de cuib. Îşi lepădă calevrii*, îşi scuipă în palme şi se agăţă de copaci ca să se urce în el. Încet, încet, el se sui până la cuib, se uită într-însul; pasărea nu era; când, ce să vază? Un ou ca de găină. Aşa de frumos era oul şi lucios, lucios, încât parcă-i era milă să puie mâna pe dânsul. În cele din urmă, îl luă şi-l băgă în sân. După ce se dete jos, culese câteva uscături, făcu o sarcină mică, o luă la spinare şi plecă cu dânsa acasă.

Copiii, când văzură oul, săreau de bucurie. Se miră şi femeia lui, căci nici ea nu mai văzuse un astfel de ou. Nu ştiau cum să umble mai binişor cu dânsul, ca să nu-l

* calevri – pantofi groşi, rezistenţi

scape jos să se spargă. Unul zicea ca să-l coacă în spuză şi să mănânce toţi dintr-însul; altul zicea ca să-l fiarbă; altul zicea ca să-l păstreze.

Muncitorul însă zise că mai bine ar fi să se ducă cu el în târg să-l dea pe bani, că tot şi-a pierdut el ziua de muncă, şi cu ce va prinde pe dânsul să ia niţel mălai.

Toţi găsiră cu cale că aşa este mai bine să facă.

Se duse deci cu oul în târg. Se aşeză şi bietul muncitor în rând cu femeile ce vindeau ouă.

Umblau oamenii de colo până colo şi cumpărau mereu la ouă; dară la el niciunul nu venea. Se mira cum de nu-l întreabă şi pe dânsul nimenea de oul lui. În cele mai de pe urmă, iacă un neguţător chiabur că vine şi la dânsul.

— De vânzare ai oul ăsta, prietene? îi zise.

— De vânzare, jupâne.

— Ce ceri pe dânsul?

— Păi, ce-i vrea să-mi dai, jupâne.

— Să-ţi dau o pungă de bani.

— Ia lasă, jupâne, nu-ţi mai bate joc de mine, zise el şi se uita în altă parte, crezând că râde de el pentru că venise la târg numai cu un ou.

— Ba nici râs, nici nimic, începu a zice neguţătorul cel chiabur. Iată două pungi: nu crez să-ţi dea altul mai mult.

Şi scoase pungile cu bani, i le puse în mână, luă oul şi plecă.

Bietul om rămase înlemnit în loc, uitându-se după neguţător cum se ducea. Nici că-i venea măcar să crează ochilor. Şi apoi, unde se mai auzise ca un ou să se vânză cu două pungi de bani?

Când se deşteptă din zăpăceala lui, pipăi pungile să vază de nu e vrun vis; apoi vru să alerge după neguţător să-l întrebe de n-a făcut vro greşeală. Dară ia pe neguţător de unde nu e. El îşi căutase de drum vesel că cumpărase aşa ou.

Dacă văzu şi văzu, deschise şi el pungile, se uită în ele, dară odată îl luară de ochi banii ce erau acolo. Apoi le strânse la loc, le băgă în sân şi plecă să-şi cumpere merinde. Umplu un sac cu de cele de trebuinţe şi o luă către casă. Se tot temea şi se tot uita în toate părţile să nu care cumva să vie cineva să-i ia pungile.

Când ajunse acasă, trânti sacul jos şi zise:

— Iată nevastă, ce minune făcui eu cu oul ăla poznaş. Vezi tu?

— Văz. Dar ce e în sacul ăla marele?

— Ei! Dară ce nu e, aia întreabă-mă; mălai, fasole, pastramă, peşte sărat, ceapă, ardei, usturoi.

— Şi unde le duci?

— Ia auzi: unde le duc! Acasă, fa, ţie şi copiilor, unde să le duc?

— Ce vorbeşti, bărbate, ori ai căpiat astăzi? Vezi, mă, că ţi le-o fi dat cineva să le duci aiurea şi tu, ştiind lipsa de acasă, te-i fi rătăcit cu ele încoace. Când ai mai făcut tu astă comedie să vii acasă cu merinde cât munca ta pe zece zile?

— Păi bine, fa, nevastă, nu-ţi spusei că comedia asta o făcu oul ăla poznaş, de-l găsii eu azi în pădure?

— Ce spui, bărbate? Atât a făcut oul ăla, cât ai dat tu pe toate astea?

— Hei! Dară când ai mai vedea şi p-astea, să vedem ce o să mai zici!

Atunci scoase pungile şi răsturnă banii în pat. Femeia rămase înmărmurită cu ochii ţintă la bani.

Copiii carii până atunci răscoleau prin sac şi înhăţau cu dinţii când din una, când din alta, cum auziră zornăitul banilor, alergau de la sac la bani şi de la bani la sac. Ei nu se puteau sătura văzând atâta belşug în casa lor.

— Bărbate, mai zise femeia, dară asta nu e lucru curat. Atâţia bani pentru un ou de găină!

Şi pipăia banii să vază, nu care cumva sunt niscai fermece, ori altceva?

— De găină, de negăină, uite, m-am văzut cu două pungi de bani, cum îi vezi cu ochii verzi. Apoi ori că el a făcut atâta, ori că negustorul la care l-am vândut n-a fost om curat, eu nu ştiu. Atâta ştiu numai că trebuie să mulţumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit să vedem şi noi o dată cu ochii ce este belşug în casa noastră. Acum vezi de rosteşte de masă, să mâncăm şi să ne veselim.

Aşa şi făcură. Toată ziua într-o veselie o duseră.

A doua zi, se sculă de dimineaţă, se găti şi plecă la muncă. Nu ştiu însă cum făcu el, nu ştiu cum drese, că se pomeni iarăşi în pădure. Nici el nu ştia cum venise acolo; ştia numai că el la muncă plecase.

Dacă văzu aşa, cătă copaciul, se sui în el şi mai găsi un ou. Se duse cu el în târg şi mai luă încă două pungi cu bani tot de la acel negustor.

Pasămite oule astea erau de diamant, care făceau de zece ori atât cât îi da lui pe ele negustorul.

El însă era bun bucuros că lua şi atât, căci scăpau de sărăcie el şi cu toţi ai lui.

Cumpără de astă dată haine pentru copii, căci erau goi. Mai luă nişte unelte şi dichisuri de ale lui pentru muncă şi pentru casă, căci nu credea că o să fie în toate zilele Paşte, să tot găsească la ouă d-astea scumpele.

Câteva zile d-a rândul se mai duse el în pădure şi tot găsea câte un ou. Se făcu însă mai năzuros în târg, ţinu mai la preţ şi cu mirare văzu că scoate câte patru pungi de bani în loc de două.

Apoi dacă văzu că aşa merge treaba, îşi făcu o căscioară, îşi mai îndulci şi el traiul şi-şi dete copiii la dascăl ca să înveţe carte.

Într-una din zile, ducându-se mai de dimineaţă să-şi ia merticul*, dete peste pasărea ale cui ouă le lua el. Sta pe cuib. Aşa frumuseţe de pasăre nu mai văzuse, nici mai auzise. Îndată îi trăsni prin cap că ar fi bine să o ducă acasă la dânsul. O şi luă binişor şi cu mare bucurie aduse la bordeiul lui pe stăpâna ouălor.

Apoi, ducându-se în târg, porunci o colivie foarte frumoasă şi foarte mare, în care colivie îşi aşeză găina şi o îngrijea ca pe copiii lui.

Cu chipul acesta scăpă şi de drumul de toate zilele prin pădure şi de suitul în copaci.

Găina îi oua în toate zilele câte un ou, în colivie.

Îmbogăţindu-se el, goni sărăcia din satul lui. Făcea bine la tot satul. Ajuta pe orice nevoiaş; cumpăra vaci la toate văduvele; ocrotea pe toţi copiii sărmani.

Omul era nesăţios. Cu cât are, tot ar vrea să mai aibă. Muncitorul, după ce văzu că are destul, începu a face negoţ. Şi fiindcă negoţul, când merge bine, de firea lui este să se întinză ca pecingenea, dete ghies muncitorului să călătorească prin ţări străine după negoţ.

Porni dară într-o călătorie foarte depărtată peste mări şi ţări.

Într-o zi, când lipsea şi nevasta lui d-acasă, copiii intrară în colivie ca să se joace cu găina. Jucându-se ei acolo, unul din ei ridică aripa găinei şi vede că este ceva scris acolo:

— Să te văz, nene, zise cel mijlociu către cel mai mare din fraţi, poţi tu să citeşti ce zice aici?

— Ba nici boabă, răspunse el. Astea parcă nu sunt slove de care ne arată dascălul.

— Să mergem să chemăm pe dascăl, să ne spuie el ce zic acele slove, zise cel mai mic din fraţi.

— Bine zici tu, răspunseră amândoi fraţii mai mari, să mergem, să mergem.

* mertic – porţie, raţie

Şi într-un suflet ajunseră la dascăl, îi spuseră şi-l rugară să vie să citească, ca să ştie şi ei ce zic acele slove de sub aripa găinei, pe care o păstrează în colivie tatăl lor.

Dascălul deocamdată nu voi să crează ceea ce-i spuneau copiii; dară după ce-l încredinţară, se hotărî să vie într-o doară, mai mult de hatârul lor, decât pentru vro ispravă.

Când văzu acele slove şi le citi, dascălul rămase înmărmurit şi, intrându-i gărgăunii în cap, îi şi puse gând rău găinei.

Copiilor însă le zise că acelea ce li se păreau a fi slove erau un fleac şi că nu însemna nimic.

Ce făcu dascălul, ce drese, se dete pe lângă muma copiilor şi, cu şoşele, cu momele, îi intră pe sub piele şi se înădi cu dânsa.

Biata femeie, slabă ca toate femeile, se planisi dascălului.

Într-una din zile, după ce îşi scoaseră ochii, dascălul uitându-se la ea cu ochi galeşi şi cu giugiuleli, îi zise:

— Ce mult aş pofti să mănânc o pasăre cu tine la masă.

— Mâine e sărbătoare, răspunse femeia, voi trimite să cumpere o pasăre bună şi grasă şi o voi găti după pofta inimioarei dumitale.

— Dacă ar fi vorba despre păsări de care se găsesc la toată lumea, nu ţi-aş fi mai spus dumitale, căci am şi eu destule în curte, slavă Domnului!

Dascălul bătea şeaua să priceapă iapa. Femeii îi dete un fier ars prin inimă.

— E, apoi ce fel de pasăre ai voi dumneata? îl întrebă femeia.

— Ceva aşa, deosebit, răspunse dascălul. Şi ca să nu mai ocolim, ţi-oi spune româneşte, pe şleau: am poftă să-ţi mănânc friptă găina aia a ta din colivie.

— Vai de mine, dascăle; dară cum aş face eu una ca asta? Ce va zice bărbatu-meu când s-o întoarce?

— Orice va zice, iaca, tu să-i spui că a murit. Şi apoi nu pricep la ce să mai ţineţi o găină, care şi aşa e destul de bătrână şi care peste curând negreşit că tot are să moară.

— Orişicum, dascăle, tot nu-mi vine să fac una ca asta, ca să nu se amărască bărbatu-meu.

— Atâta trecere n-am şi eu la dumneata? mai zise dascălul. Asta îmi dovedeşte că nu mă iubeşti, îmi pare rău că am îndrăgit cu atâta foc pe o nesimţitoare. Eu pentru dragostea ta aş fi dat prin foc şi prin apă, ca să-ţi fac voile, şi tu pentru mine atâta lucru să nu faci. Să ştii dară că de azi încolo n-ai să mă mai vezi; mă duc să mă înec.

Biata muiere începuse a simţi şi ea de dânsul; apoi, de frică ca să nu-şi facă seamă singur pentru dragostea ei, se înduplecă şi făgădui dascălului că-i va da găina s-o mănânce friptă, singur, singurel, după cum dorea.

Cum auzi dascălul de una ca aceasta, îi zise că acum s-a încredinţat că şi ea îl iubeşte. Apoi puse la cale ca găina s-o gătească bucătăreasa lui.

A doua zi, după ce porunci bucătăresei să nu lepede nimic din ale găinei, nici din măruntaie, ci s-o frigă aşa întreagă-întreguliţă, se duse la biserică, unde veni şi femeia cu copiii.

Bucătăreasa făcu întocmai precum îi poruncise stăpânu-său, însă pe când era aproape să fie friptă găina desăvârşit, copiii se întoarseră de la biserică, deşi nu se isprăvise slujba, căci li se făcuse foame, şi se rugară de bucătăreasă să le dea ceva să mănânce.

Cu atâta gingăşie se rugară copiii, încât bucătăresei i se făcu milă de dânşii: le dete câte un codru de pâine şi, pe lângă aceasta, celui mare îi dete capul găinei, celui mijlociu pipota, şi celui mai mic inima, socotind că acestea sunt lucruri de nimic.

Copiii mâncară repede şi se duseră iarăşi la biserică.

Dascălul, care stătuse ca pe ghimpi la biserică, cum ieşi, veni numaidecât să se puie la masă. Numai gândindu-se la găină, îi lăsa gura apă. Dară se supără cât un lucru mare când văzu că i se aduse găina fără cap, fără pipotă şi fără inimă. Se cătrăni de ciudă şi de necaz dascălul, încât p-aci, p-aci era să 'nebunească.

Atunci răcni ca un leu la bucătăreasă, întrebând-o cum a făcut de i-a călcat porunca.

Biata bucătăreasă spuse lucrul cum se întâmplase, zicându-i că nu credea să se facă atâta tevatură pentru nimicul ăsta de măruntaie.

Văzu că nu mai are încotro şi se stăpâni, gustă câte ceva din masă, se sculă foarte amărât şi se hotărî să poarte sâmbetele copiilor.

Femeia, de unde se aştepta să vază pe dascăl mulţumit pentru că se jertfise să-i facă plăcerea, rămase uimită auzindu-l că este atâta de mâhnit. Se duse dară pe lângă dânsul şi cu fel de fel de vorbe dulci voi să-l înveselească.

Iară el, care nu-şi lua de loc gândul de la găină, îi zise:

— Ai voit să-mi dovedeşti că-ţi sunt drag când te-ai înduplecat şi ai dat găina s-o taie şi să o frigă. Ca să mă încredinţez cu desăvârşire că mă iubeşti, am să te pui încă la o încercare. Un lucru am să-ţi mai cer.

— Spune, spune mai curând, sufletul meu, numai să se poată. Eu însă sunt gata şi la moarte să merg pentru d-ta, îi răspunse femeia.

— Trebuie să alegi una din două: ori să fii cu copiii tăi, ori să fii cu mine. Şi iată de ce: sunt dascăl de atâţia mari de ani, şi nu mi s-a mai întâmplat ca vreun şcolar până acum să-mi fi făcut ruşinea ce mi-au făcut copiii tăi. Toată lumea ştie că pe copiii tăi îi am mai de aproape decât pe ceilalţi; eu mă silesc cu ei să-i învăţ câte în lună şi în soare, fiindcă am voit să-i scot ciraci ai mei; şi ei, ce să vezi? Lasă că fac mişelii şi umblă ca dezmeticii pe uliţi, de s-a luat lumea de gânduri cu ei, dară azi, să iasă ei din biserică, să vie să mănânce şi apoi să se întoarcă în biserică clefetind din gură! Cu ce obraz să mai ies eu în lume? Cine o să-şi mai dea copiii la şcoala mea? Şi decât să-mi iasă nume rău, mai bine să mor; căci ce glăsuieşte o zicătoare: decât să iasă omului nume rău, mai bine ochii din cap.

— Ce stai, dascăle, de vorbeşti? Apoi la mine nu te mai gândeşti? Nu e păcat de Dumnezeu să pierdem noi nişte copilaşi aşa de drăgălaşi şi curaţi ca mărgăritarul? Cum se poate una ca asta, ca eu să-mi pierz copilaşii? Gândeşte-te, drăguţul sufletului meu, că sunt copiii mei.

— Ori ei, ori eu, răspunse el.

— Bine, ce o să zică bărbatul meu când s-o întoarce? Lumea mă va omorî cu pietre, când va auzi una ca asta.

Dascălul văzu că a cam scrântit-o şi o întoarse pe foaia ailaltă.

— Eu nu zic să-i omorâm, ci să-i trimitem deocamdată la un alt oraş; să zici că i-ai trimis pentru învăţătură. Nu mai pot, mă înţelegi, să stea cu mine aici; căci nu voi să-mi zică lumea că sunt dascăl d-ăia, terchea, berchea, trei lei perechea.

Cu gura zicea el unele ca acestea, dară în capul lui cloceau alte gânduri spurcate.

— Ei bine, dacă este aşa, mă învoiesc; dară cum să facem? întrebă femeia.

— Foarte lesne, răspunse dascălul; la noapte să-i închidem într-o magazie şi mâine, în faptul zilei, îi iau eu într-o căruţă şi i-oi duce să-i aşez la un prieten al meu.

Gândul dascălului era să ia pe copii, să-i ducă în pădure şi acolo să-i spintece pe câte unul, unul, şi să le scoată dintr-înşii capul, pipota şi inima găinei şi să le înghită el.

Dară norocul nu-i sluji nici de astă dată.

Copiii fură coprinşi de frică când se văzură închişi în magazie. Începură să plângă. Cel mijlociu însă zise:

— Fraţilor, ascultaţi-mă pe mine, că va fi bine de noi toţi. Ştiţi de ce ne-a închis dascălul aici cu voia mamei?

— De ce? întrebară ceilalţi.

— Dascălul a spus minciuni că nu însemnau nimic slovele de subt aripa găinei. Şi d-aia a stăruit el pe lângă mama de a tăiat găina şi s-o mănânce el, ca să se împlinească la dânsul prorocia din acele slove. Dară n-a vrut Dumnezeu cu dânsul.

— Adevărat să fie, mai întrebară fraţii, că însemnau ceva acele slove?

— Mai e vorbă! răspunse el. Iacă să v-o spui eu acum. Slovele acelea ziceau că: cine va mânca capul găinei, va ajunge împărat.

— Eu împărat?! zise cel mare, care mâncase capul.

— Aşa, răspunse fratele cel mijlociu. Cel ce va mânca inima găinei, de câte ori se va culca, se va pune la capul lui o pungă cu bănet, unde o va găsi când se va scula.

— Mie să mi se întâmple asta? întrebă cel mic, care mâncase inima.

— Ţie, îi răspunse fratele cel mijlociu. Iară cel ce va mânca pipota găinei se va face năzdrăvan.

— D-aia ştii tu năzdrăvăniile astea, strigară fraţii cel mare şi cel mic deodată.

— D-aia, fraţilor, le răspunse mijlociul. Acum, ca să scăpăm de aici, trebuie să ne punem toate puterile să stricăm fereastra magaziei ăsteia şi să fugim, căci demonul de dascăl are de gând să ne ia în revărsatul zorilor, să ne ducă în pădure şi să ne omoare.

Se puseră cu toţii, sfărâmară fereastra şi fugiră. Merseră, merseră, toată noaptea. Când se lumină de ziuă, ajunseră la un loc unde se deschideau trei drumuri. Aci stătură să se odihnească. Se hotărâră să apuce fiecare pe câte un drum şi să se ducă unde i-o lumina Dumnezeu. Se îmbrăţişară, se sărutară, îşi luară ziua bună unul de la altul cu lacrămile în ochi şi se despărţiră.

Merseră ei toată ziua, când înde seară fraţii cei mari se întâlniră iară. Pasămite drumurile pe care apucaseră ei se întruneau acolo. Atunci năzdrăvanul zise:

— Pesemne că Dumnezeu vrea să fim tot împreună, dacă el ne-a adus aci. Aşadară să nu ne despărţim în toată viaţa noastră. Mai-nainte de aci este un oraş mare. Acolo a murit împăratul şi mâine se alege altul: cel ales ai să fii tu.

— la lasă vorba aia încolo, măi frate, şi nu mă mai face să-mi intre gărgăuni în cap. Mai bine zi: hai să mergem să căutăm ceva de lucru, că burta, auzi, cică n-am mâncat de ieri şi cere, sărmana.

Mergând ei, ajunseră la oraşul care era înaintea lor. Aci întâlniră un bătrân pe care îl rugară să-i îndrepte la vrun han, unde să mâie noaptea. Bătrânul le spuse că hanurile gem de lume care a venit să fie faţă la alegerea împăratului, care se va face mâine, că nu vor găsi niciun loc de mas şi îi luă la dânsul acasă, unde le dete de mâncare şi un pat de odihnă.

A doua zi de dimineaţă se scoală cu toţii, se spală, se scutură şi pleacă cu bătrânul afară din oraş pe o câmpie întinsă, ca să vază şi ei cum se aleg împăraţii la cetatea aceea.

Bătrânul le spuse că alegerea se face aşa: dregătorii cei mari iau un porumbel alb nevinovat, îl încarcă cu cordele foarte frumoase cu tot felul de feţe, îl aruncă în sus, şi pe cine s-o lăsa porumbelul, p-acela îl fac împăratul lor.

Pe locul hotărât se adunase, încă până a nu se face ziuă, atâta lume, câtă frunză şi iarbă, de nu se mai putea mişca; şi bătrânul cu copiii abia găsiră şi ei un colţişor la o parte de unde să se poată uita şi ei. N-apucară să se aşeze bine şi auziră un sunet de bucium. Atunci se făcu o tăcere de se auzea musca zbârnâind. Toată lumea ţinea ochii ţintă în sus.

Aruncându-se porumbelul în văzduh, acesta ocoli pe dasupra lumii şi veni de se puse drept pe capul băiatului celui mare.

Fiii de împăraţi şi de boieri, cari veniseră cu gând d-a fi aleşi, începură a striga că nu se poate, e greşeală, nu e bun de împărat, şi altele, şi cerură ca să se facă o a doua încercare.

Se înălţă dară porumbelul de a doua oară; şi de astă dată, fără niciun ocol, veni şi se puse drept pe capul băiatului. Încă o dată strigară fiii boierilor că nu se poate, nu se poate, şi cerură a treia încercare. Iară pe băiat îl băgară într-un sac şi-l duseră departe de lume.

La a treia înălţare, porumbelul, după ce fâlfâi puţin pe dasupra locului pe unde sta băiatul mai-nainte, îşi ia zborul şi se duce de se pune drept pe sac.

Atunci toată lumea strigă într-o unire că acesta este împăratul lor. Îl scoaseră dară din sac şi-l duseră de-l aşezară pe tron, în sunetul buciumelor, al surlelor şi al strigărilor de bucurie ale mulţimei adunate.

Împăratul cel nou, cum se văzu întronat, mai întâi hotărî ca frate-său năzdrăvanul şi bătrânul ce-i găzduise să fie nelipsiţi de lângă dânsul. Şi cu ajutorul lui frate-său începu a cârmui împărăţia cu înţelepciune şi dreptate. Nu trecu mult şi vestea se duse

în toate ţinuturile şi în împărăţiile vecinilor despre numele lor; iară supuşii lor începură a-i numi cei doi fraţi împăraţi cu minte şi drepţi.

Când auzi dascălul de fuga copiilor, turbă de mânie; căci era un zăcaş de n-avea margini. Vru să-şi facă seamă singur, dar n-avu curaj. Văzând însă că norocul îi stă împotrivă, se potoli oarecum şi se apucă iară de dăscălia lui.

După o bună bucată de timp iată că soseşte şi tatăl copiilor din călătoria cea lungă ce făcuse. Adusese cu dânsul bogăţii după bogăţii. Când află de fuga copiilor, cât p-aci era să-i vie rău, dară se stăpâni. Cercetă în dreapta şi în stânga, şi i se spuse toată istoria cum s-a întâmplat. Atunci el hotărî să ceară dreptate pentru necinstea ce i-a făcut soţia lui şi pentru răul ce i-a pricinuit procletul de dascăl.

Merse deci pe la toate dregătoriile şi fu străgănit prin judecăţi mai mulţi ani, fără să-şi dobândească dreptatea potrivit cu mărimea vinei celor vinovaţi.

Aflând şi despre numele cel falnic al celor doi fraţi împăraţi, neguţătorul îşi luă femeia şi pe dascăl şi se duse să-i judece ei.

Mai-nainte însă de a ajunge ei acolo, fratele împăratului, năzdrăvanul, simţind că are să vie tată-său la judecată, spuse frăţine-său, împăratul, şi amândoi se chibzuiră ca să facă o primire frumoasă ca unui părinte bun ce le era.

Când veniră împricinaţii la înfăţişare, ieşi înainte fratele împăratului şi primi pe negustor la scară, iară când îl duse înaintea împăratului, acesta se sculă de pe tron şi l-a întâmpinat cu vorbe bune şi supuse.

Negustorul se minună de atâta cinste ce i se făcu şi nu ştia ce să mai zică; se uita în toate părţile şi nu pricepea nimic din cele ce se făceau.

El căuta când la împăratul, când la fratele împăratului, se minuna în sine, dară nu cuteză să zică nimic.

Intrând în cămară şi dascălul cu femeia, stătură ca trăsniţi de Dumnezeu. Vezi că se ştiau vinovaţi de moarte.

După ce se aşeză împăratul pe tron, judecata începu.

Neguţătorul îşi spuse păsul şi zise că îşi pune nădejdea în înţelepciunea împărătească şi aşteaptă să hotărască împăratul cum îl va lumina Dumnezeu.

Dascălul o mâlcise* de tot, iară femeia îndrugă şi ea câteva vorbe, aruncând toată vina în spinarea dascălului.

Atunci împăratul întrebă pe negustor că dacă îşi va vedea copiii, i-ar cunoaşte el?

---

* a mâlci = a amuţi, a încremeni

— Mai e vorbă? răspunse neguţătorul.

El se uita la amândoi împăraţii şi nu mai cuteză să zică nici bleau.

— Noi suntem, răspunse împăratul.

La aceste cuvinte, femeia şi dascălul o sfecliră de tot şi tremurau că varga. lară neguţătorul, creştea inima într-însul de bucurie că-şi găsise copiii.

Împăratul zise că de când el este împărat, aşa pricină grea nu mai judecase. Hotărî dară ca toţi să cază în genunchi şi să roage pe Dumnezeu să le arate dreptatea lui.

Aşa şi făcură.

Pe când încă se rugau, deodată, dascălul şi femeia se făcură stane de piatră.

Împăratul porunci să puie aste stane de piatră de o parte şi de alta la scara palatului. lară negustorul rămase la curtea împărătească.

*

În vremea aceasta, fratele cel mic, după ce se despărţi de fraţii săi, se duse, se duse, ca cuvântul din poveste ce d-aci încolo se găteşte, şi ajunse la oraşul unde îl scosese drumul pe care apucase el.

Acolo dacă sosi, trase la gazdă la un om al lui Dumnezeu. De câte ori se culca, de atâtea ori găsea câte o pungă cu galbeni la căpătâiul său când se scula.

Ceru de la gazdă pe cineva care să-i arate lucrurile cele mai însemnate. După ce ocoli cruciş şi curmeziş tot oraşul, văzând tot ce era vrednic de văzut, ajunse la margine şi acolo era un ostrov. lară dacă vru a şti ce era acolo, călăuza se feri d-a-i spune.

Seara întrebă pe gazdă şi aceasta îi zise:

— Să nu care cumva să te muşte şarpele de inimă să te duci acolo, că e stingere de tine.

— Pentru ce? întrebă flăcăiandrul.

— Pentru că acolo şade o măiastră şi oricine merge la dânsa se întoarce capiu*. Şi apoi nimeni nu poate să meargă să o vază, până nu o da două pungi de bani.

— Asta este tot? Mâine mă duc să o văz, zise el; bani am destui, precum vezi.

Nici rugăciunile gazdei, nici frica de căpiere nu l-a putut opri de a merge să vază pe acea măiastră.

---

* capiu – năuc, zăpăcit

Se duse deci, dete două pungi de bani şi intră în ostrov. Acolo umblă câtva timp, ca un haidamac, pe dinafară, că doar măiastra va ieşi la fereastra palatului să o vază. Ea ieşi, el o văzu şi apoi se întoarse. A doua zi se duse iară, a treia zi iară şi tot astfel câteva zile d-a rândul. De ce o vedea, d-aia dorea să o mai vază.

Măiastră băgă de seamă că el venea într-una de câteva zile. „Trebuie să aibă mulţi bani", se gândi ea.

Iară dacă trimise de-l chemă, îi zise:

— Mare stare trebuie să ai tu, tinere, de o risipeşti aşa. N-am văzut până acum pe nimeni care să vie la mine în ostrov de atâtea ori una după alta.

— Da, mare şi nesfârşită, răspunse flăcăiandrul cu mândrie, ca şi puterea cu care o fac.

Cum auzi măiastra aste vorbe, îi puse gând rău. Se luă deci pe lângă dânsul cu şoşele, cu momele, viclenindu-l ca să-i afle puterea.

Flăcăiandrul se pierdea de dorul ei când o văzu dezmierdându-l cu nişte cuvinte mai dulci decât mierea. Se înşelă şi îi spuse.

Atunci ea îi dete ceva de bău, iar el dete dintr-însul afară inima găinei. Ea o luă, apoi îl dete pe bete din ostrov.

Când se dezmetici el şi se văzu pirpiricosac, golănel şi gonit, cugetă: „Dacă nu ţi-oi face-o eu, apoi să ştii că nici dracul nu ţi-o mai face."

Se duse la gazdă şi povesti ce i se întâmplase.

— Nu ţi-am spus eu, săracul de mine, să nu te duci acolo? Ce o să te faci acum?

— Mă voi duce în lume, şi ce va vrea Dumnezeu cu mine.

A doua zi plecă şi, trecând printr-o pădure, ajunse la marginea unui râu. Acolo dete peste o colibă de pescar. Îi chiorăiau maţele de foame şi fu nevoit să se abată.

Pescarul primi să rămână la dânsul să înveţe pescuitul.

Într-una din zile, pescarul zise flăcăiandrului:

— Iată, eu mă duc la târg cu coşul ăsta de peşte. Până una alta, ia şi tu halăul* ăla şi vezi de-i putea să prinzi vro fâţă de peşte ca să avem de legumă pentru azi şi mâine.

— Las' pe mine, răspunse flăcăiandrul.

Pescarul plecă. Iară băiatul intră cu plasa în gârlă. Bătu în sus, bătu în jos şi peşte să prinză, câtuşi decât.

Tocmai era să se lase de pescuit, când văzu o mreană.

---

* halău – năvod, plasă de pescuit

Mreana fugi, el după ea, până îi veni bine şi, aruncând plasa, o încâlci într-însa şi o trase la margine.

Văzu el că mreana era cât să le ajungă pe două zile. Se bucură în inima sa că făcuse o treabă cumsecade.

Se puse deci de o curăţă de solzi; o spintecă, îi scoase măruntaiele. Când în loc de lapţi, ce să vezi? Ceva ce nu semăna a nimic. Luă el acel ceva, îl spălă, şi rămase un fel de covăţea mititică de piatră.

— Bună este şi asta, zise el, să am cu ce bea apă.

Şi îndată şi luă oleacă de apă cu dânsa să bea. Când s-o aducă la gură, ea era plină cu galbeni. Se miră de astă întâmplare. Răsturnă banii în poală şi mai luă o dată apă ca să bea. Când să aducă la gură, se făcu iară bani.

— Acum, aide la zâna mea măiastră, zise el.

Lăsă şi plasă, şi peşte, şi colibă şi într-un suflet alergă la gazda lui din oraş. Îi spuse despre norocul ce dase peste el şi începu a se găti să meargă la ostrov.

Gazda se sili în toate chipurile să-l oprească de la această hotărâre a sa. Fu peste putinţă, îl trăgea aţa la rele. Până una alta, umplu gazdei două tocitori cu bani. Apoi luă cu dânsul covăţica de piatră şi două pungi pline, şi se duse la ostrov.

Cum îl văzu măiastra, îl cunoscu. Înţelese ea că trebuie să fi dat el cu mâna în foc, şi-l chemă la dânsa.

Acolo, cu prefăcături, cu marghiolii şi cu viclenii îl făcu de spuse cum are atâta stare. Şi fiindcă flăcăiandrul îşi pierduse capul, cum ajunse lângă dânsa, se lăsă să fie mâglisit*, şi măiastra îi şterse şi covăţica. Cum se făcu stăpână şi pe acest lucru, porunci slugilor sale să-l huiduiască ca p-o găgăuţă şi îl goni cu ruşine din ostrov.

Când se văzu iarăşi dat afară şi înfruntat, nu se putu astâmpăra de necaz, cum de să nu se ţie el, ca să nu fie şi batjocorit, şi cu banii luaţi.

Plecă iară la gazdă şi-i spuse toată şiretenia.

Gazda îl povăţui să ia pe seama lui o tocitoare de bani din care îi lăsase, să se apuce şi el de ceva şi să nu mai umble ca un pierde-vară după icre verzi.

El nu voi, şi plecă în lume.

— Ce mi-o da Dumnezeu, zise el.

Merse, merse, prin câmpii cu inima plină de foc pentru măiastra lui, trecu prin păduri, şi nu se putea împăca cu gândul că n-o să-şi mai poată vedea odorul. În cele

* mâglisit – ademenit, păcălit

din urmă, căzu de obidă şi de mâhnire. Stând el aşa şi zbătându-se cu gândurile, băgă de seamă că p-acolo p-aproape curgea o apă. Se duse să se scalde ca să se mai răcorească.

Tot scăldându-se, văzu de acea parte a râului nişte smochini. Îşi aduse aminte că nu mâncase de două zile şi se duse să facă o gustărică cu nişte smochine. Mâncă ce mâncă, dară începu a simţi că din ce în ce se schimbă. Unde din om ce era, se pomeni deodată măgar.

Altă nevoie acum. Cum să se întoarcă în cetate? Pe lângă celelalte toate, acum are să fie şi prigonit. Umblând în sus şi în jos pe marginea pădurii, îi era frică să intre înăuntru pădurii, ca să nu-l apuce vro fiară sălbatecă; se temea iară să iasă mal la lumină, ca să nu-l prinză vrun om, să-l puie la vro muncă ce n-ar putea-o duce. Ce să facă? Se căina şi se văicărea, de-i plângeai de milă. Toată ziua umblă rătăcind cu inima cât un purice de frică. Flămânzi iară. Căutând câte ceva de mâncare, dete peste nişte roşcove. Se apucă să mănânce, căci era lihnit de foame.

Cât p-aci era să moară de bucurie când văzu că încet, încet, se schimbă şi se făcu iară om.

Stătu în loc şi se cruci şi el de astă minune. Apoi deodată zice:

— Acum eşti a mea! Stai, măi tu, că ţi-o fac eu ţie pe piele, femeie fără de inimă ce mi-ai fost!

Se apucă şi umplu sânul de roşcove. Apoi făcu un coşuleţ, cum putu, din nuiele de răchită, şi culese într-însul smochine, de care mâncase şi el.

După ce se întoarse la gazda lui din cetate, îi spuse că acum s-a împlinit.

Auzind însă de faima celor doi împăraţi înţelepţi, îi dete un fier ars prin inimă, şi-şi puse în gând a merge la dânşii să vază, oare n-or fi fraţii lui?

Dară până să se pornească către dânşii, se mai duse o dată la ostrov, cu coşuleţul de smochine pe mână, şi începu a striga la smochine, pe la poarta palatului. Măiastra, auzindu-l, trimise să-l cheme. Cum îl văzu, îl cunoscu.

Crezând că şi în smochinele lui este ascuns vrun farmec numai bun pentru dânsa, porunci de-i cumpără coşul cu totul. El luă banii şi se făcea a se mai plimba prin ostrov.

Măiastra se puse la masă. Când la sfârşitul mesei, după ce mâncară împreună cu ai lor smochine, se făcură măgari.

Hâţ în sus, hâţ în jos. Ba că o fi una, ba că o fi alta, nimic. Rămaseră măgari ca toţi măgarii.

Atunci flăcăiandrul, prinzându-i, le puse câte un căpăstru în cap, îi legă unul de altul şi îi duse cu dânsul, după ce luă covăţica şi o băgă în sân; căci inima găinei o mâncase măiastra.

Se duse cu cârdul de măgari la gazda lui.

— Acum să ştii că mă duc într-ale mele, zise el gazdei; bani ai destui, ostrovul şi palaturile sunt ale tale. Rămâi sănătos.

— Să ne vedem sănătoşi, răspunse gazda, şi să auzim de bine. Dară cu turma aia de măgari ce ai să faci? Ia-ţi un argat, care să vază de ei.

Aşa şi făcu. Tocmi un argat şi porni să meargă la fraţii lui, cu alaiul după dânsul.

Pe când mergea, fratele năzdrăvan spune împăratului toate cele întâmplate fratelui lor celui mai mic, şi se pregătiră să-l primească cu cinste.

Când ajunse la marginea cetăţii unde domnea împăratul, se miră că găsi pe fratele său cel mijlociu care îl aştepta.

Acesta îi povesti toată întâmplarea cu muma lor şi a dascălului, şi cum îi pedepsise Dumnezeu.

Plânse fratele cel mic de osânda dumnezeiască ce căzuse peste muma lor, apoi merse de se înfăţişe împăratului.

Cum se văzură, se cunoscură şi se îmbrăţişară.

Apoi ceru de la împăratul să-i dea un grajd curat unde să-şi puie măgarii, pe care singur îi îngrijea.

Trecu ce trecu şi nici pomeneală nu era ca să facă pe măgari să se schimbe iarăşi în oameni.

Într-o zi, la masă, când văzu că frate-său cel mic este cu voie bună, împăratul îi zise:

— Ei, ce ai de gând cu măgarii tăi? Destul i-ai pedepsit, iartă-i. Să nu socoteşti că nu ştiu tot ce ai păţit. Dară este destul. Mai cu seamă căci ştiu că se topeşte inima în tine de dorul ei.

— Adevăr ai grăit, îi răspunse fratele cel mic. Pentru hatârul tău fac tot.

Trimise de aduse măgarii acolo; le dete de mâncară roşcove şi îndată se făcură iară oameni.

Toţi cei de faţă rămaseră înmărmuriţi când văzură astă minune. Apoi ochii tuturor se aţintiră la măiastră şi mărturisiră că aşa frumuseţe de muiere nici c-au mai văzut, şi nici că se mai poate afla în toată lumea.

Ea atunci, începu a zice:

— Mai întâi mulţumesc împăratului că s-a fost înduioşat de starea cea proastă şi ticăloasă în care ajunsesem şi a stăruit de ne-a făcut oameni la loc.

Apoi, uitându-se la fratele împăratului cel mic, îi zise:

— Numai tu mi-ai venit de hac pe lumea asta; dacă voieşti, sunt gata a te lua de bărbat. Iartă-mă pentru neajunsurile ce ţi-am făcut.

— Apoi eu ce umblam, păcatele mele, când tot veneam pe la tine, şi tu ţi-ai bătut joc de mine. Fie că şi eu mi-am scos din capete. Sunt gata şi eu a te lua de soţie, mai cu seamă acum, că nu mi-a mai rămas la inimă nicio zăcăşeală.

Se pregătiră şi făcură o nuntă d-alea împărăteştile. Ei nu se mai duseră de acolo. Rămaseră câte trei fraţii la un loc.

Trebile împărăţiei mergeau găitan.

Locuitorii apucau şi ei de la aceşti trei fraţi când dreptate, când poveţe bune şi când ajutor de bani; şi în toată lumea se duse vestea despre ei, cărora li se zicea *La cei trei fraţi împăraţi.*

Încălecai p-o şea etc.

Comunicat de D.I. Economescu şi auzit de la o bătrână mahalagioaică din Bucureşti.

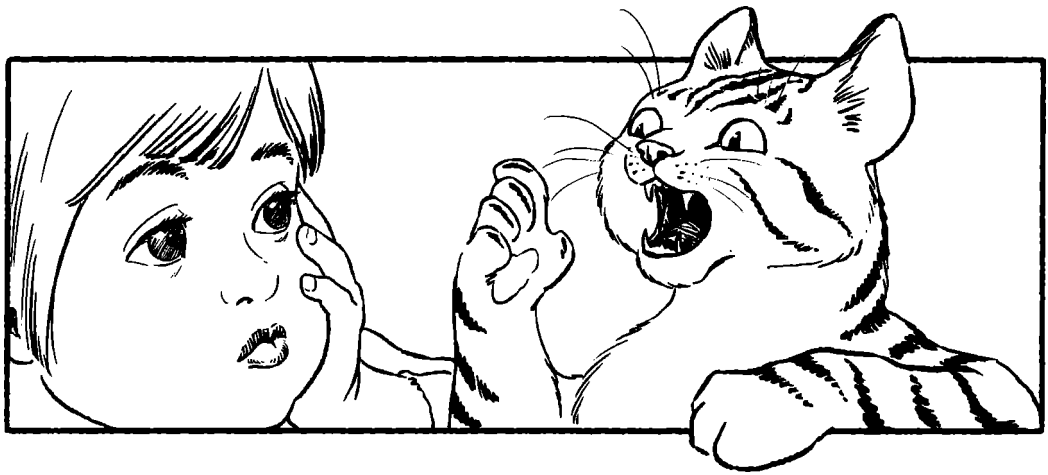

COTOŞMAN NĂZDRĂVANU

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o pereche de oameni. Ei n-aveau copii. Într-o zi, fiind cu voie bună, zise bărbatul către femeie:

— Soro, de la mila lui Dumnezeu noi n-avem copii. Să mergem pe câmp şi ce vom găsi, aceea să ne fie copil.

— Bine zici dumneata, frate. Aşa să facem, dacă astfel ai găsit dumneata cu cale.

Vezi că ei trăiau bine şi nevasta nu ieşea din cuvântul bărbatului, nici cât negru subt unghie.

Făcură o azimă, luară şi niţică legumă, le puseră la traistă şi plecară.

Aide-aide, mergând povesteau şi râdeau, şi cu ochii în toate părţile căutau.

Când, iată că deteră peste un pisoi jigărit, jigărit şi urduros, îl luară şi îl aduseră acasă, îl îngrijiră şi îl crescură ca pe copilul lor. De ce trecea, d-aia se făcea mai frumos, până ce se făcu un cotoşman numai de drag să priveşti la el.

Nu mai puteau de bucurie oamenii, căci aveau şi ei pe ce pune ochii în casa lor, când se sculau dimineaţa. Mai-nainte casa li se părea pustie.

Cotoşmanul era un pisic cuminte. Şoareci nu se mai stăveau* prin casa aceea. Când şedeau casnicii la lucru, iarna, în nopţi d-alea lungile şi spuneau la snoave şi la ghicitori, cotoiul sta lângă dânşii şi torcea. Când stăpâna casei făcea la ciorap, pisoiul se juca cu ghemul. Dară nu-l încurca, ferească Dumnezeu. Cum făcea el, cum dregea, se juca aşa de frumuşel, încât ghemul nici nu se desfăşura, nici nu se încurca. Câteodată îl lua în lăbuţele lui de dinainte, ţiindu-l ca un om, şi se trântea cu el pe spate, altă dată îl făcea să se dea d-a rostogolul, lovindu-l cu câte o labă şi se repezea după dânsul ca după şoareci.

Când stăpânul casei se juca cu dânsul, ferit-a sfântul să-l zgârie, pare că-şi pilise ghearele. Când îl mângâia, cunoştea el că îl iubeşte, şi se întorcea şi el cu lăbuţele şi mângâia pe stăpânu-său, dară tot cu ghearele ascunse, o mângâiere lină ca mătasea.

Pe lângă acestea, era aşa de cuminte, încât casnicii îl lăsau să îngrijească de pui şi să le dea de mâncare; iară cotoşmanul nici că se gândea să se dea la ei. El nu era de cei ce îşi bagă botul prin toate vasele. Cât despre oala cu smântână, nici pomeneală nu era să-l fi prins vreodată la ea, ori să dea cu praştia prin bucăţelele de friptură de pe grătar. Era un mâţoi cum nu este altul în ziua de azi.

Nu mult după aceasta, femeia se simţi îngreunată. Atunci să fi văzut bucurie pe casnici, încât nu-i ţinea pământul. Iară când fu la facere, născu un copilaş gras şi frumos şi sănătos.

Crescu copilul şi se făcu mare. Nu se despărţea de pisoi nici cât ai da în cremene. Amândoi se jucau, amândoi mâncau la masă, amândoi se culcau.

Părinţilor copilului nici nu le trecea prin minte să oropsească pe cotoşman. Ba încă îl îngrijeau ca şi pe copilul lor, fiindcă, ziceau ei, a intrat cu noroc în casa lor, este ugurliu, adică dobândiseră un copilaş.

De la o vreme încoace însă, văzură că dau îndărăt. Unde până aci era belşugul în casa lor, acum ajunseră negustori grei ca fulgul pe apă, cum se zice. Cu toate astea, perechea de oameni nici nu se gândea a cârti împotriva lui Dumnezeu. Ea era mulţumită că dobândise copil, şi alt nimic.

Mai trecu ce trecu şi amândoi bătrânii dară ortul popii, rămâind în urma lor casa toacă şi o sărăcie lucie.

---

* a se stăvi – a se aciua

Copilul se alese cu cotoşmanul. După ce văzu că nu mai are de nici unele, şi nici părinţi, se puse pe un plâns de-ţi era mai mare jalea de dânsul. Atunci cotoşmanul îi zise:

— Stăpâne, nu te credeam aşa slab de înger. Eşti cu mine. Nu te întrista aşa de mult. Precum părinţii tăi au îngrijit de mine, aşa şi eu sunt dator să îngrijesc de tine. Şi precum tu nu m-ai dezlipit de lângă tine, nici cât ai clipi din ochi, aşa şi eu nu mă voi dezlipi de tine până ce nu te-oi căpătui şi nu te-oi vedea om în rândul oamenilor.

Pasămite cotoşmanul era năzdrăvan. Băiatul însă rămase cu ochii bleojdiţi la dânsul, când îl auzi vorbind.

Plecară amândoi. Cotoşmanul înainte, băiatul după dânsul. Ajungând într-o pădure, găsiră o scorbură mare şi şi-o aleseră de locuinţă.

Cotoşmanul făcu un culcuş stăpânului său acolo numai din fulgi de păsări, de se cufunda în puf când se culca. Îi aducea de mâncare şi de băut. Îi ţinea de urât spuindu-i fel de fel de basme şi de snoave.

El îi spunea ce va să zică cântatul greierilor, ce însemnează săritura lăcustelor prin iarbă, îl făcea să înţeleagă că dragostea între fraţi este nesfârşită ca apa fântânei ce curgea p-aproape de locuinţa lor. Când se plimbau amândoi prin câte un luminiş din pădure ori ieşeau la câmp, îi arăta toate floricelele şi i le spunea pe nume. Copilul nu se dumirea de ce cocorii umblă înşiruiţi trâmbă, de ce rândunele se duc şi vin, de ce privighetorile cântă aşa frumos; iară chiuhurezii, te apucă răcori de groază când îi auzi. Şi cotoşmanul îi spunea pe şart* toate şi-l făcea să priceapă că aici pe pământ toate sunt cu rânduiala lor.

Scorbura o ţinea aşa de curată, încât ţi-era milă să calci pe acolo.

Nici că se stăvea vreo goangă măcar pe la ei pe acolo. Cotoşmanul nu lăsa pe băiat să puie mâna pe nimic. Toate el le făcea.

Băiatul se făcuse flăcău de însurat. Şi-i zise pisoiul:

— Stăpâne, acum ţi-a venit vremea să te însori.

— Bine, să mă însor, răspunse flăcăiaşul; dară eu n-am de niciunele. Sunt golan precum mă vezi: sula şi căciula.

— De asta nu te îngriji, că este de mine îngrijită de mai-nainte. Tu numai să faci ce ţi-oi zice eu. De azi înainte să ştii că te numeşti Mătăhuz împărat.

* pe şart – pe rând

Nu trecu mult după aceasta şi cotoşmanul se duse a căuta fată să-şi însoare stăpânul. Se vede că el o ochise, căci se duse drept ca pe ciripie la palaturile unui boier mare. Cum ajunse la poartă, se dete de trei ori peste cap şi se făcu om.

Iară dacă dete ochi cu boierul, el zise:

— Boierule, stăpânul meu, Mătăhuz împărat, mergând la vânătoare, nu întâlnea decât păsărele mititele.

Nu era vânat
Vrednic de-mpărat

El trecea înainte, lăsându-le să-şi vază de ouşoare.

— Şi ce trebuinţă am eu oare să ştiu dacă stăpânul tău, Mătăhuz împărat, n-avea noroc la vânat?

— Să-ţi tai cuvânul cu miere, boierule; dacă vei voi să mă asculţi până la sfârşit, vei afla că solia mea are să-ţi aducă veselie.

— Ei bine, vorbeşte cât vei voi, te ascult. Dară nu ştiu de ce, bag de seamă, că în graiurile tale este ceva mierloit.

— Păreri, cinstite boierule. Precum vremea închisă zămisleşte visuri spăimântoase, aşa poate că voi fi având şi eu peri răi, şi te înşeală părerile.

— Bine, bine; sfârşeşte, precum ai început.

— Şi aşa, luminate boierule, cum îţi spuneam, stăpânul meu nu băga în seamă poşidicul de vânat ce-i tot ieşea înainte. Răzbătu pădurea prin toate colţurile, dară părea că se vorbiseră toate lighioanele ca să nu iasă de prin culcuşurile lor. Scârbit de prostia fiarelor sălbatice, ce stau pitulate, stăpânul meu hotărî să se întoarcă acasă. Când, deodată, pe piscul unui munticel ce se ridica semeţ din răriştea pădurii, zări o căprioară sprintenă, cu ochii blajini! Fu de ajuns o uitătură, căci îi răpi inima. Stăpânul meu, Mătăhuz împărat, se luă după dânsa. Căprioara fugi, el după dânsa. Dară ea, mai iute de picior, îl lăsă pe urmă şi veni de se ascunse în culcuşul ăsta. Iară pe mine mă trimese să-i caut inima, şi să-i dau în mână pe hoţomana de căprioară. Pentru aceasta am venit la d-ta, şi te rog să-mi dai ajutor ca să mă întorc cu ispravă bună.

— Măi, da' calendroi mi-ai mai fost! Stăpânul tău, Mătăhuz împărat, mult trebuie să fi căutat până să găsească un puşchi ca tine...

— De mine zi ce vei pofti, boierule; dară să nu cazi în ispită să te atingi de împăratul, stăpânul meu, că, uite, se face lucru dracului.

— Nici că m-am gândit la una ca asta. Dară împăratul, vânătorul tău, să vie să-şi caute căprioara.

Şi fiindcă vorba vorbă aduce, cotoşmanul şi boierul stătură la taifas şi se înţeleseră la cuvinte. Ei hotărâră ca să vie Mătăhuz împărat, să dea ochi cu fata boierului.

Întorcându-se cotoşmanul la stăpânul său, îi spuse cum a izbutit în solia lui şi puseră la cale ca în sărbătoarea viitoare să meargă împreună.

Băiatul nu se putea dumiri cum de să meargă el aşa goloneţ. Iară cotoşmanul nu-i da răgaz să se gândească la d-alde astea, ci îl lua cu vorba pe departe şi cu un cusur* subţire îl făcea să priceapă că are să fie fericit.

Trecură zilele ca ziua de ieri şi veni sărbătoarea aşteptată.

Cotoşmanul luă pe stăpânul său şi plecă cu el în peţit. Merseră ce merseră şi, ajungând într-o pădure, aproape de palaturile boierului celui cu fata, se opriră. Băiatul rămase adumbrit într-un crânguleţ verde, căci era gol pistol. Iară cotoşmanul o rupse d-a fuga spre curtea boierului celui mare.

Cum ajunse, începu a striga cât îi lua gura:

— Săriţi, săriţi, că ne-au jefuit hoţii!

Toţi cu totul ieşiră să vază ce s-a întâmplat. Cotoşmanul, abia răsuflând şi cu spaima în faţă, zise boierului:

— Da' bine, boierule, în coprinsul dumitale se poate ca ziua-n amiaza mare să ne calce hoţii?

— Unde? Cum? Ce s-a întâmplat? întrebă boierul.

— Ce să fie? Iacă tocmai când veneam cu Mătăhuz împărat, stăpânul meu, să-ţi vedem fata, o ceată de haiduci puse mâna pe noi, a jefuit pe stăpânu-meu până la cămaşe, iară eu mă strecurai, şi pe ici mi-e drumul, alergai într-un suflet să-ţi dau de veste şi să cer ajutor de la d-ta. Abia uite, am scăpat cu zilele.

— Bre! strigă boierul. Cum se poate una ca asta, ca să jefuiască hoţii, p-aproape de palaturile mele, pe Mătăhuzul tău împărat? Să sară cu mic cu mare într-ajutor!

— Acum este de prisos, boierule. Tâlharii au luat-o la sănătoasa. Mai bine dă-mi un rând de haine, ca să duc stăpânului meu şi să poată veni până aici. Cât pentru tâlhari, fii pe pace, că va şti el ce să facă pentru dânşii.

---

* cusur – aluzie

Luă hainele ce-i dete boierul şi se întoarse la stăpânul său. După ce îl îmbrăcă şi-l învăţă cum să se poarte la boierul, plecă cu dânsul.

Ajungând, îi ieşi boierul înainte şi-l primi cu toată cinstea.

Când fură în casă, Mătăhuz împărat se tot uita pe dânsul. Oamenii casei începură să şopoiască şi să-şi dea coate, zicând: ori că este prea fudul acest Mătăhuz împărat, sau că este prost.

Cotoşmanul, băgând se seamă, zise boierului:

— Mă rog să nu-ţi fie cu supărare, dară stăpânul meu n-a purtat până acum aşa haine proaste.

Numaidecât boierul porunci să-i aducă altele, muiate numai în fir. Până una alta, cotoşmanul se dete pe lângă stăpânul său, şi pe furiş îi dete ghiold şi-i şopti la ureche ca să se ţie să nu se tot uite pe dânsul aşa ca proştii şi ca mojicii.

După ce se îmbrăcă cu hainele cele bune, el se ţinu bine şi nu se mai uită asupra lui; apoi intrară în vorbă şi se isprăvi treaba cu bine.

Şi nici că se putea altfel. Căci ginerele, deşi era Mătăhuz împărat, dară boiul lui cel măreţ, chipul cel bine făcut şi alb ca zăpada, trupşorul lui cel tras ca prin inel şi nalt ca un brad, făcea mai mult decât toată împărăţia şi decât toată boieria.

După ce se hotărî ziua de cununie, plecă. Până atunci bietul flăcău se frământa cu gândul ce o să facă el şi unde o să-şi ducă mireasa.

Cotoşmanul nu-i dădu răspas să se mai gândească, ci cu fel de fel de glume şi snoave îi fura gândurile şi-l înveselea.

Când fu ziua hotărâtă pentru cununie, se duseră iarăşi amândoi. Boierul rămase încremenit. De unde se aştepta să vină cu oaste şi cu mărire ca un împărat, mă rog, îl văzu venind ca un cioflingar, şi începu a se îndoi şi a se codi să dea fata după dânsul.

Cotoşmanul mirosi îndată cam cum merge şiretenia şi luă pe boier d-oparte, zicându-i:

— Boierule, să nu-ţi fie paraxin* unde ne vezi că am venit numai amândoi. Iaca, iaca, iaca, cum mergea treaba: curg foile de zestre ca ploaia la părinţii lui Mătăhuz împărat. Iară el nu voieşte nici în ruptul capului să ia pe alta, fără decât pe fata dumitale. Părinţii se împotrivesc la una ca asta. Eu însă l-am îndemnat şi-l îndemn mereu să te aibă de socru. Vezi că ştiu eu ce ştiu. Casă ca a dumitale şi cinstită, şi lăudată, nu se mai găseşte pe lume; şi flăcău ca Mătăhuz împărat ba, ba, ba, mai rar.

* paraxin – ciudat

Apoi casă ce o să ţie astă păreche are să fie fără seamăn. Pentru aceasta şi stăpânul meu, ascultându-mă, s-a hotărât să o ia fără voia părinţilor şi să se tragă la moşiile lui, să trăiască acolo ca un boier mare.

— Frumos cuvintezi tu, dară eu ştiu că binecuvântarea părinţilor întăreşte casele fiilor.

— Dară mai este şi altă poveste, răspunse şi cotoşmanul. Cu sluta în vatră casa ajunge să fie cu uşa prin pod şi cu ferestrele pe sub pat. Mai bine:

Să munceşti
Şi să trăieşti,
Şi ce-ţi place să iubeşti.

— Cam ai dreptate, tu. Dară mă bat gândurile să mai amânăm nunta.

— Fie şi aşa. Nu mă împotrivesc. Eu însă te sfătuiesc să nu pierzi din mână un giuvaer ca acesta ce ţi-l trimite Dumnezeu. Norocul când pică omului, atunci să ştie să-l apuce şi să-l păstreze.

— Ei, aide, de, aide. M-ai biruit cu limbuţia ta. Toate fiind gata, se cununară şi făcură o nuntă de se duse vestea în şapte sate.

Trei zile si trei nopţi ţinură veseliile. A patra zi trebuia să meargă cu nunta la moşiile lui Mătăhuz împărat.

Acesta se pierduse cu totul. Nu ştia ce să facă; nu ştia nici ce mai vorbeşte de ruşine.

Cotoşmanul se dete pe lângă dânsul şi îi zise:

— Ţine-ţi firea, omule, nu fi copil! Am îngrijit eu de toate. Ţie să nu-ţi pese de nimic. Să taci din gură şi să te laşi să te ducă unde oi zice eu.

Mai veni niţel inima la loc lui Mătăhuz împărat, când auzi graiurile cotoşmanului. Nu se putea dumiri însă cum va face el şi la ce moşii îl va duce.

Toate se puseră la cale. Toate erau pregătite pentru plecare. Ginerele şi mireasa se urcară în căruţă şi porniră. Cotoşmanul însă o apucă înainte şi zise vizitiilor să se ţie pe urma lui, că el îi va călăuzi.

Aşa făcură. Apucară pe câmpii, unde mii de floricele împodobeau pământul. Vântul abia adia şi clătina uşurel frunzele pomilor ce se aflau ici şi colo în calea lor. Brotăceii orăcăiau în depărtare. Din când în când cucul cânta în partea dreaptă.

Păsările ciripeau; iară privighetorile prin crânguleţele înflorite trăgeau nişte geamparale de-ţi luau auzul.

Cotoşmanul mergea înainte şi aşa de iute, încât căruţele nu se puteau ţine de dânsul. Aci pierea ca o nălucă, aci se învârteja înapoi şi făcea semn pe unde să apuce.

Pasămite, călăuzind, el făcea dresurile înainte. Întâlnind cirezile de vite ale unor zmei, el spuse văcarilor ce să zică, când îi va întreba cineva ale cui sunt cirezile, că de unde nu, pieirea capului ce va cădea peste dânşii de la Dumnezeu va fi groaznică. Întâlnind turmele, spuse aşijderea ciobanilor ce să zică şi ei, căci de unde nu, Muma-pădurei îi va chinui băgându-le mâinile în căldarea cu jăratic, până vor muri, şi sufletele lor vor ajunge la munci nesfârşite.

Bieţii oameni, de spaimă, şi ştiind că gura nu-i ţine chirie, spuseră celor ce îi întrebară, precum îi învăţase cotoşmanul, carele era în chip de om.

Ajungând căruţele, oamenii miresei întrebară pe văcari, când văzură sumedenia de cirezi:

— Ale cui sunt cirezile astea, fârtaţilor?

— Ale cui să fie? răspunseră văcarii, iacă ale lui Mătăhuz împărat.

Se minunară toţi de bogăţiile acestui împărat. Mergând mai-nainte, deteră de nişte turme de oi. Şi atâtea de multe erau, încât nu le puteau coprinde cu ochii. Întrebând:

— Ale cui sunt aste turme, prietenilor?

Ciobanii răspunseră:

— Ei, Doamne! Ale cui să fie? Ale lui Mătăhuz împărat sunt, şi încă astea nu-s nimic!

Când auziră una ca acesta, toţi se loviră cu mâna peste falcă. Ei nu mai putură să-şi stăpânească mirarea şi fericeau pe mireasă că a dat peste un bărbat aşa de june, frumos şi bogat.

Iară Mătăhuz împărat tăcea mâlcă şi înmărmurit de cele ce vedea. Auzea şi i se părea că visează, iară nu că sunt aievea cele ce se arătau ochilor lui.

Cotoşmanul se mândrea şi se fălea cu bogăţiile stăpânului său. Când, iară nu se mai văzu. Nu se ştiu ce se făcu. Pare că intrase în pământ.

El însă dete o repezitură înainte. Şi ajungând la palaturile zmeilor, pe ale căror moşii erau, le zise cu grai îngrozit:

— Fugiţi, zmeilor, şi vă ascundeţi, căci iată că vine Ilie, Pălie, să vă potopească, să vă pârjolească, şi după el Luceflenderu, să vă ia suflengheru.

Răcori de groază coprinseră pe zmei când auziră pe neașteptate o veste așa de primejdioasă. Nu știau încotro să se dea d-oparte până va trece acest pârjol ce le spunea cotoșmanul.

Acesta se prefăcu a le fi prieten și a le da sfaturi bune. Vorbele lui atâta îi amețiseră, încât de spaimă pare că le luase pânza de pe ochi și se pierduseră cu totul.

Atunci le zise cu grăbire și cu o prefăcută grije:

— Veniți, veniți mai iute încoa, să vă ascunz eu în șira asta de paie din bătătură.

Bieții zmei atâta se speriaseră, încât nu mai știau ce fac. Se lăsară să-i ia și să-i ascundă.

Cotoșmanul îi băgă în șira de paie, și îi dete foc. Îndată văpaia se urcă până la cer, iară bieții zmei țipau de usturime în para focului, de să le plângi de milă. Țipară ce țipară, dară o dată cu focul li se stinse și lor glăsciorul și se făcură scrum.

Atunci iaca și nunta intra pe poarta palatului. Slugile spuseră și ele după cum le învățase cotoșmanul, că palaturile astea sunt pe moșiile lui Mătăhuz împărat.

Când intră în palat, ce să vezi dumneata? Bogăția de pe lume era acolo. Pereții numai în aur poleiți. Pardoseala era de cleștar, iară învălitoarea era de acioaie* și de plumb.

Se mai minunară o toană oamenii ce însoțiră pe mireasă.

După ce se așezară tinerii, oamenii se întoarseră la boier și-i povestiră tot ce văzură. Boierul nu se căi că și-a dat fata lui Mătăhuz împărat. Iară acesta se mira de unde și până unde să-i vie lui acea bogăție. Trăiră în pace și în veselie perechea nuntită și or fi trăind și astăzi, de n-or fi murit.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

Povestit de soldatul Mihai Constantin din comuna Bălăciţa, plasa Dumbrava, jud. Mehedinți.

* acioaie – nume popular pentru diferite metale

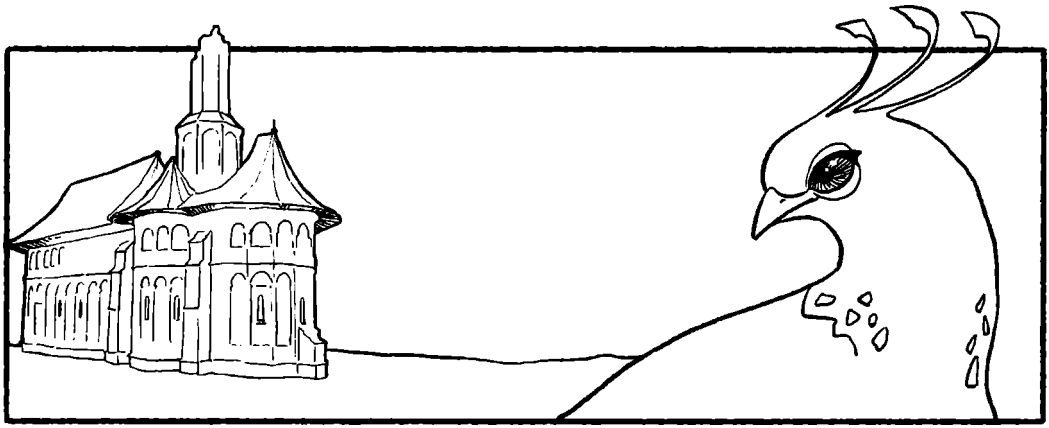

PASĂREA MĂIASTRĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat evlavios şi bun. El avea trei feciori. Pe lângă multe bunătăţi ce făcuse oamenilor din împărăţia lui, a ridicat şi o monastire de care să se ducă pomina. A împodobit-o cu aur, cu pietre nestemate şi cu tot ceea ce meşterii din acea ţară au socotit mai scump şi mai frumos. O mulţime de stâlpi de marmură şi poleiţi erau prin biserică şi pe dinaintea ei. Zugrăvelele cele mai preţioase, policandre de argint suflate cu aur, candele de argintul cel mai bun şi mari cât doniţa, cărţile cele mai alese erau zestrea monastirii aceleia. Cu cât se bucura împăratul de frumuseţea ei, cu atât se întrista că nu putea să o săvârşească pe deplin, căci turnul se surpa.

„Cum se poate, zise împăratul, să nu pot sfârşi astă sfântă biserică? Iată am cheltuit toată starea, şi ea nu este încă târnosită."

Şi dete sfară în ţară ca orice meşter se va găsi care să poată să-i ridice turnul, să ştie că va dobândi de la dânsul mari daruri şi boierie. Pe lângă acestea, poruncă dete ca în toate bisericile să se facă rugăciuni şi privegheri, ca să se îndure milostivul Dumnezeu a-i trimete un meşter bun.

Iară a treia noapte visă împăratul că dacă va aduce cineva pasărea măiastră de pe tărâmul celălalt şi să-i aşeze cuibul în turn, se va putea face monastirea desăvârşit.

Spuse fiilor acest vis, iară ei se întreceau care de care să plece mai-nainte, şi să se închine cu slujba la tată-său împăratul. Atunci împăratul le zise:

— Eu văz, feţii mei, că toţi aveţi dorinţă de a vă face datoria către Dumnezeu; însă nu vă puteţi duce toţi deodată. Acum să se ducă fiul meu cel mai mare; şi dacă nu va putea el să izbutească, să se ducă altul, şi tot aşa pe rând, până când Dumnezeu îşi va arăta mila lui către noi.

Copiii tăcură şi se supuseră; iară feciorul cel mare al împăratului se găti de drum. Merse ce merse şi dacă trecu de hotarele tatălui său, stete să conăcească într-o dumbravă frumoasă. După ce făcu focul, sta acolo până să se gătească mâncarea, când văzu deodată înaintea lui un vulpoi care îl rugă să-şi lege ogarul, să-i dea şi lui un codru de pâine, un pahar de vin şi să-l lase să se încălzească şi el la ăl foc. Fiul împăratului, în loc să asculte rugăciunea, dete drumul ogarului, care se luă după dânsul. Atunci vulpoiul făcu un semn asupra lui şi îl schimbă în stană de piatră.

Văzând împăratul că fiul său cel mare nu se mai întoarce, ascultă rugăciunea fiului celui mijlociu, şi îi dete voie să meargă şi dânsul. Acesta, după ce se găti şi îşi luă merinde de drum, porni şi dânsul. La locul unde se împietrise frate-său, păţi ca dânsul; fiindcă nu voi să dea ascultare rugăciunilor ce-i adusese vulpoiul, ci voia să-l prinză ca să-i ia pielea.

Împăratul se puse pe gânduri văzând că după atâta mare de timp nu se mai întoarseră fiii săi nici cu pasărea măiastră, nici fără dânsa, când fiul cel mai mic îi zise:

— Tată, iată este acum destul timp de când fraţii mei cei mari au plecat să aducă pasărea măiastră şi nu s-au mai întors nici cu ispravă, nici fără ispravă.

Să-mi dai bani de cheltuială
Şi haine de primeneală,

ca să-mi cerc şi eu norocul. Şi de voi izbuti, te vei bucura, tată, că ţi se împlineşte dorinţa, iară de nu, eu nu voi suferi nicio umilinţă.

— Fraţii tăi cei mari, zise împăratul, după cum se vede, n-au putut să facă nimic spre a aduce acea pasăre măiastră, ba poate să-şi fi şi răpus capetele, deoarece sunt duşi de atâta timp şi nu se mai întoarce niciunul. Eu sunt bătrân de aci înainte: dacă

vei lipsi şi tu, cine să-mi dea ajutor la greutăţile împărăţiei, şi dacă voi muri, cine să se suie pe scaunul meu, dacă nu tu, fiul meu? Rămâi aci, dragul tatei, nu te mai duce.

— Domnia ta, tată, ştii prea bine că n-am ieşit din poruncile împărăţiei tale nici cât negru sub unghie; şi dacă acum cutez a stărui în rugăciunea mea, este numai că voiesc, dac-aş putea, să împlinesc o dorinţă care nu dă odihnă sufletului măriei tale, dorinţă pe care te sileşti de mulţi ani şi cu mari cheltuieli să o împlineşti.

După multe rugăciuni şi stăruinţă, împăratul se înduplecă şi-i dete voie. Îşi alese calul ce-i plăcu din grajdul împărătesc, un ogar să-l aibă de tovarăş, îşi luă merinde de ajuns şi plecă.

După trecere de oarecare timp, sosiră amândoi fiii cei mai mari ai împăratului, aducând cu sine pasărea măiastră şi o roabă pe care o făcură găinăreasă. Toată lumea se mira de frumuseţea acelei pasări, care era cu mii de mii de vopseli; penele ei străluceau ca oglinda la soare, iar turnul bisericii nu se mai surpă; pasărea se aşeză în acel turn cu cuibul ei. Un lucru se băgă de seamă: pasărea se părea a fi mută, căci nu da niciun viers, şi toţi câţi o vedeau o căineau cum de o aşa pasăre frumoasă şi mândră să nu aibă viers, pentru care şi împăratul, cu toată bucuria ce avea pentru biserică şi turnul ei, se mâhnea că pasărea nu-i cânta.

Locuitorii începuseră a uita de fiul împăratului cel mic; atâta de multă bucurie aveau ei că li se adusese pasărea măiastră, ceea ce oprise turnul de a se surpa, şi astfel biserica se putuse face cu desăvârşire; numai împăratul se mâhnea în sufletul său că nu este faţă şi fiul său cel mic care să se împărtăşească de bucuria poporului său; când într-una din zile veni găinăreasa şi-i zise:

— Mărite împărate, să-ţi fie faţa luminată, toată cetatea se minunează de viersul pasării măiestre; un cioban, cum a intrat azi de dimineaţă în biserică, pasărea a început să cânte de să se spargă, şi este aşa de veselă, încât pare că nu o încape locul. Asta este a doua oară de când, cum intră acel cioban în biserică, pasărea nu mai conteneşte de a cânta; cum iese el, ea tace.

— Să se aducă acel cioban înaintea mea chiar acum.

— Măria ta, după cum se vede, ciobanul este străin, căci nimeni nu-l cunoaşte. Fiii măriei tale, precum mi s-a spus, ar fi pus paznici să-l prindă.

— Taci! zise împăratul, nu vorbi de fiii mei, căci nu ţi se cuvine ţie să te atingi de ei.

Împăratul puse şi el câţiva slujbaşi să pândească pe sub ascuns şi, cum vor vedea pe ciobanul care, când va intra în biserică pasărea va cânta, să pună mâna pe dânsul şi să-l aducă înaintea lui.

Nu s-a mulţumit pe atât, ci şi însuşi s-a dus la biserică în sărbătoarea cea mai apropiată ca să auză cu urechile sale cântecul cel minunat al pasărei, şi să vază cu ochii săi pe acel păstor tânăr; şi, de n-ar fi fost de faţă, s-ar fi întâmplat o luptă crâncenă între slujitorii săi şi oamenii puşi de fiii lui, carii voiau cu dinadinsul să pună mâna pe cioban. Atunci porunci împăratul să aducă pe acel păstor cu omenie la palatul său, pentru că nu ştiu ce simţi împăratul în inimă când îl văzu aşa de tânăr, blând, smerit şi cu boiul de voinic.

După ce ieşi de la biserică, împăratul se duse drept la palat, pentru că inima îi zicea că trebuie să fie ceva de ciobanul acela. Cum îl văzu împăratul, îi zise:

— Ia spune-mi, flăcăule, din ce parte de loc eşti? Ai părinţi, şi cum s-a întâmplat de ai venit p-aci?

— Istoria mea, luminate împărate, este lungă. Părinţi am, asemenea şi fraţi. Ca să-ţi povestesc cum am venit p-aici şi din ce parte de loc sunt, îmi trebuie mai mult timp. Dară dacă voinţa măriei tale este să ştii, sunt gata a mă supune. Chiar mâine până în ziuă voi veni la măria ta pentru aceasta. Acum este târziu.

— Bine, voinice; mâine în revărsat de zori te aştept. A doua zi, dis-de-dimineaţă, ciobanul veni şi aşteptă porunca împăratului; iară împăratul, cum auzi că a venit păstorul cu pricina, îl chemă înaintea lui.

— Ia spune-mi, flăcăule, ce este cauza de cântă pasărea măiastră, cum pui tu piciorul în biserică, şi tace, dacă ieşi?

— Ca să ştii aceasta şi altele, luminate împărate, lasă-mă să-ţi povestesc toată istoria mea.

— Iacă te ascult, povesteşte-mi tot ce vei voi.

Atunci ciobanul începu:

— Am tată şi fraţi. Am plecat din casa părintească, ca să fac o faptă care să veselească pe tata, căci el era trist că nu putea să-şi împlinească dorinţa. După o călătorie de câteva zile, am ajuns la o câmpie frumoasă, de unde se deschideau mai multe drumuri. Acolo am voit să conăcesc. Mi-am făcut un focşor bun, am scos merindele ce aveam şi când era să mă pui la masă, mă trezesc cu un vulpoi lângă mine. Nu ştiu nici de unde, nici pe unde veni, că eu nu l-am văzut. Pare că ieşi din pământ.

— Fă bine, mă rog, îmi zise, şi lasă-mă să mă încălzesc şi eu la focul tău, că uite, tremur de-mi clănţănesc dinţii în gură. Dă-mi şi o bucată de pâine şi un pahar de vin să-mi potolesc a foame şi sete care mă chinuiesc. Şi ca să mănânc în linişte şi să mă pot încălzi fără frică, leagă-ţi ogarul.

— Prea bine, îi zisei, poftim de te încălzeşte; iată merindele mele, şi plosca mea, mănâncă şi bea cât vei pofti.

Apoi am legat ogarul şi am şezut amândoi lângă foc, povestind. Din una, din alta, îi spusei unde mă duc; ba încă îl şi rugai dacă ştie ceva să-mi spuie cum să fac, cum să dreg, să-mi împlinesc slujba cu care m-am însărcinat de bună voia mea.

— Cât pentru asta, îmi zise vulpoiul, fii pe pace. Mâine de dimineaţă plecăm amândoi, şi dacă nu te-oi face eu să izbuteşti, să nu-mi mai zici pe nume.

Şezurăm la foc, ne ospătarăm ca nişte prieteni; apoi vulpoiul îşi luă noapte bună şi pieri ca o nălucă. Mă ciudeam în mine cum de să nu-l văz încotro a apucat, şi tot frământându-mi mintea să ştiu cum a venit şi cum s-a dus fără să bag de seamă, am adormit.

Când a venit a doua zi în faptul zilei, m-a găsit minunându-mă de nişte stane de piatră ce închipuiau doi oameni, doi cai şi doi ogari. De cum îl văzui, ne gătirăm de ducă.

Vulpoiul se dete de trei ori peste cap şi se făcu un voinic, ştii colea, cum ţi-e drag să te uiţi la el. Pe cale îmi spuse că locul unde am mas noaptea trecută era moşia lui, că este însurat, că are copii, că el era blestemat să poarte corpul de vulpoi până când un om va avea milă de el, îl va primi să se încălzească cu dânsul la un foc, îi va da un codru de pâine şi un pahar de vin; că eu am fost acel om, că acum este dezlegat de blestem şi că de aceea va merge cu mine, şi nu mă va lăsa singur până ce nu voi ajunge la izbândă.

Îmi păru bine de astă întâmplare, şi aşa noi merserăm,

zi de vară
până-n seară,

şi ajunserăm la o poiană, unde maserăm peste noapte. Tovarăşul meu de călătorie îmi spuse că a doua zi avem să trecem pe hotarul unor zmei, că acolo credea el că voi găsi ceea ce căutam.

A doua zi am înaintat pe moşia zmeilor, dar tot cam cu teamă; când, pe la chindii, am ajuns la palaturile zmeilor. Mândreţea ce am văzut acolo nu se poate

povesti. Grădina cu fel de fel de flori şi de pomi; casele învălite cu argint care străluceau la soare ca oglinda, păreţii erau împodobiţi cu chipuri şi flori săpate, iară ciubucele erau poleite; fântâni care aruncau apă în sus. Avurăm parte că zmeii nu erau acasă când am ajuns acolo. Furăm întâmpinaţi în pragul porţii de o fată frumoasă, frumoasă, de pare că era făcută din zahar, care ne zise să nu călcăm în curte, în lipsa zmeilor, că nu e bine de noi; apoi lăcrămă de bucurie că a mai văzut oameni de pe tărâmul de unde au furat-o zmeii.

Întrebând-o despre lucrul ce căutam, ne-a spus că se află la alţi zmei, rude ale zmeilor pe moşia cărora erau.

— Duceţi-vă, ne zise ea, cu ajutorul lui Dumnezeu, nădăjduiesc să izbândiţi, şi întorcându-vă, luaţi-mă şi pe mine.

După ce ne învăţă cum să facem să intrăm în curtea zmeilor şi cum să lucrăm, mă jură pe ce am mai scump pe lume, pe tata, ca să nu o las la zmei, ci să o iau; iară noi ne-am dus. Ce e drept, şi mie îmi plăcu fata, de cum o văzui.

Şi ajungând la hotarul celorlalţi zmei, am stat de ne-am odihnit. Iară în revărsat de zori, am pornit pe tărâmul zmeilor, şi am ajuns cam aproape de nămiezi la palaturile lor, care erau şi mai frumoase decât ale celor dintâi. Cum am descălecat, m-am dus la grajd, iară tovarăşul meu s-a întors înapoi; fiindcă aşa ne învăţase fata. Caii erau la iesle. Unul din ei a întors capul şi s-a uitat la mine. Eu l-am frecat la ochi, l-am tras de urechi, i-am sumuţat şi i-am pus frâul în cap. Apoi încălecând, d-a-ncălarele am luat colivia cu pasărea măiastră care era în pridvor.

— Tu ai luat pasărea măiastră? zise împăratul; tu eşti fiul meu pe care toată lumea îl ţine de pierdut?

— Aşa, tată.

Şi după ce sărută mâna împăratului, îl rugă să poruncească a se aduce de faţă găinăreasa.

Dacă veni găinăreasa, ciobanul zise:

— Asta este fata de care îţi spusei.

— Cum se poate? răspunse împăratul. Dară cum a ajuns găinăreasă?

— Asta ţi-o va spune ea; căci eu nu ştiu. Şi aşa cum zisei, începu el a povesti, după ce înhăţai colivia şi o luai la sănătoasa cu bidiviul luat de la zmei, începură să nincheze caii ceilalţi şi să facă un zgomot de ţi se făcea părul măciucă; iară eu îmi ţineam firea. Unde se luară zmeii după mine, şi fugi, şi fugi; până ce ajunsei la tovarăşul care mă aştepta la hotar; şi dacă nu era el, puneau zmeii mâna pe mine şi cine ştie ce se alegea

de capul meu. Tovarăşul meu însă întinse mâna şi răcni o dată la dânşii: Staţi! Iară ei pare că fură de piatră de când lumea; niciun pas nu mai făcură înainte. După ce mă luă în braţe şi mă sărută, se miră şi el de frumuseţea pasărei. Zmeii însă umblau cu şoşele, cu momele, să-mi ia pasărea, făgăduindu-mi câte în lună şi în soare; dacă văzură că nu mă pot îndupleca, mă rugară ca barim calul să li-l dau; în sfârşit, văzui eu că nu e bine să-i las tocmai de tot mâhniţi, le-am dat calul, şi eu am plecat cu tovarăşul meu şi cu pasărea; iară zmeilor li se scurgeau ochii după dânsa.

Ajungând la palaturile celorlalţi zmei, fata ne aştepta în poartă; plesni de trei ori cu un bici şi tot palatul se făcu un măr, pe care ea îl luă; iară eu o înhăţai de mijloc şi pe ici ţi-e drumul.

Aoleo! Dară zmeii când simţiră, unde veneau cu o falcă în cer şi cu una în pământ, şi unde răcneau de-ţi îngheţa sângele în vine. Eu îmi făcui curaj, detei pinteni calului şi împreună cu tovarăşul meu fugeam ca vântul; zmeii însă veneau ca gândul. Dacă văzu tovarăşul meu aşa, şi că nu este chip a scăpa cu faţă curată, se opri în loc, ameninţă asupra lor şi se făcură stane de piatră. Iară noi ne urmarăm călătoria venind până iarăşi în câmpia de unde plecasem, adică pe moşia vulpoiului. După ce ne-am odihnit şi am dat mulţumită Domnului că am terminat cu bine astă treabă, l-am întrebat ce însemnau acele stane de piatră. Atunci el îmi zise:

— De vei şti, te vei căi; de nu vei şti, iarăşi te vei căi.

— Spune-mi te rog, îi zisei.

— Aceştia sunt fraţii tăi, îmi răspunse. Ei, în loc să facă ca tine, să primească cu dragoste rugăciunea mea, asmuţiră ogarii după mine, ceea ce îmi prelungi scârbosul blestem de a purta leşul vulpoiului; iară eu îi împietrii.

— Pentru dragostea mea, rogu-te, îi zisei eu, şi pentru prietenia ce am legat, fă-i iară oameni cum au fost.

— Mult mi-e dragă prietenia ta, răspunse el, şi de aceea fie după voia ta; dară o să te căieşti.

Şi într-un minut nu ştiu ce făcu din mână, că deodată pietrele acele se scuturară şi fraţii mei rămaseră în mirare văzându-se faţă cu noi.

Ne luarăm ziua bună de la tovarăşul meu şi plecarăm să ne întoarcem acasă.

Pasămite, fraţii mei îmi coceau turta.

— Frate, îmi ziseră ei, după ce călătorirăm câtva, am obosit de atâta drum; căldura este mare; aide ici la un eleşteu pe care îl ştim noi, să bem câte niţică apă, să ne răcorim.

Am ascultat şi am mers. Bău cel mare, bău şi cel mijlociu; iară când era să beau şi eu, cum eram pus pe brânci pe marginea eleşteului ca să ajung cu gura la apă, cum făcuseră şi ei, mă trezii cu o usturime grozavă la amândouă picioarele; când să mă întorc să văz ce este pricina, nu mă mai putui scula în picioare; mi le tăiaseră fraţii mei, şi-şi căutau de drum, fără a mai asculta la rugăciunile şi vaietele mele.

Trei zile şi trei nopţi am mas acolo primprejurul eleşteului. Calul meu, biet, când vedea că vine câte un balaur la mine, mă lua cu dinţii de pe la spate, de haine, şi fugea încotro vedea cu ochii, şi azvârlea din picioare de nu se putea apropia de noi nicio fiară sălbatică.

În sfârşit a patra zi am dat peste un orb care orbăcăia şi el pe dibuite.

— Cine este acolo? întrebai eu.

— Un biet neputincios, răspunse el.

Şi după ce îmi spuse cum fraţii i-au scos ochii, din pizmă, i-am povestit şi eu cum mi-au tăiat fraţii picioarele. Atunci el îmi zise:

— Ştii ce? Aide să ne prindem fraţi de cruce. Eu am picioare, tu ai ochi; să te port în spinare. Eu să umblu pentru tine; tu să vezi pentru mine. Eu ştiu că p-aci prin vecinătate este o scorpie mare. Cu sângele ei se poate vindeca orice boală ar fi.

M-am învoit cu dânsul la aceasta şi am mers până am dat de locuinţa scorpiei. Ea nu era acasă. Orbul mă aşeză după uşă şi îmi zise ca să dau cu sabia să o tai, cum va intra; iară el se ascunse după sobă. Nu aşteptarăm mult şi iată scorpia venea supărată, fiindcă simţise că-i călcase cineva casa. Cum o văzui, inima se făcuse cât un purice în mine, iară când intră pe uşă, aşteptai până să-mi vie bine, şi unde dedei o dată cu sete, încât dintr-o lovitură îi tăiai câteşitrele capetele.

Mă unsei numaidecât cu sângele ei cald, şi cum atinsei picioarele la loc, se lipiră de parcă fuseseră acolo de când lumea. Unsei şi pe orb, şi îi veniră vederile ca mai-nainte. După ce mulţumirăm lui Dumnezeu, plecarăm fiecare la ale noastre.

N-am voit să viu d-a dreptul acasă, ci am socotit mai bine să mă bag cioban şi să las ca Dumnezeu să aducă lucrurile aşa încât să se dovedească vinovatul. Nu m-am înşelat în credinţa mea, că iată puterea lui mare este şi judecata lui dreaptă.

— Spune şi tu, zise împăratul găinăresei, cum de ai ajuns găinăreasă şi roabă?

— După ce au tăiat picioarele fratelui celui mic, fiii cei mari ai împărăţiei tale mă luară unul pe mine şi altul pasărea măiastră. Eu plângeam de mă topeam, că mă despărţeau de fiul cel mic al măriei tale, pe care îmi era drag să-l privesc, fiindcă-l

văzusem că e un pui de românaş. Ei mă siliră sa mă iubesc cu unul din ei, îmi făgădui că mă va lua de soţie cum voi ajunge la curtea împărătească. După ce m-am împotrivit la toate siluirile ce amândoi voiau să-mi facă, am primit mai bine să fiu roabă şi găinăreasă la curtea împărăţiei tale, decât să mă duc aiurea, fiindcă ştiam că Dumnezeu nu va lăsa să se prăpădească acela care a umblat cu dreptatea în sân, şi acum, mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a arătat cum fapta bună nu moare niciodată.

— Poţi tu să-mi dovedeşti, întrebă împăratul, că tu eşti acea fată şi nu alta?

— Acest măr, zise ea scoţându-l din sân, poate să încredinţeze pe orişicine că eu sunt. Fiii d-tale cei mai mari n-au ştiut de dânsul, că mi l-ar fi luat, şi nu m-aş mai fi întâlnit cu dânsul.

Atunci, ieşind afară, plesni dintr-o biciuşcă de trei ori asupra mărului şi unde se ridicară nişte palate, încât în toată împărăţia nu se găseau altele ca acelea.

Împăratul rămase şi el în mirare. Şi voind a sărbători venirea fiului celui mic, acesta zise:

— Tată, înainte de a mulţumi lui Dumnezeu că m-am întors sănătos, să mergem câteşitrei fraţii înaintea lui la judecată.

Împăratul n-avu ce zice. Se aduseră fraţii înaintea împăratului, care deteră în genunchi şi cerură iertare de la fratele cel mai mic. El le zise:

— Dacă Dumnezeu vă va ierta, iertaţi să fiţi şi de la mine.

Neavând încotro, se duseră înaintea bisericii şi puseră trei uleie* depărtate deopotrivă unul de altul. Intrară fiecare cu picioarele în câte unul, şi aruncară cu praştia în sus câte o piatră: pietrele fraţilor celor mari se întoarseră şi loviră pe fiecare în cap cu aşa tărie, încât ramaseră morţi. Piatra însă a fiului celui mic de împărat căzu dinaintea lui.

Lumea se adunase de se uita la astă judecată dumnezeiască, iar împăratul, după ce făcu nuntă şi-şi însoţi copilul cu găinăreasa, se coborî de pe tron şi puse pe fiul său în locu-i, care, dacă o fi trăind, împărăţeşte şi până azi.

Eram şi eu de faţă la acele întâmplări, pe care le povestesc acum celor ce mă ascultă.

Povestit de un soldat din satul Bulbucata în judeţul Vlaşca la 1868 şi comunicat de fratele meu G. Ispirescu.

---

* ulei – vas făcut dintr-un lemn scobit

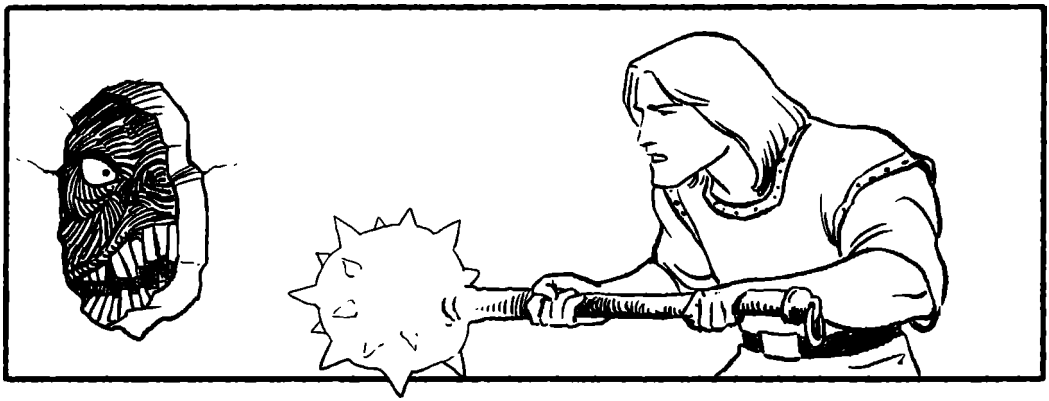

ŢUGULEA, FIUL UNCHIAŞULUI ŞI AL MĂTUŞEI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un moş şi o babă. Ei erau săraci de n-aveau după ce bea apa. Când mălai aveau, n-aveau sare; când aveau sare şi mălai, n-aveau legumă. Trăiau şi ei de azi pe mâine. Ei aveau trei copii, trenţăroşi şi nespălaţi, ca vai de ei. Cel mai mic se vedea a fi mai isteţ decât cei doi mai mari, dară era olog de amândouă picioarele. El se numea Ţugulea.

Ei se învecinau cu Zmeoaica pământului. Această zmeoaică era aşa de rea, încât nimeni din vecinii ei n-avea pace de dânsa. Ea le călca moşiile şi le făcea fel de fel de neajunsuri.

La naşterea lui Ţugulea, când au venit ursitoarele, s-a întâmplat să fie p-acolo şi Zmeoaica pământului. Ea auzise cum îl ursiseră şi, de pizmă, mai în urmă, îi luă vinele şi d-aia era el olog.

Din această pricină, şi fiind şi săraci, unchiaşul cu mătuşa şi cu copiii lor ajunseră de râsul tuturor megiaşilor din sat. De bietul Ţugulea însă râdeau chiar şi fraţii lui.

După ce se mai măriră copiii, Ţugulea zise într-o zi mă-sii, faţă cu fraţii săi:

— Mamă, am auzit că dumneata ai un frate bogat, care locuieşte în alt sat. De ce nu te duci la dânsul să ceri o mârţoagă de iapă, pe care să ieşim şi noi la vânat, că mi s-a urât clocind acasă pe vatră?

— la nu mai trăncăni şi tu de acolo, Ţugulea ologu, îi ziseră fraţii râzând, mai bine mama noastră să se ducă la unchiul să ceară pentru noi doi cai, căci noi suntem vrednici a încăleca şi descăleca.

Ţugulea înghiţi ruşinea, plecă capul în jos şi tăcu.

Muma, tot mumă. Se duse la frate-său şi ceru doi cai pentru fraţii cei mari şi o iapă pentru Ţugulea.

Frate-său îi dete bucuros, mai cu seamă de milă pentru Ţugulea, ca să poată umbla şi el.

Nu mai putură de bucurie fraţii când le aduse mă-sa caii.

Ţugulea nu se putea mângâia pentru că era olog şi nu ştia cum să facă să se înzdrăvenească.

După câteva zile Ţugulea zise că ar dori să meargă şi el cu fraţii lui la vânătoare.

Râseră fraţii de el. Apoi dacă se rugă şi mă-sa de ei, îl luară şi pe dânsul. Se gătiră şi plecară. În pădure se mirau fraţii cum face Ţugulea de nimereşte aşa de bine vânatul pe care punea el ochii. Nicio săgeată nu se ducea în vânt degeaba. Toate intrau în carne.

Trei zile şi trei nopţi zăboviră la vânătoare.

În a treia noapte, Ţugulea visă un vis ce-i plăcu. Se făcea că el era într-o grădină frumoasă, frumoasă ca un rai. El şedea acolo, într-un colţ, trist şi mâhnit că nu putea umbla, să se bucure şi el de frumuseţile acelei grădini. Păsările cântau de se spărgeau. Frunzele de pomi fâşâiau de adierea vântului şi florile răspândeau un miros de te îmbăta. Se uita cu jind la toate astea, căci nu putea să se desfăteze şi el. Atunci ridicând ochii în sus, se rugă lui Dumnezeu să-i ia viaţa mai bine, decât să trăiască în aşa ticăloşie.

Pe când se făcea că se roagă, deodată i se arătă dinainte o zână, aşa de frumoasă şi de blândă, cum nu mai văzuse el în viaţa lui aşa fiinţă. Şi se făcea că-l întreabă, zicându-i:

— De ce te căineşti băieţele şi te amărăşti?

— Cum nu m-aş căina şi nu m-aş amărî, zână a frumuseţelor, se făcea că zise el, iată sunt olog, şi din această pricină am ajuns de batjocura tuturor băieţilor din sat.

— Lasă, dragul meu, nu mai plânge, că ei nu ştiu ce fac, se făcea că mai zise zâna. Tu ai să te tămăduieşti şi o să ajungi împărat.

— Nu-mi trebuie mie împărăţie. Eu aş fi bun bucuros numai să pot umbla. Dară asta n-o să se poată, căci, uite, parcă n-am vine în picioare.

— Ba o să se poată, se făcea că adaose zâna cu vorbă apăsată. Tu ai avut vine; dară ţi le-a luat Zmeoaica pământului de când erai mic. Ţine chimiraşul ăsta. Când vei fi încins cu el, ce vei voi, te faci, dacă te-i da de trei ori peste cap. Sileşte-te de-ţi ia vinele de la zmeoaică.

Luă chimiraşul; dară când ridică ochii şi voi s-o întrebe cine era ea, de are milă de dânsul, ia pe zână de unde nu e! Parcă intrase în pământ.

Iară el odată se deşteptă. Se pomeni cu chimiraşul în mână.

Se încinse cu el, se dete de trei ori peste cap, gândind să se facă o pasăre, şi îndată se făcu. Se dete iară de trei ori peste cap şi se făcu om la loc.

Cât p-aci să se piarză de bucurie, dară se stăpâni. Încinse chimirul pe piele ca să nu se vază şi se feri d-a spune fraţilor ceva.

Pasămite, zâna aceea era ursitoarea lui cea bună.

După ce se făcu ziuă, se întoarse cu fraţii lui la bordeiul lor, şi aduseră mulţime de vânat.

Peste câteva zile plecară iară. Dând caii la păşune, fraţii cei mari ziseră lui Ţugulea să păzească el caii, căci dânşii sunt obosiţi.

Cum se culcară şi adormiră.

Ţugulea priponi caii, apoi, dându-se de trei ori peste cap, se făcu o albină şi plecă înspre miazănoapte încotro şedea Zmeoaica pământului.

După ce ajunse acolo, zbârn, în sus, zbârn, în jos, intră în casa zmeoaicei şi ascultă ce vorbea cu zmeii, ginerii săi, şi cu zmeoaicele, fetele sale.

Între altele, auzi zicând zmeoaica bătrână:

— Ia vedeţi, fetelor, mai şed vinele alea ale lui Ţugulea în cutia în care le-am aşezat eu după sobă?

— Mai şed, răspunse zmeoaica cea mică, azi le-am văzut, nu mai departe.

— Iaca, voi o să vă duceţi la casele voastre, zise bătrâna cea zbârcită; să ştiţi, să vă temeţi de Ţugulea ăsta, afurisitul; căci şi mie mi-e frică de dânsul, măcar că i-am luat vinele.

Tot de la dânsele mai auzi Ţugulea că peste câteva zile are să se facă nunta zmeoaicei celei mici, şi pentru veseliile de nuntă trebuindu-le vânat, zgripsoroaica scofâlcită împărţi pe fiecare din gineri pe unde să vâneze.

Îi fu destul pentru astă dată că auzise şi atât.

Când se întoarse la fraţii săi, începuse a intra alba în sat.

— Sculaţi, fraţilor, le zise el, că iată ne-a luat ziua de pe urmă.

— De ce ne-ai lăsat să dormim atât de mult? îi ziseră fraţii, dojenindu-l.

El tăcu din gură.

Se sculară ei şi plecară după vânat, apoi se întoarseră acasă.

Ţugulea acum se culca afară în toate nopţile, şi tot plănuia cum să facă să-şi ia vinele. El se ducea mereu pe la zmeoaică, fără să ştie cineva, şi pândea vreme cu prilej când să-i vie bine să-şi ia vinele.

Într-o seară se făcu muscă, intră pe coş în cămara unde era cutia cu vinele, pe când zmeoaica nu era acasă; aci dacă intră se făcu om, luă vinele din cutie şi le puse la picioarele lui. Cum le puse, se lipiră, parcă fuseseră acolo de când lumea. Se făcu iară muscă şi plecă acasă.

A doua zi, noaptea, trebuiau să meargă zmeii la vânat pentru nuntă.

Ţugulea se duse mai întâi în calea zmeului celui mai mare. Când se apropie de el, calul zmeului începu a sforăi; dară zmeul îi zise:

— De! Cal de paraleu, că doară nu va fi adus cioara osciorul şi vântul perişorul lui Ţugulea pe aici, căci vinele lui sunt la soacră-mea după sobă.

— De unde ştii tu aşa bine? îi zise Ţugulea. Dă-te jos să ne vedem şi să ne luptăm.

Zmeul, cum îl văzu, îngheţă sângele într-însul. Se apucară la luptă în buzdugane, dară Ţugulea cum aduse buzduganul său şi lovi pe zmeu, îi luă mirul, apoi îi tăie capul, îi luă calul şi armele şi plecă înaintea zmeului celui mijlociu. Asemenea îi făcu şi lui. Apoi plecă înaintea zmeului celui mic.

După ce se întâlni cu zmeul cel mic, se luă la luptă cu dânsul. Se bătură întâi în buzdugane, buzduganele se sfărâmară; se luptară cu suliţele, acestea se rupseră; se apucară apoi în săbii, a zmeului se frânse. După aceea se luară la luptă dreaptă, se luptară ce se luptară şi, înfrângând pe zmeu, îi tăie şi lui capul, îi luă şi lui armele şi calul şi plecă acasă cu dânsele.

Când ajunse se crăpa de ziuă; legă caii şi puse bine armele zmeilor.

Apoi sculă pe fraţi să meargă la vânat. Când văzură fraţii caii, se minunară, îl întrebară, dară el nu voi să le spuie nimic, zicând că nu ştie.

Încălecară fraţii pe caii zmeilor şi porniră. Ţugulea însă încălecă pe calul zmeului celui mic, căci era mai vânjos.

Zmeoaica, văzând că întârzie ginerii, zise fiicelor sale:

— Ăsta nu e lucru curat. Ia vedeţi vinele lui Ţugulea sunt ele unde le-am pus eu?

— Ba nici cât, îi răspunseră fetele, după ce căutară.

— Bărbaţii voştri trebuie să fie răpuşi. Ţugulea a făcut pozna. Duceţi-vă în pădure pe unde are a trece el şi faceţi precum v-am zis.

Ţugulea, trecând cu fraţii săi prin pădure, văzu o vie cu struguri. El simţi că asta nu poate să fie lucru curat. Cum de nu mai văzuse el astă vie în pădure?

Frate-său cel mai mare vru să ia un strugure. Ţugulea îl opri. Apoi descălecă, scoase paloşul şi începu a tăia la viţe. Deodată începu a curge din viţele tăiate nişte sânge negru ca păcura. Fraţii se mirară de aceasta.

Apoi, încălecând ei, porniră. Merseră ce merseră şi deteră peste o livadă cu pruni. Ţugulea nu lăsă pe fratele cel mijlociu să ia prune, ci făcu ca şi la vie, şi din prunii tăiaţi curse iară sânge.

După ce mai merse, dete peste o fântână. El ştia că prin acea pădure nu era nicio fântână. Nu lăsă pe fraţi să bea apă. Ci luând suliţa, înţepă fundul fântânei de mai multe ori, şi deodată începu a gâlgâi un sânge mohorât şi cu rea duhoare. Gâlgâia ca dintr-o vacă.

Acestea erau fetele zmeoaicei, care voiau să otrăvească pe Ţugulea, feciorul moşului şi al mătuşei.

Mergând ei împreună, Ţugulea zise fraţilor săi:

— Ia uitaţi-vă, fraţilor, de vedeţi ce este, că nu ştiu ce mă dogoreşte.

— Ce să fie, răspunseră fraţii uitându-se, iacă un norişor roşu, vine după noi ca vântul.

— Aia este zmeoaica bătrână, măi, zise el. Vine după mine. Voi împrăştiaţi-vă care încotro şi vă duceţi acasă, ca să nu vă aflaţi în calea ei, căci vă face mici fărâmi.

După ce se despărţiră, Ţugulea intră într-o peşteră să se adăpostească până va trece zmeoaica. Urgisita de zmeoaică unde venea, măre, venea turbată de mânie, trecu ca fulgerul pe lângă peşteră şi apucă înainte, că nu vedea cu ochii de cătrănită ce era.

Ţugulea îndată ieşi din peşteră, încălecă şi pe ici ţi-e drumul. O luă la sănătoasa înapoi spre răsărit şi merse, şi merse, până ajunse la curtea unui împărat care de douăzeci de ani lucra un zid nalt foarte, ce cădea înspre partea moşiei zmeoaicei, nici el, vezi, nu avea pace de dânsa, şi tocmai atunci îl isprăvise.

Cum ajunse acolo Ţugulea, spuse împăratului că omorâse pe ginerii şi pe fetele zmeoaicei. Apoi îi zise să dea poruncă grabnică la toţi fierarii ca să-i facă îndată o măciucă de fier mare cu care să omoare şi pe zmeoaica bătrână.

Împăratul primi bucuros să facă Ţugulea orice o şti el, numai să se scape de blestemata de zmeoaică.

Ţugulea puse de făcu o gaură în mijlocul zidului cetăţii, apoi porunci şi se aduse o grămadă de bucăţi de lemne, cărora le dete foc în mijlocul cetăţii; în acel foc puse măciuca de fier ca să arză să se facă roşe.

Zmeoaica, după ce alergă într-o parte şi într-alta şi nu găsi pe Ţugulea, mirosi ea că trebuie să fie la împăratul cel cu zidul mare. Se întoarse şi să te ţii, pârleo! Într-un suflet ajunse, căzând lângă zid de osteneală şi amărăciune. Apoi se sculă cum putu şi vru să sară peste zid. Sări, însă în sec. Dacă văzu că-i este peste putinţă a sări pe dasupra zidului, se urcă până la gaura ce o făcuse Ţugulea şi începu a sorbi, voind să înghită totul ce era în cetate.

Împăratul şi oamenii din cetate se păreau a fi scrişi pe părete, atât îi înmărmurise frica. Ţugulea nu-şi pierdu cumpătul ci, cu măciuca roşie ca focul şi ţiind-o de coadă, merse la gaură. Când sorbi o dată zmeoaica, trase măciuca arsă tocmai în inimă.

O dată răcni zmeoaica zicând:

— M-ai mâncat friptă, Ţugulea! Şi muri pe loc.

Împăratul, boierii şi locuitorii acelei împărăţii mulţumiră lui Dumnezeu că i-a scăpat de zmeoaică, de fetele şi de ginerii ei, căci multe rele le făceau; iară mântuitorului lor îi ziseră Ţugulea viteazul şi înţeleptul. După aceea, împăratul ridică pe Ţugulea la mare cinste.

Ţugulea trăi acolo câtva timp ca în sânul mă-sii. Dară nişte zavistioşi* de boieri băgară în inima împăratului teama că Ţugulea odată, odată are să-i ia ţara.

Cum auzi unele ca acestea, împăratul se gândea ce meşteşug să facă, ca să scape de el. În sfârşit ascultă poveţele celui mai pizmătăreţ din boierii cei bătrâni.

Trimise şi chemă pe Ţugulea. El veni.

---

* zavistios – invidios, pizmaş, intrigant

— Ţugulea viteazul, zise împăratul, Sfatul împărăţiei mele a găsit cu cale să te duci la împăratul stririlor, în peţit, să-i ceri fata pentru mine.

— Dacă Sfatul împărăţiei a găsit cu cale, eu sunt gata să mă supui, răspunse el.

— Apoi pe când hotărăşti ziua plecării?

— Când ar fi după mine, şi mâine.

Îi gătiră cărţile ce trebuia să le ducă Ţugulea, îi deteră bani şi porni, după ce îşi luă ziua bună de la împărat şi boieri, iară gloatele îl petrecură până afară din cetate şi se uitară după dânsul până nu-l mai zăriră.

Ţugulea se duse mai întâi de se întâlni cu fraţii lui. Le spuse şi lor cum a omorât pe zmeoaica cea bătrână, apoi le făcu cunoscut şi treaba cu care l-a însărcinat împăratul. Le dete şi lor niţei bani ca să-i ducă părinţilor, apoi se îmbrăţişară şi plecară.

Fraţii lui Ţugulea începuse a se uita la el cam chiondorâş. Ei nu se puteau învoi cum de Ţugulea să ajungă să le facă lor ruşine. Ei mai mari şi să rămâie mai pe jos decât el, ca nişte bobleţi*.

Ducându-se Ţugulea la treaba lui, întâlni în cale pe un om care striga că moare de foame. Se apropie de dânsul să vază ce fel de om este acela. Când, ce să vază? Un om ca toţi oamenii umbla după şapte pluguri ce arau şi din gură nu mai tăcea.

— Ce voinic mare eşti tu, omule, de mănânci brazdă de şapte pluguri şi tot strigi că mori de foame? îl întrebă Ţugulea ca p-un prieten.

— Eu nu sunt voinic, răspunse flămândul, ci voinic este Ţugulea, feciorul moşului ş-al babei, care a omorât pe zmeoaică, pe fetele şi pe ginerii ei.

— Eu sunt acela, îi zise Ţugulea.

— Dacă eşti tu, ia-mă şi pe mine cu tine, că poate ţi-oi prinde bine la ceva.

Îl luă şi plecară. După câteva zile de călătorie, dete peste un alt om, în gura căruia curgea apa de la nouă fântâni şi tot striga că moare de sete.

Îl întrebă şi pe acesta ca şi pe flămând. Şi de căpătă un răspuns care semăna cu al flămândului, îl luă şi pe acesta cu sine, şi plecă mai departe.

Se duse, se duse şi iară se mai duse. Iară când fu să treacă nişte munţi, întâlni un alt om, cu două pietre de moară de picioare, care sărea din munte în munte şi când fugea, iepurele pe spinare netezea, şi striga că n-are loc unde să fugă.

---

* bobleţ – prost, bleg, nătărău

Ţugulea îl întrebă ca şi pe ceilalţi, iară omul răspunse tot ca ei. Îl luă şi pe acesta şi porni înainte cu Dumnezeu.

În calea lor mai întâlniră un om cu o mustaţă albă şi cu alta neagră, îmbrăcat cu nouă cojoace şi striga că moare de frig, deşi era pe la nămiezi şi soarele ardea ca în luna lui cuptor.

După ce îl întrebă şi el voi să meargă cu dânsul, Ţugulea îl luă şi pe acesta, şi înainte, tot înainte şi înapoi nu se uita.

Merse ce mai merse şi, când fu pe la amurgit, întâlni un om care se uita în sus cu un arc în mână. Ţugulea îl întrebă:

— Da' ce faci acolo, omule?

— Ce să fac, răspunse el, iaca un ţânţar a ajuns tocmai la vântul turbat şi voi să-l dobor d-acolo cu săgeata mea.

— Voinic trebuie să fii, omule, îi zise Ţugulea, dacă tu poţi să vânezi un ţânţar pe care noi nu-l vedem.

— Ce-are a face! Voinic este Ţugulea, fiul moşului şi al babii, care a omorât pe zmeoaică cu fetele şi cu ginerii ei cu tot, zise omul.

— Eu sunt, răspunse Ţugulea.

— Dacă eşti tu, ia-mă şi pe mine cu tine, că poate ţi-oi prinde bine la ceva.

După ce mai merse ce merse, ajunse în nişte văi foarte frumoase de unde se întindeau nişte munţi împodobiţi cu copaci şi cu o verdeaţă care desfăta inima, şi acolo dete peste un om, care nu ştiu ce tot bombănea el din gură şi când ameninţa cu toiagul ce ţinea în mână, pe dată se făcea câte o sută de păsărele.

Apoi dacă îl întrebă Ţugulea cu ce vitejii face el minunile astea, el răspunse că Ţugulea este viteaz, care a făcut atâtea şi atâtea voinicii.

Aflând omul că vorbea cu Ţugulea, s-a luat şi el după dânsul, ca şi ceilalţi.

Şi merseră cu toţii, merseră, merseră ca cuvântul din poveste ce d-aci înainte se găteşte, şi pe unde ajungea întreba de împăratul stririlor. Pe la cetăţi şi sate, pe unde mâneau ei noaptea, toţi îi conăceau şi îi găzduiau cu bucurie când auzeau de numele lui Ţugulea.

Iară când fu într-una din dimineţi, zăriră turnurile cetăţii unde locuia împăratul stririlor. Întinseră piciorul la drum şi când era înde seară, ajunseră şi ei la porţile cetăţii.

A doua zi se sculară, pe ochi mi se spălară, se îmbrăcară, se scuturară şi pe Domnul lăudară, că le-a ajutat de au ajuns vii, nevătămaţi.

Spuse Ţugulea tovarăşilor săi pentru ce a venit, iară ei răspunseră că dacă împăratul nu va voi să-i dea fata de bunăvoie, apoi o vor lua-o ei cu nepusă masă, că doară nu sunt ei de florile mărului cu Ţugulea viteazul.

După ce a dat împăratului cărţile ce adusese Ţugulea, acel împărat îi zise:

— Sunt gata a-ţi da fata, dacă îmi vei săvârşi cu bine slujbele cu care am să te însărcinez; iară de nu, unde îţi stau picioarele îţi va sta şi capul. Aceasta să o ştii. Îţi dau soroc până mâine să te gândeşti, dacă te încumeţi ori ba.

— Mă încumăt, luminate împărate, îi răspunse Ţugulea. Porunceşte.

— Până mâine dimineaţă să-mi mănânci nouă cuptoare de pâine, îi porunci împăratul.

— Să se puie la cale coacerea lor cât mai curând, răspunse Ţugulea.

Hotărâră când să vie să înceapă a mânca. Se puseră şi paznici care să ia aminte. Pe seară veniră cu toţii. Apoi, uitându-se la Flămândul, Ţugulea îi zise:

— Să te vedem, nene Flămândule.

— Las' pe mine, răspunse acesta. Luaţi-vă câte o pâine, ca să aveţi şi voi ceva gustărică.

Şi începând a arunca câte zece pâini în gură şi a le înghiţi, sfârşi cuptoarele până la mizeul nopţii. Parcă arunca după spate. Mai adună şi codriceii ce mai rămăseseră de la tovarăşi, îi înghiţi şi pe aceştia şi începu a striga:

– Mor de foame! Mor de foame!

Strejarii, care rămaseră ca nişte bostromengheri, uitându-se cum piereau pâinele, se duseră de spuseră împăratului despre cele întâmplate.

Se minună şi împăratul. Apoi zise să-i aducă nouă buţi de vin şi porunci lui Ţugulea să le bea până în ziuă.

Ţugulea zise Setosului:

— Pe dânsele, nene Setos.

— Numai atât? întrebă el.

Trase cepurile la câteva buţi dodată, şi pe toate le înghiţea de părea că intră vinul în pământ. După ce le isprăvi, începu şi el a striga:

— Mor de sete! Mor de sete!

Împăratul începu a se îngrijora când îi spuseră strejarii cele ce se întâmplară şi începu a încălzi cuptorul cel mare cu nouă cară de lemne.

Dând poruncă lui Ţugulea de a intra în cuptor, el se uită la Frigurosul şi-i zise:

— A venit şi vremea ta, nene Mustăţio.

— Cum o să vă pui să faceţi niţele cuie, clănţănindu-vă dinţii! răspunse el.

Şi în adevăr, cum ajunse la cuptor, carele era roşu ca para focului, puse mâna pe mustaţa lui cea albă, smulse câteva fire dintr-însa şi le aruncă în cuptor. Deodată la gura cuptorului se făcu brumă. Apoi intrară în cuptor toţi megiaşii lui Ţugulea cu dânsul împreună şi începură striga că le degeră.

Când veni împăratul şi văzu, se luă de gânduri cu Ţugulea ăsta năzdrăvanu.

Şi cerând ei, împăratul porunci de mai aduse nouă cară de lemne, le dete foc, dară parcă ardea pe gheaţă.

Împăratul acela avea o paţircă de fată slujitoare, care se lua în goană cu ogarii.

Porunci lui Ţugulea să trămită şi el pe cineva din ai săi ca împreună cu fata să se ducă la Fântâna Ielelor, să aducă câte două urcioare de apă. Dacă omul său va veni înainte, îi va da pe fie-sa; iară dacă slujitoarea lui va veni mai-nainte, să ştie că pe toţi megiaşii lui îi pune în ţeapă şi pe dânsul într-una mai sus decât pe toţi.

Ţugulea primi. Apoi uitându-se la soţul său cel cu pietrele de moară de picioare, îi zise:

— Ce zici tu, verişcane, umflăm noi fata, ori ne odihnim în vârful ţepelor?

— Să cercăm şi noi, poate că vom lăsa frigările alea pe seama împăratului.

Omul cu pietrele de picioare şi fata fugătoare porniră împreună, fiecare cu câte două urcioare, şi aide, aide, de vorbă, ajunseră la Fântâna Ielelor.

Aci, fata umblă cu şmecherii. Şi cum era şi cam nurlie, mâglisi pe omul cu pietrele de picioare şi îl îndupleca să se puie cu capul în poala ei, până s-or mai odihni niţel, şi să-i caute în cap. Tot căutându-i în cap, el adormi. Fata cum îl văzu că adormi bine, luă o căpăţână de cal uscată ce era acolo alăturea, îi puse capul binişor pe dânsa, îi varsă urcioarele lui, ia p-ale ei şi o plecă la sănătoasa. Nici drumul ei, nici picioarele ei.

Ţugulea cu ai săi sta pe o măgură şi se uita înspre locul de unde trebuiau să vie cei trimişi să aducă apă. Când, vede pe fată. Unde venea, măre, venea ca vântul. Omul nu se vedea, nu se auzea. Atunci zise săgetătorului celui dibaci:

— Ia te uită, fârtate, de vezi ce face megiaşul nostru.

— Doarme cu sforăitele, răspunse acesta, cu capul pe o căpăţână de cal mort şi uscată.

Unde întinde arcul, dete drumul săgeţii, şi tranc!, drept în căpăţâna de cal lovi, de sări cât colo de sub capul omului. Acesta odată sări în sus, şi ia pe fată de unde nu e.

Umplu urcioarele numaidecât. Apoi ca gândul porni sărind câte zece conace dodată; ajunse pe fată tocmai la poarta palatului şi, trecând pe lângă dânsa, îi sparse şi urcioarele cu pietrele de la picioarele lui.

Când duse urcioarele sus la împăratul, acesta întrebă:

— Dară fata unde a rămas?

— Vine pe urmă, îi răspunse Ţugulea.

Ajungând şi fata şi mergând şi dânsa la împăratul îi spuse toată şiritenia.

Împăratul toată noaptea n-a putut să doarmă, frământându-se de gânduri. A doua zi, unul din sfetnici, care ştia păsul împăratului, veni şi-i spuse ce să mai zică lui Ţugulea să mai facă. Plăcu împăratului sfatul şi, chemându-l îi zise:

— Ţuguleo, mi-ai făcut tot ce ţi-am poruncit, încă o slujbă mai cer de la tine şi apoi pace.

— Porunceşte mai degrabă, împărate, căci poate să se supere împăratul ce m-a trimis de atâta zăbavă, şi aceasta n-aş voi-o nici în ruptul capului.

— Să-mi faci să nască într-o noapte cincizeci de femei sterpe!

— Ce mai treabă! zise Ţugulea. Să se aducă numaidecât la faţa locului.

Porunci împăratul de aduse cincizeci de femei şi le-a băgat pe fiecare în câte o cămară. Ţugulea ridică ochii către vrăjitor şi zise:

— Arată, Învăţatule, ce poate toiagul tău cel plin de vrăji.

— Putea împăratul să dea porunci mai grele de făcut; aceasta este jucărie, răspunse el.

Şi intrând în cămările femeilor, bomboni la fiecare câte ceva din gură, şi pe fiecare le lovi uşor cu toiagul pe spinare, apoi ieşi. Una după alta ele născură până dimineaţă.

Când veni împăratul a doua zi şi auzi orăcăitul copiilor de-i împuiase urechile, se luă cu mâinile de păr şi plecă îndată. Când să pâşească pragul porţii de la aceste case, ca să se ducă la palatul lui, vrăjitorul îl atinse şi pe dânsul cu toiagul, şi îndată se pomeni cu câţiva boboci de raţă măcăind după dânsul.

Râseră şi împărăteasa şi sfetnicii când văzură pe împăratul cu bobocii după dânsul.

Iară el se spăimântă de poznele ce făcuse Ţugulea şi, nemaicutezând să-i mai dea vreo poruncă, hotărî să-i dea fata.

După ce pregătiră tot ce trebuia de drum, Ţugulea luă pe fata împăratului şi porni, petrecându-i împăratul cu toată sila lui, cu trâmbiţe şi cu buciume, cu tobe şi cu surle până afară din cetate.

Şi luându-şi ziua bună de la împăratul, Ţugulea îşi căută de drum, lăsând pe fiecare din megiaşii săi pe la locurile de pe unde îi luase.

Mergând el, băgă de seamă că fata împăratului stririlor era tristă. Iară dacă o întrebă care să fie pricina de stă tristă, ea îi răspunse:

— Sunt în stare să-mi fac seamă singură, dacă voi cădea în mâna împăratului celui ce te-a trimis pe tine, şi nu m-ăi lua tu.

Îi plăcură lui Ţugulea vorbele astea şi îi merseră tocmai la inimă. N-avea însă ce face. Trebuia să se ţie de cuvântul ce dase celui ce l-a trimis.

Pe drum văzu un vultur. Ţugulea trase o săgeată din tolbă, o aşeză la arc şi îl luă la ochi. Vulturul îi zise:

— Nu da, Ţugulea viteazu, că mult bine ţi-oi prinde când vei fi în nevoie şi te vei gândi la mine.

Ţugulea îl lăsă şi plecă înainte. Ajungând într-o pădure mare şi înnoptând, a mas acolo. Făcu un foc mare şi se puse a se odihni. Când fata, dodată, strigă speriată:

– Ursul!

Ţugulea, de unde şedea şi începuse a aţipi lângă foc, o dată sări drept în sus, puse mâna pe arc şi pe paloş; cum văzu ursul, îl luă la cătare cu o săgeată. Ursul însă stătu locului şi începu a striga:

— Nu mă omorî, Ţugulea viteazul, ci mai bine scoate-mi steapul ce mi-a intrat în labă, că mult bine ţi-oi prinde şi eu când vei fi vrodată în nevoie şi te vei gândi la mine.

Ţugulea se opri, iară după ce veni ursul la dânsul se căzni până ce îi scoase steapul, apoi îl legă la bubă şi ursul plecă mormăind de unde a venit.

A doua zi, pornind dis-de-dimineaţă, a mers toată ziua. Când era însă pe la scăpătatul soarelui, ajunse şi el la împăratul ce-l trimisese. Cum ajunse, îi înfăţişă pe fata împăratului stririlor.

Împăratul, cum văzu pe Ţugulea, intră în grozile morţii. El îl credea pierit.

Apoi primi cu mare cinste pe fată şi-i pregăti pentru dormit cămara unde dormea mă-sa. Lui Ţugulea îi dete şi lui o cămară în palaturile împărăteşti. Apoi spuse împăratului tot ce păţi până ce îi aduse fata.

Peste noapte, împăratul ţinu sfat. El zise sfetnicilor săi:

— Ce socotiţi, boieri dumneavoastră, să facem cu Ţugulea ăsta? El ne-a scăpat de neaga-reaua aia de zmeoaică şi de ai săi. Acum nu care cumva să-i vie poftă să şi domnească? Şi atunci, ce ne facem noi? O să se verse sânge peste sânge şi când, în cele de pe urmă, tot el, pare-mi-se, o să biruiască.

— Nu te teme, împărate, zise sfetnicul cel pizmătăreţ, ne curăţăm noi de el, numai să porunceşti cuiva să-l otrăvească, ori să-l puie bine.

— Ce stai dumneata de vorbeşti? zise alt sfetnic; cu otravă se răsplăteşte cel ce a făcut atâtea slujbe şi ne-a scăpat de nevoia ce era pe capul nostru?

— Ai dreptate, răspunse un al treilea sfetnic; eu dau cu părerea că cinste împărătească să se dea lui Ţugulea şi să se aşeze în trebile împărăţiei cele mai înalte, să se rădice la rangul de boier din doisprezece.

Mai ziseră unii una, alţii alta, dar nicicum nu se înţelegeau, din pricina pizmătăreţului de boier.

— Eu socotesc, răspunse împăratul tăindu-le cuvântul, că ar fi cu dreptul ca el să ia de nevastă pe fata împăratului strirîlor ce o aduse acum; căci el şi-a pus viaţa în primejdie de a adus-o. Deşi îmi place prea mult, de mi se scurg ochii după o aşa bucăţică gingaşă, dară mă lipsesc de un aşa odor şi-l las pe seamă cui mi l-a adus. Apoi, după ce îl voi dărui împărăteşte pentru slujbele ce a făcut mie şi locuitorilor împărăţiei mele, să-l poftesc a se duce la ţara lui. Astfel putem scuti pe biată sărăcime de vărsarea de sânge, căci nu crez eu ca un viteaz ca dânsul să se cerce a se atinge de drepturile mele rămase de la moşi, de la strămoşi. Numai să întrebăm şi pe fată, dacă vrea să-l ia de bărbat.

— Înţelepţeşte ai grăit, împărate, răspunseră cea mai mare parte din sfetnici, şi judecata măriei tale va fi plăcută şi lui Dumnezeu.

A doua zi, împăratul chemă pe Ţugulea şi pe fata de împărat în divanul cel mare, şi le spuse ce a găsit cu cale Sfatul împărătesc.

Fata împăratului răspunse:

— Să-ţi dea Dumnezeu ani mulţi, împărate, şi să domneşti cu pace. Aşa mi se pare şi mie a fi după dreptate. Eu însămi era să ţi-o spui, dacă n-ai fi voit să cunoşti. Când o împărăţie are parte de un stăpânitor aşa de drept şi nepărtinitor, ferice de noroadele din împărăţia aceea.

— Văzui şi eu, împărate, o judecată dreaptă în viaţa mea, zise şi Ţugulea. Şi fiindcă tu îmi dai fericirea, braţul meu este închinat împărăţiei tale. Când va cădea vro pacoste pe capul norodului tău, gândeşte-te că este pe lume un Ţugulea care va fi gata a-şi vărsa sângele pentru tine şi pentru ţara ta.

Apoi Ţugulea, după ce primi şi daruri împărăteşti, peste câteva zile porni cu logodnica lui, gândul fiindu-i să meargă a-şi mai vedea părinţii. Şi într-acolo şi porni.

Când a plecat Ţugulea de la curtea împărătească, împăratul cu ai lui l-a petrecut cu cinste împărătească până la hotar. Şi despărţindu-se, îşi luară ziua bună unii de la alţii.

Fata şi Ţugulea parcă zburau, iar nu mergeau, de bucurie că le împlinise Dumnezeu dorinţa. Şi mergând, ajunseră la locul de întâlnire cu fraţii săi, pe când soarele era în cruci.

Când văzură fraţii pe Ţugulea cu o logodnică mai frumoasă decât florile şi mai albă decât spuma laptelui, îi puseră gând rău. Până a nu se culca, ei se furişară de Ţugulea, se dară mai cât colea şi începură a plănui, cum să facă să se scape de el.

— Noi acum o să fim de râs în sat, pe lângă fratele nostru, zise cel mijlociu.

— Să răpunem pe Ţugulea, zise fratele cel mai mare. Tu să-i iei calul şi eu nevasta.

Cum plănuiră, aşa şi făcură.

Peste noapte se sculară şi cu o mână tremurândă tăiară pe Ţugulea, îi luară fata şi calul şi o rup d-a fuga; şi fugi, şi fugi, până ce, când se crăpa de ziuă, erau aproape de satul lor.

Fata unde se puse pe un plâns de nu o putură mângâia cu niciun chip.

— Noi suntem înţeleşi, îi ziseră fraţii. Să ştii că te omorâm şi pe tine, dacă ne vei spune că noi am ucis pe Ţugulea.

Ajunseră la părinţii lor.

Când auziră părinţii lui Ţugulea că a fost ucis într-o bătaie cu nişte zmei, după cum le spuseră fraţii, plângeau şi lemnele şi pietrele de mila lor. Nu puteau ei face să se usuce lacrămile de la ochi, ferească Dumnezeu. Şi se tânguiau şi se boceau, de nu se mai puteau astâmpăra.

Fata plângea şi ea, biata, înfundat, căci nu cuteza să dea grai din gura ei.

Ţugulea scăpase cu o scânteie de viaţă, căci fraţii nu-l omorâseră de tot. Când au fost dat ei cu sabia, le-a tremurat mâna de frică şi nu i-au retezat capul. El, viindu-şi niţel în simţiri, şi neputându-se scula, a început a geme de durere şi urgie, mai cu seamă când văzu că nu era lângă dânsul nici fata, nici calul.

Şi gândindu-se la trişteа lui şi la biata fată pentru care nu ştia ce o să paţă şi ea din mâna fraţilor lui, îşi aduse aminte de vultur şi de urs.

Nu trecu mult şi se pomeni cu vulturul la capul lui. Şi pe când îi spunea ce păţi, odată se auzi prin pădure glasul ursului: Mor! Mor! Mor!

Venea, nene, ursul, de duduia pădurea, trosneau uscăturile pe unde călca şi răpăiau ramurile pe unde trecea.

Vulturul cât p-aci era s-o ia la sănătoasa, dară dacă văzu că şi ursul vine în ajutorul lui Ţugulea, se lăsă din zbor iarăşi lângă dânsul.

Abia mai putu Ţugulea să spună şi ursului ce păţi. Apoi cu grai stins ceru niţică apă. Vulturul se repezi la fântână şi-i aduse apă în guşă. Până atunci zise ursului să-i pipăie ranele, fiindcă el nu e cârnic, şi să-i aşeze toate oscioarele la locul lor, de vor fi zdrobite.

Cum îi aduse apă, Ţugulea bău. Ursul zise vulturului:

— Ce vom face acum şi noi pentru binefăcătorul nostru, ca să nu-l lăsăm să moară?

— Să-mi cauţi două citurele, răspunse vulturul, să mi le legi de picioare, şi mă voi duce ca gândul să aduc leacuri pentru Ţugulea de la apa Iordanului, unde sunt două fântâni cu apă vie şi apă moartă, căci şi el ne-a făcut atâta bine.

Căută ursul citurelele, le legă de picioarele vulturului şi acesta zbură ca vântul înspre apa Iordanului şi se întoarse ca gândul.

Ursul nu se mişcă de la capul lui Ţugulea.

Cum veni vulturul, turnă ursul apă moartă peste toate ranele şi se închegă carnea, turnă apoi de două, trei ori, apă vie şi se vindecă Ţugulea de toate metehnele, rămâind cum l-a făcut mă-sa, sănătos şi întreg.

Văzându-se Ţugulea voinic ca şi mai-nainte, mulţumi vulturului şi ursului, apoi le zise:

— Eu văz că m-aţi iubit mai mult decât fraţii mei. Nu mai am nimic pe lume acum. De azi încolo voi trăi cu voi ca nişte fraţi.

— Primim bucuroşi, răspunse vulturul. Dară cum vei putea trăi departe de iubita ta şi de şoimuleanul tău?

— Dacă nu este cu putinţă, mai zise Ţugulea, să...

— Să-ţi tai cuvântul cu miere, răspunse ursul; dară trebuie să fie cu putinţă. Vulturul se va duce ca ştafetar, să afle ce este pe la fraţii tăi. Eu voi şedea cu tine şi, când va fi vreme cu prilej, vei merge să-ţi iei soţia şi, de voieşti, vom conceni* şi pe fraţii tăi.

— Bune sunt poveţele astea, adause Ţugulea.

Se duse vulturul, află toate întâmplările şi se întoarse de spuse lui Ţugulea ca să facă ce o face mai curând, căci pe fată o silesc toţi cu totul să ia de bărbat pe unul din fraţi, cu gând că Ţugulea este mort.

Cum auzi Ţugulea, porni cu tovarăşii lui, vulturul şi ursul, şi peste câteva zile ajunseră aproape de casa lor. Aşteptară până înseră şi se duseră pe-ntunerec în curte.

Intrând în curte, ursul începu să mormăie. Fraţii ieşiră afară speriaţi şi se luară după urs, ursul coti şi se întoarse lângă Ţugulea.

Între acestea, fata îi luă armele de unde le puseseră fraţii şi întâmpină pe Ţugulea cu ele. lară vulturul se repezi la coşar, unde era calul lui Ţugulea care tot nicheza, îi dezlegă căpăstrul cu ciocul, şi el veni lângă stăpânu-său.

Ursul şi vulturul îşi luară ziua bună după ce-l văzură înarmat şi plecară zicându-i să se păzească a nu cădea în capcană.

După plecarea lor, Ţugulea intră în casă, la părinţi. Ei nu-l mai cunoşteau. Dară fata, cu lacrămile şiroaie pe obraz, le povesti adevărata istorie a omorârii lui Ţugulea.

Fraţii lui Ţugulea adunaseră pe toţi megiaşii, zicând că a intrat ursul în sat. Când veniră şi văzură pe Ţugulea, rămaseră ca bătuţi de Dumnezeu.

Calul lui Ţugulea sări şi-i omorî pe amândoi cu picioarele, apoi veni lângă stăpânul lui cel adevărat, lăcrimă şi îi linse mâinile.

Când auziră megiaşii faptele cele proclete ale fraţilor lui, ziseră că urgia lui Dumnezeu a căzut peste dânşii, omorându-i calul.

Tocmai istorisea părinţilor lui tot ce păţise în pribegia lui Ţugulea, când deodată se auzi un zgomot în curte.

Ieşiră să vază ce este. Ce gândiţi că mi-au văzut?

---

* a conceni – a nimici, a prăpădi, a stârpi

O ceată de ostaşi. Căpetenia ostaşilor descălecă, se apropie şi-i dădu nişte cărţi împărăteşti.

Împăratul stririlor murise. Această carte ce-i aduse era adiata* împăratului. Căci bolnav fiind pe patul morţii, l-au fost întrebat sfetnicii şi gloatele pe cine le lasă împărat, pentru că n-avea alţi copii.

Împăratul le-a fost răspuns că mai vrednic nu cunoaşte pe nimeni decât pe Ţugulea. Atunci s-a scris adiata, s-a iscălit de împărat şi de toată obştea.

A doua zi, Ţugulea a pornit la împărăţia lui cu soţia şi părinţii săi. Cum ajunse acolo, veni ştire că este ales de împărat şi la cetatea ce o scăpase din urgia zmeoaicei, a fetelor şi a ginerilor ei. Pasămite murise şi împăratul d-acolo şi nici el n-avea urmaşi.

Apoi Ţugulea, unind amândouă împărăţiile, se cunună cu fata, iubita lui, şi făcu o nuntă de se duse vestea peste tot pământul şi rămase de povestit la urmaşii urmaşilor lor.

Şi domniră până ce Dumnezeu voi cu ei. Iară eu:

Încălecai pe un lemn,
La bine să vă îndemn;
Încălecai pe un cocoş
Să vă spui la moş pe groş.

Povestit d-un ţăran din districtul Vlaşca, comuna Bulbucata şi comunicată de frate-meu G. Ispirescu.

* adiată (diată) – testament

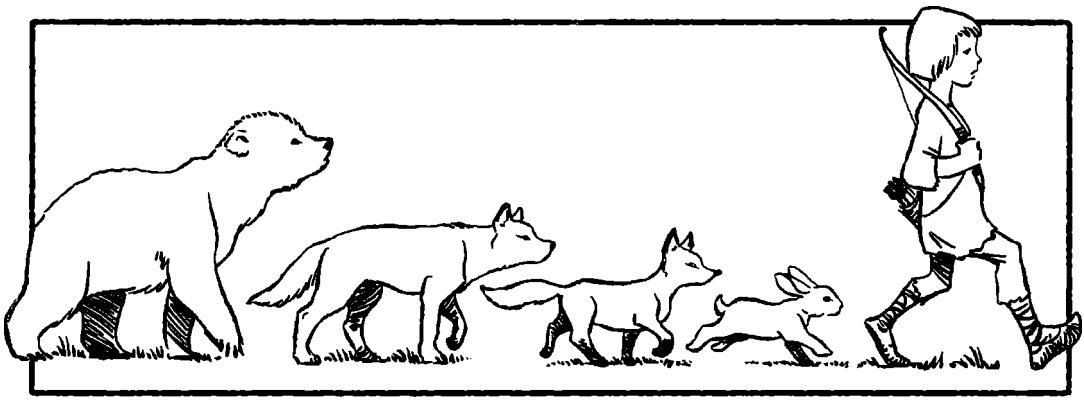

COPIII VĂDUVULUI ŞI IEPURELE, VULPEA, LUPUL ŞI URSUL

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om. El avea o fată şi un băiat. Şi rămâind văduv de muma copiilor, îl îndemnă ariciul să se însoare de a doua oară. Neveste-sei îi stau aceşti copilaşi ca sarea în ochi. Nu era dimineaţă, nu era seară, nu era clipă lăsată de la Dumnezeu să nu-i amărască. Când îi ciomăgea, când îi cicălea şi când îi da tuturor răilor, gonindu-i.

Copiii, bieţii, ca copiii, nu ştiau ce să facă, ce să dreagă, ca să umble după placul ei; dară în deşert. Nu mai aveau zi albă, căci ea se ţinea mereu de câra lor. Într-o zi, ea zise bărbatului ei:

— Mă, bărbate, de nu ţi-i lua copiii să-i duci undeva în pustietate, ca să-i prăpădeşti, eu pâine cu sare de pe un taler cu tine nu mai mănânc.

— Da bine, fa nevastă, cum să prăpădesc eu aşa bunătate de copilaşi? Şi unde să-i duc?

— Nu ştiu eu d-alde astea. Să faci ce zic eu, ori mai multe nu.

Ce era să facă bietul om? Să nu o asculte, îi era că i se risipeşte casa şi îşi pierde rostul. Să o asculte, îi era milă de copii. După ce-l mai ciocmăni muierea o toană, îşi puse în gând să-i facă voia, căci limbuţia nevestei îl scosese afară din ţâţâni.

Se sculă, deci, de dimineaţă, îşi luă copiii şi plecară împreună cu vorba că merg la lemne. Fata, ca una ce era şi mai mare decât băiatul, luă în şorţ vro doi pumni de mălai şi presără pe drum, până în pădure. Aci dacă ajunseră, tatăl lor le făcu focul, apoi le zise:

— Iată, copii, v-am făcut focul; staţi aici şi vă încălziţi, că eu mă duc ia, cât colea, să tai niţele lemne, şi când mă voi întoarce am să vă aduc mere.

— Bine, tătuţă, răspunseră copiii, numai să nu zăboveşti mult, căci ne este frică singuri.

— Fiţi pe pace din partea asta.

Zise şi plecă. El se opri la o depărtare cât arunci cu o zburătură de ţandără, şi se sui într-un copaci şi legă un căpătâi de scândură de vârful copaciului. De câte ori bătea vântul, scândura se lovea, iară copiii ziceau:

— Auzi, tata taie lemne.

El însă se întoarse la nevastă, şi îi spuse ceea ce făcuse. Iară dacă se făcu seară, puseră masa şi mâncară. Mai rămâindu-le nişte fărămituri, îi zise nevasta:

— Unde or fi copiii tăi, bărbate? Ar putea să mănânce şi ei ceea ce ne-a rămas.

— Iată-ne aci şi noi, iată-ne aci.

Şi ieşiră de după coşul bordeiului şi mâncară.

După ce se sculă tatăl copiilor, vitrega întrebă pe copii cum au nemerit de s-au întors. Iară fata îi povesti tot ce făcuse, şi cum se ascunseseră după coş, dacă ajunseră acasă, de frică să nu-i bată.

Pasămite ei se luaseră după dâra de mălai ce o presărase fata, când merseră în pădure.

Mai trecu, ce mai trecu, şi strigoaica de vitregă iară se ţinu de câra bărbatului său, ca să-şi prăpădească copiii.

Şi neavând ce-şi face capului, tatăl îşi luă copiii şi plecă cu dânşii iarăşi în pădure.

Fata voi să ia şi de astă dată mălai, dară nu mai găsi; se duse la vatră să ia cenuşă, dară vitrega o lovi cu vătraiul peste mână.

Ajungând în pădure, tatăl lor le făcu focul, şi îi lăsă acolo ca să se ducă să taie lemne. Şi s-a cam mai dus, şi dus a fost, căci pe la dânşii nu se mai întoarse.

Aşteptară ce aşteptară, şi dacă văzură copiii că tatăl lor nu se mai întoarce, o luară şi ei înspre partea încotro se dusese el, ca să-l caute. Şi negăsindu-l orbăcăiră şi ei prin pădure până în seară. Băiatul, mai mic fiind, începu să scâncească de osteneală şi de foame. Fata se văicărea şi ea că nu ştia ce să-i dea de mâncare şi unde să se aciuieze.

Umblau ce umblau, şi iarăşi se întorceau la focul unde îi lăsase tatăl lor. Băiatul scâncea mereu, că era rupt de osteneală. Amurgul dase peste dânşii nemâncaţi şi neodihniţi.

Atunci fata, ca să împace pe copil, să-l facă a adormi cu gândul la mâncare şi să nu mai plângă, băgă în spuza focului o baligă de vacă ce găsi pe-acolo prin pădure, şi zise fratelui său celui mai mic:

— Taci cu dada, băieţelul dadei, că uite am pus turta în foc să se coacă. Până atunci, pune capul ici în poala dadei şi trage un somnuleţ bun.

Băiatul crezu pe soru-sa şi tăcu. Într-acestea iată că se pomenesc cu un unchiaş.

— Bună vremea, nepoţilor, le zise.

— Mulţumim dumitale, moşicule, îi răspunde fata.

— Dară ce aveţi acolo în foc?

— Ce să avem, tată moşule, iaca am pus o baligă de vacă ca să împac copilul ăsta, care este rupt de osteneală şi pocâltit de foame.

Şi după ce mai şezu niţel, zise moşul să o scoată din spuză că s-o fi copt. Fata se supuse, dară cam cu îndoială. Când ce să vedeţi d-voastră? Scoase o pâine albă ca faţa lui Dumnezeu.

Pasămite moşul acela era chiar Dumnezeu, fără însă să ştie fata ceva despre asta.

Văzând fata o astfel de minune se spăimântă. Vezi că ştia ce pusese ea acolo, şi acum iaca ce scoase.

Se puseră cu toţii şi mâncară. Mâncau mereu şi pâinea nu se mai sfârşea.

Apoi moşul luă o viţă de păr din capul fetei, făcu laţuri şi un arculeţ, şi dându-le băiatului, le zise:

— Acum aveţi pâine. Cu astea prindeţi păsările ca să aveţi ce mânca.

— Mulţumim, tată moşule, mulţumim, răspunseră amândoi deodată.

Apoi moşul învăţă pe băiat cum să se întrebuinţeze cu laţurile şi cu arcul, îi lăsă acolo şi el se făcu nevăzut.

De aci înainte băiatul umbla prin pădure şi prindea păsări; iară soru-sa le gătea şi aveau de mâncare.

Ei se făcuseră mari şi li se urâse a mai mânea seara prin scorburi şi prin hăţişuri. Ar fi voit să aibă şi ei un locşor să puie capul pe căpătâi.

Umblând băiatul în vânat, într-una din zile întâlni un iepure. El întinse arcul să-l săgeteze. Dară iepurele îi zise:

— Nu mă săgeta, voinicule, că ţi-oi da un pui de ai mei carele îţi va fi de mare folos.

Băiatul ascultă pe iepure şi îi luă puiul. Merse mai înainte şi se întâlni cu vulpea. Ea îi zise ca şi iepurele, şi îi luă un pui. Mai merse ce merse, şi întâlnindu-se cu lupul, îi luă şi lui un pui, căci îl ascultase şi nu-l săgetase. Asemenea făcu dacă se întâlni şi cu ursul.

Acum băiatul avea patru fiare, pe care le numea căţeluşii lui. Se întoarse, deci, la soru-sa, cu căţeluşii după dânsul şi îngrijea de ei ca de un lucru mare.

Odată, ce-i veni fetii în gând, zise fratelui său:

— Urcă-te leică într-un copaci mare şi te uită în toate părţile, doară de vei vedea ceva aşa care să semene a sat.

Căci li se acrise tot umblând încoace şi încolo prin pădure ca nişte haidamaci, urgisiţi de Dumnezeu. Şi se sui băiatul şi-l întrebă soru-sa:

— Vezi ceva, leică?

— Nu văz nimic, decât, uite, în partea asta încoa drept înainte, mi se aliceşte albind ceva; dară nu ştiu ce este că nu mi s-alege, fiind prea departe.

— Uită-te bine, îi mai zise fata şi să ţii minte încotro este, şi dă-te jos să mergem drept acolo.

După ce merseră o zi, iară se sui într-un pom nalt, se uită într-acolo şi văzu bine că sunt case. Şi dacă îl întrebă fata, el spuse ceea ce văzu.

Şi plecară şi merseră voiniceşte până ce ajunseră drept acolo. Când colo, ce să vază? Nişte palaturi ca de domn: era sălăşluinţa unui zmeu; intrară, dară nu văzură pe nimeni. Atunci se pune fata şi scutură, şi deretică, şi aşează toate lucruşoarele pe la locurile lor; apoi găti bucate şi se puse la masă şi mâncă cu frate-său. Apoi se ascunseră într-o cămară.

Seara, iacă-te că vine şi zmeul. Văzu el că nu sunt toate tabără cum lăsase, şi începu a zice:

— Cine mi-a făcut ăst bine să-i fac şi eu lui.

Ei ieşiră de unde erau ascunşi, şi fata îi răspunse:

— Eu am scuturat şi am dereticat.

Şi aşa bine ce-i păru zmeului, cât nu se poate spune.

Puseră masa, mâncară cu toţii şi se culcară. A doua zi băiatul îşi luă căţeii şi plecă la vânat, că aşa era treaba lui. Asemenea făcu şi zmeul. Seara când se întoarseră, găsiră mâncărică şi fierturică gata. Se puseră de îmbucară şi se veseliră.

Azi aşa, mâine aşa, trecea zilele ca păcatele de iute.

De câtăva vreme zmeul se întorcea de la vânătoare înaintea băiatului. Se dedulcise, vezi, la vorbă cu fata. Şi din vorbă în vorbă, începu a mi-ţi simţi zmeul că îi cam tâcâie inima când se dă pe lângă fată, ori când aceasta îi zâmbeşte şi îi spune ceva gogleze. El pricepu, hoţomanul, de ce nu-l mai trage inima să meargă la vânat, şi căta fel de fel de pricini ca să rămâie acasă.

Şi tot astfel până ce se îndrăgosti cu fata cum se cade. Băiatul îşi căta de treaba lui şi nu băga de seamă că zmeul începuse a umbla cu şotia. El ştia o dreptate, şi încolo pace bună. Zmeului şi fetei începu a li se părea că băiatul le tot sta în cale. Ce făceau, ce dregeau, li se părea că tot de el se împiedică. Dară el, săracul, nici nu vedea, nici nu auzea. El nu lua aminte la şoaptele lor, nu se uita la tertipurile şi la renghiurile ce-i tot juca: ba că a venit prea târziu şi, ca să nu se treacă bucatele din fiert, ei mâncaseră mai nainte, şi lui îi da te miră ce; ba că a venit prea devreme şi să mai aştepte până să se puie masa; ba că una, ba că alta, când se supăra soru-sa pe căţeii lui, când zmeul îi căta chiorâş, şi multe d-alde astea, şi de toate.

Într-o zi zmeul se vorbi cu sora băiatului ca să-l omoare, şi să se scape de el. Zmeul voia să se ducă în pădure după dânsul şi să-l mănânce.

— Nu te duce, vai de mine, îi zise ea, că te fac mici fărâme câinii lui.

— Apoi cum să facem dară?

— Lasă că pui eu la cale, şi pe urmă îţi spui eu ce să faci.

Şi astfel fiind şiretenia, sora băiatului începu să se milogească pe lângă frate-său, că îi este urât singură acasă. Pentru aceasta îl rugă ca să-i lase căţeii să-i ţie de urât. Deocamdată frate-său nu voi, căci se învăţase cu ei. Dară după mai multe rugăciuni, i se făcu milă de soru-sa, şi-i lăsă căţeii ca să-i ţie de urât.

Plecând el la vânat fără căţeii lui, soru-sa îi luă, îi băgă într-o văgăună de munte, şi puse împreună cu zmeul un bolovan mare la gura văgăunei. Apoi zmeul se luă după dânsul în pădure.

Văzând el pe zmeu de departe că vine necăjit şi trăcănit după dânsul, se sui într-un copaci. Cum ajunse, zmeul îi zise:

— Dă-te jos, vrăjmaşule, că am să te mănânc.

— De mâncat, mă vei mânca; dară până una alta, dă-mi răgaz să cânt un cântecel de când eram tinerel, răspunse băiatul.

— Ei, aide, hatârul ţi-e mare. Dară cântă mâi curând, că n-am vreme de pierdut.

El cântă:

Uu! N-aude,
N-a vede,
Na greul pământului,
Şi uşorul vântului,
Căţeluşii mei,
Că vă piere stăpânul.

— Ei acum dă-te jos să te mănânc, zise zmeul.

— Mai stai niţel, răspunse băiatul, să mai cânt un cântecel, şi na opinca asta de o roade până atunci.

El cântă acelaşi cântec. Şi ca să mai cânte un cântec, îi dete încă o opincă.

Văzând că nu se simte nimic, el îi dete şi căciula să o roază până va cânta şi a patra oară.

Ce să vezi d-ta? Când a strigat întâi, a auzit iepurele, şi zise:

— Auziţi, fraţilor, se prăpădeşte stăpânul nostru.

— Taci, urechi de cârpă, îi zise vulpea şi-i trase o palmă, tu să gândeşti stăpânului nostru aşa?

Când a strigat a doua oară, a auzit vulpea. Zicând ea ce zise şi iepurele, lupul i-a tras o palmă şi i-a răspuns întocmai cum făcuse vulpea iepurelui.

Când a strigat a treia oară, a auzit lupul. Şi zicând şi el ceea ce zisese vulpea, ursul îi trase o palmă şi lui şi îl înfruntă de ce să gândească stăpânului aşa rău.

Dară când a strigat a patra oară, auzi şi ursul. Iepurele începu să se fâţâiască că pe nedrept a fost înfruntat.

— Lasă să ne-om judeca pe urmă, zise ursul, acum să vă vedem la lucru. Puneţi mâna toţi cu totul să dăm bolovanul la o parte şi să mergem într-un suflet să ne scăpăm stăpânul de la pieire.

Puse iepurele umărul, dară nu se cunoscu nimic. Puse şi vulpea, şi pare că începu să se cunoască oarecum că se mişca bolovanul. Puse şi lupul umărul, şi clătină; iară când puse, măre, ursul, umărul lui, se dete bolovanul d-a rostogolul, şi ursul peste el.

Şi ieşiră cu toţii afară. Apoi se sfătuiră a merge ca vântul; iară nu ca gândul căci se prăpădesc.

Băiatul, dacă văzu că nu vin căţeluşii lui, tocmai începuse a se da jos, căci zmeul îl înteţise cu îmbiala. Când, unde îmi veneau măre, căţeluşii, şi îmi veneau ca vârtejul dus de furtună, şi într-o clipă ajunseră drept acolo. Băiatului îi veni inima la loc, căci o cam sfeclise.

Iară zmeul, dacă îi văzu şi el se făcu un buştean pârlit.

Cum ajunseră căţeluşii, îi ziseră:

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Vedeţi voi buşteanul ăla pârlit?

— Îl vedem.

— Să mi-l faceţi harta, parta; să mi-l scuturaţi, să mi-l sfâşiaţi, tot trupul să-i mâncaţi, doar inima şi ficaţii să-i lăsaţi, că-mi trebuie mie.

Unde mi se puseră, cinstiţi boieri, ăi căţeluşi pe buşteanul cel pârlit şi unde mi ţi-l hărtăniră de nu se alese nici praful de dânsul. Într-o clipeală de ochi nu mai rămase de dânsul decât inima şi ficaţii.

Şi dându-se jos din copaci, băiatul făcu o frigare, puse inima şi ficaţii zmeului într-însa, şi o luă d-a spinare. Apoi se întoarse acasă cu căţeluşi cu tot.

Dacă ajunse acasă, dete frigarea soru-sei să o puie la foc ca să se frigă cărnurile. După ce începu a se părpăli, băiatul luă frigarea din mâna soru-sei, crestă friptura pe de toate părţile şi îi dete sare multă. Şi puind-o iarâşi la foc o lăsă să se frigă până ce era cu mustul într-însa. Apoi luând frigarea în mână, zise soru-sei:

— Uită-te, soro, la mine, căci de când te cunosc, eu nu ti-am văzut ochişorii.

Ea se uită la dânsul. Iară el îi dete cu frigarea peste ochi, de o orbi. Şi îi zise:

— Soru-mea, să plângi până vei umplea cu lacrămile tale nouă buţi, la cea d-a noua voi veni şi eu să-ţi ajut, şi numai atunci să-ţi vie ochii la loc.

O lăsă acolo să-şi ispăşească păcatele; iară el plecă cu căţeluşii săi, cântând din caval. Şi se duse, şi se duse, până ce ieşi din codrul acela năprasnicul. Mai merse ce mai merse şi dete de un sat. Şi însetoşând, se duse la o casă şi ceru niţică apă. Baba, stăpâna casei, îi zise:

— N-am, dragul mamei, apă; căci la noi se află numai o fântână. În ea este sălaşul unui balaur mare; şi el lasă să ia apă numai pe cei ce îi dăruie câte un cap de om.

— Ad-o vadră, răspunse el, să mă duc eu să aduc apă.

El luă vadra şi se duse la fântână. Luă apă şi bău, şi aduse babei vadra plină. Cum o văzu baba, o bău toată, căci era friptă de sete. Ea îl rugă să-i mai aducă una, şi dacă îi aduse, o bău şi pe aceea.

— Dumnezeu să primească, şi să te norocească, dragul mamei flăcăiaş! îi mai zise baba. Şi uitasem gustul apei de când n-am mai băut. Nu mai rămăsese suflet în mine. P-aci, p-aci, era să mă sfârşesc de sete. Mai adu-mi una, şi să o găseşti pe lumea cealaltă.

Flăcăul se duse să mai aducă o vadră. Când, ce să vază? La gura fântânei, o fată frumoasă de s-o sorbi într-o bărdacă şi gingaş îmbrăcată, plângea cu lacrămile cât pumnul.

— De ce plângi şi te tânguieşti, fată mare, o întrebă el?

— Cum n-aş plânge şi cum nu m-aş tângui, când îmi aştept moartea din clipă în clipă?

— Da de ce să mori, surată?

— Apoi d-ta nu ştii că aici în fântână este un balaur de şarpe care bântuie omenirea?

— Am auzit de aşa ceva; dară nici nu ştiu, nici n-am văzut; căci eu sunt de pe alte moşii, şi numai acum am ajuns aici. Dară tu de ce să stai aici să te mănânce balaurul? Au doară n-ai părinţi?

— Ba am şi părinţi şi tot. Însă la noi este obiceiul ca fiecare să dea câte un cap de om acestui nesăţios balaur, ca să-i lase să ia apă de la fântână, căci numai astă fântână este în coprinsul acesta; şi acum este rândul nostru să dăm om pentru mâncare acestei jivine. Şi tata numai pe mine mă are; el m-a adus ca să-şi facă rândul şi tata este împăratul locului acestuia.

Lui i se făcu milă de dânsa şi îi zise:

— Nu te teme, fetico, de nimeni, căci sunt şi eu pe aici. Eşti cu mine.

— Câţi voinici ca d-alde tine, şi încă şi mai chipeşi, şi mai ţanţoşi decât tine, mai răpuse astă fiară blestemată.

— Să mă bizui şi eu; şi de m-o răpune şi pe mine, atâta jaf în ciuperci, căci n-are cine să plângă după mine, afară doară de căţeluşii mei, dacă mă vor lăsa şi ei să mă prăpădesc.

— Du-te, voinicule, de-ţi scapă măcar viaţa ta, căci stând aici, amândoi pierim.

— Ce semne are balaurul când iese afară?

— Începe a urla fântâna.

— Bine. Ia caută-mi tu mai bine niţel în cap, şi când vei auzi urletul să mă scoli, de voi fi adormit; dară nu care cumva să umbli în tolba mea cu săgeţile.

Şi puse capul în poala fetei, şi îndată adormi, ca şi când l-ar fi lovit cineva cu muchea securei în cap.

Fata nu se putu ţine şi umblă la uneltele lui şi-i pierdu o săgeţică de care punea el în arculeţul lui. Şi auzind fântâna că începe a urla, ea se temu de a-l scula, ca să n-o dojenească că i-a călcat vorba. Şi unde începu a plânge cu foc şi cu pârjol, de ţi se rupea inima de mila ei. Şi picând o lacrimă de ale ei pe obrazul lui, el odată sări drept în sus, zicând:

— Ce fu oare aceea ce pică pe obrazul meu că m-a fript în ficaţi?

— Lacrămile mele, îi răspunse fata. A început să urle puţul.

Atunci flăcăul îşi luă arculeţul în mână. Şi la gura fântânei, odată răcni:

— Ieşi mai curând afară, fiară spurcată!

— Ce ai cu mine, voinicule, răspunse şarpele, că te lăsai să iei apă cât voişi.

— Ieşi, dihanie urâtă, cu mine să te lupţi.

— Eu n-am nimic cu tine, du-te într-ale tale şi dă-mi pace să-mi făptuiesc treburile mele, după învoiala ce am eu cu oamenii locului acestuia, şi după cum m-a lăsat pe mine Dumnezeu.

Atunci băiatul nici una, nici două, întinse arcul şi zburând săgeata, luă o limbă balaurului; căci avea nouă limbi acea jiganie. Şi ieşind şarpele se luă la luptă cu dânsul. Îi jucau limbile în gură ca fulgerul şi le arunca asupra băiatului, de să-l prăpădească. Iară el mai trase o săgeată, şi-i mai luă o limbă, şi încă una, şi iară una, până ce îi săgetă opt limbi. Când să puie şi a noua săgeată, ia-o de unde nu e. Se repezi iute şi luă fetii din cap un ac, îl puse la arc, şi cu el luă şi limba a noua a balaurului. Şi curse din fiară nişte sânge negru şi mohorât şi cu o duhoare de-ţi era scârbă. Se mai zvârcoli ce se mai zvârcoli dihania, şi rămase moartă bumbenă.

Şi cerând batista de la fată, legă limbile într-însa şi plecă cântând din caval, cu căţeii după dânsul.

Îl strigă fata, îl chemă, şi dacă văzu că nu se întoarce, se uita cu jind după dânsul. Apoi se puse de iznoavă pe plâns.

Văzând tatăl fetei că se întârzie timpul, şi crezând că balaurul îi va fi mâncat fata, trimise un ţigan cu vadra să aducă apă. Ţiganul, fiind la bucătărie, avea un cuţit mare la brâu.

Dacă ajunse la fântână, se sperie, bahinţa, văzând fata vie nevătămată, iară pe balaur mort într-un băltac de sânge cât pe colo de mare. Apoi viindu-şi niţel în fire, şi încredinţându-se că şarpele e mort, ce-i da lui dracul în gând, că-şi scoase cuţitul din teacă şi începu a mi-ţi cresta pe şarpe şi cruciş şi curmeziş, până ce îl făcu ciopăţi, ciopăţi, şi se umplu de sânge de sus până jos. Aşa plin, ca un parlagiu* de la zahana, se întoarse fuga la împăratul şi spuse că a făcut o izbândă mare, că omorâse, adică, pe şarpele ce-i bântui împărăţia şi-i scăpase şi fata de la moarte.

Împăratului nu prea îi venea să crează spusele ţiganului, dară după ce-i aduse fata şi o văzu, crezu.

Fata spuse că altul l-a omorât, dară ţiganul striga în gura mare că el a făcut acea vitejie şi cerea să-i dea fata de soţie, căci aşa zisese împăratul, că cine i-o scăpa fata de la moarte, a lui soţie să fie.

Fata nu vrea nici în ruptul capului să ia pe ţigan de bărbat. Atunci se uită prin butia roţii înspre partea în care plecase voinicul cu căţeluşii lui şi-l văzu, şi-l arătă şi tatălui său.

Împăratul trimise numaidecât după dânsul nişte olăcari**, îl ajunseră şi-l rugară să se întoarcă, că voieşte împăratul să-l vază şi să-i vorbească.

El se mai împotrivi niţel. Dară, dacă văzu că-l înteţesc cu rugăciunile, se înduplecă şi se întoarse.

Cum îl văzu împăratul, îi zise:

— Flăcăule, tu mi-ai scăpat fata de la moarte?

— Eu, împărate.

— Minte, împărate, zise şi ţiganul.

— Putere-ai tu, voinicule, să ne dovedeşti că tu eşti acela ce a ucis fiara spurcată?

— Limbile chiar ale dihanii ar putea să mărturisească, răspunse el.

Atunci scoase batista şi-i arătă limbile.

— Aceasta este batista mea, tată, îi zise şi fata. Eu i-am dat-o de a pus limbile într-însa.

---

* parlagiu – măcelar; zahana – abator

** olăcar – curier, mesager

Ţiganul o sfeclise. El rămase ca trăsnit din cer, când văzu limbile.

Împăratul trimise de aduse căpăţâna balaurului. Şi căutând văzură toţi cei de faţă că ea n-avea limbi.

Împăratul hotărî ca pe fată să o ia de soţie voinicul carele a ucis balaurul, iară pe ţigan porunci de-l legă de coadele a doi cai neînvăţaţi, şi dându-le drumul l-au rupt în două.

Apoi făcu o nuntă d-alea înfricoşatele. Aşa nuntă ş-aşa veselie mai rar.

Iară el dacă se văzu în bine, îşi aduse aminte şi de păcătoasa de soru-sa. Nu trecu mult de la cununie, şi se duse cu căţeii după dânsul să o caute şi să o mântuiască şi pe dânsa. O găsi deci plângându-şi păcatele. Umpluse buţi de lacrimi. El îi ajută la butia a noua şi o umplu şi pe aceasta. Apoi spălându-se ea pe obraz şi pe ochi cu amestecătura aceasta de lacrimi, îi veni văzul.

Ea însă tot cu gândul dracului. Cum se făcu cu lumini îi zise:

— Frate, este mult timp de când nu ţi-am mai căutat în cap. Pune capul ici în poala dadei, şi mai trage un somnişor, ca să ne mai aducem aminte din copilărie.

— Că bine zici, soro. Ia să mai uităm necazurile.

Şi puse capul şi adormi. Soru-sa atunci îi înfipse un os din oasele zmeului după urechi, şi îndată muri fratele său. Apoi luându-i trupul, îl bägă într-un butoi, îl înfundă bine şi îl dete pe gârlă.

Căţeii cum simţiră că li s-a răpus stăpânul, se puseră pe un chiloman de-ţi venea să-ţi iei lumea în cap. Iară lupul începu a alerga cu nasul în vânt în toate părţile până îi dete de urmă. Şi se luară cu toţii după dânsul pe marginea gârlei până îl dete apa mai la mal. Ursul se aţinea mereu, până îi veni bine, se repezi în apă, luă butoiul în braţe, ieşi cu dânsul la uscat şi trântindu-l o dată, se sparse. Scoaseră trupul stăpânului lor din butoi şi începură să-l plângă.

Stând ei acolo şi plângând, iată că vine o coţofană şi tot jucând şi fâţâind din coadă, zicea:

— Caţa, caţa!, să prindeţi o coţofană faură, dară nu pe mine, ci alta ca mine; să-i rupeţi gâtu-n două, şi să picaţi trei picături de sânge peste mortăciunea ce o plângeţi, şi va învia.

Dară vulpea cea şireată îi răspunse:

— Ce zici, tu, ce zici? Ia dă-te mai încoace şi mai spune o dată, că n-auz bine.

Coţofana se dete mai aproape şi tot juca. Şi când era să mai zică încă o dată, haţ!, pune vulpea gheara pe dânsa şi o prinde.

— Şi rupându-i gâtul, pică trei picături de sânge peste stăpânul lor şi învie.

— Of! Doamne! Greu somn mai dormii, zise el.

— Puteai tu să dormi mult şi bine, dacă nu eram noi. El spuse că nu ştie ce are de îl doare după ureche. Ursul se uită, şi văzând osul zmeului, puse gura şi supse rana până ce ieşi osul, apoi începu a linge, şi linse, şi linse, până ce se închise şi se vindecă. Se spălă pe ochi, şi luându-şi cavalul plecă cu căţeluşii după dânsul şi ajunse la soţioara lui care îl aştepta cu inima sărită.

Trimise slujitori împărăteşti de aduse pe soru-sa. Şi adunând pe judecătorii cei mari, tot boieri din doisprezece, merse de se jelui, şi ceru să facă judecată dreaptă între el şi soru-sa. Boierii găsiră cu cale ca ea cu moarte să se omoare. Iară împăratul se coborî atunci din scaunul împărăţiei şi puse pe ginere-său, fiindcă văzu şi el acum că era viteaz, drept şi milos ca un împărat bun.

Iară eu încălecai etc.

Povestit de Mihai Constantin, soldat, din comuna Bălăciţa, plasa Dumbrava, judeţul Mehedinţi, la 1876.

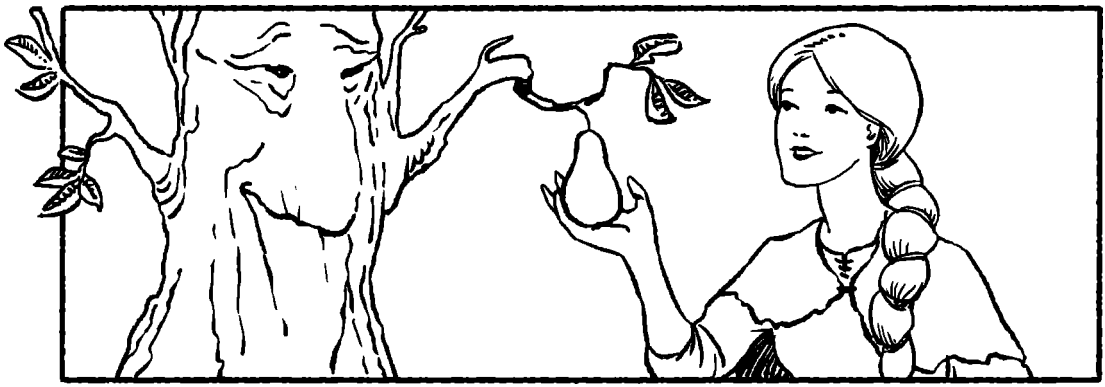

FATA MOŞULUI CEA CU MINTE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om bătrân care avea o fată mare, de se dusese vestea în lume de vrednicia ei. Moşneagul (unchiaşul) se căsători de a doua oară cu o babă, care avea şi ea o fată mare.

Baba, însă, punea pe fata unchiaşului la toate greutăţile casei; iar fata ei se clocise de şedere.

Biata fata unchiaşului torcea, ţesea, făcea pâine, mătura şi scutura fără să zică nici pis!, dară baba punea parte fetei sale, şi pâra la unchiaş pe fiica lui şi o tot ocăra.

Nu era ziuliţă lăsată de Dumnezeu să nu se certe cu el, ca să-şi gonească copila, şi-i zicea:

— Dacă nu-ţi vei duce fata de aici, pâine şi sare pe un taler cu tine nu mai mănânc.

Bietul om se cam codea; dară baba într-o noapte turnă apă pe vatră şi stinse focul ce-l învălise fata unchiaşului de cu seară.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, se scoală fata să facă focul, fiindcă tot pe ea cădeau păcatele; dară foc nu mai găsi în vatră.

Atunci, de frică să nu o ocărască mumă-sa cea vitregă, se urcă pe bordei, se uită în toate părţile, doară va vedea încotrova vreo zară de foc, ca să se ducă să ceară măcar un cărbune; dară nu se văzu nicăiri ceea ce căuta ea. Când, tocmai când era să se dea jos, zări spre răsărit abia licărind o mititică vâlvotaie; se coborî de pe acoperiş şi o luă într-acolo.

Se duse, se duse şi la foc nu mai ajunse; dară în drumul ei întâlni o grădină părăginită, care o strigă zicându-i:

— Fată mare, fată mare, vino de-mi curăţă pomii ce mi-au mai rămas de omizi; şi, când te-i întoarce, ţi-oi da poame coapte să mănânci.

Se apucă fata de lucru numaidecât şi cum isprăvi, îndată plecă.

Mai încolo dete peste un puţ, care îi strigă:

— Fată mare, fată mare, vino de mă sleieşte, că ţi-oi da apă rece, să te răcoreşti când te-i întoarce.

Fata slei puţul şi plecă înainte.

Merse ce merse şi dete peste un cuptor, care-i strigă şi acesta:

— Fată mare, fată mare, vino de mă lipeşte şi mă şterge de cenuşe, şi când te-i întoarce, îţi voi da azimă caldă.

Fata lipi şi şterse cuptorul şi-şi căută de drum.

Mai merse niţel şi dete peste o căscioară, şi bătu la poartă.

— Cine e acolo? îi zise dinăuntru; dacă e om bun să intre, dacă nu, să nu vie, căci am o căţeluşe cu dinţii de fier şi cu măselele de oţel, şi-l face mici fărâmi.

— Om bun, răspunse fata.

După ce intră, fiindu-i frică de mumă-sa vitregă să nu o bată dacă se va întoarce acasă, pentru că întârziase, întrebă dacă nu cumva are trebuinţă de o slujnică. Sânta Vinerea, care locuia înăuntru şi care primi pe fată, îi răspunse că are trebuinţă de o asemenea fată; ea rămase acolo.

Mai întâi îi spuse că treaba ce are să facă dimineaţa este să dea de mâncare puilor ce-i avea în curte, însă mâncarea să fie nici caldă, nici rece; apoi să scuture şi să deretice pân casă. Iară maica Sânta Vinerea plecă la biserică. Fata făcu tot, precum îi poruncise.

Când veni acasă, Sânta Vinerea întrebă de puii ei, carii erau balauri, şerpi, nevăstuici, ciuhurezi, şopârle, năpârci şi guşteri, cum le-a dat mâncarea, şi toţi răspunseră că n-au fost băgat de seamă dacă a lipsit ea de acasă, aşa de bine au fost căutaţi.

Intră în casă maica Sânta Vineri şi văzu toate lucrurile aşezate la locul lor şi rămase foarte mulţumită. După câtva timp, zise fata:

— Maică Sântă Vinere, mi s-a făcut dor de părinţi, fă bine şi-mi dă voie să mă duc.

— Du-te, fata mea; dară mai-nainte caută-mi în cap, şi să vezi că o să curgă o apă pe dinaintea casei şi o să aducă fel de fel de cutii, de tronuri şi de lăzi; pe care din ele îţi vei alege, aceea să fie simbria ta.

Se aşezară şi îndată văzu curgând apa de care-i spusese, şi pe dânsa veniră nişte lăzi şi tronuri prea frumoase.

Fata se gândi că, dacă va lua o ladă d-ale frumoasele, slujba ei nu făcea atâta, şi mai aşteptă până mai văzu că venea o cutie mică şi necioplită; atunci zise ea:

— Maică Sântă Vinere, iată că mi-am ales lucrul pe cât face slujba mea.

— Ia-l, fata mea, dacă n-ai voit să-ţi alegi altceva mai frumos, şi du-te cu Dumnezeu.

Fata unchiaşului îşi luă ziua bună, plecă cu cutia la supţioară, şi întorcându-se pe la cuptor, căpătă o azimă caldă, şi trecând pe la puţ, bău apă rece de se răcori; iară când ajunse la grădină, mâncă poame coapte.

Fata ajunse acasă şi găsi pe tată-său zdrobit la inimă de mâhnire; îi spuse tot ce a făcut şi deschise cutia. Dar ce să vază înăuntru? Mărgăritare, pietre nestemate, mărgele, ii numai cu fluturi de aur şi catrinţe de mătase.

Baba şi fiică-sa pizmuiau pe fata moşului; iară lui îi creştea inima de bucurie.

Baba trimise şi ea pe fie-sa, să facă ce făcuse fata unchiaşului. Se duse, se duse şi fata babei, şi ajunse la grădina care o chemă şi pe dânsa ca să o cureţe; dar ea răspunse:

— Da' ce, nebună sunt eu să-mi zgârii mâinile prin tine?

O lăsă şi porni mai departe, sosi până la puţ, şi dacă o chemă puţul, ea îi răspunse şi lui:

— Da' ce, am mâncat laur ca să mă ostenesc eu cu tine până să te sleiesc?

Şi plecă mai departe şi se duse până ce dete şi peste cuptor, carele o strigă ca şi pe fata unchiaşului; ea îi zise şi lui:

— Da ce-am văzut să-mi murdăresc mânuşiţele şi să mă vâr pân tine?

Şi plecă înainte, până ce ajunse şi ea tot la Sânta Vinerea.

Acolo fu întrebată ca şi fata unchiaşului şi primită în slujbă, apoi maica Sânta Vinerea îi zise şi ei să facă ceea ce zisese şi fetei moşneagului, şi plecă la biserică.

Când veni Sânta Vinerea acasă, toate lighioanele, cu gâturile întinse, se plânseră că li s-au opărit gâtlejurile; intră în casă şi văzu o arababură de nu-i mai da nimeni de căpătâi.

În cele din urmă, zise fata cea leneşă:

— Maică Sântă Vinere, mi s-a făcut dor de părinţi, dă-mi dreptul meu, căci mi s-a urât aci, să mă duc acasă.

— Du-te, fata mea, răspunse Sânta Vinerea, dară mai aşteaptă niţeluş, că o să treacă o apă dinaintea portiţei, aducând fel de fel de lucruri; pe care ţi-o plăcea ca s-o iei, alege; iară până atunci să-mi cauţi în cap.

N-apucă să puie mâinile în capul ei şi se repezi de luă de pe gârlă lada cea mai mare şi mai frumoasă ce văzu. Sânta Vinere îi zise:

— Deoarece ţi-ai ales astă ladă, ia-o; dară să nu o deschizi până acasă; şi când o vei deschide, să fii numai cu mumă-ta singură în casă, ca să nu vază nimeni ce e într-însa.

Fata luă lada şi plecă.

Când se întoarse pe la cuptor, văzu azime calde, cercă să ia şi nu putu; ea nu mai putea răbda de foame. Pe la puţ trecu cu jind, că nu-i dete măcar o picătură de apă, ca să se răcorească; iară când trecu pe la grădină, îi lăsa gura apă şi nu putu nici să se umbrească puţin de arşiţa soarelui.

Ajungând acasă obidită de osteneală şi flămândă, n-avu răbdare, ci chemă pe mumă-sa la o parte şi-i zise să facă pe unchiaş şi pe fie-sa să iasă afară.

Cum rămaseră singurele, deschise lada; dar ce ieşi d-acolo? Balauri, şerpi, şi câte lighioane toate, cărora le arsese gâtlejurile când le dase de mâncare, şi îndată le sfâşiară şi le mâncară.

Tot satul se spăimântă de întâmplarea asta; şi fiecare om băgă de seamă că asta vine de la răsplătirea dumnezeiască. Fata moşneagului însă se căsători cu un flăcău din cei mai frumoşi ai satului, care o ceru de la tată-său şi o luă de soţie.

Mare veselie se făcu în sat la nunta lor, şi trăiesc în fericire până în ziua de azi. Cine nu crede să facă bine să se uite împrejur, şi va vedea multe de aceste case.

Iar eu încălecai p-o şea etc.

Povestit de mama.

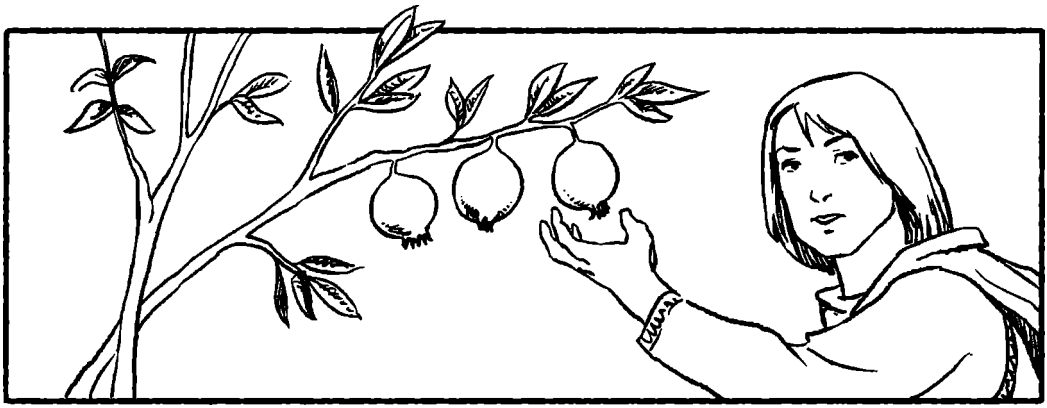

CELE TREI RODII AURITE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat, şi avea un fecior; acesta, şezând la fereastră, vede o babă bătrână, care venea cu tivga să ia apă de la fântână. Ce-i vine lui, ia o piatră şi aruncând-o către fântână, nimereşte drept în tivgă, şi aceasta se sparge; baba, care simţise de unde venise piatra, îşi aruncă ochii la fereastra împăratului şi vede pe fiul de împărat făcând haz; atunci baba zise:

— Până nu vei găsi cele trei rodii aurite, să nu te însori, dragul mamii; şi se întoarse acasă tristă şi fără tivgă şi fără apă.

Fiul de împărat, auzind acest blestem, stătu, şi după ce se gândi mult timp la rodiile aurite, se aprinse dorinţa în el de a le vedea şi de a le avea; deci se duse la tată-său şi-i zise:

— Tată, să-mi faci trei rânduri de haine de fier, căci am să fac o călătorie mare.

Şi toată silinţa ce puse împăratul a opri pe fiul său de la aceasta, fu în zadar.

Dacă văzu şi văzu că nu-l poate opri, porunci şi numaidecât i se şi făcură hainele; după ce le luă, fiul împăratului încălecă şi plecă.

Un an de zile trecuse de când călătorea; ajunsese prin pustietăţi nelocuite de oameni, şi tot rătăcind în sus şi în jos, două rânduri de haine se rupseseră şi le lepădase. Neştiind ce să facă, hotărî a mai merge câtva, şi dacă nu va putea descoperi nimic, să se întoarcă.

Abia mai făcu câţiva paşi şi iată că zări o colibă. Se repezi într-acolo iute ca săgeata şi îndată şi ajunse. Când, o mătuşă sihastră, cum îl văzu, îi şi zise:

— Da bine, flăcăule, cum ai ajuns p-aici pe unde nu se vede pasăre cu aripioare, dar încămite om cu picioare?

— Mamă, zise fiul de împărat, caut cele trei rodii aurite; nu ştii d-ta încotro se pot afla?

— Nu ştiu, dragul mamii, nici n-am auzit până acum de aşa minune, dară poate soru-mea să ştie, care şade puţin mai departe de aici; de ai curaj să mai mergi, poţi să o întrebi pe dânsa.

N-aşteptă să-i zică de două ori, şi o tuli într-acolo repede şi merse, şi merse, cale lungă neumblată, până ce dete de o altă colibă, de unde asemenea ieşi o mătuşă sihastră, şi mai bătrână, şi mai scofâlcită, care şi ea îi zise:

— Cum ai ajuns p-aici, om cu picioare, pe unde nu vin nici pasări cu aripioare?

— Mamă, zise fiul împăratului, caut cele trei rodii aurite, şi dorinţa de a le avea m-a adus p-aici, nu ştii d-ta încotro se află?

La auzirea acestor vorbe, bătrâna începu să plângă, apoi îi răspunse:

— Am avut şi eu un fecior, care auzise despre acele blestemate rodii, şi care, tot umblând după ele, într-una din zile se întoarse şchiop şi în cele din urmă îşi rupse şi capul pentru ele; dacă aş fi ştiut atunci, dragul mamii, cum să le găsească cineva fără primejdie, nu-mi pierdeam copilaşul.

Cum auzi flăcăul nostru, începu a se ruga să-i spuie cum să facă să le ia, iară bătrâna îl povăţui cum să umble şi pum să se poarte, şi dacă va izbuti, l-a jurat pe tinereţele lui ca să se întoarcă tot pe acolo, ca să-i arate şi ei acele rodii, după care s-a prăpădit fiul său.

După ce i-a făgăduit că se va întoarce, i-a mulţumit pentru sfaturile cele bune ce a primit de la dânsa, şi ca o nălucă pieri dinaintea ei, când, după o călătorie încă d-o săptămână şi mai bine, văzu un balaur cu o buză în cer şi cu alta în pământ. Îndată ce ajunse la dânsul îi zise:

— Bună ziua, frate, şi trecu înainte.

Iar balaurul îi răspunse:

—Noroc bun, frate.

Ajunse apoi la o fântână, mucegăită şi plină de nămol; el se apucă îndată de curăţi şi primeni apa din fântână şi-şi căută de drum până dete de nişte porţi încuiate, pline de praf şi de păianjeni; curăţi acei păianjeni, scuturâ praful, dete poarta de perete şi trecu înainte. În drumul său întâlni o brutăreasă care ştergea un cuptor cu ţâţele sale; cum o văzu, îi dete bună ziua, şi tăindu-şi o bucată din haina sa, îi zise:

— Ţine asta, leiculiţă, de şterge cuptorul. Iară ea, luând-o, îi mulţumi.

La spatele cuptorului, fiul împăratului văzu o grădină ca un rai, în care se rătăci câtva timp.

În cele de pe urmă văzu cele trei rodii cum atârnau de o cracă în pom; îşi făcu curaj, scoase cuţitaşul şi tăie crăculiţa de care erau atârnate, şi o tuli d-a fuga înapoi.

N-apucă să facă zece paşi şi toată grădina începu să ţipe şi să cheme în ajutor pe brutăreasă, porţile, fântâna şi pe balaur.

— Ba aia-i vorbă, răspunse brutăreasa, că de când sunt urgisită a sta aci, nu s-a îndurat nimeni să vie a mă scuti de arsătura de toate zilele.

— Că alt gând n-avem, răspunseră porţile, că de când suntem făcute, n-a venit nimeni să ne mai scuture, să ne deschiză, de înţelenisem aşa.

— Ba să ne iertaţi, zice fântâna, că de când sunt făcută, mână de om n-a venit să-mi cureţe apele, încât ajunsesem a mă împuţi.

— Ba că chiar, răspunse şi balaurul, că de când sunt osândit a sta cu gura căscată şi cu ochii sticliţi la stele, nimeni nu mi-a dat măcar o bună ziua, şi să-mi zică frate. Acest om ne-a scăpat de urgia ce era pe noi, şi ne vom căuta de treabă.

Fiul împăratului, care făcuse întocmai cum îl învăţase bătrâna, se întoarse pe la dânsa şi după ce-i mulţumi şi-i dete şi ei câte ceva, plecă să se întoarcă la împărăţia tatălui său.

Pe drum, ce-i veni lui, văzând că nu mai poate răbda, scoase cuţitaşul şi tăie una din rodii, ca să guste şi să se încredinţeze de bunătatea lor. Când, ce să vezi? Deodată iese din rodie o fată, ca o zână de frumoasă, şi îndată începu a striga cu glas mângâios:

— Apă, apă, că mor.

Întoarse fiul împăratului ochii în toate părţile să vază apă; dară geaba, apă nu era, iară fata căzu şi muri; p-aci, p-aci era să cază şi el, dară se ţinu.

Tot mergând el, nu putu să ţie până să nu guste dintr-o rodie, şi scoase cuţitaşul de tăie încă una; deodată, iese şi dintr-însa o fată ca o zână, şi moare ca şi cea dintâi, fiindcă n-avu apă să-i dea.

Mâhnit de ciudata întâmplare, mergea către împărăţia tatălui său cu rodia care îi mai rămăsese, şi se uita la dânsa ca la un cireş copt; şi merse până ce ajunse la o câmpie frumoasă pe unde începu a cunoaşte urme de oameni. Aici îi mai veni inima la loc, şi se puse jos să se odihnească niţel. Gândul lui nu se lua de la rodii şi de la fetele cele frumoase ce muriseră; şi tot gândindu-se se aprinse în el dorinţa de a gusta din rodia care o mai avea, încât nemaiputându-se ţine, hotărî să o taie şi pe aceasta, dară temându-se să nu i se întâmple ca şi cu celelalte, căută o fântână, luă apă în căciulă, şi acolo, la umbra unui copaci mare, tăie şi rodia care îi mai rămăsese, când, ce să vezi?, unde ieşi o fată ca soarele de frumoasă, şi cu părul de aur.

— Apă! Apă! strigă ea.

Şi el îi dete de bău şi o stropi cu apă, şi aşa scăpă fata cu viaţă.

Fiul împăratului îi da târcoale, şi se tot minuna de frumuseţea şi de gingăşia ei. Apoi o luă de mână şi îi zise:

— Soţie să-mi fii şi ea primi.

El nu voi să o ducă pe jos acasă la tată-său, ca să nu ostenească, fiindcă o vedea că era puţintică la trup încât ar fi băut-o într-un pahar de apă, şi aşa de subţirică de parcă era trasă prin inel.

El o povăţui să se urce în pomul de lângă fântână, şi îi zise să-l aştepte acolo până se va întoarce de la tatăl său cu care împărăteşti şi cu călăreţi, ca să o ia, fiindcă el cunoscuse locurile că nu mai este aşa departe.

Fata cea frumoasă zise copaciului să se lase jos, şi el se lăsă, apoi se puse în el şi se ridică. Fiul împăratului rămase cu gura căscată uitându-se la ea şi la minunea cum de se lăsase şi se ridicase copaciul, apoi, rupând-o d-a fuga, să te păzeşti pârleo, că îi sfârâiau călcâiele de iute ce se ducea.

Nu trecu mult de când se duse fiul de împărat, şi o fată de ţigan veni să ia apă din fântână, dar când văzu chipul care strălucea în apă, crezu că e al ei, şi, spărgând ulciorul, se întoarse fuga la mumă-sa:

— Nu mă mai duc la apă, zise ea, o frumuseţe ca a mea nu aduce apă.

— Du-te la apă, arapino, ce tot spui astfel de fleacuri, îi zise mă-sa, arătându-i coceanul măturii.

Ea se duse şi iară se întoarse, ca şi întâi, fără ispravă şi tot cu astfel de vorbe.

Mă-sa înţelese că acolo nu e lucru curat şi îi dete un ac vrăjit să-l ţie în păr, şi o învaţă ce să facă cu el la întâmplare de ar da peste cineva p-acolo, şi o trimise iară.

Ţiganca, cum ajunse la fântână, cătă în sus şi văzu de unde venea în fântână acel chip îngeresc.

— Suie-mă şi pe mine acolo, rogu-te, zise ţiganca, uitându-se galeş către zâna frumuseţilor.

Iară fata cu părul de aur zise copaciului de se lăsă, luă pe ţigancă ca să-i ţie de urât, şi copaciul se ridică la loc.

Stând ele la vorbă, ţiganca se linguşi şi rugă pe fată, ca de voieşte să doarmă niţel, să puie capul în poala ei, şi ea îi va căuta în cap.

Fata se înduplecă şi se puse cu capul în poala ţigăncii şi, când era să o fure somnul, ţiganca îi înfipse acul otrăvit în cap, iară fata se făcu o păsărică cu totul şi cu totul de aur, şi începu a zbura de colo până colo, pân crăcile pomului.

Atunci ţiganca zise:

— Ah!, fată de lele ce mi-ai fost, cum mi-ai scăpat, eu socoteam că dormi, dară, fie, tu n-o să-mi scapi, îţi viu eu ţie de hac.

Nu trecură multe zile şi iaca şi fiul de împărat cu oaste şi călăreţi şi cu care împărăteşti veni ca s-o ridice; iară ţiganca, cum îl văzu, îi zise:

— Da bine, împărate, m-ai lăsat să te aştept atâta, încât soarele mi-a ars feţişoara şi vântul mi-a bătut perişorul.

Împăratul, cum o văzu, rămase la îndoială şi nu-i venea să crează că ea este zâna pe care o lăsase el acolo.

Dară, după vorbele ce-i zise, pare că ar fi crezut, şi deci se înduplecă şi o luă.

Nu ştiu cum, nu ştiu ce fel, dară parcă-i spunea inima că n-o să fie ea; în sfârşit, dacă nu văzu pe altcineva, plecă cu ea, şi nu ştia cum să facă să nu crează tată-său că spusese minciuni.

Când ajunse la curtea împărătească, le ieşi împăratul înainte, şi rămase înmărmurit când văzu în loc de zâna frumuseţelor, cu faţa ca soarele şi cu părul de aur, pe o arapină neagră ca fundul căldării. Şi măcar că fiul său îl încredinţa că soarele îi arsese feţişoara şi vântul îi bătuse perişorul, împăratului tot nu-i venea să crează, însă n-avu ce face; de bine, de rău îi puse într-o parte a palatului şi tot amâna cununiile.

D-a doua zi chiar, în grădina împărătească, în toate dimineţile, venea o păsărică şi cânta cu dor de-ţi rupea inima; apoi striga cât îi lua gura:

— Grădinar! Doarme împăratul?

— Doarme, îi răspundea grădinarul.

— Să doarmă somn dulce şi mai dulce, de pe căpătâi să s-aridice, adăoga păsărica. Dară cioroaica de împărătească doarme?

— Doarme, îi răspundea.

— Să doarmă somnul de urgie, de acum până-n vecie.

Şi pe care pom se punea de cânta, pe loc se şi usca. Grădinarul spuse împăratului toată şiretenia cu pasărea şi cum se usucă pomii pe care se punea ea de cânta. Împăratul se luă de gânduri.

Mai toţi pomii din grădină se uscară în câteva zile, mai rămăsese unul. Atunci împăratul porunci să se pună pe fiecare crăculiţă câte un laţ, şi aşa se şi făcu; iară a doua zi în revărsat de zori, veni la împăratul cu pasărea de aur care dedese în laţ. Împăratul porunci de-i făcu o colivie cu totul şi cu totul de aur, puse pasărea în ea şi, de dragul ei, o ţinea pe fereastra lui.

Ţiganca, cum auzi de istoria cu pasărea, îi trecu un fier ars prin inimă. Se făcu bolnavă, mitui pe toţi vracii cari spuseră împăratului că până nu va tăia pasărea de aur şi să dea împărătesei să mănânce din ea, nu se va însănătoşi.

Plin de scârbă, împăratul nu se putea învoi la asta, dară, după rugăciunea fiului său, o dete; rămase însă nemângâiat şi din ce în ce ura mai mult pe ţigancă.

Luară, deci, pasărea şi o tăiară, o fierseră şi o duseră împărătesei; iară ea, după ce se prefăcu că se însănătoşeşte, începu a se găti de cununie.

Din sângele păsărelei crescu la fereastra împăratului un brad înalt şi frumos, şi era o minune cum de într-o noapte crescuse aşa de mare şi falnic. Împăratul chemă pre grădinar şi-i porunci să aibă cea mai mare îngrijire de acel pom. Iară ţiganca, cum auzi, n-avu odihnă şi-i puse gând rău. Pricepuse, drăcoaica, că încă nu scăpase cu totul şi cu totul de primejdie.

Se făcu iară bolnavă, mitui iară pe vraci, cari spuseră împăratului că până nu va tăia bradul să-l fiarbă şi cu apa aceea să-i facă baie, nu va trece împărătesei.

Împăratul se supără până la suflet, văzând că logodnica fiului său e piază rea, fiindcă de când a venit ea, n-a avut parte de niciun lucru ce i-a fost lui drag.

Lăsă să taie şi bradul ca să nu mai aibă niciun cuvânt a-l mai supăra cineva cu ceva, şi se hotărî ca de aci înainte să nu mai facă pe voia nimănui, dacă ar mai da peste ceva care să-i placă.

Pe când tăia bradul, la care toată lumea se uita cu jind, o bătrână cerşetoare se opri şi ea să privească lângă cealaltă lume, şi când vru să plece, luă cu dânsa o surcea ce căzuse de la o ţandără a bradului şi o duse acasă. Băgă însă de seamă că era un ac înfipt în surcea; ea îl scoase; şi fiindcă surceaua era oarecum măricică şi lată o făcu capac la oala care o avea şi ea după sufletul ei.

A doua zi plecă în prosteală ca totdauna; dară când se întoarse acasă, rămase încremenită văzând coliba măturată şi deretecată, de-ţi era dragă inima să priveşti.

Nu înţelegea baba ce minune să fie asta, adică cine să fi venit să-i facă ei astfel de bine.

Câteva zile urmară tot astfel; în sfârşit hotărî să pândească, doară va da peste cel ce-i deretecă şi-i pune toate alea la rânduiala lor pân colibă şi aşa şi făcu. Într-o zi după ce plecă, ea se ascunse şi, uitându-se pe furiş, pe crăpătura uşii, văzu cum din capacul oalei sări o fată mai albă decât neaua şi cu părul de aur.

— Cine eşti, mamă, zise ea, de îmi faci astfel de bine?

— O fată fără trişte, zise ea; dacă mă primeşti să şez la d-ta, mult bine ţi-oi face şi eu dumitale.

Se învoiră şi rămase; ba încă baba se mândrea, că aşa fată nici în casa împăraţilor nu se găsea, frumoasă şi vrednică.

Baba mergea mereu în prosteală, cum învăţase ea, dară într-o zi îi zise fata să-i cumpere din târg pânză şi mătase roşie şi verde; baba, biata, din paralele ce adunase din cerşit, îi cumpără.

Fata îşi cusu toată istoria pe două sangulii*; şi după ce le isprăvi, zise babei să se ducă cu dânsele la împăratul, şi, când va fi pe tron alături cu fiul său, sangulia cusută cu verde să o pună pe genuchii împăratului, iară cea cusută cu roşu pe ai fiului său.

Baba ascultă şi se duse; dară ostaşii n-o lăsau să intre. Atunci ea făcu zgomot, şi împăratul porunci să o lase a intra. Ea, cum intră, făcu cum îi zisese fata, şi ieşi ca să aştepte să vază isprava.

---

* sangulie – ţesătură foarte fină, voal

Cum văzură sanguliile, împăratul şi fiu-său înţeleseră totul. Porunci să cheme pe logodnica împăratului şi-i zise:

— Pentru că o să te faci împărătească, trebuie să te deprinzi a şi judeca pe femei, când judecătorii nu se dumiresc la câte un lucru. Astăzi ni s-a arătat cu plângere o femeie, care zise că, având un cocoş de soi, cu mare cheltuială a alergat prin ţări de a cumpărat şi o găină, aşijderea de soi; că vecina ei nu s-a mulţumit că i-a omorât găina, dară i-a furat şi cocoşul şi l-a dat la o găină d-ale ei, şi aşa cere dreptate. Ce zici despre aceasta?

— Zic, răspunse bahniţa, după ce se gândi puţin, că femeia care a omorât găina şi a furat cocoşul, cu moartea să se omoare, şi cocoşul să se întoarcă stăpânului împreună cu găina osânditei şi cu ouăle ce va fi făcut.

— Bine ai judecat, răspunse împăratul. Eu sunt femeia cu cocoşul, şi tu eşti cea care l-ai furat; găteşte-te la osânda care tu însăţi ai găsit-o cu cale.

Ţiganca începu a plânge, a se ruga, a se jeli, dară toate fură degeaba. O dete pe mâna ostaşilor care fără milă îi răsplătiră nelegiuirea ce făcuse.

După aceasta se duseră cu toţii la casa babei, şi fiul de împărat cu tată-său înainte ridicară pe fată cu toată cinstea; şi după ce o aduse la palat, îndată îi şi cununară, şi mare veselie fu în toată împărăţia trei zile d-a rândul, pentru că s-a găsit vie şi nevătămată fata cu părul de aur, după care atâta a umblat fiul de împărat, şi toţi cu totul oropseau pe ţigancă când s-a auzit istoria nelegiuirilor sale.

Încălecai p-o şea etc.

Comunicat de soţia mea, Sebastica, şi auzit în copilăria ei pe la 1853 de la o servitoare Joiţa, fată dintr-un sat din Ilfov.

FATA CU PIEZE RELE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El avea doisprezece feciori. Când se punea la masă, copiii stau împrejuru-i cunună deplină. El era totdauna cu voie-bună, fiindcă vedea că trebile îi merg strună.

Împăraţii, vecinii lui, râvneau la traiul lui cel ticnit. Vezi că şi el era bun la inimă, şi nu se supăra întru nimic pe popor, şi nu asuprea pe văduvă, nici pe siriman.

Adecă, de!, nimeni nu ştia ce vierme îl rodea la inimă şi pe dânsul. Ar fi dorit, boieri d-voastră, să aibă şi o fată barim, la atâţia feciori.

Şi mai una, şi mai alta, dete Dumnezeu în cele din urmă de i se împlini şi această poftă a inimei: nevasta lui, împărăteasa, rămase grea şi peste nouă luni făcu o fată, frumoasă, de seamăn pe lume n-avea.

De unde se aştepta acum împăratul ca să fie pe deplin fericit, aşi!, unde? Iaca se adeveri şi la dânsul, ca la toată lumea asta păcătoasă, povestea cântecului:

În lume născut,
Nimeni n-a stătut
A fi fericit
Cu desăvârşit.

Începu a-i tânji trebile împărăţiei, începu adecă a da îndărăt. Ba cutare împărat îl ameninţă că voieşte să se scoale cu război asupra lui, dacă nu o face cutare lucru; ba, cutare împărat cere cutare lucru; ba, supuşii lui vor să facă răzmiriţă; ba, vitele de pe moşiile lui au călcat hotarele altei împărăţii şi sunt luate de pripas; ba, că moartea a dat în ele, şi câte neajunsuri toate se ţineau lanţ, de ajunsese bietul împărat în sapă de lemn.

Se silea bietul împărat, cu toţi cei doisprezece fii ai săi, să facă pace, să fie între oameni bună învoire, să oprească relele ce-l bântuiau, dar geaba, pagubele curgeau gârlă.

În cele mai de pe urmă chemă un cetitor de stele să-i spuie ce e pricina de-i merg lucrurile anapoda şi nu poate să dea înainte.

Dacă veni filosoful, îi puse la stele, şi a doua zi îi zise să bage de seamă în trei zile d-a rândul cum îi dorm copiii.

Trecând cele trei zile, filosoful veni din nou.

Împăratul îi spuse că băieţii dormeau care cu mâinile dasupra capului, care într-o parte, care cu mâinile pe piept, şi care pe spate şi cu mâinile pe lângă dânşii, iar fata doarme pe brânci, ori strânsă făcută ghem, sau cu mâinile între genuchi.

— Aceasta este piaza rea a împărăţiei tale, răspunse filosoful; de nu o vei depărta din casă, nu se va alege nici praful de d-ta şi de copiii dumitale.

Împăratul băgase şi el de seamă că se cam adevereau zisele filosofului, că de când, adecă, dobândise fata, d-atunci şi el dă îndărăt. Dară nu ştia ce să facă, cum să scape de prăpăd pe cei doisprezece copii.

Bietul împărat! Şi acesta îi era copil. N-ar fi vrut vezi, să piară niciunul. În cele din urmă se lăsă după povaţa filosofilor. Ei ziceau că mai bine este să piară unu şi să scape doisprezece, decât toţi să ajungă ca vai de ei şi de râsul lumii.

Se îndoia împăratul, se îndoia împărăteasa să facă aşa faptă, dară înteţiţi de toate relele ce-i năpădeau din toate părţile, se înduplecară la sfaturile celor mai aproape de dânşii, şi se hotărâră în cele din urmă să facă o jertfă decât treisprezece.

Vorbi deci împăratul cu credinciosul său cum să facă. Să zică adecă că vrea să meargă la vânat, să ia şi pe fată cu dânsul, mai cu seară că tot zicea ea că-i place să vază cum merg oamenii la vânat, şi să o lase acolo în pădure. Aceasta însă fără să ştie ea.

l se rupeau rărunchii împăratului de mâhnire pentru răpunerea fiicei sale, se mâhni împărăteasa până în fundul sufletului ei când îi aşeza merinde în coş, sub care puse primeneli, şi câteva giuvaiericale d-ale ei.

Când fu căruţa gata, puse coşul cu merinde, un urcior cu apă, şi se urcară şi ei, adecă fata şi cu credincerul împăratului. Porniră şi ajunseră într-o pădure mare. În urma lor acasă se bocea împăratul, împărăteasa şi fraţii fetei, de-ţi venea să-ţi iei lumea în cap.

Dacă ajunseră în pădure, stete căruţa mai d-o parte la o potecă, luară cu dânşii coşul şi urciorul, şi plecară prin pădure după vânat. Stând la un colnic, fata se dete să culeagă nişte floricele, să-şi facă un mănuchi; iară credincerul împăratului umbla razna prin pădure după păsărele, şi încet, încet se depărtă o bucată bună, ajunse la căruţă, se puse într-însa şi pe ici ţi-e drumul.

Când băgă de seamă fata împăratului, credincerul nu e. Dădu chiot, strigă, ţipă, dară nimeni nu-i răspunse. Ce să facă ea? Iară dacă văzu că dă înde seară, fata se urcă într-un copaci, se uită într-o parte, se uită într-alta, nu care cumva vede vro colibă ceva. Nu e. Se mai întoarse de se mai uită şi în alte părţi şi zări, tocmai într-o depărtare, licărind o lumină ca o steluţă. Atunci se dete jos şi cu coşul într-o mână, iar cu urciorul de apă într-alta, târâş după dânsa, merse drept la lumina ce zărise.

Aci dacă ajunse, dete peste o colibă, în care ardea un opaiţ în ciob. Bătu la uşă şi-i deschise. Acolo şedea o bătrână cerşetoare. Fata se rugă ca să o adăpostească şi pe dânsa. Săraca o primi; dară îi spuse că n-are ce să-i dea de mâncare fiindcă tot avutul ei este o găină, un căţel şi o pisică.

Fata scoase din coş şi dete şi bătrânei.

A doua zi când se sculară, bătrâna începu să se vaiete că i-a murit găina pe cuib. Ea se plângea acum că are să moară de foame, deoarece cu ouşorul ce lua de la găină pe fiecare zi se hrănea ea.

Biata fată de împărat îi dete o giuvaierica d-ale ei, ca să-şi cumpere o altă găină cu care să se hrănească.

Baba cam cu mârâială, cam de voie, cam de nevoie, primi darul fetei şi tăcu.

A doua noapte îi muri căţeluşul. Atunci ea zise:

— Fata mea, să-ţi iei ale trei fuioare şi să te duci din casa mea, că de când ai venit tu, pagubele se ţin lanţ. Căţelul ăsta nu l-aş fi dat nu ştiu pe ce, fiindcă îmi păzea coliba, şi-l am de atâţia mari de ani.

— Lasă, mămuşoară, nu te supăra, îţi dau eu cu ce să-ţi cumperi altul, ba încă să-ţi mai şi rămâie.

Şi scoase de-i mai dete o giuvaierica. A treia zi găsiră şi pisica moartă.

— Să te duci, fetico, din casa mea, zise baba, şi îndărăt să nu te mai întorci. Te văz a fi fată de oameni, te văz că ai scule, dară lipsă de aşa bogăţii. Mai bine eu cu sărăcia mea şi să trăiesc în ticnă. De când ai venit tu, belelele mi-au tăiat inima. Du-te, dragul mamei, şi ia împreună cu tine tot ce ai adus în casa mea şi bun şi rău.

Fata n-avu încotro, şi cătă să plece din coliba babei. Înainte însă de-a pleca, se dezbrăcă de hainele sale cele bune şi ceru de la babă nişte zdrenţe d-ale ei. Baba, ca să scape de dânsa, căută pe după perne, pe sub pat, pe culme, şi-i dete nişte ţoale de puse pe dânsa, numai să se ducă din casa ei.

Hainele ce le lăsă fata, baba le scoase din casă şi le dete în celarul* ce avea lângă coliba ei.

Şi aşa fata, îmbrăcată în haine de cerşetoare, plecă din casa babei şi începu a orbăcăi prin bungetul cela de pădure, că doar d-o găsi vro potecă, care să o scoată la lume.

Şi tot mergând aşa, dete peste o stână de oi. Acolo nu găsi pe nimeni, căci stăpânii erau trei tovarăşi, carii se duceau câteşitrei cu oile. Aci dacă ajunse, fata împăratului se puse de mătură coliba, rândui fiecare lucru la locşorul lui, făcu focul şi atârnă căldăruşa de mămăligă în crăcane. Până una, alta, mai spălă vasele, precum şi vedrele şi hârdaiele în care adunau ciobanii laptele. Apoi se ascunse.

Venind ciobanii şi văzând toate astea, se mirară. Se uitară încoace şi încolo, dară nu văzură pe nimeni. Atunci ziseră:

— Cine ne-a făcut ăst bine, de va fi băiat, frate să ne fie, iară de va fi fată, soră să ne fie.

Fata împăratului atunci se arătă. Ea se rugă să o primească a locui cu dânşii căci era o nenorocită şi n-avea unde să se adăpostească, nici să-şi plece capul.

Ciobanii o primiră şi îi spuseră ce are să facă. Seara când veniră găsiră iarăşi toate gata, şi de mâncărică şi hârdaiele, în care făceau brânză, curate, şi toate bune la stână.

Însă unul din tovarăşi se plânse că nu ştie ce au oile de tânjesc de azi-dimineaţă; pasămite dase boala în ele, căpiaseră ori nu ştiu ce li se întâmplase.

---

* celar – cămară, încăpere mică unde se păstrează alimentele şi unele obiecte casnice

A doua zi se plânse altul că a dat vărsatul în oi, şi nu ştie câte vor scăpa.

A treia zi altul veni cu nu ştiu ce brumă de oi. El spuse că voind a trece peste o punte, pe unde trecea în toate zilele cu oile, de astă dată nu ştie cum îşi făcu nălucă o oaie şi sări în râu, după dânsa alta, după asta alta, până ce se năpustiră oile şi săriră mai toate în râu. Se sili bietul cioban să le oprească, dar aşi!, pe dracu să-l opreşti? Când intră spaima în oi, degeaba toată munca; abia scăpaseră vro câteva oi, cu care veni acasă.

Se luaseră de gânduri bieţii ciobani, cum de în cele trei zile de când venise fata aia la stâna lor să dea ei peste o aşa pagubă. Ei văzură că surata lor trebuie sa fie piază rea, şi că a căzut ca o pacoste peste dânşii. Atunci se vorbiră ca să o gonească de la dânşii, şi îi ziseră:

— Surată, cum ai venit, să te duci de la noi unde mila Domnului te va povăţui. Noi nu te mai putem ţine. Tu ai intrat în coliba noastră cu sărăcia. Paguba ce am încercat în aceste trei zile de când eşti tu la noi, nici în zece ani nu o vom putea pune la loc.

Fata n-avu ce zice. Văzu şi ea că aşa este. Se sculă dară şi cerându-şi iertăciune de răul ce le făcuse fără voia ei, plecă într-o doară, ia aşa peste câmp unde o vor duce-o ochii. Şi mergând ea cu inima plină de obidă şi cu lacrămile şiroaie, zări într-o depărtare mare nişte palaturi. Întinse pasul şi se duse într-acolo ca să nu însereze pe drum. Acolo şedea o arăpoaică bogată.

Se rugă de slugile palatului să o primească. Arăpoaica, care o văzuse de sus când intră pe poartă, porunci să o aducă înaintea ei. Cum o văzu, o cunoscu, şi puse de o îmbăie frumos, o îmbrăcă cu nişte haine curate şi o luă pe lângă dânsa.

Şi aşa, într-o zi arăpoaica o puse să-i caute în cap, căci zice-se că arapii cât de curaţi să fie, tot se găsesc condrăţei[*] în capul lor, pentru că le e părul îmbâcsit, pâslos şi des, nevoie mare! Fata împăratului, văzând în capul arăpoaicei ce nu mai văzuse de când o făcuse mă-sa, i se făcu scârbă şi îi veni să scuipe.

Se uită în dreapta, se uită în stânga, şi nu-i dete de ochi decât scumpeturi, pe care îi fu milă să scuipe. Să se ducă ceva mai încolo, nu putea, căci arăpoaica adormise cu capul în poala ei. Se apucă şi ea de scuipă în laţele arăpoaicei.

Arăpoaica, ca dracu, simţi şi odată se sculă. Ea se uită cu milă la fată, şi îi zise:

— Să nu te ştiu cine eşti, ai vedea tu ce ai păţi din mâna mea. Dară aşa, te iert. Să te găteşti că mergem la un loc. Zi să prinză caii la căruţă.

---

[*] condăţel – păduche, lindină

Până se gătiră ele, căruţa trase la scară. Se deteră jos şi se puseră în căruţă. Arăpoaica spuse vizitiului unde să meargă. Pe drum însă învăţă şi pe fată ce să facă acolo unde merg.

Abia sfârşi de vorbit arăpoaica şi ajunseră în curtea unui palat cu mii de mii de cămări. Cum se dară jos din căruţă, arăpoaica merse la o cămară unde erau doi oameni: unul tânăr şi gras, şedea într-un pat de aur răsturnat şi se juca cu două gheme de mătase; altul moşneag umbla de colo până colo şi astâmpăr nu mai avea. El se cocoşase de muncă, era trenţăros şi slab şi pipernicit de credeai că este altă aia, nu fiinţă de om. Pasămite, tânărul era norocul fetei, iară bătrânul norocul arăpoaicei.

Cum văzu fata pe tânăr, jucându-se cu ghemele de mătase, odată se repezi la dânsul, după cum o învăţase arăpoaica, îi smulse ghemele din mână, şi pe ici ţi-e drumul! Ieşi fuga, se sui în căruţă, vizitiul dete bice cailor şi nu stătură decât tocmai acasă.

Cela, greoi şi mototol cum era el, până să se scoale, până să iasă afară, până să se ia după dânsa, rămase cu buzele umflate, că n-o mai putu ajunge şi, întorcându-se căruţa, luă şi pe arăpoaica şi o duse şi pe dânsa acasă.

Tocmai atunci împăratul locului aceluia se hotărâse să se însoare, că era holtei. Logodnica îi ceruse să-i facă o haină de o mătăsărie foarte scumpă. Făcu ce făcu împăratul, găsi o asemenea mătăsărie şi o dase la croitor. Dară ce-i faci necazului, că mătăsăria nu ajungea, îi mai trebuia un petec. Puse împăratul să-i caute petecul, dară asemenea mătăsărie nu se mai găsi în toată împărăţia.

Ei, cum rămâne cu haina miresei? Dacă n-o face-o după şartul ei, logodnica nu o primeşte; dacă n-o găsi petecul ce-i trebuia, rămâne haina neisprăvită. Şi aceasta nu se putea, adică să rămâie nunta dintr-un fleac de nimic.

Mai puse împăratul oameni de cercetară şi află că la arăpoaica cutare se găseşte un petec de mătăsărie aidoma celeia ce căuta împăratul, şi tocmai atât cât îi trebuia.

Pasămite în ghemele luate de fata împăratului de la norocul ei cel leneş se afla acel petec de mătăsărie.

Trimise împăratul oameni să-l cumpere. Arăpoaica le spuse că petecul îl dă celuia ce îi va da atâţi galbeni cari să tragă la cumpănă cât şi mătăsăria. Puse, deci, într-un taler al cumpenei petecul de mătăsărie şi îndată braţul cumpenei cu petecul se lăsă jos. Puse şi galbeni în cellalt taler, dară el rămase sus. Mai puse, mai puse şi iară mai

puse, dară cumpăna nu se lăsa în jos, puseră oamenii împăratului toţi banii ce avură la dânşii, cumpăna sta tot sus.

Atunci se duseră de spuseră împăratului. Se miră împăratul de întâmplarea aceasta. Trimise câţiva saci cu galbeni, dară trimişii se întoarseră şi spuseră că diavoliţa de cumpănă nu vrea să se lase în jos de loc, de loc. Atunci împăratul luă cu dânsul încă câţiva saci cu galbeni şi se duse singur, ca să vază cu ochii lui astă minune, căci altfel nu-i venea să crează.

Ajungând şi intrând în casă la arăpoaică, văzu pe fata împăratului, cea pe care o gonise tatăl său împăratul ca p-o piază rea, şi-i rămase la inimă. Vezi că nu era urâtă; avea nuri, avea pe vino-ncoace, cum se zice, avea învăţătură, mă rog, dacă era fată de împărat; dară fusese seacă de noroc.

Văzu şi împăratul cumpăna. Braţul cu talerul în care erau puşi banii sta sus! Puse un sac cu galbeni de care adusese, şi ca să se lase cumpăna în jos, ba. Mai puse unul, ba încă unul, cumpăna habar n-avea. Puse toţi sacii, cumpăna pare că era proţăpită acolo sus. Atunci ce-i veni împăratului, se sui şi el deasupra banilor, cam cu necaz, şi odată braţul cu talerul în care erau puşi banii se lăsă în jos şi stătu drept la linie, tocmai pe tocmai cu cela în care era petecul de mătase, veni adecă la cumpănă dreaptă.

— Care va să zică, petecul ăsta de mătase se poate cumpăra numai cu mine, zise împăratul, care înţelesese el noima acestei cumpene, ca un împărat ce era el acolo.

— Cam aşa, împărate, răspunse arăpoaica.

— Apoi dacă este aşa, mie mi-ar fi voia să stric logodna cu năzuroasa aia de fată cu care sunt în vorbă, când aş şti că stăpâna mătăsăriei ăsteia m-ar vrea.

— Cum socoteşti d-ta că n-ar vrea ea, răspunse iarăşi arăpoaica, când d-ta vezi bine că însuşi petecul de mătăsărie al cui este el te vrea.

Şi aşa se făcu vorba şi apoi nunta, nu după multă vreme, cu mare veselie şi dragoste.

Darămite tatăl, muma şi fraţii fetei când auziră de una ca asta, ce bucurie gândiţi că n-avură?

Se întrolocară cu toţi cu totul şi făcură o nuntă d-alea împărăteştile de se duse vestea de dânsa.

Şi încălecai p-o şea etc.

Povestit de o actriţă în vârstă, româncă din Bucureşti.

CUPRINS

Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte 5
Ileana Simziana 14
Broasca ţestoasă cea fermecată 31
Aleodor împărat 38
Înşir-te mărgăritari 45
Prâslea cel voinic şi merele de aur 53
Voinicul cel cu cartea în mână născut 64
George cel viteaz 78
Făt-Frumos cu părul de aur 89
Fata săracului cea isteaţă 101
Zâna munţilor 109
Balaurul cel cu şapte capete 114
Numai cu vitele se scoate sărăcia din casă 119
Zâna zânelor 124
Greuceanu 131
Cele douăsprezece fete de împărat şi palatul cel fermecat 141

Ciobănaşul cel isteţ sau ţurloaiele blendei 153
Poveste ţărănească 162
Cei trei fraţi împăraţi 172
Cotoşman năzdrăvanu 188
Pasărea măiastră 197
Ţugulea, fiul unchiaşului şi al mătuşei 206
Copiii văduvului şi iepurele, vulpea, lupul şi ursul 223
Fata moşului cea cu minte 235
Cele trei rodii aurite 239
Fata cu pieze rele 247

JURNALUL NAȚIONAL

Curtea veche

ISBN vol. I-XI: 978-606-588-004-7
ISBN vol. I: 978-606-588-005-4